Erasmus

Basil
Froben
1540

German STC 283

PMM 43

ERASMUS (Des) Moriae Encomium. *Basilae, apud H. Frobenium et Nicolaum Episcopium*, 1540. 8vo. *With Printer's Device on title and last leaf, some leaves wormed at top.* MARY QUEEN OF SCOTS'S *copy with Device of Scottish Lion Rampant in the centres, and a Fleur-de-lis and Dolphin in five panels on the back, joints repaired.*

[illegible] 1633 in Maio

[illegible]

[illegible]

1626
3623 002-0

not in Gibson

1540

[illegible]

Erasmus de hoc ipso libello

Lusimus et nos ante complusculos annos Μωρίας ἐγκώμιον, cui non plus septem dierum operam impendimus, idq[3] nullis librorum adminiculis adiuti. hoc quidquid est libelli, video candidis ingeniis, et iis qui bonis literis sunt initiati magnopere probari, qui praeter iocandi festivitatem affirmant illic esse non pauca quae ad corrigendos hominum mores magis conferant, quam Aristotelis ethica aut politica dogmata et cet. Vide sis. Erasmum. chiliad. adagiorum. chiliade. 2. centur. 2. adagio .. fol. m. 401. vide adag. ollas ostentare

W Schuijll de Walkorz

MORIAE ENCOMI-
VM, ID EST, STVLTICIAE

laudatio, ludicra declamatione tra/
ctata per DES. ERASMVM
Roterodamum.

FRO BEN.

BASILEAE M D XL.

BJ285.E7 1540

GERARDVS LISTRIVS RHENENSIS IOanni Paludano, inclytæ Louanienſium Academiæ publico rhetori. S. D.

EQVIDEM nō in infima fœlicitatis meæ parte duco, doctiſsime Paludane, quod mihi cōtigit cū Eraſmo domeſticam conſuetudinem menſes aliquot agitare. Tāta eſt hominis integritas, comitas, feſtiuitas: nam eruditionē quid attinet prædicare, tot ipſius æditis libris, uel orbi teſtatiſsimam: Is mecū de nullo mortalium colloqui conſueuit, uel crebrius, uel amantius, uel honorificentius, quàm de ſuo Paludano, nec ego de quoquam audiebā libentius. Deum immortalem, quo ore, qua fœcundia ſolet ille referre tuam eruditionem, iudicium, multo rerum uſu collectam prudentiam, incredibile ſtudium erga doctrina præſtantes uiros, ſingularem ingenij candorem, ſummam uitæ comitatem, ciuilitatem miram, morum inauditam ſuauitatem, in amicitia fidem pluſquam Pyladeam, ut

magis te perſpexerim, illo te depingente, q̃ cũ Louanij publice profitentẽ audirem. Hic igitur inflammauit animum meũ, licet antea quoq; flagrantem, ut aliquo xeniolo Paludanũ mihi cõciliarẽ: neq; defuit uotis noſtris occaſio. Forte fortuna parabatur ad excudendũ Eraſmi Moriæ encomiũ, exiguus libellus, & quẽ ille, quod cõpertiſsimũ habeo, pauculis diebus luſit magis q̃ ſcripſit, ſed eiuſmodi profectò, ut dubites, plúsne adferat utilitatis, an uoluptatis. Itaq;, non ſine cauſa, tantopere placuit, ut iã plus decies ſit excuſus typis: uerum ſunt in eo permulta, quæ nõ niſi ab eruditis & attentis poſsint intelligi: partim ob Græcitatẽ paſsim admixtã, partim ob alluſiones & crebras & tacitas, partim ob argutiã in iocãdo, quã nõ facile ſentiat, niſi qui naris ſit emunctiſsimæ. Nihil enim ingenioſius, q̃ erudite iocari. Proinde ſuffuratus aliquot horas ſtudijs meis, quæ Græcis & Hebraicis literis, præcipue uero rei medicæ ſolitus ſum impendere, ſcholijs in loco additis, Eraſmi mei Moriã illuſtraui. Magis placebit, ſi magis fuerit intellecta: & felicius exibit in manus hominũ, tui quoq; nominis auſpicio. Quare xeniolum hoc tibi dicatũ, pro tuo candore libenter accipies, & in uno libello duos pariter agnoſces, Eraſmum ueterẽ amicũ, & Liſtriũ quondã tuũ ἀκροατὴν, nũc nouũ amicitiæ tuæ candidatũ, ſi nõ reijcis, nemini tuorum fide beneuolentiaq; ceſſurum. Bene uale.

ERASMVS ROTE rodamus Thomæ Moro ſuo S. D.

SVperioribus diebus cũ me ex Italia ĩ Angliã reciperẽ, ne totum hoc tempus quo equo fuit inſidendum ἀμούσοις & illiteratis fabulis tereretur, malui mecũ aliquoties uel de cõmunibus ſtudijs noſtris aliquid agitare, uel amicorũ, quos hic ut doctiſsimos, ita & ſuauiſsimos reliqueram, recordatione frui. Inter hos tu mi More uel in primis occurrebas: cuius equidem abſentis abſens memoria non aliter frui ſolebam

Μωρίας ἐγκώμιον. i. Moriæ encomiũ. μωρίαν ſtulticiã ſignificat, & ἐγκώμιον ſcriptum aliqd in alicuius laudem compoſitũ, ut Lucianus ſcripſit encomiũ Demoſthenis. Et laudatorium genus Græci uocant encomiaſticum. Et ἐγκωμιάζειν, eſt laudes alicuius oratione ꝑſequi. Differt autem encomiũ ab hymno, ut ſcribit Hammonius. Hymnus nãq; eſt deorũ, encomiũ autẽ hominũ. Hymnus *Ἀμούσοις.) ἄμουσα uocantur inelegantia, parũq; docta uelut à Muſis aliena. Agitare.) Eſt aliquid in animo uoluere.*

lebã, ꝙ præſentis præſens cõſuetudine conſueueram, qua [1] diſpeream, ſi quid unquam in uita cõtigit mellitius. Ergo quoniam omnino aliquid agendum duxi, & id tempus ad ſeriam [2] cõmentationem parum uidebatur accommodatum, uiſum eſt Moriæ encomion ludere. [3] Quæ Pallas iſtuc tibi miſit in mentem? inquies. Primum admonuit me [4] Mori cognomen tibi [5] gentile, quod tam ad Moriæ uocabulum accedit, quàm es ipſe à re alienus. Es autẽ uel omnium ſuffragijs alieniſsimus. Deinde ſuſpicabar hunc ingenij noſtri luſum tibi præcipue probatum iri

Commentatio

1 *Diſpereã.) Deierantis eſt, ſicut emoriar. Horatius: Diſpeream ni optimũ erat.*

2 *Cõmentationẽ.) Cõmentatio eſt agitatio ingenij.*

3 *Quæ Pallas.) Alluſit ad Homerũ. qui ſubinde inducit Palladem hoc aut illud, in animũ mittẽtẽ Vlyſsi aut Penelopæ, cũ nõ apparet alioq causa, cur illi hoc in mentem uenire debuerit, ut cũ alibi, tũ Odyſſeæ. ⊙. τῇ δ' ἄρ' ἐπὶ φρεσὶ θῆκε θεὰ γλαυκῶπις ἀθήνη, id eſt, Huic autem mentem miſit dea Glauca Minerua.*

4 *Mori cognomẽ.) Vulgo Maurum uocant Morum. At Græcis μωρὸς ſtultum ſignificat.*

5 *Gentile.) Id eſt, gentiliciũ, hoc eſt propriũ familiæ.*

Democritum

tum iri, propterea quod ſoleas huius generis iocis, hoc eſt, nec indoctis, ni fallor, nec uſq; quaq; inſulſis, impendio delectari, et omnino in cõmuni mortaliũ uita [1]Democritũ quendam agere. Quanquã tu quidẽ, ut pro ſingulari quadã ingenij tui perſpicacitate, lõge lateq; à uulgo diſſẽtire ſoles, ita ꝓ incredibili morum ſuauitate facilitateq; cum omnibus [2]omniũ horarũ hominẽ agere, & potes & gaudes. [3]Hanc igitur decla

1 Democritũ quendam.) Is quicquid eſſet in uita mortalium, ridebat. Adeo ſtulta quædam res illi uidebatur uniuerſa noſtra uita. Iuuenalis Sat. decima. Iamne igitur laudas quòd de ſapiẽtibus alter Ridebat, quoties à limine mouerat unum, Protuleratq; pedẽ. 2 Omniũ horarum hom.) Tiberius Cæſar apud Suetoniũ, duos ſibi in omni negocio iucundiſsimos & aptiſsimos omniũ horarũ homines appellitabat etiã in codicillis. Lege Chili. Eraſmi, ſi ſuper hoc plura ſcire cupis. 3 Hãc igitur de.) Vide, ut hoc opus declamationem appellat, hoc eſt, argumentũ fictũ, atq; ingenij duntaxat exercendi gratia tractatũ. Proinde uehementer ineptiũt, qui nõ ſecus excutiũt hic uerba, ꝙ ſi ſerio tractaret der eb. theologicis. Sed animaduerſum eſt pleroſque theologos hactenus putaſſe, decla

Democritus

Tiberius

declamatiunculam non ſolũ lubẽs[1] accipies, ceu [2]μνημόσυνον tui ſodalis, uerum etiã tuendam ſuſcipies, ut pote tibi dicatã, iamq́ tuã non meam. Etenim nõ deerunt fortaſſe[3] uitilitigatores, qui calumnientur, partim leuiores eſſe nugas, q̃ ut theologum deceant, partim mordaciores, quàm ut Chriſtianæ conueniant modeſtiæ, noſq́ clamitabunt [4]ueterem comœdiam, aut

mationẽ eſſe concionem ſacrã in templis habitã. Non ſolũ.)[1] Accipimus quocũq; modo: ſuſcipimus, quorum curam recipimus. Accipimus q̃ admittimus & approbamus: ſuſcipimus onus.[2] Mνημόσυνον tui ſodalis) Hemiſtichium eſt Catulli, ad qđ alluſit. Mnemoſynum autẽ dicitur pignus, aut ſimilẽ quippiã relictum apud amicũ, quod illum noſtri cõmoneſaciat.[3] Vitilitigatores.) Id eſt, obtrectatores, & calumniatores, quos Cato nouato uerbo à uitio & morbo litigandi uitilitigatores appellabat, ut teſtatur Pli. in præfati. hiſtoriæ mundi, qui & Zoili, & Homeromaſtiges dicuntur.[4] Vetus comœdia.) Vetus comœdia, cuius inuentor fuit Suſarion Megarenſis, magna libertate, etiam nominatim quoſuis taxabat, donec lex lata uetuit cuiuſquã nomẽ perſtringi, atq; ita nata eſt noua comœdia. Apud Latinos aũt in locum ueteris comœdiæ

Mnemoſynon

Vtilitigatores

Vetus comœdia

ſucceſsit

aut [1] Lucianum quempiam referre, [2] atq; omnia mordicus arripere. Verum quos argumenti leuitas, & ludicrum offendit, cogitent uelim, non meum hoc exemplũ eſſe, ſed idem iam olim à magnis autoribus factitatum. Cum ante tot ſecula [3] Βατραχομυομαχίαν luſerit Homerus, Maro culicem & moretum, nucem Ouidius. Cum [4] Buſiridem laudarit Polycrates & huius caſtigator Iſocrates [5] iniuſticiam

ſucceſſit Satyra.

1 Lucianum.) Lucianus rhetor Samoſatēſis adeo dicax, ut nec dijs ipſis parceret unde ἄθεος, id eſt, impius cognominatus eſt. Lucianus

2 Mordicus arripere.) Mordicus aduerbium, quēadmodum apud Græcos ὀδὰξ, id eſt, dētibus & morſu. Mordicus

3 Βατραχομυομαχίαν.) id eſt, bellum ranarũ, & murum. βάτραχος enim rana dicitur, μῦς mus, & μάχη pugna. Extat autem titulo Homeri, quanquam docti magis putant eſſe compoſitum, alicuius faceta quadã Homeri imitatione. 4 Buſiridē.) Buſiris *Hanc orationem carpit & corrigit Iſocrates: fuit aũt tyrannus Aegyptius, quem interemit Hercules. Polycrates.) Rhetor Athenienſis, qui ſcripſit encomiũ Buſiridis. Idem compoſuit orationē, qua fuit accuſatus Socrates.* Polycrates *5 Iniuſticiã Glauco.) Id eſt apud Plat. de Rep. libro 2. Therſiten & quartanam febrim.) Aulus*

Gel.li.17.cap.12. ſcribit Fauorinum philoſophum oppido quàm libenter in eas materias dicere ſolitum, quas græci ἀδόξους καὶ ἀτόπους ὑποθέσεις, id eſt, inopinatas & abſurdas materias appellant. Sicuti cum Therſitæ laudes quæſiuit, & febrim quartis diebus recurrentem laudauit.

ſticiam Glauco, Therſiten & quartanā febrim Fauorinus.[1] Caluiciū Syneſius, muſcam & paraſiticam Lucianus. Cum Seneca Claudij [2] luſerit ἀποθέωσιν, Plutarchus Grylli cū Vlyſſe dialogum, Lucianus & Apuleius aſinum, & neſcio quis Grunnij

Therſites *Therſitem autem Home. Ili. β ſic deſcribit.* Αἴσχιστος δ' ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθε. φολκὸς ἔην, χωλὸς δ' ἕτερον πόδα, τὼ δέ οἱ ὤμω κυρτὼ ἐπὶ στῆθος συνοχωκότε, αὐτὰρ ὕπερθεν φοξὸς ἔην κεφαλήν, ψεδνὴ δ' ἐπενήνοθε λάχνη, *id eſt, Ad Troiā uenit quo nō deformior alter, Diſtortis oculis, claudus pede, dein humeri illi Gibbi, pectore cōtracti, caput extat acutū Raris cōſperſum uillis.*

Syneſius [1] *Caluiciū Syneſius.) Syneſius patriā habuit Ptolemaida Pentapolin, Epiſcopus fuit, qui inter multa alia ſcripſit encomiū caluicij, quod opuſculum plenū ingenij & eruditionis adhuc extat.*

[2] *Luſerit Apotheoſin.) Luſerit, id eſt iocoſe deſcripſerit, quo pacto Claudius imperator Caligulæ auūculus, ꝗ Neronē præceſſit, referri uoluerit in numerū deorū.*

Grunnij Corocottæ porcelli teſtamentum cuius & diuus meminit Hieronymus. Proinde ſi uidebitur, fingant iſti me latrunculis interim animi cauſa luſiſſe, aut ſi malint, equitaſſe in arundine longa. Nam quæ tandem eſt iniquitas, cum omni uitæ inſtituto ſuos luſus cōcedamus, ſtudijs nullum omnino luſum permittere, maxime ſi nugæ ſeria ducant, atq; ita tractētur ludicra, ut ex his

Grylli cum Vlyſſe dialogum.) Gryllus græcus, ueneficijs Circes uerſus in ſuem, diſputat cum Vlyſſe, aſſerens brutorum animantium conditionem felicio rem eſſe humana. Extat inter opera Plut. Grūnij corocottæ.) Eſt iocoſum argumentū de porco condente teſtamentum. Cuius meminit D. Hieronymus in quadam præfatione commentariorum in Eſaiam. Latrunculis.) Latrunculorum ludus eſt ille, qui uulgo dicitur Schacorum, de quo Martia. in Apophoretis: Inſidioſorum ſi ludis bella latronum, Gemmeus iſte tibi miles & hoſtis erit. Oui. item: Siue latrocinij ſub imagine calculus ibit, Fac pereat uitreo miles ab hoſte tuus. Animi cauſa.) Animi gratia dicimur facere, quod non ad utilitatem, ſed oblectationem facimus. Equitaſſe in arun. lon.) Alluſum ad carmē illud Hora. Ludere par impar, equitare in arundine longa.

Gryllus

Latrunculi

Sic

his aliquanto plus frugis referat lector non omnino naris obeſæ, quàm ex quorundam tetricis ac ſplendidis argumētis: ueluti cum alius diu conſarcinata oratione, rhetoricen aut philoſophiam laudat, alius principis alicuius laudes deſcribit, alius ad bellum aduerſus Turcas mouēdum adhorta

Sic enim ſignificat ludos pueriles & ineptos. Obeſæ naris.) id eſt, craſſæ: dicuntur qui nullo ſunt iudicio. Horatius in Odis: Nec firmo iuueni, neq; naris obeſæ. E diuerſo, emūctæ naris apud eūdem dicitur, qui acri eſt iudicio. Conſarcinata.) Id eſt, undiq; collecta, quam Græci ῥαψῳδίαν ἀπὸ τοῦ ῥάπτειν, quod eſt ſuere. Cuiuſmodi opera Græci uocant κέντρωνας, Latini abiecto ρ centones. Tacite autem notat eos, qui non ſuo Marte, ſed hinc atq; hinc emendicatis uerbis & ſententiolis componunt orationē. Philoſophiam.) Huiuſmodi orationes ſolennes habentur in auſpicandis ſtudijs, ad oſtentationem ingenij magis, quàm utilitatem.

ῥαψῳδία

Centones

Principis alicuius.) Nam in his plerunq; plurimū eſt adulationis, minimum fructus. Aduerſus Turcas.) Complures huiuſmodi orationibus conati ſunt prouocare principes ad bellum, ut ſub illius prætextu q̄ maxima pecuniæ uis exhauriretur, cum magis expediat exhortari Chriſtianos ad bellum capeſſendū aduerſus uitia.

Alius

hortatur. Alius futura præ/
dicit, alius nouas de lana ca/
prina comminiſcitur quæ/
ſtiūculas. Vt enim nihil nu/
gacius, quàm ſeria nugato/
rie tractare, ita nihil feſtiui/
us ꝙ ita tractare nugas, ut
nihil minus quàm nugatus
fuiſſe uidearis. De me qui/
dem aliorum erit iudicium:
tametſi, niſi planè me fallit
φιλαυτία, ſtulticiam laudaui
mus, ſed non omnino ſtul/
te. Iam uero ut de mordaci/
tatis cauillatione reſponde/
am, ſemper hæc ingenijs li/
bertas permiſſa fuit, ut in
communem hominum ui/
tam ſalib. luderent impune,
modo

Alius futura præ/ dicit) Notat aſtro/ Aſtrologi
logos προγνώ/
ſας uaniſſimū &
peſtilētiſſimū ho/
minū genus. *Ali/
us nouas de la. ca/
pri. &c.*) Veluti
de cōceptiōe dei/
paræ uirginis, de
poteſtate pontifi/
cis, de præcellen/
tia Petri & Pauli
& ſimilibus, in
quib. plurimū eſt
cōtentionis & ri
xarū, nihil aūt pi
etatis. De lana ca
prina prouerbia/
liter dictū eſt, pro
eo quod eſt, de re nihili. Hora. in Epiſt. Alter rixatur
de lana ſæpe caprina. Confine autem eſt illi Demo/
ſthenis, περὶ ὄνου σκιᾶς, id eſt, de aſini umbra. *Φιλαυ* Φιλαυτία
τία.) Id eſt, amor ſui. φίλος amicus, & αὐτὸς ipſe.
Hunc Horat. in Odis uocat cæcum, & in Ser. ſtultum
& improbū. *Salibus lu.*) Sales dicteria ſalſa dicūtur. Sales

Lucanus

modo ne licentia exiret in rabiem. Quo magis admiror his temporibus auriũ delicias, quæ nihil iam ferè niſi ſolennes titulos ferre poſſunt. Porrò nõnullos adeo præpoſtere religioſos uideas, ut uel grauiſſima in Chriſtum conuicia ferant citius, ꝙ pontificẽ aut principem leuiſſimo ioco aſpergi, præſertim ſi quid πρὸς τὰ ἄλφιτα attinet. At enim qui uitas hominum ita taxat, ut neminem omnino perſtringat nominatim, quæſo utrum is mordere uidetur, an docere potius

Lucanus. Nec *ſoliti luſere ſales.* So*lennes tit.)* Solen*nes uocat iã ueluti conſuetudine receptos, qua reges uocamus inuictiſſimos & ſereniſſimos, cardinales reuerẽdiſſimos, pontifices ſanctiſſimos, epiſcopos reuerendos, abbates uenerabiles, atq; item de cæteris.* Vi*deas.)* ὑπαλλαγῆ, *aut* ἑτέρωσις: *ponitur enim ſecunda perſona pro quauis perſona, & eſt modus potentialis.* *Aſpergi) Id eſt, leuiter contaminari.* *Si quid* πρὸς τὰ ἄλφιτα.) Hoc *loco uerba Latina, quæ in limine marginali fuerant aſſcripta, neſcio quis retulerat in contextum.* Eſt *autem dictum hoc apud Ariſtophanem in* Nebulis: τί δ' ἐμ' ὠφελήσουσ' οἱ ῥυθμοὶ πρὸς τ' ἄλφιτα, *id eſt, quid aũt mihi proderunt numeri ad farinas?*

Farina

tius, ac monere? Alioqui quot obſecro nominibus ipſe me taxo? Præterea qui nullū hominū genus prætermittit, is nulli homini, uitijs omnib. iratus uidetur. Ergo ſi qui extiterit, qui ſeſe læſum clamabit, is aut conſcientiā prodet ſuam, aut certe metum. Luſit hoc in genere multo libertius ac mordacius diuus Hieronymus, ne nominibus quidem aliquoties parcens. Nos præterq̃ quod à nominibus in totū abſtinemus, ita præterea ſtilum tēperauimus, ut cordatus lector facile ſit intellecturus, nos uoluptatē magis quàm morſum quæſiſſe. Neq; enim ad Iuuenalis exēplū, occultā illā ſcelerū ſentinā uſquā mouimus, & ridenda magis, q̃ fœda recenſere ſtuduimus. Tum ſi quis eſt, quē nec iſta placare poſſunt, is ſaltē illud meminerit, pulchrū eſſe à ſtulticia uituperari, quā cū loquentē fecerimus, decoro perſonæ ſeruiendum fuit.

Sed

Farina uiuimus, unde quod ad cibum ac uictum attinet, ad farinas pertinere dicitur, quod uulgo dicunt de pane lucrando. A *ſtulticia uituperari.) Nullus igitur, opinor, erit tā iniquus, ut ſi quid dictum uidebitur in principes, aut ſacerdotes, aut in alios, offendatur, cum non taxentur ulli, niſi leniter & iucunde*

Sed quid ego hæc tibi patrono tã ſingulari, ut cauſas etiã non optimas, optime tamẽ tueri poſſis? Vale diſertiſſime More, & Moriã tuã gnauiter defende. Ex Rure. quinto Idus Iunias. AN. M. D. VIII.

iucũde magis quàm acriter. Nec ipſum hominum genus notatur ſed qui in bonorum genere mali ſunt. Poſtremo cum ſtulticiæ perſonam loquentem fecerit, non conuenit imaginari perſonam autoris id dicere, quod ſub perſona Moriæ dictum eſt: non Hercle magis quàm ſi quis diabolum faciat diſputantẽ cũ Michaele de corpore Moyſi, quẽadmodum eſt in Apocryphis, quicquid diabolus dixerit, hoc ex autoris perſona dictum uideatur: aut ſi quis Phalaridem loquentem inducat, ſenſiſſe uideatur quicquid Phalaridem loquentẽ fecerit. Decoro per

πρέπον *ſonæ ſeruiendum fuit.) Decorum, quod Græci πρέπον uocant ſitum eſt in dignitate rerum & ſermonum, cuius præcipua ratio habetur in tragœdijs, comœdijs, & dialogis.* Quid ego hæc tibi? *ἀποσιώπησις eſt.*

Patronus Patrono tam ſingulari.) *Patronus hic ſignificat aduocatum cauſarum: nam aliquando refertur ad libertum. Eſt autem Thomas Morus, præter egregiam optimarum literarum cognitionem, inter Britannicarum legum profeſſores præcipui nominis.*

ΜΩΡΙΑΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ, ID EST, ſtulticiæ laus, Eraſmi Roterodami declamatio.

STVLTICIA LOQVITVR

VTcunq; de me uulgo mortales loquũtur, neq; enĩ ſum neſcia, q̃ male audiat ſtulticia etiam apud ſtultiſsimos, tamẽ hãc eſſe, hanc inquã eſſe unam, quæ meo numine deos atque homines exhilaro, uel illud abunde magnum eſt argumentum, quod ſimul atque in hunc cœtum frequentiſsimum dictura prodij, ſic repente omniũ uultus noua quadam atque inſolita hilaritate enituerunt, ſic ſubito frontẽ exporrexiſtis, ſic læto quodam & amabili

Declamatio.) Apte uocauit declamationem, ut intelligas rem exercendi ingenij cauſa ſcriptam, ad luſum ac uoluptatem. Porrò Moriam fingit ueterum more ceu deã quandam ſuas laudes narrantẽ, idqúe decore, quod hoc ſtultis peculiare ſit, ſeipſos admirari, deq; ſeipſis glorioſe prædicare. Tamen hanc eſſe.) Hanc δεικτικῶς *accipiendum, ut ſeipſam digito oſtendat. Frontem exporrexiſtis*

amabili applauſiſtis riſu, ut mihi pfecto quotquot undiq; præſentes intueor, pariter deorũ Homerico/rum nectare non ſine ne/penthe temulenti eſſe ui/deamini, cum antehac tri/ſtes ac ſolliciti ſederitis, perinde quaſi nup è Tro/phonij ſpecu reuerſi. Cæ/terum quemadmodum fi/eri conſueuit, ut cum pri/mum

rexiſtis.) Frontem exporrigimus, cũ hilareſcimus, Con tra mœſti frontem contrahimus: quæ re in Chiliadibus Eraſmi. Deorum Homericorum.) Facete uocat Ho/mericos: qui cum non ſint ulli in re/rum natura, tamen ab Homero fin/guntur eiuſmodi. Non ſine nepenthe.) Nepen/

Nepenthes *thes herba, cuius meminit & Plinius. Apud Home/rum Penelope huius ſucco addito poculis, diſcutit tri/ſtitiam conuiuij. Vnde illud Odyſſeæ δ. ἔνθεν ἔπι/νον Νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθες ἁ/πάντων, id eſt, Vnde bibebant, Iræ, Nepenthes, omniſq; obliuia curæ. Nam hanc uim habere tradi/*

πένθος *tur, & hinc nomen habet. Nam πένθος Græce, lu/ctus eſt, ne priuandi uim habet. Sunt qui putant eſſe bugloſſam, de qua Gale. ſcribit, ὅτι οἴνοις ἐμβαλ/λομένη εὐφροσύνης αἰτία γίνεται, id eſt, quod*

Antrũ Trophonij *uino immiſſa lætitiæ cauſa ſit.* E Trophonij ſpecu.)

Prouerbium

mũ ſol formoſum illud & aureũ os terris oſtenderit, aut ubi poſt aſperam hyemem, nouum uer blandis aſpirarit Fauonijs, protinus noua rebus omnibus facies, nouus color ac plane iuuẽta quędã redeat, ita uobis me conſpecta, mox alius acceſsit uultus. Itaq; quod magni alioqui Rhetores, uix longa diuq; meditata oratione poſſunt efficere, nempe ut moleſtas animi curas diſcutiant, id ego ſolo ſtatim aſpectu pręſtiti. Quam ob rem autem hoc inſolito cultu prodierim hodie, iam audietis, ſi modo non grauabimini dicenti præbere aures, non eas

Prouerbiũ eſt, de uehementer mœſtis ac ſollicitis. Nam olim in Lebadia, ut Suidas ait, χρηστήριον ἦν ὃ καταβάσιον ἐκάλουν, id eſt, oraculũ erat, quod Catabaſion, id eſt deſcenſum uocabant. Specus autem erat Trophonij dictus, in quo putabant oracula reddi per dæmonem quempiã, unde macie confecti, ſqualidiq; redire cõſueuerũt, ſi qui fuiſſent ingreſsi, qualia uulgo ferè narrant de ſpecu Patricij apud Hybernos. Qui plura de hoc cupit cognoſcere, legat Eraſmi Chiliades. Aſpirauit Fauonijs.) Fauonij uẽti ſunt uerni, ad quorũ flatum, ſoluitur gelu, & laxatur humus. Fauonij

eas ſanè quas ſacris concionatoribus, ſed quas fori circulatoribus, ſcurris ac morionibus cōſueuiſtis arrigere, quaſq; olim Midas ille noſter exhibuit Pani. Lubitum eſt enim pauliſper apud uos Sophiſtam agere, non quidē huius generis, quod hodie nugas quaſdam anxias inculcat pueris, ac pluſquam muliebrem rixandi ptinaciā tradit

Horatius, Soluitur acris hyems grata uice ueris & Fauoni. Alluſit ad carmē Horatianū, Lucē redde tuæ dux bone patriæ. Inſtar ueris enī uultus ubi tuus Affulſit populo, gratior it dies, Et ſoles melius nitent. Sacris cōcionatoribus.) *Obiter taxat uulgus hominū, qui cōcionātes in templis, oſcitātes ac dormitātes audiunt, multi ne audiūt quidem, cum circūforaneos ac ſcurras miris modis auſcultent. Id uerū eſſe facile fatebitur, q̄ nouerit Italiā, præſertim Romā & Venetiarū urbē. Vide ut excludat omnē calumniā hos iocos conferens circulatorū, ſcurrarum ac morionū dictis. Quanquā obiter notat mores hominum, qui ad ineptas fabulas attenti, in ſacris cōcionib. dormitāt.*

Midas

Midas.) Nota eſt fabula de Mida, qui Panem canentē Apollini prætulit. Alluſit autē ad prouerbiū, Midæ aures.

Sophiſtæ

Sophiſtam.) Olim ſophiſtæ dicebantur philoſophi & ſapientiæ profeſſores

dit,ſed ueteres illos imita-
bor, qui quo infamem So
phorũ appellationẽ uita-
rent, ſophiſtæ uocari ma-
luerunt. Horũ ſtudiũ erat,
deorũ ac fortiũ uirorũ lau
des encomijs celebrare.
Encomiũ igitur audietis
nõ Herculis, neq; Solõis,
ſed meum ipſius, hoc eſt,
Stulticiæ. Iam uero nõ hu
ius facio ſapiẽtes iſtos qui
ſtultiſsimũ & inſolentiſsi-
mũ eſſe prædicant, ſi quis
ipſe laudibus ſe ferat. Sit
ſanè quàm uolent ſtultũ,
modo decorũ eſſe fatean-
tur. Quid enĩ magis qua-
drat, quàm ut ipſa Moria,
ſuarum laudum ſit bucci-
natrix, & αὐτὴ ἑαυτὴν αὐλῇ;
Quis enim me melius ex-
primat

*res, deinde rheto-
res. Poſtremo abijt
nomen in inuidi-
am, ut ſophiſtæ di-
cerentur, qui fi-
ctam quandam ſa-
pientiæ ſpeciem ia-
ctitarent. Infa-
mem.)* Hoc ad Mo
*riæ perſonam refe-
rendum eſt, apud
quam uocari ſapi-
entem contumelia
eſt: ueluti apud au
licos, docti ſtulti
uocantur, apud do
ctos uiciſsim auli-
ci.* Non huius *fa-
cio.)* Et hoc *εἰρω-
νικῶς accipiendũ,
ut floccum aut pi-
lum oſtendat.* Mo
do decorum.) De-
*corum uocat non ſimpliciter, quod per ſe deceat,
ſed quod ſtulticiæ perſonam deceat, ueluti non eſt
decorum lenoni loqui de fide.* Αὐτὴ ἑαυτὴν αὐλεῖ;

primat quàm ipſa me? Niſi ſi cui forte notior ſim, quàm egomet ſum mihi. Quanquam ego hoc alioqui, nō paulo etiam modeſtius arbitror quàm id quod optimatū ac ſapientum uulgus factitat, qui peruerſo quodam pudore, uel rhetorē quempiam palponem, uel poetā uaniloquū, ſubornare ſolent, eumq́ue mercede cōductū, à quo ſuas laudes audiāt, hoc eſt, mera mendacia, & tamē uerecūdus interim ille, pauōis in morem pennas tollit, criſtas erigit, cum impudēs aſſentator nihili hominem, dijs æquiparat, cum abſolutū omniū uirtutū exemplar ꝓponit, à quo ſciat ille ſe plus quàm δὶς διὰ πασῶν abeſſe

Id eſt, Ipſa ſui tibicina ſit. Prouerbium eſt, ubi quis ſe ipſum factis commendat. Tametſi hic aliò detorſit, nempe ad eam, quæ ſua iactat. Rhetorem palponem.) Poetæ & Rhetores *Si quis audiat ſolennes iſtas orationes, quæ habentur in publico apud Romanos pontifices, apud reges, apud principes, mirum eſt, qua fronte uel iſti ſic audeant adulari, uel illi poſsint tam ineptas laudes audire. Nec dubito, quin iſta moleſta ſint cordatis principibus. Verecundus ille.) Ironice dicit uerecundū, impudentiſsimū ſignificās qui talia poſsit audire.* Δὶς διὰ πασῶν

eſſe, cum corniculam alie/nis conueſtit plumis: cum τὸν αἰθίοπα λδυκαίνει, deni/que cum ἐκ μύιας τὸν ἐλέφαντα ποιεῖ. Poſtremo ſequor tritum illud uulgi prouer/bium, quo dicitur is recte laudare ſeſe, cui nemo ali/us cõtigit laudator. Quan/quam hic interim demiror mortaliũ ingratitudinẽ di/cam, an ſegniciem, quo/rum cum omnes me ſtudi/oſe colant, meamq́ libẽter ſentiãt beneficentiam, ne/mo tamen tot iam ſeculis extitit, qui grata oratione Stulticiæ laudes celebra/rit, cum non deſuerint, qui Buſirides, Phalarides, fe/bres

διὰ πασῶν.) Id eſt, bis p omnia. Ea eſt muſicorum harmonia, quam uulgo duplicem octauam uocant. Abijt aũt in pro/uerbiũ, quo maxi mum interuallum ſignificamus. Vi de Chilia. Des. E/raſmi. Cum τὸν αἰθίοπα λδυκαί/νει.) Id eſt, Aethi opem dealbat, eſt prouerbium de re impoſſibili, Verũ hic eleganter de/torſit ad id, quod is qui niger eſt ſa ctis, hoc eſt, infa/mis, ut cãdidus laudatur, & alius pingitur q̃ eſt. Ex μύιας τὸν ἐλέφαντα ποιεῖ.) Id eſt, Ex muſca ele/phantẽ facit. Adagiũ eſt, cũ quis rem nihili, uerbis at tollit. Vulgi pũerbiũ.) Sic enim iocantur uulgo, cũ quis de ſe prædicat arrogantius, ut dicãt, malos habet

bres q̃rtanas, muſcas, calvicia, atq; id genus peſtes; accuratis magnaq; & olei & ſomni iactura elucubratis laudibus uexerint. A me extemporariã quidem illã, & illaboratã, ſed tanto ueriorem audietis orationẽ. Id quod nolim exiſtimetis ad ingenij oſtentationẽ eſſe confictum, quemadmodũ uulgus oratorũ facit. Nam hi, ſicuti noſtis, cum orationem totis triginta annis elaboratam, nonnunq; & alienam proferunt, tamen triduo ſibi quaſi ꝑ luſum ſcriptam, aut etiã dictatam eſſe deierant. Mihi porrò ſemper gratiſsimum fuit, ὅττι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν ἔλθῃ dicere. At ne quis iam à nobis expectet ut iuxta uulgarium iſtorum Rhetorũ conſuetudinem, meipſam finitione explicem, porrò ut diuidam, multo minus. Nam utrũq; ominis

eſt

uicinos, & ob id cogitur ſe laudare. Phalarides.) Phalaridis Apologiã ſcripſit Lucianus. De cæteris iam dictũ eſt.

Olei & ſomni iactura.) Quia uigilãt ad lucernã.

ὅττι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν ἔλθῃ.) Id ẽ, Quicquid in linguã uenerit. Prouerbium eſt, ſumptum ex Aeſchylo tragico poeta, citante Platone.

Porrò ut diuidam.) Alludit ad dialecticos, quibus

Dialectici

eſt inauſpicati, uel ſine cir/cumſcribere eam cuius nu/men tam late pateat, uel ſecare, in cuius cultum om/ne rerum genus ita conſen/tiat. Tametſi quorſum tan/dem attinet mei uelut um/bram atq; imaginem fini/tione repræſentare, cum ipſam me coram pręſentes præſentem oculis intuea/mini? Sum etenim uti ui/detis, uera illa largitrix ἐά/ων quam Latini Stulticiam Græci μωρίαν appellant. Quāq̃ quid uel hoc opus erat dicere, quaſi non ipſo ex uultu fronteq;, quod a/iunt, ſatis quæ ſim præ me feram, aut quaſi ſi quis me Mineruam, aut Sophiam eſſe contendat, non ſtatim ſolo poſſit ob/tutu coargui, etiam ſi nulla accedat oratio, minime mendax animi ſpeculum. Nullus apud me fucis locus, nec aliud fronte ſimu/lo aliud in pectore premo. Sumq; mei un/

bus mos eſt pri/mū definire, quod aggrediuntur.

Largitrix ἐά/ων.) id eſt, bono/rum. Alluſit huc qđ Homerus ſub/inde uocat deos δωτῆρας ἐάων.) id eſt, largitores bonorum. Fron/teq;, quod aiunt.) Relucet enim in uultu quoq; ſtulti/cia aut ſapientia hominis. Mini/me mendax.) Ex ſermone enim po/tiſſimum colligi/tur animus homi/nis.

dicꝫ ſimillima, adeo ut nec ij me diſſimulare poſſint, qui maxime Sapientię perſonam ac titulum ſibi uendicãt, καὶ ἐν τῇ πορφύρᾳ πίθηκοι; καὶ ἐν τῇ λεοντῇ ὄνοι obambulãt. Quamuis autem ſedulo fingant, tamen aliunde prominentes auriculæ Midam produnt. Ingratum me Hercle & hoc hominum genus, qui cũ maxime ſint noſtræ factionis, tamen apud uulgũ cognominis noſtri ſic pudet, ut id paſſim alijs magni probri uice obijciant. Proinde iſtos cum ſint μωρότατοι re, cęterum ſophi ac Thaletes uideri uelint, nónne iure optimo μωροσόφους illos appellabi

Diſſimulata ſtulticia.

nis. Καὶ ἐν τῇ πορφύρᾳ πίθηκοι, καὶ ἐν τῇ λεοντῇ ὄνοι *obambulant.)* Id eſt, *Et in purpura ſimiæ & in leonina pelle aſini. nam ſimiæ uulgo habentur in delicijs, & nonnunquam ad luſum purpura ueſtiuntur.* Eſt *autem Græcum prouerbium in eos, qui magnificam perſonã præ ſe gerunt, cum ſint nebulones.* Cui *ſimile eſt quod ſubtexitur in exuuio leonis aſini.* Notus *eſt* Apologus *de aſino, qui pelle leonis amictus, aliquandiu apud* Cumanos *habitus eſt pro leone, donec auricularũ indicio deprehenſus, pœnas daret.* Cum *ſint* μωρότατοι)Id eſt *ſtultiſſimi.* Thaletes)*Is fuit unus è numero ſeptem ſapientum.*

Simiæ

pellabimus? Viſum eſt enim hac quoque parte noſtri temporis rhetores imitari, qui plane deos eſſe ſeſe credunt, ſi hirudinum ritu bilingues appareant, ac pręclarũ facinus eſſe ducũt, latinis orationib. ſubinde græculas aliquot uoculas, uelut emblemata intertexere, etiam ſi nunc nõ erat his locus. Porrò ſi deſunt exotica, è putribus chartis quatuor aut quinque priſca uerba eruunt, quibus tenebras offundãt lectori, uidelicet, ut qui intelligunt, magis ac magis ſibi placeant: qui non intelligunt, hoc ipſo magis admirentur, quo minus intelligũt. Quandoquidem eſt ſanè

pientum. μωροσόφοι.) Dictio eſt compoſita, ex ſtulto & ſapiente, quaſi dicas, ſtulte ſapientes. Si hirudinum.) Has uulgo ſanguiſugas uocant. Eſt autem huic animanti lingula biſulca, ut tradit Pli. Emblemata.) Id eſt, immiſſuras, id enim ſonat uox græca. ſignificat autem teſſellas, ex quibus pingunt in opere muſaico aut quibus uariant pauimenta. Hiſpani ex ligno ſimilia cõficiunt in menſis præcipue. Dicuntur autem emblemata παρὰ τὸ ἐμβάλλειν, id eſt, ab iniiciendo. Si deſint exotica.) Id eſt, extraria, hoc eſt, alienæ linguæ, puta Græcæ aut

Mixtura linguarum. Hirudo.

Affectata obſcuritas

Hebraicæ

ſane & hoc noſtratium uo-luptatum genus non inelegans, quæ maxime peregrina maxime ſuſpicere, Quod ſi qui paulo ſunt ambitioſiores, arrideant tamẽ & applaudant, atque aſini exemplo τὰ ὦτα κινῶσι, quo cæteris probe intelligere uideantur. καὶ ταῦτα δ᾽ ἢ μὲν ταῦτα. Nunc ad inſtitutum recurro. Nomen igitur habetis uiri. Quid addam epitheti? Quid niſi ſtultiſſimi? Nam quo alio honeſtiore cognomine Myſtas ſuos compellet dea Stulticia? Sed

Hebraice. Noſtratium uoluptatum.) Noſtratium id eſt, ſtultorũ, ut Cicero dixit: Verba ueſtratia. Τὰ ὦτα κινῶσι.) Id eſt, aures moueant. Aſinus aures habet mobiles, ac prælongas. Et uidetur ualere aurium iudicio, cum ſit ſtolidiſſimus. Alluſum eſt autẽ ad prouerbiũ Græcũ. Καὶ ταῦτα δ᾽ ἢ μὲν ταῦτα.) Id eſt, Et hæc quidem hæc, uerba ſunt ridicule dicta à ſeruo Carione in Pluto Ariſtophanis. Idem eſt aliquoties apud Platonem. Viri quid addam.) Mos eſt addere epitheton aliquod honorificum uiri fortiſſimi, aut uiri ſplendidiſſimi, aut aliud ſimile. Porrò hoc iocandi genus ἀπροσδόκητον uocãt, cum aliud expectatur, aliud ſuccedit. Myſtas.) Myſtæ dicuntur initiati myſterijs alicuius numinis, unde & ſymmyſtæ di

Myſtæ

Sed quoniam non perinde multis notum eſt, quo genere prognata ſim, id iam Muſis bene iuuantibus exponere conabor. Mihi uero neq; Chaos, neq; Orcus neq; Saturnus, neq; Iapetus, aut alius id genus obſoletorum, ac putrium deorum quiſpiam pater fuit. Sed πλοῦτος, ipſe unus, uel inuitis Heſiodo & Homero, atq; ipſo adeo Ioue, πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. Cuius unius nutu, ut olim, ita nunc quoq; ſacra prophanaq; om̄ia ſurſum ac deorſum

ſtæ dicuntur, iiſdē initiati ſacris. Dicuntur autē, παρὰ τὸ μύειν, quod eſt initio, quod à μύω, id eſt, occulto arcana myſteriorum, quæ nefas erat reuelare, dicitur. Ortus ſeu genus ſtulticiæ

Sed quoniam.) Alluſit ad partes laudatorij generis, quod à natiuitate ſolet incipere. Muſis bene iuuantibus.) Alludit ad morem ſcriptorum, ut ſignificet rem ferè poeticam ac fabuloſam. Chaos neq; Orcus.) Ad hos ueluti antiquiſſimos deos Heſiodus refert omnium deorum genus in Theogonia. Chaos *Sed πλοῦτος.) Id eſt, diuitiæ: quanquam ea uox apud Græcos ſit maſculini generis, & numeri ſingularis. Hunc ueluti deū inducit Ariſtophanes. Heſiodo & Homero.) Nam apud utrūq; ſæpius eſt hoc hemiſtichiū de Ioue. πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, id eſt, Pater hominumq; deumq;* Πλοῦτος

ſum miſcentur. Cuius arbitrio bella, paces, imperia, conſilia, iudicia, comitia, connubia, pacta, fœdera, leges, artes, ludicra, ſeria, iã ſpiritus me deficit, breuiter, publica priuataq́ue omnia mortaliũ negocia adminiſtrantur. Citra cuius opem, totus ille poëticorum numinum populus, dicam audacius, ipſi quoq; dîj ſelecti, aut omnino nõ eſſent, aut certe οἰκόσιτοι ſane quam frigide uictitarent. Quem quiſquis iratũ habuerit, huic ne Pallas quidem ſatis auxilij tulerit. Contra, quiſquis propiciũ, is uel ſummo Ioui, cum ſuo fulmine mãdare laqueum poſſit. τούτου πατρὸς εὔχομαι εἶναι. Atque hic quidem

deumq́;. Dij ſelecti.) *Nam priſci theologi gentilium, duodecim deos ſelectos, hoc eſt, ſummos habebant uelut primates in tanta deorum turba.*

οἰκόσιτοι Οἰκόσιτοι) *οἶκος domus, σῖτος cibus. Vnde qui domi capiunt cibum, & de ſuo uiuunt, οἰκόσιτοι uocantur. Porrò, ſunt qui ob parſimoniam domi tenuiſſimo utantur uictu, eoq́; libenter foris pranſitant.*

Pallas Ne Pallas quidem.) *Palladem potiſſimũ nominat, quòd dea ſapientiæ, ſtulticiæ ſit inuiſa, uel quòd illa ſtrennua ſit bellatrix, & patrẽ defenderit aduerſus gigantes.* Τούτου πατρὸς εὔχομαι

quidem me progenuit non è cerebro ſuo, quemadmodum tetricam illam ac toruam Palladem Iupiter, uerum ex Neotete nympha multo omnium uenuſtiſſima, pariter ac feſtiuiſſima. Neq; rurſum id triſti illi alligatus coniugio, quomodo faber ille claudus natus eſt, uerum quod non paulo ſuauius ἐν φιλότητι μιχθεὶς, quemadmodum noſter ait Homerus, Genuit autem, ne quid erretis, non Ariſtophanicus ille Plutus, iam capularis,

εὔχομαι εἶν.) Id eſt, Huius patris glorior eſſe. Hemiſtichium eſt ſolenne apud Homerum. Neotes *Ex Neotete.) Id eſt, ex iuuentute: id enim ſonat Græce Neotes. Innuit autem ex diuitijs & iuuentute naſci potiſſimũ ſtulticiã. Faber ille.) Vulcanum ſignificat ridiculum, & tamen ex matrimonio natũ, puta Iouis et Iunonis. Ἐν φιλότητι μιχθείς) Id eſt, in amore mixtus. Eſt autem hemiſtichium ſolenne apud Homerum, quoties ſignificat furtiuum concubitum, extra matrimonium. Qui in opere ex profeſſo ludicro ac ridiculo inquirunt articulos hæreticos, quin hunc criminantur locum, qui toties deos ac deas commemorat: cuiuſmodi loci ſunt alij quoq; complures. Quod ſi illic agnoſcunt iocum & ſtulticiæ perſonam, quur non idem faciunt in cæteris? Quum plures no*

res no

capularis iam oculis captus, ſed quondam integer adhuc calidusq́ iuuenta, neq́ iuuenta ſolum uerum multo magis nectare, qđ tum forte in deorum conuiuio largius ac meracius hauſerat. Quod ſi locum quoq́ natalem requiritis, quandoquidem id hodie uel in primis ad nobilitatē intereſſe putant, quo loco primos ædideris uagitus, ego nec in erratica Delo, nec in undoſo mari, nec ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι ſum ædita, ſed in ipſis inſulis fortunatis, ubi ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα omnia prouenīūt. In quibus

res nominātur dij pro ioco ducunt: quum tribus uerbis attingitur monachorum maieſtas, nutat uniuerſa eccleſia.

Patria

Iam capularis.) Capulares dicuntur ſenes decrepiti. Talis autem inducitur Plutus apud Ariſtophanem. Calidusq́ iuuenta.) Alluſit ad illud Horatii. Non ego hæc ferrem calidus iuuenta.

Delus

Erratica Delo.) Hic natus fuit Apollo cum ſua ſorore, quorum beneficio inſula prius fluitans, cœpit immobilis eſſe. Nec in undoſo mari.) Nam hinc fingitur nata Venus. Ἐν σπέεσι γλαφυροῖσι.) Id eſt in ſpecubus cauis. Eſt hoc carmen in primo Odyſſeæ libro, tum aliàs crebrum apud Home. Ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα. Id eſt, Inſeminata & ina-

rata

quibus neq; labor, neq; ſe/nium, neq; morbus eſt ul/lus, nec uſquã in agris aſ/phodelus, malua, ſquilla, lupinum'ue, aut faba, aut aliud hoc genus nugarum conſpicitur. Sed paſſim oculis, ſimúlque naribus adblandiuntur moly, pa/nace

rata, hoc eſt, citra ſationem & citra aratione͂. Eſt aūt prouerbium quoties utilitas contingit citra laborem. Eſtq; apud Lucianū in Paraſito, & ite͂ in Rhetorum præceptore, ſumptū ex Homeri Odyſſeæ lib. 9. Οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν Ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται. *id eſt, Neq; plantant manibus plantam, neq; arant, ſed inſeminata & inarata omnia creſcunt.* *Aſphodelus, malua.) Hæc ſunt uilia, ac plebeis menſis apta, quæ Lucianus ſcripſit naſci in inſulis fortunatis: odit igitur hæc, ueluti ſobria & tetricis apta. De aſphodelo & malua, Heſiodus in opere cui titulus,* ἔργα καὶ ἡμέραι, οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ. *id eſt, Neq; q̃ in malua & aſphodelo magna utilitas. Lupini meminit Lucianus.* Μῶλυ.) *Herbæ ſunt fabuloſæ. De moly meminit Homerus Odyſſ.* κ. *quod dicit Mercuriū dediſſe Vlyſſi, ut à ueneficijs Circes tutus eſſet. Verſus Homeri ſunt:* Ὣς ἄρα φωνήσας, πόρε φάρμακον ἀργειφόντης, Ἐκ γαίης ἐρύσας καί μοι φύ

Aſphodelus

Moly

nace, nepenthes, amaracus,ambroſia, lotus, roſa, uiola,hyacinthus,Adonidis hortuli. Atq; in his quidem nata delicijs,nequaq̃ à fletu ſum auſpicata uitā, ſed protinus blande arriſi matri. Iam uero non inuideo τῷ ὑπάτῳ κρονίωνι capram altricē,cum me duæ lepidiſſimæ nymphæ ſuis aluerint

Nutrices ſtultitiæ

σιν αὐτοῦ ἔδειξεν Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος. Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί, χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν Ἀνδράσι γε θνητοῖσι, θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. *id eſt, Sic igitur dicēs dedit medicamen Mercurius, Ex terra trahens & mihi naturā ipſius mōſtrauit. Radix quidē nigra erat,lacti aūt ſimilis flos. Moly autem ipſum uocant dei,difficile autē fodere uiris mortalibus,dei autem omnia poſſunt.*

Panace

Panace dicitur efficax aduerſus omnes morbos:unde,ut Plin. dicit,nomen habet. πᾶν omne, ἄκεσις medela,& ἀκέω medeor. Nepenthes triſtitiam diſcutit in conuiuijs:cætera nota ſunt. Arriſi matri) Vulgus riſum tribuit ſtultis. Alluſit aūt ad hoc,quod prima uox hominis eſt ploratus. Et tamē legimus quoſdā natos ſtatim arriſiſſe matri,quod ſignū putāt auſpicatiſſimū. Τῷ ὑπάτῳ κρονίωνι) Id eſt, ſummo Ioui,quem Saturniū,hoc eſt Saturni filium uocant. Eſt aūt hemiſtichiū Home. Caprā altricē) Iupiter

aluerint mammis, Methe Baccho ꝓgenita, & Apæ/dia Panos filia. Quas hic quoq; in cæterarum comi/tum ac pediſequarũ mea/rum cõſortio uidetis. Qua/rum me Hercle nomina, ſi uoletis cognoſcere, ex me quidẽ non niſi Græce au/dietis. Hæc nimirũ quam ſublatis ſuperciliis conſpi/camini, Φιλαυτία eſt. Huic quã uelut arridẽtibus ocu/lis, ac plaudentem mani/bus uidetis, κολακία nomẽ. Hęc ſemiſomnis ac dormi/tanti ſimilis λήθη uocatur. Hæc cubito utroque inni/tens, conſertisq; manibus, μισοπονία dicitur. Hæc ro/ſeo reuincta ſerto, & undi/que delibuta unguentis, ἡ/δονὴ: hæc lubricis & huc atq;

ter in Creta clàm eſt educatus lacte capræ, cuius cor/nu inter aſtra po/ſuit, non ingratus alũnus. Methe) *Id eſt, temulẽtia: nam id* Græce μέθη, *cui apte tribu/it patrẽ* Bacchum *uini autorẽ.* A/*pædia.) Id eſt, im/peritia.* Pan *autẽ craſſus & agre/ſtis eſt, iuxta fabu/las.* Φιλαυτία) *Id eſt, amor ſui.* Quanquã Græca *uox fœminini ge/neris eſt.* Hãc *ſub/latis ſuperciliis fe/cit ob arrogãtiã.* Κολακία. (*Id eſt, adulatio, cuius eſt applaudere.* Λήθη.) *obliuio.* Μισοπονία.) *Id eſt, odium laborũ, uitium contrariũ induſtriæ, quã Græci uocant*

Comites Moriæ

Methe

Apædia

atq; illuc errantibus luminibus, ἄνοια dicitur. Hæc nitida cute, probeq; ſaginato corpore τρυφὴ nomē habet. Videtis & deos duos, puellis admixtos, quorum alterū κῶμον uocant, alterū νήγρετον ὕπνον. Huius, inquam, famulitij fidelibus auxilijs genus omne rerū meæ ſubijcio ditioni, ipſis etiam imperās imperatoribus. Genus, educatione, & comites audiſtis. Nunc ne cui ſine cauſa uidear mihi deæ nomē uſurpare, quantis cōmoditatibus deos ſimul & homines adficiam, quamq; late meum pateat numen, arrectis auribus accipite. Etenim ſi non inſcite ſcripſit quidam, hoc demum eſſe deum, iuuare mortales, & ſi merito in deorum ſenatū aſciti ſunt, qui uinum, aut frumētum aut unam aliquam huiuſmodi commoditatē mortalibus oſtēderunt, cur non ego iure, deorū omnium

uocant Φιλοπονίαν. Ηδονή.) Id eſt, uoluptas. Ανοια.) Id eſt, amentia. Τρυφή.) Id eſt, delicia. Κῶμον) Comū Græci deū faciūt temulētiæ & intemperātiæ, ac iuueniliū compotationum.

Comus

Νήγρετον ὕπνον) Id eſt, altiſsimum ſomnū, ſic enim uocat Homerus ſomnū, unde quis expergefieri non poſſit

Diuinitas Moriæ

omnium ἄλφα dicar, habe atq;, quæ una omnibus lar gior omnia? Principio qd eſſe poteſt uita ipſa uel dul cius uel precioſius? At hu/ ius exordium cui tandem acceptum ferri conuenit, niſi mihi? Neque enim aut ὀβριμοπάτρης haſta Palla/ dis, aut νεφεληγερέτου Iouis ægis hominum genus uel progignit, uel propagat. Verum ipſe deûm pater atq; hominum rex, qui to/ tũ nutu tremefaciat olym/ pum, fulmen illud triſulcũ ponat oportet, & uultum illum Titanicũ, quo, cum lubet, Deos omneis terri/ tat, planeq; hiſtrionũ mo/ re, aliena ſumenda miſero perſona, ſiquando uelit id facere

poſſit. Αλφα.) *Id eſt, alpha: ita per iocũ ſignifi/ cabant primũ, qđ literis olim nota/ rẽt numeros. Vn/ de illud, Ego ſum alpha & ω.* Ὀ/ βριμοπάτρης.) *Hoc epithetõ Ho merus tribuit Pal ladi, quod fortem ac potentem ha/ beat patrẽ Iouẽ. Eſt autem tetrica Pallas, maxime cum uibrat haſtã.* Νεφεληγερέ/ του.) *Id eſt, nubiũ cõgregatoris: ſic enim ſubinde ap/ pellat Homerus,* νεφεληγερέτα ζεύς. *Aegis.) Eſt clypeus Iouis, ex pelle capræ al/ tricis, hanc obtendit cũ ſæuit, cũ amat. Titanicũ.) Id eſt, toruũ: nam Titanes uocantur antiquiſſimi deo/*

Initiũ uitæ deberi ſtul/ titiæ

facere, quod nũquam non facit, hoc eſt παιδοποιεῖν. Iam uero Stoici ſe dijs proximos autumant. At date mihi terq́; quaterq́;, aut ſi libet, ſexcenties Stoicum, tamẽ huic quoq;, ſi nõ barba inſigne ſapiẽtiæ, etiam ſi cum hircis cõmune, certe ſupercilium erit ponendum, explicanda' frons, abijcienda dogmata illa adamantina, ineptiendum ac delirandum aliquãtiſper. In ſumma, me, me inquã, ſapiens ille accerſat oportet, ſi modo pater eſſe uelit. Et cur nõ apertius meo more uobiſcum fabuler? Quæſo num caput, num facies, num pectus, num manus, num auris, quę partes honeſtę putantur, progenerant deos aut homines? Non opinor, imò ea pars adeo ſtulta, adeoq; ridicula, ut nec nominari citra riſum poſſit, humani generis eſt propagatrix. Is demum

rum. Porrò ſenes tetrici, dicuntur Τιτανώδεις, id eſt Titanicũ obtuentes, qui toruo truculentoq́; ſunt aſpectu. Παιδοποιεῖν.) παῖς puer, ποιεῖν facere, hoc eſt liberis creandis operam dare, ſic uerecunde uocant habere rẽ cũ muliere. Dogmata.) Id eſt, decreta: ſic enim uocãtur placita philoſophorum. Adamantina uocat, quę certiſsima habeantur

παιδοποιεῖν

Dogmata

Pudẽda mẽbra ſine riſu non nominãtur

demum eſt ſacer ille fons, unde uitam hauriunt om/nia, uerius quàm ille Py/thagoric⁹ quaternio. Age uero, qui uir obſecro ma/trimonij capiſtro uelit prę/bere os, ſi quemadmodũ iſti ſapiẽtes facere conſue/uerunt, prius eius uitæ in/commoda ſecum perpen/derit: aut quæ tandem mu/lier uirum admiſſura ſit, ſi partus periculoſos labo/res, ſi educationis moleſti/am, uel norit, uel cogita/rit? Porrò ſi coniugijs de/betis uitam, coniugiũ aũt debetis ἀνοίᾳ pediſequæ, mihi nimirum quid debeatis, intelligitis. Tum quæ ſemel hęc experta, denuo repe/tere uelit, niſi λήθης præſens numẽ adfue/rit? Neq; uero id Venus ipſa uel reclamã/te Lucretio unquam inficias iuerit, ſine noſtri numinis acceſſione, ſuam uim mã/cam atq; irritam eſſe. Itaq; ex noſtro illo temulento ridiculoq; luſu, proueniũt, &

antur. Pythago*ricus.) Alluſit ad carmen uulgatiſſimum* Pythagor*æ.* Ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτὺν Παγὰν ἀενάου φύσεως. *id eſt,* Per *animæ noſtræ dantẽ quaternionem fontem perpetuæ naturæ.*

Reclamante Lu*cretio.)* Nam *is carmine ſuo tribuit Veneri rerũ omnium*

Matrimonium à ſtultitia

Coitus à partu repetitus

 ſuper/

ſupercilioſi philoſophi, in
quorum locum nunc ſuc/
ceſſere, quos uulgus mo/
nachos appellat, & purpu
rei reges, et pij ſacerdotes,
& ter ſanctiſſimi pontifi/
ces. Poſtremo totus etiam
ille deorum poeticorũ cœ
tus, adeo frequens, ut tur/
bam uix iam ipſe capiat
olympus, tametſi ſpacio/
ſiſſimus. At ſanè parum ſit
mihi uitæ ſeminarium, ac
fontem deberi, niſi quic/
quid in omni uita cõmo/
di eſt, id quoqꝫ totũ oſtẽde
ro mei muneris eſſe. Quid
aũt hæc, num omnino ui/
ta uidetur appellãda, ſi uo/
luptatem detraxeris? Ap/
plauſiſtis. Equidem ſciebã
neminem ueſtrum ita ſa/
pere, uel deſipere magis,
imò ſapere potius, ut in
hac eſſet ſententia. Quan/
quam ne Stoici quidẽ iſti
uolu

omnium gignẽda
rum uim ac princi
patum. Vulgus
monachos) Quod
olim apud Hebræ
os erant filij pro/
phetarum, quod
apud Græcos &
Indos philoſophi,
hoc apud Chriſti/
anos monachi ui/
dentur eſſe. At
ſanè parũ.) Oſten
dit ſtultitia uitæ
initium ſibi debe/
ri, nũc demõſtrat
& omnia uitæ cõ/
moda à ſe profici/
ſci. Applauſi/
ſtis.) Innuit ſtul/
tis ita maxime ui
deri, uitam abſqꝫ
uulgarib. iſtis uo/
luptatibus nõ eſſe
expetendã. Vel
deſipere potius.)
Quanto

Commoda uitæ ex ſtultitia

uoluptatem aſpernantur, tametſi ſedulo diſſimulāt, milleq; cōuicijs eam apud uulgus dilacerant, nimirū ut deterritis alijs, ipſi prolixius fruantur. Sed dicant mihi per Iouem, quæ tandem uitæ pars eſt, non triſtis, non infeſtiua, non inuenuſta, non inſipida, non moleſta, niſi uoluptatem, id eſt, ſtulticiæ condimentum adiunxeris? Cuius rei cū ſatis idoneus teſtis eſſe poſſit, ille nunquā ſatis laudatus Sophocles, cuius extat pulcherrimum illud de nobis Elogiū ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν, ἥδιστος βίος, tamē age rem omnē ſingulatim aperiamus. Principio quis neſcit primā hominis ætatem multo lætiſſimā multoq; omnibus gratiſſimam eſſe? quid eſt enim illud in infantibus, quod ſic exoſculamur

Quanto cum decoro perſonæ, uariat correctionem? Porrò quod alijs eſt deſipere, id eſt ſtulticiæ ſapere.

Vt deterritis alijs.) Alluſit ad Philoxenū, in pulpamentū naſi mucum emungere ſolitum, ut alijs auerſantibus cibū, ipſe ſolus ueſceretur.

Elogium. ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν ἥδιστος βίος.) Verſus eſt ſenarius Iambicus, id eſt, In nihil ſapiendo uita iucundiſſima. Ni fallor, uerba ſunt Aiacis dolentis quod ab inſania reſipuerit. Eſt ſimilis fabella

Cōdimentū uitæ ſtulticia.

Infantia ſtulta

bella apud Horatium de quodam Argiuo, expoſtulante cum amicis, quod illorum opera reſtitutus eſſet ab inſania. Τὸ χαλεπὸν γῆρας Id eſt, moleſta ſenectus. Nã id epitheti ſubinde tribuit

culamur, ſic amplectimur, ſic fouemus, ut hoſtis etiã huic ætati ferat opem, niſi ſtulticię lenocinium, quod data opera prudens natura, recens natis adiunxit, ut aliquo uoluptatis uelut autoramento, & educantium labores delinire queant, & tuentium fauores eblandiantur? Deinde quæ ſuccedit huic adoleſcẽtia quàm

Adoleſcentia

eſt apud omnes gratioſa, q̃ illi candide fauent omnes, quàm ſtudioſe prouehunt, q̃ officioſe porrigunt auxiliares manus? At unde quæſo iſta iuuentæ gratia? unde niſi ex me? cuius beneficio quàm minimum ſapit, atq; ob id q̃ minime ringitur. Mentior niſi mox ubi grandiores facti per rerum uſum, ac diſciplinas uirile quiddam ſapere cœperint, continuo defloreſcit formæ nitor, langueſcit alacritas, frigeſcit lepos, labaſcit uigor. Quoq; longius à me ſubducitur, hoc minus minusq; uiuit, donec ſuccedat τὸ χαλεπὸν γῆρας, id eſt, moleſta ſenectus, non iam alijs modo, uerũ etiã

ſibimet

ſibimet inuiſa. Quæ quidē prorſum nulli mortalium foret tolerabilis, niſi rurſum tantorum miſerta laborum dextra adeſſem, & queadmodum dij poetarū ſolent pereuntibus aliqua metamorphoſi ſuccurrere, itidem ego quoque iam capulo ꝓximos denuo quoad licet, ad puericiam reuocarem. Vnde nō abs re uulgus eos παλίμπαιδας appellare conſueuit. Porrò ſi quis transformandi rationem requirat, ne id quidē cœlarim. Ad Lethes noſtræ fontem, nam in inſulis fortunatis oritur (ſiquidem apud inferos tenuis modo riuulus labitur,) eos produco, ut ſimul atq; illic lōga potarint obliuia, paulatim dilutis animi curis repubeſcant. At iſti iam delirant, inquiunt, iam deſipiunt.

buit illi Homerus. Aliqua metamorphoſi.) Id eſt, transformatione, ut Phaetontem in cygnū, Alcyonē in auem transformant. Iam capulo.) Id eſt, morti, unde & capulares ſenes uocantur, admodū defectí ætate. Capulus autem eſt loculus quo cadauera efferuntur. Παλιμπαιδας.) Id eſt, iterū pueros quod ad puericiā rediſſe uidentur. Notū eſt prouerbiū, Bis pueri ſenes, ad qđ alluſit. Ad Lethes.) Quoniam paulo ſuperius Lethen, id eſt, obliuionem

Repuereſcentia

Obliuio ſenilis

onem, unam ex ſuis fecit pediſequis. Innuit autẽ ſenes obliuioſos eſſe, & ob id iucundius uiuere, quod multorum uitæ malorũ non meminerint.

Odi puerulũ.) Senarius eſt prouerbialis, & citatur ab Apuleio, in apologia magiæ ſecũda. **Præcox** *Præcox autẽ dicitur q̃ ante tempus matureſcit. Ad tres literas.) Ita quidã ſenex*

unt. Eſto ſanè. Sed iſtuc ipſum eſt repueraſcere. An uero aliud eſt puerum eſſe quàm delirare, quàm deſipere? An non hoc uel maxime in ea delectat ætate, quod nihil ſapit? Quis enim non ceu portentum oderit, atq; execretur puerum uirili ſapientia? Aſtipulatur & uulgo iactatũ prouerbium. Odi puerulum præcoci ſapientia. Quis autem ſuſtineret habere commerciũ aut conſuetudinem cum eo ſene, qui ad tantam rerum experientiam, parem animi uigorem, iudicijq; acrimoniam adiunxiſſet? Itaq; delirat ſenex meo munere. Sed tamen delirus iſte meus interim miſeris illis curis uacat, quibus ſapiens ille diſtorquetur. Interim non ille lepidus eſt compotor. Non ſentit uitæ tædium, quod robuſtior ætas uix tolerat. Nonnunquã cũ ſene Plautino ad tres illas literas reuertitur, infeliciſſimus ſi ſapiat

piat

piat. At interim meo beneficio felix, interim amicis gratus, ne cõgerro quidem infeſtiuus. Quãdoquidem & apud Homerum e Neſtoris ore fluit oratio melle dulcior, cum Achillis ſit amarulẽta, & apud eundem ſenes in mœnibus cõſidentes, τὴν λειριόεσσαν uocem ædunt. Quo quidem calculo ipſam etiam ſuperant pueriiciam, ſuauem quidem illam, ſed infantem, ac præcipuo uitę oblectamento, puta garrulitate carentẽ. Addite huc quod pueris quoque gaudeant impenſius ſenes, ac pueri uiciſſim ſenibus delectantur, ὡς αἰεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον. Quid enim inter illos non conuenit, niſi quod hic rugoſior

ſenex apud Plautum ait, ſe tres didiciſſe literas, a, m, o, Sic enim innuit ſe cœpiſſe amare. Melle dulcior.) Sic enim ſcripſit Homerus Ili. α τὴν λειριόεσσαν.) Id eſt, floridam. Sic enim ait Iliados. γ. de ſenib. ſedẽtib. ἐπὶ σκαιῇσι πύλῃσι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι, id eſt, ſuper Scæas portas uocẽ floridam mittunt. Eſt autẽ tacita alluſio ad λῆρον, qđ nugas ſignificat, Minimum diſcrimẽ eſt inter λῆρον & λείριον, id eſt, inter nugas & florem. ὡς αἰεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον, id eſt, ut ſemper ſimilẽ ducit

Garrula ſenectus

Λῆρος

λείριον

rugoſior & plures numerat natales? Alio-qui capillorum albor, os edentulũ, corpo-ris modus minor, lactis appetentia, balbu-ties, garrulitas, ineptia, obliuio, incogitan-tia, breuiter om̃ia cętera congruũt. Quoq; magis accedunt ad ſenectam, hoc propius ad pueriticiæ ſimilitudinẽ redeũt, donec pu-erorum ritu, citra uitæ tædiũ, citra mortis ſenſum emigrant è uita. Eat nunc qui uo-let, & hoc meũ beneficiũ cum reliquorum deorũ metamorphoſi cõparet. Qui quid irati faciant, nõ libet cõmemorare, ſed qui bus q̃ maxime propitij ſunt, eos ſolent in arborem, in auem, in cicadam aut etiam in ſerpentẽ trãsformare: quaſi uero nõ iſtud ipſum ſit perire, aliud fieri. Ego uero homi nem eundem optimæ ac feliciſſimæ uitæ parti reſtituo. Quod ſi mortales prorſus ab omni ſapientiæ commercio tempera-rent, ac perpetuo mecum ętatem agerent, ne eſſet quidem ullum ſeniũ, uerum perpe tua iuuenta fruerentur felices. An non ui-detis tetricos iſtos & uel philoſophiæ ſtu-dijs, uel ſerijs & arduis addictos negocijs, plerunque priuſquam planè iuuenes ſint, iam conſenuiſſe, uidelicet curis, & aſſidua acriq;

Studia & occupatio-nes ſenium accelerant

acriq; cogitationum agitatiōe ſenſim ſpiritus & ſuccum illum uitalem exhauriente? Cum contra Moriones mei pinguiculi ſint, & nitidi, & bene curata cute, planè χοῖροι, quod aiunt, ἀκαρνάνιοι, nunquam profecto ſenectutis incommodum ullum ſenſuri, niſi nō nihil, ut fit, ſapientum contagio inficerētur. Adeo nihil patitur hominum uita, omni ex parte beatum eſſe. Accedit ad hæc uulgati prouerbij nō leue teſtimonium, quo dictitant, Stulticiam unam eſſe rem, quæ & iuuentam alioqui fugaciſſimam remoretur, & improbam ſenectam procul arceat. Vt non temere de Brabantis populari ſermone iactatum ſit, Cum cæteris hominibus ætas prudētiam adferre ſoleat, hos quo propius ad ſenectam

ducit deus ad ſimilem. Verſus eſt Homericus ex Iliados. ε. Χοῖροι ἀκαρνάνιοι.) *Id eſt, porci Acarnanij in delicatos ac nitidos dicebatur fortaſſis quod eà regio pinguiſſimos mitteret porcellos.* De Brabantis.) *Nulla natio, nec humanior nec melior quàm Brabantorum. Verum ob perpetuam hilaritatem, quam illis nec ſenecta adimit, dictum eſt hoc ioco uulgari prouerbiū,* Brabantus *quo natu grandior, hoc ſtultior.*

Porci Acarnanij

Brabanti

ſenectam

Hollandi

ſenectam accedunt, hoc magis atque magis ſtulteſcere. Atqui hac gente non eſt alia uel ad communem uitæ conſuetudinem feſtiuior, uel quæ minus ſentiat ſenectutis triſticiam. His quidem ut loco, ita & uitæ inſtituto confines ſunt Hollandi mei, cur enim non meos appellem, uſqueadeo ſtudioſos mei cultores, ut inde uulgo cognomen emeruerint? cuius illos adeo non pudet, ut hinc uel præcipue ſeſe iactitent. Eant nunc ſtultiſſimi mortales, & Medeas, Circes, Veneres, Auroras, & fontem neſcio quem requirant, quo ſibi iuuentam reſtituant, cum

Stulticia remoratur ſenium

tior. Hollandi *mei.)* Et *hæc laudatiſſima gēs eſt, tamen ob ingenij ſimplicitatem, & mores minime fucatos, uulgo ſtulti uocantur, prouerbio iocoſo.* Porrò *quod dicit, mei, non ad* Eraſmum *qui* Hollãdus *eſt, ſed ad ſtulticiæ perſonam referri debet.* Medeas Circes, Veneres) Medea *magicis herbis ſenibus reuocauit iuuentutem.* Circe *itē ſua uirga, ſuoq́; poculo uertebat homines in quas uellent formas.* Venus Phaonem *ex ſene fecit adoleſcentem elegantiſſimum, adeo ut poſtea à* Saphone *deamaretur.* Aurora *ſucco ſuo iuuentutem produxit in plurimos annos ſuo* Tithono. Et *fontem ne*

ſcio

cũ id ſola præſtare & poſſim & ſoleam. Apud me ſuccus eſt ille mirificus, quo Mẽnonis filia Tithoni aui ſui iuuentam prorogauit. Ego ſum Venus illa, cuius fauore Phaon ille repubuit, ita ut à Saphone tantopere deamaret. Meę ſunt herbę ſi quę ſunt, mea precamina, meus ille fons, qui non ſolum reuocat elapſam adoleſcentiam, ſed, quod eſt optabilius, perpetuam ſeruat. Quod ſi omnes huic ſententiæ ſubſcribitis, adoleſcentia nihil eſſe melius, ſenectute nihil deteſtabilius, quãtum mihi debeatis uidetis opinor, quę tantum bonum retineam, tanto excluſo malo. Sed quid adhuc de mortalib. loquor? Cœlum omne luſtrate, & mihi meum nomen opprobret, licebit, quicunque uolet, ſi quem omnino deorum repererit non inſuauem & aſpernabilem, niſi meo numine cõmendetur. Etenim cur ſemper ephebus & comatus Bacchus? Nempe quia

ſcio quem.) Significat fontem iuuentutis appellatum, in quem ingreſſi ſenes repubeſcant.

Meum nomen.) Id eſt, Stultam me uocet. Semper ephebus.) Veteres Bacchum puerili ſpecie, & promiſſis capillis fingebant, teſte Macrobio.

Bacchus

Deos ipſos ſtulticia cõmendari

uecors ac temulentus, conuiuijs, ſaltationibus, choreis, luſibus uitam omnem tranſigens ne tantulũ quidem habet cũ Pallade cõmercij. Deniq; tãtũ abeſt, ut ſapiens haberi poſtulet, ut ludibrijs ac iocis coli gaudeat. Neq; prouerbio offenditur, quod illi fatui cognomentum attribuit, id eſt huiuſmodi, μορύχου μωρότερος. Porrò Morycho nomen uerterunt, quod illum pro templi foribus ſedentem, muſto ficiſq; recentibus, agricolarũ laſciuia conſueuerit oblinere. Tum autẽ quid non ſcommatum in hunc uetus iacit comœdia? O inſulſum, inquiunt, deum, & dignum qui ex inguine naſceretur. At quis non malit hic fatuus & inſulſus eſſe, ſemper feſtiuus, ſemper pubeſcẽs,

ſemper

crob. Ludibrijs ac iocis.) Sentit de perſonis, oſcillis, & utribus unctis, de quibus meminit Vergilius in Georg. Μορύχου μωρότερος.) Id eſt, Morycho ſtultior: lege Chiliades Eraſmi, in quibus erudite iuxta ac copioſe prouerbium hoc explicatur. Vetus iacit comœdia.) Nam Ariſtophanes in Ranis ridiculũ inducit Bacchũ, Herculis ornatu ad inferos euntẽ, ut tragicos audiat. Ex inguine.) Nã Bacchus bis natus fingitur, ſemel ex ma/

tre

Morychus

Dij iocoſi et dij ſeueri

ſemper omnibus luſus ac uoluptatē adferens, quàm uel ἀγκυλομήτης ille Iupiter omnibus formidabilis, uel Pan ſuis tumultibus omnia ſenio uitians, uel fauillis oppletus Vulcanus ac ſemper officinæ laboribus ſqualidus, aut Pallas etiam ipſa, ſua Gorgone & haſta terribilis καὶ ἀεὶ γοργῶσα δριμύ. Cur ſemper puer Cupido? niſi quia nugator eſt, καὶ μηδὲν ὑγιὲς neq; facit neque cogitat? Cur aureæ Veneri ſemper uernat ſua forma? Nimirū, quia mecum habet affinitatem, unde & patris mei colorem uultu refert, atque hac de cauſa eſt apud Homerum, χρυσῆ ἀφροδίτη. Deinde pꝑpetuo

tre, ſemel ex Iouis femore. Ἀγκυλομήτης) *Hoc cognomen Homerus ſubinde tribuit Ioui, quod aliud oſtendat, & aliud habeat in animo.* Pan.) *Is deus putatur immittere ſubitos terrores qui Panici uocantur, & ſenex fingitur.* Fauillis.) *Quod faber ſit ærarius.* Καὶ ἀεὶ γοργῶσα δριμύ.) *Id eſt, Sēper intuens torue: ſic enim apud Lucianum, Cupido ait, ſe deterreri, ne Palladem adeat, quod ſemper ſit toruis oculis.* Μηδὲν ὑγιές.) *Id eſt, nihil ſanū. Eſt Græcis prouerbiū, cū omnia ſcelerata ac ſtulta ſignificāt.* Aureæ Veneri.) *Sic enim uocat*

petuo ridet, ſi quid modo poetis credimus, aut horũ æmulis ſtatuarijs. Quod numen unquam religioſius coluere Romani, quàm Floræ omniũ uoluptatum parentis? Quanquam ſi quis etiam tetricorum deorum uitam diligentius requirat ab Homero, reliquiſq; poetis, reperiet ſtulticiæ plena omnia. Quid enim attinet reliquorum facta commemorare, cum Iouis ipſius fulminatoris amores ac luſus probe noritis? cum ſeuera illa Diana oblita ſexus, nihil aliud quàm uenetur, Endymionem interim deperiẽs? Verũ illi ſua facinora à Momo audiant malim,

Homerus, χρυσῆ ἀφροδίτη, tum Iliados. ε. tum alibi frequẽter. Perpetuo ridet.) Sic eam fingit Homerus multis locis, unde φιλομμειδὴς dicitur. Theocritus in Cerioclepta, χἀ μάτηρ γελάσασα, id eſt, Et mater, Venus uidelicet, ridens. & idẽ in Daphnide, ἦλθε γε μὰν ἁδεῖα καὶ ἁ Κύπρις γελάοισα, id eſt, Venit dulcis Venus ridens. & Vergilius: Olli ſubridens. Nihil aliud q̃ uenetur.) Id eſt, tantum uenetur. Sic Quintilianus: Nihil aliud q̃ flebat. Endymionem.) Nota eſt fabula de Luna ad Endymionẽ deſcendente.

Momus

Momo.) Is deus eſt reprehenſionis apud Platonem. Hunc Lu

cianus

malim, à quo ſæpius quõdam audire ſolebant. Sed hunc nuper irati unà cum Ate in terras præcipitem dederunt, quod ſapientia ſua felicitati deorũ importunus obſtreperet, Neque mortalium ullus exulem dignatur hoſpitio, tantum abeſt ut illi in principũ aulis ſit locus, in quibus tamen mea κολακεία primas tenet, cui cum Momo non magis cõuenit, quàm cũ agno lupis. Itaque ſublato illo iam multo licentius ac ſuauius nugãtur dij, uere ῥᾷον ἄγοντες, ut inquit Homer. nullo uidelicet cenſore. Quos em̃ non præbet iocos ficulnus

cianus fingit libere aduerſus Iouẽ, & alios deos, loquentem in concilio. Et uetus eſt fabula, illũ Palladis Vulcani, ac Promethei carpſiſſe opera. Ate.) *Græce ſonat noxa, Hanc Homerus fingit à Ioue in terram deturbatam, & huius opera inter mortales diſſidia naſci.* Mea κολακεία.) *Id eſt, adulatio, quã pediſeq̃ fecit.* Ῥᾷον ἄγοντες.) *Id eſt, facile agentes. Sic & Terẽtius, q̃ uos facillime agitis, de diuitib. loquens, quorũ uita facilior & expedita. Theocritus itẽ in Cyclope,* οὕτω γοῦν ῥᾳΐστα διᾶγ' ὁ κύκλωψ ὁ παρ' ἡμῖν, *id eſt, Sic igitur facillime egit Cyclops apud nos.* Ficulnus ille.) *Alluſit ad Horatianũ Pria*

Ate.

Adulatio grata principum aulis

nus ille Priapus? Quos nõ ludos exhibet furtis ac prę ſtigijs ſuis Mercurius? Quin & Vulcanus ipſe in deorũ conuiuijs γελωτοποι/ ὸν agere conſueuit, ac mo/ do claudicatione, modo ca uillis, modo ridiculis dictis exhilarare cõpotationem. Tum & Silenus ille ſenex amator, τὸν κόρδακα ſaltare ſolitus, unà cum Polyphe/ mo

Voluptates deorum

pum, quẽ ille ficul num facit in Saty ris. Olim truncus *eram ficulnus in utile lignũ.* Tum *Græcis quicquid contemnunt, ficul/ num dicitur, ut in ſuis Chiliadib. te/ ſtatur Eraſmus.*

Ficulnus

Ac præſtigijs.) Lucianus narrat illũ Vulcani forci

Vulcanus

pem furatũ, Itẽ Apollinis boues, tum & ſagittas præ/ ſtigijs ademit. Γελωτοποιόν.) *Id eſt, morionem, ſic e/ nim uocãt Græci, qui riſum mouere ſtudeat. Sic apud Home. Vulcanus in cõuiuio deorũ miniſtrat, & clau/ dicatione riſum mouet. Tum calicẽ porrigens matri, ridicula quædã loquitur, ut rixam diſcutiat inter Io/ uem & Iunonem Vnde Homerus loquens de Vulcano Ilia. α.* Ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν, Ὡς ἴδον ἥφαιστον διὰ δώματα ποιπνύ/ οντα, *id eſt, Inextinguibilis igitur motus eſt riſus bea tis dijs, Vt uiderũt Vulcanum per domus ſeruientem.*

Senex amator.) Hic nymphas perſequitur, & inſi/ diatur apud Oui. Τὴν κόρδακα.) *Cordax genus ridiculæ*

Cordax

mo τὴν τρετανιλό, Nymphis τὴν γυμνοποδίαν ſaltã tibus. Satyri ſemicapri Atellanas agitant. Pan inſulſa quapiam cantiuncula riſum omnibus mouet, quẽ ita malunt, ꝙ ipſas audire muſas, præcipue cum iam nectare cœperint madere. Porrò quid ego nũc commemorem, quæ probe poti dñ poſt conuiuiũ agitẽt? adeo me Hercle ſtulta, ut ipſa nõnunquã à riſu temperare nequeam. At ſatius eſt in his Harpocratis meminiſſe, ne forte nos quoque Corycæus aliquis deus auſcultet, ea narrantes, quæ

ridiculæ ſaltationis ac rusticanæ, cuius meminit Lucianus in libro de ſaltatione, meminit & Pollux lib. quarto, cap. decimo tertio. πόδες εἰδῶν ἐχίνοιαις.

Τὴν τρετανιλό.) Vox ficta, qua repræſentatur ſaltatio Cyclopis Polyphemi, unde et Horatius: Saltaret uti Cyclopa rogabat Meminit Ariſtophanes in Pluto.

Γυμνοποδίαν.) Et hoc ſaltationis genus à nuditate pedũ dictũ: γυμνὸν enim nudũ, πους pes dicitur. Meminit Lucianus.

Atellanæ

Atellanas.) Atellanæ ſaltationis eſt genus, in quo obſcœnis geſticulationibus libido repræſentabatur, ab Atella ciuitate uocatum. Pan.) Nam & is fiſtulã habet, ſed agreſtẽ. Harpocratis.) Is erat ſilentij deus.

quæ ne Momus quidem impune proloquutus eſt. Sed iam tempus eſt, ut ad Homericum exemplar relictis cœlitibus uiciſſim in terrã demigremus, quãq; ibi nihil lætũ, aut felix, niſi meo munere, diſpiciamus. In primis uidetis, quãta prouidentia natura parẽs & humani generis opifex, illud cauerit, ne uſquã deeſſet ſtulticiæ cõdimentum: Etenim cũ Stoicis definitoribus nihil aliud ſit ſapientia, ꝙ duci ratione: contra ſtulticia, affectuum arbitrio moueri, ne planè triſtis ac tetrica eſſet hominum uita, Iupiter quanto plus indidit affectuum ꝙ rationis: quaſi ſemiunciã compares ad aſſem. Præterea rationem in anguſtum capitis angulũ relegauit, reliquũ omne corpus per

turbati

Corycæus

Corycæus.) Græci prouerbio Corycæos uocãt, qui clanculum auſcultant, & explorãt quid agatur: uide in Chiliadibus.

Ad Homericũ exemplar.) Nam huic mos eſt, nunc quid agant dij in cœlo: nũc quid homines in terris, viciſſim miſcere narrationem.

Stulticia naturalis homini

Semiunciam ad aſſem.) Id eſt, uigeſimamquartam partem ad totũ. Ridicule aũt meminit aſſis et unciæ, quæ ſunt ponderum nomina, cum de rebus animi loquatur.

Rationẽ in anguſtũ.) Sic Plato ra

turbationibus reliquit. Deinde duos quaſi tyrannos uiolentiſſimos uni oppoſuit: iram, quę præcordiorum arcem obtinet, atq; adeo ipſum uitæ fontē, cor: & concupiſcentiam, quæ ad imam uſq; pubem latiſſime imperiū occupat. Aduerſus has geminas copias quantum ualeat ratio, cōmunis hominum uita ſatis declarat, cum illa, quod unum licet, uel uſq; ad rauim reclamat, & honeſti dictat formulas, uerum hi laqueū regio ſuo remittunt, multoq; odioſius obſtrepunt, donec iam ipſe quoq; feſſus ultro cedit, ac manus dat. Cęterum quoniam uiro adminiſtrandis rebus nato, pluſculum de rationis unciola erat aſpergendum, ut huic quoq; pro uirili cōſuleret, me hic ſicut in cæteris in conſilium adhibuit, moxq; cōſilium dedi me dignum: nempe uti mulierem adiūgeret: animal uidelicet ſtultum quidē illud atq; ineptum, uerum ridiculum & ſuaue, quo

to rationē in cerebro collocauit, irā in pectore, in inferioribus concupiſcentiā. *Vſq; ad rauim*)Id eſt, uſque ad raucedinem. Plautinum prouerbium eſt.

Moxq; cōſiliū.) *Si nugas quaslibet uocamus ad ſeriam ac ſeueram examina*

cõuictu domeſtico, uirilis ingenij triſticiam, ſua ſtulticia condiret atq; edulcaret. Nam quod Plato dubitare uidetur, utro in genere ponat mulierem, rationalium animantiũ, an brutorum, nihil aliud uoluit, quàm inſignem eius ſexus ſtulticiam indicare, Quod ſi qua forte mulier ſapiens haberi uoluerit, ea nihil aliud egerit q̃ ut bis ſtulta ſit, perinde quaſi bouem aliquis ducat ad ceroma, inuita reluctanteq;, ut aiunt, Minerua. Conduplicat enim uitiũ, quiſquis contra naturam uirtutis fucũ inducit, atq; aliò deflectit ingenium. Quemadmodum, iuxta Græcorum prouerbiũ, ſimia ſemper eſt ſimia, etiã ſi purpura ueſtiatur: Ita mulier ſemper mulier eſt, hoc eſt ſtulta, quamcunq; perſonam induerit. Neq; uero mulierum genus uſq; adeo ſtultum arbitror, ut eam ob rem mihi ſuccenſeant, quod illis & ipſa mulier, & ſtulticia ſtulticiam attribuam. Etenim ſi rem recta reputent uia, hoc ipſum ſtulticiæ debent

acceptum

examinationem, quid magis impium q̃ hoc tribuere ſtulticiæ, quod ſcriptura commemorat à Deo factum? Ad ceroma.) Vnguẽti genus eſt, quo inungebãtur athletæ. Iſtiuſmo-

Bis ſtulta mulier quæ ſapere uelit

acceptum ferre, quod ſint uiris multis cal culis fortunatiores. Primum formæ grati am, quam illæ merito rebus omnibus an teponunt, cuiuſq; præſidio in tyrãnos eti am ipſos tyrannidem exercẽt. Alioqui un de nam horror ille formæ, hiſpida cutis, & barbæ ſylua, planè ſenile quiddã in ui ro, niſi à prudentiæ uicio, cum fœminarũ ſemper læues malæ, uox ſemper exilis, cu tis mollicula, quaſi perpetuam quandam adoleſcentiã imitentur? Deinde quid ali ud optãt in hac uita, q̃ ut uiris q̃ maxime placeant? Nónne huc ſpectant tot cultus, tot fuci, tot balnea, tot compturæ, tot un guenta, tot odores, tot componendi, pin gendi, fingendiq; uultus, oculos, & cu tem artes? Iam num alio nomine uiris ma gis commendatæ ſunt, q̃ ſtulticiæ? Quid enim eſt, quod illi mulieribus non permit tunt? At quo tandem autoramento, niſi uoluptatis? Delectant autem fœminæ nõ alia re, quàm ſtulticia. Id eſſe uerum non ibit inficias, quiſquis ſecũ reputarit, quas uir cum muliere dicat ineptias, quas agat nugas, quoties fœminea uoluptate decre uerit uti. Habetis igitur primum & præci

Quæ cõmo da fœminis è ſtultitia

puum

Tragemata *Iſtiuſmodi tragematũ.) Tragemata uocant Græci, quæ latini bellaria uocant nempe ſecundæ menſæ delicias.* *Regem ſortiri talis) Rex dicebatur q ſingulis præſcribebat, quantũ deberent bibere.*

Voluptas conuiuio

Philoteſiæ *Philotheſijs) Græci Q*

puum uitę oblectamentũ, quo fonte proficiſcatur. Sed ſunt nonnulli, cum primis autem ſenes, bibaces quidẽ illi magis quàm mulieroſi, qui ſummam uoluptatem in compotationibus conſtituunt. Equidem an ſit ullum lautum conuiuium, ubi mulier non adſit uiderint alij. Illud certe conſtat, citra ſtulticiæ condimentũ, nullum omnino ſuaue eſſe. Adeo ut ſi deſit, qui ſeu uera, ſeu ſimulata ſtulticia riſum moueat, γελωτοποιὸν quempiã uel mercede cõductũ accerſant, aut ridiculũ aliquẽ paraſitum adhibeãt, qui ridendis, hoc eſt, ſtultis dicterijs, ſilentiũ ac triſticiã cõpotationis diſcutiat. Quorſum enim attinebat tot bellarijs, tot lauticijs, tot cupedijs onerare uentrẽ, niſi & oculi pariter & aures, niſi totus animus, riſu, iocis, leporibus paſceret? At iſtiuſmodi tragematũ ego ſum architectrix unica. Quanquam illa ipſa iã in cõuiuijs ſolẽnia, regẽ ſortiri talis, luſitare

teſſeris

teſſeris, Philoteſijs inuitare, certare συμποσιφοραῖς, ad Myrtum canere, ſaltare, geſticulari, nō à ſeptem Græciæ ſophis, uerū à nobis ad humani generis ſalutem reperta ſunt. Atqui omniū huiuſmodi rerum ea natura eſt, ut quo plus habeant ſtulticię, hoc plus conferāt uitæ mortalium, quę ſi triſtis ſit, ne uita quidem appellanda uideatur. Triſtis autē euadat oportet, niſi cognatū tædium, hoc genus oblectamentis abſterſeris. Sed erunt fortaſſis, qui hoc quoq; uoluptatis genus negligant, & in amicorum charitate & conſuetudine acquieſcāt, amicitiam dictitantes unā rebus omnibus anteponēdam

ci Φιλοτησίας uocant, quibus & hodie noſtrates utuntur, cū in amicitiæ ſignū prælibant alicui, ac deinde porrigūt poculū. Συμποσιφοραῖς.) id eſt, circumlationibus. Sic enim uocant, cum dicendi, canendi bibēdiq; uices, ordine p omnes circūferuntur. Ad Myrtum canere) Olim qui canere iubebatur, Myrteum ramum accipere ſolitus erat ab eo qui ante cecinerat, atq; is finita cantione tradebat, quem uellet poſt ſe canere, ut copioſius explicat Eraſ. *in ſuis Chiliadibus. Ne uita quidem,) Vnde ueteres uiuere dicebant* Viuere

dam, quippe rem uſque adeo neceſſariã, ut nec aer, nec ignis, nec aqua magis. Rurſum adeo iucundam, ut qui hanc de medio ſuſtulerit, ſolem ſuſtulerit, adeo denique honeſtam, ſiquid tamẽ hoc ad rem pertinet, ut nec ipſi philoſophi uereantur eam inter præcipua bona cõmemorare. Sed quid, ſi doceo me huius quoq; tanti boni & puppim eſſe & proram? Docebo autem nõ Crocodilitis, aut Soritis, ceratinis, aut aliJs id genus dialecticorum argutiJs, ſed pingui,

cebant, genialiter agere læteq́;. Catullus: Viuamus mea lesbia, atq; amemus. Nec aer nec ignis.) Ita M. Tullius in Lælio de amicitia. Et puppim eſſe & proram.) Prouerbialiter dixit, præcipuum autorem & fontem. Nã qui puppim ac prorã nauis habet, totam habet nauim.

Nec amicitiam conſtare ſine ſtulticia

Crocodilites

Crocodilitis.) Crocodilites genus eſt ſyllogiſmi captioſi, quẽ dialectici fingunt Crocodilum propoſuiſſe mulieri, cuius filium rapuerat. Si dixeris, inquit, uerum reddam tibi filium. Illa reſpondit, non reddes. Et ergo redde, quia uerũ dixi. Imò, inquit, ſi reddidero, nõ dixeris uerum.

Sorites

Soritis.) Sorites ſyllogiſmus eſt, quẽ Cicero uocat aceruale, quod aceruandis paulatim ſingulis fallat, ut decem nummi nõ faciũt diuitẽ,

quid

gui, quod aiunt, Minerua, rem igit o propemodum oſtendam. Age, conniuere labi, cæcutire, hallucinari in amicorũ uitijs, quędam etiã inſignia uitia pro uirtutibus amare, mirariq́ȝ, an non ſtulticiæ uidetur affine? Quid cum alius exoſculatur næuũ in amica, aliũ delectat polypus Agnæ, cum filium ſtrabonem appellat petũ pater, quid inquam, hoc eſt, niſi mera ſtulticia? Clament terq́ȝ quaterq́ȝ, ſtulticiam eſſe: at qui hæc una ſtulticia, & iungit, iunctos & ſeruat

amicos

quid ſi unum addas? quid ſi etiam unum? Ita fiet ut nunq̃ fias diues, ſi nunquã unus nummus facit diuitẽ. Dicitur autẽ ἀπὸ τοῦ σωροῦ, id eſt, à cumulo ſiue aceruo. Ceratinis.) Quos Latini cornutos uocant, cũ è duobus quicquid reſponderis, in te retorquetur. Huiuſmodi ſyllogiſmis ueteres dialectici ludebant. Dicitur autẽ ἀπὸ τοῦ κέρατος, id eſt, cornu. Polypus.) Alluſit ad uerſus Horatianos. Polypus uitium eſt narium graue olentium. Agnam uocat amicam. Strabonem appellat pætum.) Strabonem eſſe uitium eſt oculorũ diſtortorum. Pætum eſſe, leuius eſt: nam petis oculis pingebatur Venus, quod id uideatur amatoriũ. Et iungit iunctos.) Et hoc carmẽ eſt Horatianum, ut eſt illud: Nam uitijs Polypus

nemo

nemo ſine naſcitur. Et illud. Quã aut aquila, aut ſerpens Epidaurius.

Manticã in tergo.) Et hoc prouerbiũ in eos, qui aliorũ cernunt uitia, ſua non uidẽt. Natum ex Aeſopi fabula. Perſi. Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere nemo. Sed præcedenti ſpecta

Aſperitas in amicitia

amicos. De mortalibus loquor, quorum nemo ſine uitijs naſcitur, optimus ille eſt, qui minimis urgetur: cum interim inter ſapientes iſtos deos, aut omnino non coaleſcit amicitia, aut tetrica quædam & inſuauis intercedit, nec ea niſi cũ pauciſſimis, nam cum nullis dicere religio eſt, ꝓpterea quod maxima pars hominum deſipit, imò nullus eſt, qui non multis modis deliret, & nõ niſi inter ſimiles cohæret neceſſitudo. Quod ſi quãdo inter ſeueros iſtos coierit mutua beneuolentia, ea certe haudquaquam ſtabilis eſt, nec admodum duratura, nimirum inter moroſos & plus ſatis oculatos, ut qui in amicorum uitijs tam cernũt acutũ, quàm aut aquila, aut ſerpens Epidaurius. At ipſi in proprijs uitijs quàm lippiunt, & quàm non uident manticam in tergo pendentem. Itaq; cum ea ſit hominum natura, ut nullum ingenium reperiatur non

magnis

magnis obnoxium uitijs. Adde tantam animorũ ac ſtudiorũ diſſimilitudinem, tot lapſus, tot errata, tot caſus uitæ mortalis, quo pacto uel horam conſtabit inter Argos iſtos amicitię iucunditas, niſi acceſſerit ea, quam mire Græci εὐήθειαν appellant, hanc ſeu ſtulticiam, ſeu morum facilitatem uertas licebit. Quid autẽ? an non Cupido ille omnis neceſſitudinis autor & parens, prorſum oculis captus eſt, cui quemadmodũ τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται, itidem inter uos quoq; efficit, ut ſuum cuiq; pulchrũ uideatur, ut caſcus caſcam, perinde

ti ſpectatur mantica tergo. Inter Argos iſtos.) Argos uocat plus ſatis oculatos, Nã ut Ouid. ait: Cinctũ luminibus centum caput Argus habebat. Τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται.) Id eſt, non pulchra pulchra uidẽtur. Hemiſtichiũ eſt Theocriti de amante. Sic enĩ ait in Idyllio ζ. ἦ γὰρ ἔρωτι πολλάκις ὦ Πολύφαμε τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται.) Id eſt, Etenim amori ſæpe ô Polypheme, quæ non pulchra, pulchra uidẽtur. Cæcus enim amor à poetis fingitur & τυφλοῦται γὰρ τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, ut ait Plato, id eſt, Excæcatur amans circa amatũ. Caſcus caſcam.) Id eſt, uetulus uetulam. Sic enim priſci Latini loque-

Amor cæcus iudex

loquebantur. Eſtq; prouerbiũ. Pupus *proverbiũ.* *Pu/pus.) Pupum anti/qui puerum uoca/bant, pupam puel/lam.* *Diuortijs deteriora.) Signi/ficat ueneficia, aut homicidia.*

Nõ cõſtare coniugiũ ſi/ne ſtultitia

Cucu/

perinde ut pupus pupam deamet. Hæc paſſim & fiunt & rident,ſed tamen hęc ridicula iucundã uitę glutinãt copulantq; ſocietatẽ. Porro quod de amicitia dictum eſt,id multo magis de cõiugio ſentiendum,quod quidem nihil eſt aliud,q̃ indiuidua uitæ coniunctio. Deum immortalem,quæ non diuortia,aut etiã diuortijs deteriora paſſim acciderent,niſi uiri fœminæq; domeſtica cõſuetudo,per adulationẽ,per iocum,per facilitatẽ,errorem,diſſimulationem,meũ utiq; ſatellitiũ,fulciretur,aleretur q; ? Papæ,q̃ pauca coirent matrimonia ſi ſpõſus prudẽter exquireret,quos luſus delicata illa,ſicuti uidetur,ac pudens uirguncula iam multo ante nuptias luſerit? Tum quanto pauciora cohærerẽt inita,niſi plurima uxorũ facta per uiri uel negligentiam,uel ſtuporem laterent? Atq; hæc quidem merito ſtultitiæ tribuuntur, uerũ ea interim præſtat,ut marito iucunda ſit uxor,uxori iucũdus maritus,ut trã/

quilla

quilla domus, ut maneat affinitas. Ridetur, cuculus curruca, & quid non uocatur, cum mœchæ lachrymas labellis exorbet. At quanto felicius, ſic errare, quàm zelotypiæ diligētia quum ſeſe conficere, tum omnia miſcere tragœdijs? In ſumma uſq; adeo nulla ſocietas, nulla uitę coniunctio ſine me uel iucunda, uel ſtabilis eſſe poteſt, ut nec populus principē, nec ſeruum herus, nec herum pediſequa, nec diſcipulū præceptor, nec amicus amicum, nec maritū uxor, nec locator conductorem, nec contubernalis contubernalem, nec conuictor conuictorem diutius ferat, niſi uiciſſim inter ſeſe nunc errent, nunc adulentur, nunc prudentes cōniueant, nunc aliquo ſtultitiæ melle ſeſe deliniant. Iam hæc ſcio uideri maxima, ſed audietis maiora. Queſo num quenquā amabit, qui ipſe ſemet ode

Cuculus, curruca,) Sic uulgo uocant maritū uxoris parū pudicæ. Quāquā Plautus cuculum uocat maritum foris amantem aliam, quod hæc auis oua ponat in nido alieno. Iuuenalis currucam uocat maritum uxoris parū caſtæ, quod alienos alat pro ſuis. Tu tibi nunc curruca places.

Cuculus

Nulla ſocietas hominū abſq; ſtultitia

Sibi

Nemo ſibi ipſi charus abſq; ſtultitia

rit? Num cum alio concordabit, qui ſecũ ipſe diſſidet? Num ulli uoluptatem adferet, qui ſibimet ipſi ſit grauis ac moleſtus? Iſtud opinor nemo dixerit, niſi qui ſit ipſa ſtultior ſtultitia. Atqui ſi me excluſeris, adeo nemo poterit alterum ferre, ut ipſe etiã ſibi quiſq; puteat, ſua cuiq; ſordeant, ſibi quiſq; ſit inuiſus. Quando quidẽ id mali natura, nõ paucis in rebus nouerca magis q̃ parens, mortalium ingenijs inſeuit, pręcipue paulò cordatiorũ, ut ſui quenq; pœniteat, admiretur aliena. Quo fit ut omnes dotes, omnis elegantia, decorq; uitæ uitiet̃, pereatq;. Quid enim proderit forma, præcipuum deorum immortaliũ munus, ſi putiditatis uitio cõtaminet̃? Quid iuuenta, ſi ſenilis triſticiæ fermento corrumpatur? Deniq; quid in omni uitæ munere uel tecum, uel apud alios acturus es cum decoro (eſt enim non artis modo, uerum etiam omnis actionis caput, decere qđ agas) niſi adſit dextra hæc Philautia, quæ mihi merito germanæ eſt uice? Adeo ſtrennue meas ubiq; partes agit. Quid autem

Sibi quiſq; puteat.) Putere dicitur quod moleſtũ eſt ac diſplicet.

Pro Ni

Forma

Iuuentus

autem æque ſtultum,atq; tibiipſi placere ? teipſum admirari? At rurſum quid uenuſtũ, quid gratioſum, quid non indecorum erit, quod agas,ipſe tibi diſpli-cens? Tolle hoc uitæ con-dimentum,& protinus fri gebit cum ſua actione ora tor,nulli placebit cum ſuis numeris muſicus, explo-detur cum ſua geſticulati-one hiſtrio,ridebitur unà ſuis cum muſis poeta,ſor-debit cum arte pictor,eſu-riet cum pharmacis medi-cus. Poſtremo pro Nireo Therſites,p Phaone Ne-ſtor,pro Minerua ſus,pro facundo infans,pro urba-no ruſticus uideberis. In tantũ neceſſe eſt ut ſibi quoq; quiſq; blandiatur,& aſſenta tiuncula quapiã ſibi prius cõmendetur,q̃ aliis poſſit eſſe cõmendatus. Deniq; cum præcipua felicitatis pars ſit,ut quod ſis, eſſe uelis,nimirũ totũ hoc præſtat cõpen

Pro Nireo Therſites.) Vterq; eſt apud Homerũ. Nireum dicit fuiſſe omniũ formoſiſſimum,qui ad Troiã uenerũt. Therſiten omnium maxime deformem.

Phaone Neſtor) Phaon beneficio Veneris è ſene re-uocatus eſt ad adoleſcentiam. Neſtor tria ſecula uixit, teſte Homero Iliad. α. Quod ſis, eſſe uelis.) Hemiſtichiũ eſt Mart.

quiſque placet per ſtultitiam

dio mea Philautia,ut neminem ſuæ for/
mæ,neminem ſui ingenij,neminē gene/
ris,neminem loci,neminē inſtituti,nemi
nem patriæ pœniteat,adeo ut nec Hirlan
dus cum Italo,nec Thrax cũ Athenienſi,
nec Scytha cum inſulis fortunatis cupiat
permutare.Et ó ſingularem naturæ ſolli/
citudinem,ut in tanta rerum uarietate pa
ria fecit omnia. Vbi dotibus ſuis nõnihil
detraxit,ibi pluſculũ Philautiæ ſolet ad/
dere,quanquã hoc ipſum ſtulte profecto
dixi,cũ hæc ipſa dos ſit uel maxima. Vt
ne dicam interim,nullum egregium faci/
nus adiri,niſi meo impulſu,nullas egre/
gias artes,niſi me autore fuiſſe repertas.

Bellum ex ſtultitia naſcitur

Megarenſiũ οὐδεὶς λόγος.) Id eſt, Nullus reſpectus. Prouerbium eſt apud Theocritũ ex oraculo natũ,quo reſponſum eſt Megarẽſes neq; tertios eſſe,neq; quartos, ꝓinde quaſi

Megarenſes

An non omnium laudatorũ facinorũ ſe/
ges ac fons eſt bellũ? Por/
rò quid ſtultius,q̃ ob cau/
ſas,neſcio quas, certamen
eiuſmodi ſuſcipere, unde
pars utraq; ſemper plus au
fert incommodi, q̃ boni?
Nam eorũ qui cadũt,uelu/
ti Megarenſiũ οὐδεὶς λόγος.
Dein cum iam utrinq; con
ſtitere ferratæ acies,& rau
co cre/

co crepuerunt cornua cantu, quis oro ſapientum iſtorũ uſus, qui ſtudijs exhauſti, uix tenui frigidoq; ſanguine ſpiritũ ducunt: craſſis ac pinguibus opus eſt, quibus quàm plurimũ adſit audaciæ, mentis quàm minimum. Niſi ſi quis Demoſthenem militem malit, qui Archilochi ſequutus conſilium, uix conſpectis hoſtibus, abiecto clypeo fugit tam ignauus miles, quàm orator ſapiens. Sed conſilium, inquiunt, in bellis plurimum habet momẽti. Equidem fateor in duce, uerum id quidem mili/

quaſi in nullo ſint numero, de quib. nulla ſit mentio. Et rauco) Hemiſtichium eſt Vergilianum. Craſſis ac pinguibus.) Hoc è Ariſtotelis ſententia, qui putat eos, qui minime ualent ingenio plus pollere audacia. Nã craſſus ſanguis, quo abundant robuſti, ut robur auget, ita ingeniũ craſſum efficit. Cõtrà, ſanguis tenuis, ex quo ſpiritus tenues exhalant, ut corpuſculum imbecillum & meticuloſum, ita ingenium acutum timidumq; efficit. Demoſthenem.) Nam is abiecto clypeo fugit, unde Rhipſaſpis dictus eſt, ut Plutarchus in eius uita. Archilochi ſequutus conſilium.) Lacedæmonij Archilochum poetam è finibus ſuis excedere coegerunt: quod in epigrammate

Per peſſimos & ſtultiſſimos bellum optime geri

Demoſthenes.

Archilochus

 grammate

militare,nõ philoſophicũ, alioqui paraſitis, lenonib. latronibus, ſicarijs, agricolis,ſtupidis,obęratis,& huiuſmodi mortaliũ fece res tam præclara geritur,non philoſophis lucernarijs. Qui quidem quàm ſint ad omnẽ uitæ uſum inutiles, uel Socrates ipſe unus Apollinis oraculo ſapiẽs,ſed minime ſapienter iudicatus,documẽto eſſe poteſt, qui neſcio quid publice conatus agere, ſummo cum omniũ riſu diſceſſit.Quanquam uir is in hoc nõ uſq; quaq; deſipit,quod ſapientis cognomẽ nõ agnoſcit, atq; ipſi deo reſcribit,qđq; cenſet ſapienti à Rep.tractanda abſtinendũ eſſe,niſi quod potius monere debuerat,à ſapiẽtia temperandũ ei,qui uelit in hominum haberi numero. Deinde quid eundẽ accuſatũ ad cicutã bibẽdã adegit,niſi ſapiẽtia? Nam dũ nubes

& ideas

grãmate quodam gloriatus eſſet ſe clypeum abieciſſe, quaſi id conſultius ſit,quàm mori in pugna. Autor Plutarchus in apophthegmatis Laconicis lege proverbium in Chiliadib. abiecit haſtã.

Ad cicutã) Herba eſt mortifera, unde Socrates bibit potionẽ. Dũ nubes) Ita Ariſtophanes inducit eũ adorantem nubes tanquã deos. Et ideas.) Alludit ad ideas

& ideas philoſophatur, dũ pulicis pedes metitur, dum culicum uocẽ miratur, quę ad uitam communem attinent, non didicit. Sed adeſt præceptori de capite periclitanti diſcipulus Plato, egregius ſcilicet patronus, qui turbæ ſtrepitu offenſus, uix dimidiatam illam periodum pronunciare potuit. Iam quid dicã de Theophraſto? Qui progreſſus in cõcionem, protinus obmutuit, perinde quaſi repente lupo conſpecto, qui militem animaſſet in bello? Iſocrates ob ingenij timiditatem

ideas Platonicas. quas irriſit et Ariſtoteles. Dũ pulicis pedes.) Hoc quoq; de eodẽ fingit in nubib. Ariſtophanes, irridens illius mathematicã. Dum culicum uocẽ.) Eſt & hoc in eadem fabula, Socratem fingit diſputantẽ, unde tantã uocẽ emittat culex, tãtillũ animal. Qui turbæ ſtrepitu.) Hoc in eius uita legitur, & extat initiũ illius orationis: quãquã omniũ natu minimus adſum &c. cũ alioqui in ſcholis & circulis eſſet omniũ facũdiſſimus. De Theophraſto.) Is Ariſtotelis diſcipulus, ab eloquentia nomẽ etiã inuenit, & tamen quia non exercitatus, apud populum dicturus obmutuit.

Quaſi lupo cõſpecto.) Lupus enim ſi prius hominẽ uideat, uocẽ adimere putatur. Iſocrates ſcripſit plurimas

Nec ad dicẽdũ idoneos eſſe qui ſapiunt.

Theophraſtus.

Iſocrates

rimas orationes, nullã egit cauſam, quod uoce eſſet exili, & natura timidus, ut in illius uita legitur. M. Tullius.) Hoc uitij Tullius ipſe fatetur. Si aut imperēt.) Non hæc dicuntur ex animo, ſed ad Moriæ perſonã reſpiciēs ludit, cũ autor ipſe lõge diuerſa ſentiat. Alter inſanis.) De cenſorio

tatem nec hiſcere unquam eſt auſus M. Tullius eloquētiæ Romanæ parens, ſemper indecora trepidatione, perinde quaſi puer ſingultiens exordiri conſueuit. Idque Fabius interpretatur cordati oratoris & periculum intelligētis argumentum. Verum cum hoc dicit, an non palàm fatetur ſapientiã obſtare ad rem probe gerēdã? Quid iſti facient, cum res ferro geritur, qui tum metu exanimãtur, cum nudis uerbis eſt decertandum? Et poſt hæc celebratur, ſi dijs placet, præclara illa Platonis ſentētia, beatas fore reſpublicas, ſi aut imperent philoſophi, aut philoſophentur imperatores. Imò ſi conſules hiſtoricos, reperies nimirum nullos reipublicę peſtilentiores fuiſſe principes, quàm ſi quando in philoſophaſtrum aliquem aut literis addictũ inciderit imperium. Cuius rei ſatis, opinor, faciũt fidē Ca-

Perniciosos eſſe reip. ſapientes

tones

tones: quorũ alter inſanis delatiõibus Reip. trãquillitatem uexauit, alter libertatem P. R. dum nimium ſapiẽter uindicat funditus ſubuertit. Adde his Brutos, Caſſios, Gracchos, ac Ciceronẽ etiã ipſum, qui nõ minus peſtilẽs fuit Romanorũ Reip. quàm Demoſthenes Atheniẽſium. Porrò M. Antonius, ut donemus bonum imperatorem fuiſſe, nam id ipſum extorquere poſſim, fuit enim

rio loquitur, qui quadragies accuſatus, ſemper abſolutus eſt, ipſe ſeptuagies ac ſæpius alios reos fecit ut in eius uita narrat Plutarchus, et Plin. in ſeptimo. Cato Cenſorius

Alter.) Vticenſem intellige, qui prouocato Cæſare, ſubuertit libertatem Romanam.

Brutos, Caſſios) Hi Iulium occiderunt: ac poſtea uicti, manu ſua ſibi necem cõſciuerunt.

Gracchos.) Tiberium & Caium, uterq; eloquens, uterq; ſeditioſus, uterq; per tumultum perijt: lege Plinium de uiris illuſtribus. Gracchi *Ciceronem.) Cicero Antonium in perniciem reipublicæ prouocauit.* *Demoſthenes.) Et hic Athenienſes ad bellum aduerſus Philippum ſuſcipiendum incitauit: quæ res eis uertit male.* M. Antonius *M. Antonius.) Hic Pius dictus eſt, & cognominatus Philoſophus, uir omnium laudatiſſimus, ſed Commodi illaudatiſſimi pater.* *Ne malum hoc ſapientiæ*

enim hoc ipſo nomine grauis, atque inuiſus ciuibus, quod tam philoſophus eſſet, Sed tamẽ ut donemus fuiſſe bonum, at certe peſtilentior fuit Reip. tali relicto filio, quàm fuerat ſua adminiſtratione ſalutaris. Quandoquidem ſolet hoc hominũ genus, qui ſe ſapientiæ ſtudio dederũt, cũ cæteris in rebus, tum præcipue in liberis propagandis infeliciſſimũ eſſe, prouidente opinor natura, ne malum hoc ſapientię inter mortales latius ſerpat. Itaque Ciceroni degenerem fuiſſe filiũ cõſtat, & ſapiẽs ille Socrates liberos habuit matri ſimiliores quàm patri, ut non omnino peſſime ſcripſit quidam, id eſt, ſtultos. Sed utcunq; ferendum, ſi tantũ ad publica munia forent ὄνοι πρὸς λύραν, niſi ad omnem prorſus uitæ functionẽ nihilo eſſent

pientiæ.) An non hic palàm ludit, & ſtultitiã loqui facit, nõ ſuum animum? Itaq; Ciceroni.) *Cicero filius Ciceronis, temulẽtus, ignauus, moroſus, nulla in re ſimilis patri, niſi in feſtiuitate, ut teſtatur Seneca.*

Socrates liberos.) Ita teſtatur Seneca: nam uxorem habuit Socrates moroſam, ac rixoſam, ut teſtatur Gellius. Ονοι *πρὸς λύραν.)* Id *eſt, Aſini ad lyrã. prouerbium eſt.*

Sapiens

Ciceronis filius

Sapientum ſtulti filij

Ad omnem uitæ conſuetudinem inepti ſapiẽtes

eſſent dexteriores. Ad cõuiuium adhibe ſapientem, aut triſti ſilentio, aut moleſtis quæſtiunculis obturbabit. Ad chorum aduoca, camelum ſaltare dices. Ad publicos ludos trahe, ipſo uultu populi uoluptatibus obſtabit, & cogetur è theatro migrare ſapiens Cato, quandoquidẽ ſupercilium non poteſt ponere. In colloquiũ inciderit, repente lupus in fabula. Si quid emendũ, ſi cõtrahendum, breuiter ſi quid eorũ agendum, ſine quibus hęc quotidiana uita trãſigi nõ poteſt, ſtipitem dicas ſapientem iſtum, nõ hominẽ. Vſq; adeo neq; ſibi, neq; patriæ, neq; ſuis uſquã uſui eſſe poteſt, propterea quod cõmunium rerũ ſit imperitus & à populari opinione, uulgaribusq; inſtitutis lõge lateq; diſcrepet. Qua quidem ex re odiũ quoq; conſequatur neceſſum eſt, nimirum ob tantã uitæ atq;

Sapiens Cato) Eſt apud Martialem de Catone minore, qui cum ſederet in theatro, nec auderent agere, q̃ acturi erant Floralia, in quibus mulieres nudæ et uiri turpiter ſaltabant, iuſſus eſt aut mutare uultũ, aut exire, exiuit itaque. *Lupus eſt in fabula.)* Prouerbium eſt de ſubito ſilẽtio, in medio ſermone oborto.

Timonem

Sapientia odium parit

atq; animorum diſſimilitudinem. Quid enim omnino geritur inter mortales non ſtultitiæ plenum, idq; à ſtultis, & apud ſtultos? Quod ſi quis unus uniuerſis uelit obſtrepere, huic ego ſuaſerim, ut Timonem imitatus, in ſolitudinē aliquam demigret, atq; ibi ſolus ſua fruatur ſapientia. Verum ut ad id, quod inſtituerā, reuertar, quæuis ſaxeos, quernos, & agreſtes illos homines in ciuitatem coegit, niſi adulatio? Nihil em̄ aliud ſignificat illa Amphiōis & Orphei cithara. Quę res plebē Romanam iam extrema molientem, in concordiam ciuitatis reuocauit? Num oratio philoſophica? Minime

Stultitia Reſp. cō ſtituit

Timonem.) Timon Athenienſis *offenſus hominū moribus, abijt in ſolitudinē & mortalium omniū conſortia fugit, adeo ut ſepulchrū quoque illius à continente ſit undis maris auulſum.* Extat *de hoc* Luciani *dialogus ab* Eraſmo *uerſus.*

Amphionis & Orphei.) Eſt *in fabulis,* Amphione *canente, ſaxa ſua ſponte in ſtructuram murorum coijſſe, atq; ita cantu, non manibus extructas fuiſſe* Thebas. De Orpheo *quoq; fabulantur, ſaxa & quercus, cantu illius cōmota fuiſſe.* Id Horatius *interpretatur agreſtem*

multitu

nime. Imò ridiculus ac pu*multitudinẽ, quã*
erilis apologus de uentre,*per ſaxa & quer-*
reliquisq́; corporis mem-*cus intelligi uolu*
bris cõfictus. Idem ualuit*it, illorum ſuauilo*
Themiſtoclis*quentia, in ciuita-*
tis formã fuiſſe coactã. Ac puerilis apologus.) Cum plebs Romana ære alieno demerſa, autore Sicinio in ſacrũ montẽ à patribus ſeceſſiſſet, atq; ita de republi-ca actũ eſſe uideretur, Patres Meneniũ Agrippã ora-torẽ ad plebẽ miſerũt, qui huiuſmodi apologo, plebẽ patribus reconciliauit. Tempore, inquit, quo in homi-ne, non ut nunc, omnia in unum conſentiebant, ſed ſin-gulis membris, ſuum cuiq; conſilium, ſuus ſermo fue-rat, indignatas reliquas partes, ſua cura, ſuo labore ac miniſterio, uentri omnia quæri, uentrẽ in medio quie-tum, nihil aliud, quàm datis uoluptatibus frui: conſpi-raſſe inde, ne manus ad os cibum ferrent, nec os acci-peret datum, nec dentes conficerent. Ac ita cum uen-trem fame domare uellent, ipſa una membra, totumq́; corpus, ad extremam tabem ueniſſe: inde apparuiſſe uentris quoq; haud ſegne miniſteriũ eſſe, quippe qui ſanguinem hunc, quo uiuimus, uigemusq́;, mitteret in omnes corporis partes. Hocq́; apologo, oſtendẽs irã plebis in patres ſimilẽ eſſe inteſtinæ illi membrorum ſeditioni, flexit mẽtes hominũ. Hæc fermè Liuius, pri-mæ decadis lib. 2. Themiſtoclis apologus.) Themi-

Menenius Agrippa

ſtocles

Themiſtoclis apologus & conſimilis de uulpe & erinacio. Quæ ſapientis oratio tantundem potuiſſet, quantum commenticia illa cerua Sertorij potuit, quantum Laconis

Themiſtocles

Themiſtocles populum Athenienſem, ægre ferentem auariciam magiſtratus, huiuſmodi apologo deterruit à rebus nouãdis.

Vulpecula ſitibunda, æſtate media, ſole feruente, dum foſſam ingreſſa, aquã quærit, luto à ſole indurato inhæſit, inibiq; muſcæ totum uulpeculæ corpus obſidentes, ſanguinem omnem exugebant. Quod erinacius, foſſæ ripam forte fortuna prætergrediens, cõſpicatus, uulpeculæ uolens ſuppetias ferre, muſcas ſpinis illis ſuis abigere parabat. Ibi uero uulpecula obſecrans, ne muſcas abigeret, dixit: Iſtæ nunc ſanguinis ſaturæ ſunt, quas ſi abegeris, aliæ famelicæ in harum locum ſuccedẽtes, quicquid ſanguinis reliquum fuerit, prorſus ebibent. Cerua Sertorij.) *Plutarchus in uita Sertorij refert eum, cum Iberiam ſibi ſubieciſſet, Barbaros hoc modo illuſiſſe. Ceruã candidi coloris, ſic manſuefactam, ut uocantem exaudiret, & uadentẽ ſequeretur, iactabat ſibi à Diana miſſam, multaq; ſe per illam edoceri. Itaq; quoties hoſtes aduẽturos coniectaret, ſimulabat ſibi id à cerua indicatum, atq; ſiquando uictoria aliqua ſuorum ducum deferebatur, occulto nuncio, ſibi à cerua fauſta nunciatum iactabat. Eaq;*

Sertorius

arte

Laconis illius de duobus canib⁹, deq; uellēdis equinæ caudæ pilis ridendum modo dicti Sertorij commentum? Vt ne quid dicam

arte fecit, ut Barbari eum numinis inſtar colerent.

Laconis dictũ) Lycurgi uidelicet Lacedæmoniorũ legislatoris, qui ut Plutarchus ſcribit in libello de puerorum educatione, duos catulos, iiſdem æditos parentibus, ſic educauit, ut alterum ignauum uoracemq́;, alterum uero generoſum uenatorem redderet. Deinde Lacedæmonijs in concione congregatis: Magnum momentum ad uirtutem, ó Lacedæmonij, inquit, ſunt mores, doctrinæ & educationes. Atq; ego hæc uobis manifeſta faciam. Quo dicto, ponens in medium λοπάδα, id eſt, ollam ac leporem, è regione catulorum, ipſos catulos dimiſit. Ibi uero generoſus ille in leporem impetum fecit, alter uero ad ollam ſe recepit. Lacedæmonijs autem nondum conijciētibus quid hæc ſibi uellent, Lycurgus inquit, Catuli iſti iiſdem parentibus prognati ſunt, cæterum diuerſam nacti educationem, alter uenator ſtrennuus, alter ignauus & guloſus euaſit. De uellendis pilis.) Cum Sertorius ut Plutarchus in eius uita ſcribit, aduerſus Pompeium bellum gereret, multitudoq́; Barbarorum, ducis imperio minus pareret, hoc commento uſus eſt. Aduocata totius exercitus concione, duos equos adduci iuſſit,

Lycurgus

Legũ repertrix ſtulticia

cam de Minoë, deq; Numa, quorum uterq; fabuloſis inuẽtis ſtultam multitudinẽ rexit. Huiuſmodi nugis cõmouetur ingens ac potens

alterum macie ſenioq; confectum, alterũ robuſtum, caudamq; habentem nigram. Macilento autem admouit uirum robuſtum, forti uero homunculum imbecillem. Dato autem ſigno uir ille magnus, ut illi præceptum erat, caudam gracilis equi ambabus manibus prehendens, euellere ſetas omnes uno impetu annixus eſt. Paruus contra homuncio robuſti equi caudam paulatim uellebat. Tandem uero ubi ille fruſtra conatus ſibi moleſtus eſſet, alijsq; riſum moueret, hic contrà minimo labore ſetas ſtatim euelleret: ibi Sertorius aſſurgens, Videtis commilitones, inquit, ingenium plus poſſe quàm uires. Multa enim quæ unico impetu ſuperari non poſſunt, paulatim ſuperantur. Minoe, Numaq;) *Minos Cretenſium rex, finxit ſe nono quoq; anno in cõſilium Iouis patris admitti, atq; inde leges acceptas ad populum ferre, quo maior eſſet legibus autoritas.* Vnde Homerus Odyſ. τ. μίνως ἐννέωρος βασίλευε διὸς μεγάλου ὀαριστύς. *id eſt, Minos nono quoq; anno cum Ioue familiarem habuit confabulationem.* Vnde Heſiodus *dixit eum* Iouis *ſceptrum, quam* Plato *in* Minoe *doctrinam interpretatur habere.* ζηνὸς ἔχων σκῆπτρον. τῷ καὶ πολέων βασίλευε. *id eſt*

Minos

id eſt, Sceptra Iouis retinens, quis Cretum rexerat urbes. Numa item.) *Cum ſub* Numa Pompilio *ſecundo* Romanorum *rege,* Romani *cum omnibus finitimis pacem haberent, ueritus* Numa, *ne luxuriarent ocio animi, quos metus hoſtium diſciplinaq́; militaris continuerat, omnium primum, rem ad multitudinem imperitam, & illis ſeculis rudem, efficaciſſimam, deorum metum iniiciendum ratus eſt, qui cum deſcendere ad animos ſine aliquo commento mirabili non poſſet, finxit ſibi cum dea* Aegeria *congreſſus nocturnos eſſe, eiusq́; ſe monitu ſacrificia inſtituere, legesq́; ferre.* Hæc *fermè* Liuius.

Numa Pompilius

potens illa belua, populus. At rurſum, quæ ciuitas unquam Platonis, aut Ariſtotelis

Belua populus) Plato *lib. de republica ſexto dicit,* Sophiſtas *nihil aliud docere, quàm uulgi ſententias, in quibus cū congregatus fuerit conſentiunt, hancq́; uocare ſcientiam.* Veluti *ſi quis* θρέμματος μεγάλου, καὶ ἰσχυροῦ τρεφομένου. *id eſt, beſtiæ magnæ robuſtæq́; nutritæ, iras & cupiditates ſingulas obſeruarit, qua ratione hoc adire, tractareq́; deceat, quibus rebus miteſcat, & quibus acerbius fiat, quibus placetur, quibusq́; iritetur.* Dicitq́;, *ſophiſtas ſingula nominare ad illius beſtiæ ingentis opinionem, bona uidelicet dicere, quibus delectatur: mala uero, quibus ipſa beſtia offenditur, neq́; aliam ullā de his afferre*

re rationem. Hæc Plato. Sed & nonnulli concionatores noſtri temporis non multum ſophiſtis illis uulgaribus diſſimiles eſſe uidentur. Quippe qui magis in concionibus blaterant, quæ mercatoribus, mulierculisq́; grata eſſe putant, à quibus & aliquid pecuniolæ corradere queant, quàm ea quibus uulgus ad pietatem trahi poſſit. Horatius item Platonem imitatus uocat populum, beluam multorũ capitum.

telis leges, aut Socratis dogmata recepit? Tum autẽ quæ res Decijs perſuaſit, ut ultro ſeſe dijs manibus deuouerent? Quid Q. Curtium in ſpecum traxit, niſi inanis gloria, dulciſſima quędam Siren? ſed mirum ꝙ à ſapientibus iſtis damnata? Quid enim ſtultius, inquiũt, ꝙ ſupplicem candidatum blandiri populo, congia-

Socratis dogmata

Socratis dogmata) Id eſt, decreta: cuiuſmodi ſunt illa, Satius eſt iniuriã pati, quàm facere: &, Mors nihil eſt mali: &, Philoſophia nihil aliud eſt, quàm meditatio mortis.

Decijs pſuaſit) Nam Decij pro ſalute reip. ſe deuouerũt: pater, ut Liuius ſcribit Dec. 1. lib. 8. in bello Latino: filius, ut idem lib. 10. teſtatur, in bello quod aduerſus Vmbros, Hetruſcos & Samnites geſtum eſt.

Q. Curtius.

Quintum Curtium.) Notiſſima eſt hiſtoria.

Candidati

Candidatum) Candidati uocãtur, qui magiſtratum

cõgiarijs fauorem emere, uenari tot ſtultorũ applauſus, acclamationibus ſibi placere, in triumpho uehi, ti ſignum aliquod populo ſpectandum circumferri, æneum in foro ſtare? Adde his nominum & cognominum adoptiões. Adde diuinos honores homuncioni exhibitos, adde publicis cæremonijs in deos relatos etiam ſceleratiſſimos tyrannos. Stultiſſima ſunt hæc, & ad quæ ridenda non unus ſufficit Democritus. Quis negat? Atqui hoc fonte nata ſunt fortium

tum petunt, quos mos erat nomenclatore præeunte blande ſalutare, hunc patrem uocantes, hunc fratrem, hunc dominum, ut ſibi fauerẽt. Cõgiarijs.) Congius mẽſuræ genus, unde congiariũ, quod modo ꝓ munere, qd' datur populo à principe, modo ꝓ mẽſura accipitur. Congiariũ *Signum aliquod.) Signa ſtatuæ dicũtur. Aeneum ſtare.) Alluſit ad illud Horatianum, Aut æneus ut ſtes. Ponebantur enim æneæ ſtatuæ benemeritis, in circó aut in foro Romæ. Nominum & cognominũ) Mirus tumultus de adoptione nominum Antonini, Pij, Alexandri, Auguſti: ut patet ex Aelio Spartiano & alijs. In deos relatos) Romæ ſolent defunctos imperatores miris quibuſdam cæremonijs in deos refer*

tium heroũ facinora,quæ tot eloquentium uirorum literis in cœlum tollũtur. Hæc ſtulticia parit ciuitates,hac conſtant imperia, magiſtratus, religio,conſilia,iudicia,nec aliud omnino eſt uita humana,quàm ſtulticiæ luſus quidã.Iam uero ut de artibus dicam, quid tandem mortaliũ ingenia ad excogitãdas prodẽdasq́ poſteris,tot egregias,ut putant,diſciplinas excitauit,niſi gloriæ ſitis? Tantis uigilijs,tãtis ſudoribus,famam, neſcio quã, qua nihil eſſe poteſt inanius,redimendam putarunt homines uere ſtultiſſimi. Sed interim ſtulticiæ tot tam egregia uitæ commoda debetis,quodq́ eſt longe dulciſſimum,aliena fruimini inſania.Ergo poſteaq́ mihi fortitudinis & induſtriæ laudẽ uindicaui,quid ſi pru

re,extructa turri lignea prædlta,in hac cõgeſta ui ſtipularum & aromatum,in ſummo erat aquila alligata tenui funiculo. Is ſimul atq; ſolutus eſſet incẽdio, auis ſumma petebat. Gratiſſimus interim odor nares omniũ peruadebat, ueluti animæ imperatoriæ petentis cœlum.

Aliena fruimini inſania.) Retulit Plinij Cecilij ſententiam, Optimũ eſt aliena inſania frui. Inſaniũt non ſolum qui ſtulte quid

Artium repertrix ſtultitia

ſi prudentiæ quoqꝫ uindi/
cem? Sed dixerit aliquis
eadem opera ignem aquæ
miſceas, licebit. Verũ hoc
quoqꝫ ſucceſſurũ arbitror,
ſi uos modo qđ ante hac
feciſtis, auribus atque ani/
mis fauebitis. Principio ſi
rerum uſu conſtat pruden
tia, in utrum magis com/
petet eius cognominis ho
nos, in ſapientem, qui par/
tim ob pudorẽ, partim ob
animi timiditatẽ nihil ag/
greditur, an in ſtultũ, quẽ
neqꝫ pudor, quo uacat, ne
que periculum, quod non
perpendit, ab ulla re deter
ret? Sapiens ad libros uete
rum cõfugit, atqꝫ hinc me
ras

Prudẽtia pe nes ſtultos uerior

quid agunt, uerum etiam qui immodi ce. Vnde qui non æſtimãdis uigilijs diſciplinas uel in/ ueniunt, uel expo/ liunt, inſanis labo/ ribus ꝓſunt alijs. Et horum inſania fruuntur, qui iuuã tur illorũ uigilijs Ignem aquæ mi/ ſceas) *Pugnat enĩ ex diametro, quod aiũt, prudẽtia cum ſtulticia.* Eſt *autẽ prouerbium apud græcos, quo* ἀδύνατον, *id eſt, quod fieri non poteſt, ſi gnificant,* πῦρ ὕδατι μιγνύναι, *id eſt, ignẽ aquæ miſcere.* Quo *uſus eſt* Plutarchus *in libello* περὶ πρώτου ψυχροῦ, *id eſt, de prima frigiditate.* Neqꝫ *pudor quo uacat.*) Id *eſt quo caret.* Nam *duo potiſſimum reddũt nos timidos, pudor, qui eſt metus iuſtæ reprehenſionis, & pericu*

 lum

ras uocũ argutias ediſcit. Stult⁹ adeũdis cominusq́; periclitandis rebus, ueram (ni fallor) prudentiam colligit. Id quod uidiſſe uidetur Homerus, etiamſi cæcus, cum ait ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. Sunt enim duo præcipua ad cognitionem rerum parandã obſtacula, pudor qui fumũ offundit animo

lum, quod intelligimus. Vnde Lucianus in epiſtola ad Nigrinum ait, Τὸ λελογισμένον ὀκνηροὺς ποιεῖ, τὸ δὲ ἀμαθὲς θρασεῖς. id eſt, prudentia ſegnes facit, inſcitia autẽ audaces. Verã, ni fallor.) Huiuſmodi quædam A. Gellius prodidit in philoſophos umbraticos, uerum hæc iocans trahit ad ſtultorum experientiam, qui ſuo malo fiunt paulo minus ſtulti: hanc Plinius miſeram prudentiam uocat. Etiamſi cæcus) Subeſt facetia in uocibus, uidiſſe & cæcus. Nam hic uidere, pro intelligere poſitum eſt: & ſunt qui tradant Homerum oculis captum fuiſſe. Ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω) Id eſt, Factum etiam ſtultus cognouit. Expertus ſtultus ſuo doctus malo, tum demum intelligit. At ſapientis, qui ratione & conſilio ducitur, non eſt dicere, non putaram. Sumptum eſt ab Homero Ilia. π Heſiodus dixit, παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω. id eſt, paſſus etiã ſtultus nouit. Qui fumũ offundit) Vnde Plinius ſpeciem inſaniæ, quã gignat ſtrychnum herba,

quam

animo, & metus, qui oſtenſo periculo, dehortatur ab adeundis facinoribus. At his magnifice liberat ſtulticia. Pauci mortales intelligunt ad quam multas alias quoq; cōmoditates conducat, nunq̃ pudeſcere & nihil non audere. Quod ſi prudentiam accipere malunt eam, quæ rerum iudicio conſtat, audite obſecro quàm ꝓcul abſint ab hac, qui hoc nomine ſeſe uenditant. Principio conſtat res omneis humanas, uelut Alcibiabis Silenos binas habere facies nimiū inter ſeſe diſſimiles, Adeo ut quod

quam medici uulgo ſolatrū appellant, luſum pudoris uocat. Videmus enim pudore fieri nonnunq̃, ut homines prorſus delirent, & aliud pro alio reſpondeant. Nunq̃ pudeſcere.) Nam his temporibus ubiq; plus ualet audacia quàm ſapientia. Quod ſi prudentiam.) Trifariam enim accipiūt prudentiam. Vel qua præuidemus futura, uel quæ rerum uſu collecta ſit, uel in genere, quæ rerum iudicio & cognitione conſtat. Ea poteſt eſſe uel citra experientiam. Seſe uenditant.) Eleganter dixit uenditant pro iactant. Alcibiabis Silenos.) Sileni dicuntur ſenes Satyri, dicti ſunt autem Sileni παρὰ τὸ σείεσθαι περὶ τὸν ληνόν, quod circa torcular uerſarentur,

Melius iudicant ſtulti

Sileni

quod prima, ut aiunt, fronte mors eſt, ſi interius inſpicias, uita ſit: contra, quod uita, mors: quod formoſum, deforme: quod opulentum, id pauperrimum: quod infame, glorioſum: quod doctum, indoctum: quod robuſtum, imbecille: quod generoſum, ignobile: quod lætũ, triſte: quod proſperũ, aduerſum: quod amicum, inimicum: quod ſalutare, noxium: breuiter omnia repente uerſa reperies, ſi Silenum aperueris. Id ſi cui forte nimis philoſophice dictũ uidetur, age pinguiore, quemadmodũ dici ſolet, Minerua planius faciam, Quis regem nõ & opulentũ, & dominum fatetur? Atqui nullis animi bonis inſtructus eſt, atqui nihil illi ſatis eſt, iam uidelicet pauperrimus eſt.

Tum

qui enim uuas calcabant, hoc nomine uocabãtur. Nominatim autẽ pædagogus Bacchi, quẽ Syneſius caluũ fuiſſe ſcribit, cuius etiã Ouidi. meminit, Silenus uocabatur. Erant etiam Sileni Statuæ, quæ deforis ridiculæ erant, intus diuinas imagines continebant. Quibus elegãter Alcibiades in cõuiuio Platonis, Socratem cõparat, quod is foris bardus ac ſtupidus, intus autẽ merũ numen uideretur.

Putida ſapientũ iudicia

Pinguiore quẽadmodũ.) Hoc ꝓuerbio ſignificamus

Tum animum habet plurimis addictum uitijs, iam turpiter ſeruus eſt. Adeundem modũ in cæteris quoque philoſophari liceret. Sed hoc exempli uice poſuiſſe ſatis ſit. At quorſum hęc? inquiet aliquis. Audite quò rem deducamus. Si quis hiſtrionibus in ſcena fabulam agentibus perſonas detrahere conetur, ac ſpectatoribus ueras natiuasq; facies oſtẽdere, nónne is fabulam omnem peruerterit, dignusq; habeatur, quem omnes è theatro uelut lymphatũ ſaxis ejciãt? Exorietũ aũt repente noua rerum ſpecies; ut qui modo mulier nũc uir: qui modo iuuenis, mox ſenex

mus nos planius et apertius loqui. Nam docti quidã rem per ſe clarã, ſic explicãt argute, ut intelligi non poſſit. Quemadmodum Plato numeris ſuis tenebras offundit philoſophiæ. Si qs.) Mire & faceta argutia, & arguta facetia, propoſitionem hanc colligit. Fabulã agẽtibus.) Agunt hiſtriões, qui repræſentant, unde & actores dicti. Perſonas detrahere.) Perſona hoc loco uultus eſt appoſititius, qui regẽ aut fœminã, ſenem aut iuuenem imitatur, unde perſonati dicuntur. Veluti lymphatum.) id eſt, furioſum & laruatum, quẽ Græci νυμφόληπτον uocant

Perſona

Lymphatus

ſenex: qui paulo ante rex, ſubito Dama: qui modo deus, repente homũculus appareat. Verum eum errorem tollere, eſt fabulam omnem perturbare. Illud ipſum figmentũ & fucus eſt, quod ſpectatorum oculos detinet. Porrò mortalium uita omnis quid aliud eſt quàm fabula quæpiã, in qua alij alijs obtecti perſonis procedunt, aguntq́; ſuas quiſq; partes, donec choragus educat è proſcenio? Qui ſæpe tamen eundem diuerſo cultu prodire iubet, ut qui modo regem purpuratum egerat, nunc ſeruulum pannoſum gerat. Adumbrata quidem omnia, ſed hęc fabula non aliter agitur. Hic ſi mihi ſapiens aliquis cœlo delapſus, ſubito exoriatur, clamitetq́; hũc quem omnes ut deum

τὸν uocant. Subito Dama.) Horatius aliquoties Damam uocat ob ſcurũ & ignobilẽ ut ne tegam ſpurco Damæ latus? Perſius item Satyra quinta, Hic Dama eſt non treſſis agaſo, Vappa & lippus, et in tenui farragine mẽdax.

Donec choragus.) Græci uocãt χορηγὸν principem, aut ducem choreæ. Significat & eum, qui ſuppeditat neceſſaria. Vnde & choragium, ut ſuperius admonuimus.

Sed hæc fabula.) uitã intelligit, in qua nihil ſyncero rerum

Humana uita nihil aliud quàm fabula

Choragus

Princeps malus

ut deum ac dominum ſuſpiciunt, nec hominẽ eſſe, quod pecudum ritu ducatur affectibus, ſeruum eſſe infimæ ſortis quod tã multis, tamq; fœdis dominis ſponte ſeruiat. Rurſum alium, qui parẽtem extinctũ luget, ridere iubeat, quod iam demum ille uiuere cœperit, cum alioqui uita hęc nihil aliud ſit quàm mors quædam. Porrò aliũ ſtemmatis gloriantem, ignobilem ac nothum appellet, quod à uirtute longe abſit, quę ſola nobilitatis ſit fõs, adq; eundem modum de cæteris

rerum iudicio geritur, Sed umbris & ſimulacris rerum ducimur omnes. Deũ ac dominum.) Hunc titulum exegit etiã Domitianus imperator. *Martialis:* Edictum *domini deiq́; noſtri,* Et *malo principe, nulla belua nocentior.*

Luctus mortui ſtultus

Nobilitas inanis

Notũ eſt illud Diogenis, *qui cũ conſcenſo ſuggeſto, ſubinde clamaſſet uelut concionaturus: ἀκούσατε ἄνθρωποι, id eſt, audite homines.* Iamq́; *frequens multitudo concurrens, iuberet quæ uellet proloqui.* Ego, *inquit, homines conuocaui, in uobis quid hominis uideo? ſignificans non eſſe dicendos homines, qui more brutorum animantium affectibus ducerentur, non ratione.* Quod tam multis.) Quot uitijs obnoxius es, tot habes dominos, & ij nonnunq̃ diuerſa imperant.

Auaricia

cæteris omnibus loquatur, quæſo quid is alius egerit, niſi ut demens ac furioſus omnibus eſſe uideatur? Vt nihil eſt ſtultius præpoſtera ſapientia, ita peruerſa prudẽtia nihil imprudentius. Siquidem peruerſe facit, qui ſeſe non accommodat rebus præſentibus, foroq́ nolit uti, nec ſaltem legis illius cõuiuialis meminerit, ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι, poſtuletq́ ut fabula iã non ſit fabula. Cõtra, uere prudentis

Auaricia cogit q̃rere, amor iubet inſumere. Quod elegãter depinxit Perſius Satyra. 5. Demens ac furioſus.) Non mirum quod apud ethnicos rudi populo fuit inuiſa ueritas. Nec Chriſtiani hæc, quæ ueriſſima ſunt, ferre poſſunt. Et quando præſtabimus ueram uirtutẽ, ſi faciem illius ferre non poſſumus, ſi à commemoratione quoq; abhorret animus? Præpoſtera ſapientia.) Veluti ſi quis ſapiens uideri uelit inter ſtultos, aut in re

Vti foro *ſtulta. Foroq; nolit uti.) Prouerbium eſt ex Phormione Terentiana: Foro dicuntur uti, qui ſeſe accommodant loco & tempori. Sumptum à negociatoribus qui merces uendunt, non ut deſtinarant domi, ſed ut deprehenderint fori ſtatum, qui uarius eſt. Eſt diligentius explicatum in Chiliadibus Eraſmi. ἢ πῖθι ἢ ἄπιθι.) Id eſt, Aut bibe aut abi. Veteres in cõuiuijs ſortiebantur*

dentis eſt, cum ſis morta/ lis, nihil ultra ſortem ſape/ re uelle, cumq́ uniuerſa ho minũ multitudine uel con niuere libẽter, uel comiter errare. At iſtud ipſum, in/ quiunt, ſtulticiæ eſt. Haud equidem inficias iuerim, modo fateãtur illi uiciſsim hoc eſſe, uitę fabulã agere. Cęterũ illud ó dij immor/ tales, eloquar ne, an ſileã? Quur autem ſileam, cum ſit uero uerius? Sed præſti/ terit fortaſſis in re tãta Mu ſas ex Helicone accerſere, quas poetæ ſæpius ob me ras

tiebantur reges, qui cuiq; cyatho/ rum modum præ ſcriberent. Pone/ bantur & leges iocoſæ, quarum hæc una eſt, quæ in prouerbium a/ bijt, quo ſignifica bant, aut obſerui/ endũ moribus eo/ rum, inter quos agis, aut diſceden dum. Sic Cato diſ ceſſit e floralibus, quod uultus ſeue/ ritatẽ mutare nõ poſſet. Cum ſis mortalis.) Iuxta illud Catonis, Cum ſis mortalis, quæ ſunt mortalia cura. Itẽ illud Socratis: Quæ ſupra nos nihil ad nos. Vel conniuere.) Vt diſſimules te ſenti re quod ſentis. Vel comiter.) Id eſt, ciuiliter, ut ciui/ litatis & urbanitatis cauſa uere tibi perſuadeas rectũ eſſe, quod nemo non ſequatur. Cæterum illud ó dij.) Oſtendit propoſitionem eſſe diuriuſculã quã aggre/ ditur. Quas poetæ.) Obiter taxat poetas, quibus hoc

Leges in conuiuijs

Ad egregiã ſapientiam nõ peruení/ ri niſi per ſtulticiam.

ras nugas aduocare ſolent. Adeſte igitur pauliſper Iouis filiæ, dum oſtendo nec ad egregiam illam ſapientiam, ac felicitatis, ut ipſi uocant, arcem, aditum eſſe cuiquã, niſi ſtulticia duce. Iam primum illud in confeſſo eſt, affectus omnes ad ſtulticiam pertinere: quandoquidem hac nota à ſtulto ſapientem diſcernunt, quod illum affectus, hunc ratio temperat: eoq; Stoici perturbationes omnes ceu morbos à ſapiente ſemouent: Verũ affectus iſti non ſolum pędagogorum uice funguntur ad ſapientiæ portũ properantibus, uerumetiã in omni uirtutis functione, ceu calcaria ſtimuliq; quidam adeſſe ſolent, uelut ad bene agendũ exhortatores. Quanquam hic fortiter reclamat bis

Stoicus

familiare eſt ſubinde inuocare Muſas. In cõfeſſo eſt.) In confeſſo eſt id, de quo nulla eſt cõtrouerſia. Affectus omneis.) Quos Græci πάθη uocant, Latini ꝑturbationes, aut cupiditates, quibus Plato in Phædone, tanq̃ clauis quibuſdã animam corpori dicit affigi. Pædagogorũ uice.) Hæc eſt opinio peripateticorum, qui putant affectus ueluti ſtimulos à natura datos, quibus excitemur ad uirtutem. Quanquam hanc acriter refellit Seneca. Et apte dixit, præ/

Affectus

Stoicus Seneca, qui prorſum omnē affectū adimit ſapienti. Verum cum id facit, iam ne hominem quidem relinquit, ſed nouum potius deū quendā δημιουργεῖ, qui nuſquā nec extitit unquam, nec extabit: imò ut apertius dicam, marmoreum hominis ſimulacrū conſtituit, ſtupidum & ab omni prorſus humano ſenſu alienū. Proinde ſi libet, ipſi ſuo ſapiente fruantur, citraq; riualem amēt licet, cūq; eo uel in ciuitate Platonis, uel ſi malint, in idearum regione, uel in Tantalijs inhabitēt hortis. Quis enim nō iſtiuſmodi hominem

xit pædagogorū, nam imbecilles adhuc, & ueluti pueri, ducimur affectibus. Aſſequuti ſapientiā, contemptis illis, ſolo rationis ductu gubernamur. In ciuitate Platonis) Nā is ita deſcripſit formam reipublicæ, ut nemo ſequi uoluerit. Iocatur & Lucianus in ueris narratiōibus, Platonē ſolum in ſua uiuere ciuitate. In idearū regione.) Plato formas quaſdam ponit, à materia ſeparatas, in mente diuina, quas irriſit Ariſtoteles. Alluſit autem ad regiones fabuloſas, lunæ, ſolis, nubium, uentorum, de quibus multa Lucianus in ueris narrationibus. In Tantalijs hortis.) Prouerbium eſt Græcis, cum ſignificant aliquid nuſquā eſſe,

Stoicus ſapiens

Tantali horti

nem ceu portentum ac ſpectrũ fugitet horreatq́;, qui ad omnes naturæ ſenſus obſurduerit, qui nullis ſit affectibus, nec amore, nec miſericordia magis cõmoueatur, quàm ſi dura ſilex, aut ſtet Marpeſia cautes, quẽ nihil fugiat, qui nihil erret, ſed ceu Lynceus quiſpiam nihil non perſpiciat, nihil non ad amuſſim perpendat, nihil ignoſcat, qui ſolus

quod putent fabulas eſſe, quæ poetæ de inferis referunt. Q*uàm ſi dura.)* Eleganter *intexuit carmen Maronis è ſexto Aeneidos de* Di*done.*

Lynceus

L*ynceus quiſpiã.)* Hic pro*pemodum in prouerbium abijt, ob incredibilẽ oculorum proſpicientiam.* Horatius in *epiſtolis:* N*on poſſis oculo quantum contendere* L*ynceus,* N*on tamen idcirco contemnas lippus inungi.*

Ad amuſſim

A*d amuſſim perpendat.) Id eſt accuratiſſime, ſic* G*ellius libro primo:* A*d hæc, ſcripta omnia antiquiora tam curioſe perſpectabat, aut uirtutes penſitabat, aut uitia rimabatur, ut iudicium factum ad amuſſim diceres.* E*ſt autem amuſſis fabrorum lapidicidarumq́; linea, qua ad dirigenda ligna, ſaxaq́; utuntur.* N*ihil ignoſcat.)*N*am* S*toici dicũt,* πάντα τὰ ἁμαρτήματα ἴσα εἶναι, *id eſt,* O*mnia peccata eſſe æqualia, ab alijsq́;, quos ſtultos uocant, nihil non perperam fieri.* V*nde illud* P*erſij* S*atyra.* 5. D*igitũ exere*

peccas

ſolus ſeipſo ſit contentus, ſolus diues, ſolus ſanus, ſolus rex, ſolus liber, breuiter omnia ſolus, ſed ſuo ſolius iudicio, qui nullum moretur

peccas. Et quid tā paruū eſt? ſed nul lo thure litabis.

Qui ſolus ſeipſo contentus.) παράδοξον enim Stoicorum eſt, τὸν σοφὸν αὐτάρκη εἶναι, *id eſt ſapientem ſibiipſi ſufficere. Sicq; Plutarchus ait in libello, cui titulum fecit* περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας, αὐτάρκης ἔσῃ ἐὰν μάθῃς, τί τὸ καλὸν καὶ ἀγαθόν ἐστι, τρυφήσεις ἐν πενίᾳ καὶ βασιλεύσεις, *id eſt, Tibiipſi ſufficies, ſi didiceris quid honeſtum & bonū, delitiaberis in paupertate, & regnabis. Solus diues.) Eſt & hoc* παράδοξον, ὅτι μόνος σοφὸς πλούσιος, *id eſt, quod ſolus ſapiens diues ſit. Horatius in epiſtolis: Ad ſummam ſapiens uno minor eſt Ioue, diues, Liber, honoratus, pulcher, rex deniq; regū, Præcipue ſanus, niſi cū pituita moleſta eſt. Et Plutarchus in eodē libello, quē modo citauimus,* οὐ βιώσῃ φιλοσοφήσας ἀηδῶς, ἀλλὰ πανταχοῦ ζῆν ἡδέως μαθήσῃ, καὶ ἀπὸ πάντων. εὐφρανεῖ σε πλοῦτος, πολλοὺς εὐεργετοῦντα, καὶ πενία πολλὰ μὴ μεριμνῶντα, καὶ δόξα τιμώμενον, καὶ ἀδοξία μὴ φθονούμενον, *id eſt, Non uixeris, ſi philoſopheris iniucūde, ſed ubiq; uiuere læte diſces, & ab omnibus. delectabunt te diuitiæ de multis benemerentem, & paupertas nō multa curantem,*

Stoicorum paradoxa

& gloria quod honorcris, et ignobilitas, quod non inuideâris. Qui nullum moretur.) Id eſt, curet. Stoico ſapienti nec amico eſt opus, ut qui omnia cõſtituat in ſeipſo. Mandare laqueū.) Hoc prouerbio extremum cõtemptum ſignificamus. Iuuenalis de Democrito Satyra. 10. Cum fortunæ ipſæ minaci mandaret laqueū, mediumq́; oſtenderet unguē. Τὸν

tur amicū, ipſe amicus nemini, qui dijs quoq; ipſis nõ dubitet mandare laqueum, qui quicquid in omni uita geritur, uelut inſanum dãnet, rideatq́;? Atqui huiuſmodi animal eſt abſolutus ille ſapiens. Quæſo ſi res agatur ſuffragijs, quæ ciuitas iſtiuſmodi magiſtratum ſibi uelit, aut quis exercitus talem optet ducē? imò quæ mulier id genus maritum, quis conuiuator eiuſmodi conuiuã, quis ſeruus talibus moribus dominū uel optet, uel ferat? Quis autē non malit uel unū queuis de media ſtultiſſimorum hominum plebe qui ſtultus ſtultis uel imperare poſſit, uel parere, qui ſui ſimilibus placeat, ſed q̃ plurimis, qui comis ſit in uxorem, iucundus amicis, bellus conuiua, cõuictor facilis, poſtremo qui nihil humani à ſe alienum putet? Sed me quidem

iam

iamdudum iſtius ſapientis piget. Quare ad reliqua cōmmoda ſeſe recipiat oratio. Agedum, ſi quis uelut è ſublimi ſpecula circumſpiciat, ita ut Iouē interdum poetę facere prædicant, quot calamitatibus hominum uita ſit obnoxia, quàm miſera, & ſordida natiuitas, quàm laborioſa educatio, quot iniurijs expoſita pueritia, quot ſudoribus adacta iuuentus, quàm grauis ſenectus, quàm dura mortis neceſſitas, deinde in omni uita, quot morborum agmina infeſtent, quot immineant caſus, quot ingruant incommoda, quàm nihil uſquā non plurimo felle tinctum, ut ne commemorē iſta, quæ homini ab homine inferuntur mala, quod genus ſunt, paupertas, carcer, infamia, pudor, tormēta, inſidiæ, proditio, cōuicia, lites, fraudes. Sed ego iam plane τὸν ἄμμον ἀναμετρεῖν aggredior. Porrò quibus admiſſis iſta cōmeruerint homines, aut quis deus iratus eos in has miſerias naſci coegerit, non eſt mihi

Τὸν ἄμμον ἀναμετρεῖν.) Id ē, arenā percenſere, ſiue cōmetiri, Prouerbium eſt de re impoſſibili. Simile illi Theocriti in Charitibus: ἀλλ' ἶσος γὰρ ὁ μόχθος ἐπ' ἀόνι κύματα μετρεῖν, id eſt, Metiri ſimilis labor eſt

Sola ſtulticia conſolatur huius uitæ miſeriam

Arenam metiri

mihi fas in præſentia proloqui. Verũ iſta qui ſecum perpẽdat, nónne Mileſiarum uirginum probabit exemplum, etiamſi miſerandum? At qui nam potiſſimum ſibi uitæ tædio fatum accerſiuere? Nónne ſapientiæ confines? Inter quos, ut interim Diogenes, Xenocrates, Catões, Caſſios, ac Brutos ſileam, Chiron ille cum immortalem eſſe liceret, ultro mortem præoptauit. Videtis, opinor, quid futurum ſit, ſi paſſim ſapiant homines: nempe

eſt in littore fluctus, quod eleganter & Maro expreſſit libro Georgicôn. 2. Nõ eſt mihi fas.) Caute ſuſpendit ſententiam, ne uel peccatum originis attingat parum in loco, uel Platonis et Origenis opinionem probare uideatur, qui docent animas peccaſſe priuſquam immigrarẽt in humana corpora. Mileſiarũ uirginũ.) Mileſias uirgines mirus quidã amor ſpõtaneæ mortis quondã inuaſerat, ut refert Aul. Gellius.

Diogenes, Xenocrates. ἑτέρωσις eſt numeri, feſtiuitatis cauſa. Hi omnes ſibi mortẽ accerſiuere. De Diogene & Xenocrate ꝓdidit Laertius. De Bruto, Caſſio, & Catone Plutarchus.

Chiron *Chiron.) Ab hoc edoctus fuit Achilles, cui cũ ob iuſticiã dij permitterẽt, ut perpetuo uiueret, maluit mori, quod offenderetur tædio*

rerum

nempe altero luto, altero figulo Prometheo opus fore. Verum ego partim per ignorantiam, partim per incogitantiam, nonnunq̃ per obliuionē malorum, aliquando ſpem bonorum, aliquoties nonnihil mellis uoluptatibus aſpergēs, ita tantis in malis ſuccurro, ut ne tum quidem libeat uitā relinquere, cū exacto Parcarū ſtamine, ipſa iamdudū eos relinquit uita, quóque minus ſit cauſæ, cur in uita manere debeant, hoc magis iuuet uiuere, tantū abeſt, ut ullo uitæ tædio tangantur. Mei nimirum muneris eſt, quod paſſim Neſtorea ſenecta ſenes uidetis, quibus iam ne ſpecies qui-

rerum ſemper eodem tenore recurrētium. Ita Lucianus ἐν νεκρικοῖς

Altero *luto.)* Ridet obiter fabulā, *quæ narrat* Prometheum hominis ſimulachrū ex argilla finxiſſe. Deinde ſublato Iouis igne, indidiſſe mētem.

Prometheus

Parcarū ſtamine.) Hi dicūtur ὑπὲρ τὸν ἄτρακτον, id eſt, ultra colū uiuere. Taxat obiter turpē uitæ cupiditatē, etiā in decrepitis.

Neſtorea ſenecta.) Neſtorea ſenecta, pro quantūuis magna dixit, quod apud Homerum tres hominum ætates uixiſſe dicitur. Vnde illud Iliados primo. Τῷ δ' ἤδη δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων ἐφθίατο, id eſt,

Neſtor

Senes uitæ cupidi

 huic iam

es quidem hominis ſuper eſt, balbos, deliros, edentulos, canos, caluos, uel ut magis Ariſtophanicis eos deſcribā uerbis, ῥυπῶντας κυφοὺς, ἀθλίους, ῥυσοὺς, μαδῶντας, νωδοὺς καὶ ψωλοὺς, tamē uſq; adeo uita delectari, adeoq; νεανίζειν, ut alius tingat canos, alius appoſititia coma caluiciū diſſimulet, alius dentibus utatur mutuo fortaſſis à ſue quopiā ſumptis, hic in puellam aliquam miſere depereat, & amatorijs ineptijs quēuis etiam ſuperet adoleſcentulum.

huic iam duo quidem ſecula homini præterierūt. Et paulo poſt, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἄνασσεν, id eſt, cū tertijs autē regnabat. Ρυπῶντας) *Id eſt, ſordentes, ſiue ſqualidos: κυφοὺς, id eſt, incuruos: ῥυσοὺς, id eſt rugoſos: μαδῶντας, id ē, glabros ſiue caluos, hoc ē, nullos habētes pilos: νωδοὺς, id eſt edētulos: ψωλοὺς, id eſt, carentes mentula.* His *epithetis* Carion *ſeruus deſcribit ſenes in* Pluto *Ariſtophanis.* A*deoq; νεανίζειν.) νεανίας iuuenis, inde νεανίζειν, id eſt, iuueniliter agere, quod* Horatius *dixit iuuenari.* A*ppoſiticia coma.* Hāc *quidā galericulū uocant.* Id *frequens eſt apud* Hiſpanos. D*entibus utitur.)* Q*uidā edentuli, dentes arte gingiuis inſertos habēt, nō ſuos, ſed forte porci cuiuſpiā.* Q*uēuis etiā ſuperēt.)* N*ulli iuue-*

Epitheta ſenum (margin)

nes inſa

lum. Nã ut capulares iam, meraq́; ſilicernia, teneram aliquam iuuenculam ducant uxorem, eamq́; & indotatam, & alijs uſui futuram, id adeo frequens, ut propemodum & laudi detur. Sed multo etiam ſuauius ſi quis animaduertat anus, longo iam ſenio mortuas, adeoq́; cadaueroſas, ut ab inferis rediſſe uideri poſſint, tamẽ illud ſemper in ore habere, φῶς ἀγαθὸν adhuc

nes inſániunt impotẽtius, q̃ ſenex, ſi cœp... t amare. Nam ſerrũ cui ſenex ſimilis eſt, ob membrorum ſicci tatem & frigiditatem, ut haud facile incaleſcit, ita ſi ſemel incaluerit, omniũ tardiſſime frigeſcit, caletq́; maxime. Nihil autem turpius amatore cano: uel Ouidio teſte, Turpe ſenex miles, turpe ſenilis amor. Nunc & militãt, & amant paſſim ſenes. Silicernia.) Terentius in Adelphis, ſenem ſilicernium uocat, uel quod incuruus cernat ſilices, uel quod mox ſilentibus umbris cernendus ſit: unde Græcis ſenex γέρων dicitur, παρὰ τὸ εἰς γῆν ὁρᾶν, id eſt, à terram inſpiciendo, uel παρὰ τὸ τὴν γῆς ἐρᾶν, id eſt, à terram amando, quod propinqui morti, iam de ſepultura ſoliciti ſint. Capulares item uocant decrepitos, quaſi iam capulo proximos. Capulus eſt loculus cadauerũ. φῶς ἀγαθόν.) Id eſt, lumen bonum. Vita lumen eſt. Id aũt

Senex puellæ maritus

Anus libidinoſæ

Silicernia

γέρων

Capulares

 dictum

adhuc catulire, atque, ut Græci dicere ſolẽt, κατπρῶν & magna mercede conductum aliquẽ Phaonem inducere, fucis aſſidue uultũ oblinere, nuſquam à ſpeculo diſcedere, infimæ pubis ſyluam uellere, uietas ac putres oſtentare mãmas, tremu

dictum eſt ab anu quapiam morien/te, quã etiamnum iuuabat uiuere.

Adhuc catuli/re.) Catulire *uocat more catella/rũ laſciuire.* Κα/τπρῶν.) *Id eſt, libidinari, ab hircis deducto uerbo* Eſt *autẽ* Græcis *in prouerbio,* γραῦς καπρῶσα, *id eſt, anus hirciſſans, ut* Eraſmus *copioſius docet in ſuis* Chiliadibus. *Aliquẽ Phaonẽ)Phaonem poſuit pro quouis formoſo adoleſcentulo. Phaon enim adamatus fuit à Saphone, nec mutuo tamen adamabat: ita anus præter ætatis decorũ libidinoſæ, pecunia conducunt amatorem.* Iuuenalis : *Optima certè Nunc uia proceſſus uetulæ ueſica beatæ. Huiuſmodi quandam inducit Ariſtophanes in Pluto. Eſt autem* ἀστισμὸς, *quia rem obſcœnam non obſcœnis extulit uerbis. Infimæ pubis ſyluã.)Et hic rem fœdam honeſta περιφράσει texit, Significat autem obſcœnum mulieris membrum. Huiuſmodi Martialis inducit Li/gellam uetulam. Vietas ac putres.) Vietum flaccidum eſt, id quod accidit in aniculis, & carne & humoribus abſumptis flacceſcunt mammæ. Putreis dixit in*

Phaon

Vietus

tremuloq́ꝫ gānitu languentem ſolicitare cupidinem, potitare, miſceri puellarū choris, literulas amatorias ſcribere. Ridentur hæc ab omnibus, tanquā uti ſunt, ſtultiſſima: at ipſæ ſibi placent, & in ſummis interim uerſantur delicijs, totasq́ꝫ ſeſe melle perungunt, meo uidelicet beneficio felices. Porrò quibus hæc deridicula uidentur, illud ſecum expendāt uelim, utrum ſatius ducāt huiuſmodi ſtulticia uitā planè mellitam exigere, an trabē, ut aiunt, ſuſpendio quærere. Porrò quod hæc uulgo putantur infamiæ obnoxia, iſtud nihil ad ſtultos meos, qui malum hoc aut non ſentiunt, aut ſi quid ſentiunt, facile negligunt

xit in Odis Horatius: Sed incitat me pectus & mammæ putres, equina quales ubera. Tremuloq́ꝫ gannitu.) Gannitū uocat ineptum cantū. Alluſit ad illud Horatianū: Et cantu tremulo pota cupidinē lentum ſollicitas. Totasq́ꝫ ſeſe melle perungūt.) Græcū prouerbium eſt, in eos qui ſe totos immergunt delicijs, ut mellei ſint undiq́ꝫ. Refertur hoc ex plicaturq́ꝫ in Eraſmi Chiliadi. An trabem, ut aiunt, ſuſpendio quærere.) Prouerbium de ſumma deſperatione, aut de negotio intolerabili: nam ſolent inſani quidam ad laqueos confugere

Stultum me tuere infamiam

neglígunt. Si ſaxum in caput incidat, id uere malum ſit. Cæterum pudor, infamia, probrum, maledicta, tantũ adferũt noxæ, quantum ſentiuntur. Si ſenſus abſit, ne mala quidẽ ſunt. Quid lædit, ſi totus populus in te ſibilet, modo tute tibi plaudas? Atq; ut id liceat, ſola ſtultícia præſtat. Sed mihi uideor audire reclamãtes philoſophos. Atqui hoc ipſum eſt, inquiũt miſerum, ſtulticia teneri, errare, falli, ignorare. Imò hoc eſt hominem eſſe. Porrò miſerum cur uocẽt, nõ uideo, quandoquidem ſic nati eſtis, ſic inſtituti, ſic conditi, ea eſt communis omniũ ſors. Nihil aũt miſerum, quod in ſuo genere conſtat, niſi forte quis hominem deplorandum exiſtimet, qui neq; uolare poſſit cũ auibus, neque quaternis ingredi pedibus cum reliquo pecudum genere, neq; cornibus ſit obarmatus, quemadmodum tauri. Verũ is eadem

Miſerũ non eſt, quicqd ſecũdum naturam eſt

confugere. Si ſaxum in caput incidat) Bella diſtinctio ueri mali, & non ueri, planeq; digna ſtultitia, ſed quæ tamen nimium placuit uulgo mortaliũ. *Si totus populus in te.)* Alluſit ad illud Horatij: Populus me ſibilat, at mihi plaudo Ipſe domi ſimul ac nũmos contemplor in arca

ſn eadem opera, equū etiā bellisſimū infelicem uocabit, quod neq; grammaticam didicerit, neq; placentis ueſcatur; taurum miſerum, quod ad palęſtricam ſit inutilis. Igitur ut equus imperitus grāmaticæ, miſer non eſt, ita nec homo ſtultus, infelix, propterea quod hæc cum illius natura cohærent. Verum rurſus urgēt logodædali. Eſt, inquiunt, homini peculiariter addita diſciplinarum cognitio, quarum adminiculis id quod natura diminutum eſt, ingenio penſet. Quaſi uero ullam ueri faciem habeat, naturam, quę in culicibus, atque adeo in herbis ac floſculis tam ſollicite uigilauerit, in uno homine dormitaſſe, ut diſciplinis opus eſſet, quas Theutus ille humano ge-

neri

in arca. Logodædali.) Dædalon Græci uocāt ingenioſum. Vnde Dædala Circe. Vnde argutos diſputatores λογοδαι-δάλους appellat, quod arte torqueant ſyllogiſmos.

Theutus ille humano generi.) De hoc Theuto Socrates apud Platonē in Phædro, ita loquitur: Audiui equidē, circa Naucratim Aegypti, priſcorū quēdā fuiſſe deorum, cui dicata ſit auis quam ibim uocāt, Dæmoni autē ipſi nomen Theuth, hūc primū numerum, geometriā, aſtrono-

Theutus

Diſciplinas inutiles eſſe & noxias

Artes à malis dæmonibus excogitatæ

neri infenſus genius, in ſummā perniciē excogitauit, adeo non utiles ad felicitatem, ut illi quoque ipſi officiant, ad quod proprie repertæ dicūtur, ut eleganter arguit apud Platonem, rex ille prudentiſſimus de literarum inuento. Igitur diſciplinę cum reliquis humanæ uitæ peſtibus irrepſerunt, ĳſdem autoribus, à quibus omnia flagitia proficiſcuntur, puta dæmonibus

aſtronomiamq; inueniſſe, præterea luſus talorū, alearū, literaſq;. Erat tunc totius Aegypti rex Thamus, & in ampliſſima eminētiſſimaq; ciuitate, quas græci Aegyptias Thebas uocāt, & deū ipſum Ammonem uocant. Ad hunc Theuth profectus artes demōſtrauit ſuas, dixitq; eas diſtribui Aegyptijs cæteris oportere. In hunc ferè modum Plato. Vnde cum idem dæmon, qui talorum & teſſerarum, ludorum peſtiferorum inuentor fuit, humanas has ſcientias commentus eſt, conſtat hæc non minus grauiter quàm iocoſe dicta eſſe. De literarum inuento.) *Locus eſt apud Platonem, quem modo citauimus. Rex enim rogabat Theuth, ad quid conducerent literæ, quibus ſcribitur. Reſpondit, ualere ad memoriæ ſubſidium. At ille demonſtrauit literas officere memoriæ, dum homines his freti, non inſcriberent animo quæ audiſſent, ſed chartis. Quibus*

bus, quibus hinc nomen etiam inuentũ, quaſi δαήμονας, hoc eſt, ſcientes appelles. Siquidem ſimplex illa aurei ſeculi gens, nullis armata diſciplinis, ſolo naturæ ductu, inſtinctuq́ uiuebat. Quorſum enim opus erat grammatica, cum eadẽ eſſet omnibus lingua, nec aliud ſermone petebatur, niſi ut alius aliũ intelligeret? Quis uſus dialectices, ubi nulla erat pugnantium inter ſe ſententiarum dimicatio? Quis rhetoricę locus cum nullus alteri negocium faceſſeret? Quorſum requireretur legũ prudentia, cum abeſſent mali mores, ex quibus haud dubie bonæ leges prognatæ ſunt? Porrò religioſiores erant

Dæmones

tis. Quibus hinc nomen etiã.) Græcis enim δαήμονες appellãtur ſcientes, à priſco uerbo δαῶ, quod ẽ diſco, ſiue ſcio: unde dæmones appellatos putant grammatici.

Grãmatica

Negociũ faceſſeret.) Id eſt, moleſtus eſſet in ius uocãdo.

Dialectica

Porrò rhetorum opera, in iudicijs requirebatur.

Leges

Bonæ leges.) Id teſtatum etiam eſt prouerbio, bonas leges ex malis naſci moribus. Vt enim medicina non eſſet, ſi nulli fuiſſent morbi: ita leges nõ fuiſſent, niſi flagitia coegiſſent.

Phyſica

Religioſiores erant.) Quaſi ſit impiũ ſcrutari naturæ arcana, à quibus

bus in totum abſtinuit Socrates dicens nihil ad nos attinere quæ ſupra nos eſſent.

Iam quid extra cœlum.) Iam hoc loco uim habet cõnectendi. Alluſit autẽ ad illud Plinianum, Furor eſt profecto, furor egredi ex eo &c.

Magiã

Chaldæorum ſuperſtitio.) Iſti addiderunt Aſtrologiam ac Magiam. ſuperſtitionẽ his tribuit, quod ſtellis diuinitatem tribuerint.

Frigẽt phyſici

Maxime in precio ſunt artes minime ſapiẽtes

erant quàm ut impia curioſitate arcana naturæ, ſyderum menſuras, motus, effectus, abditas rerum cauſas ſcrutarentur, nefas eſſe rati, ſi homo mortalis ultra ſortem ſuam ſapere conaretur. Iam quid extra cœlũ eſſet, inquirendi dementia ne in mentẽ quidem ueniebat. At labẽte paulatim ætatis aureæ puritate, primum à malis, ut dixi, genijs inuentæ ſunt artes, ſed paucæ, atq; hæ quidem à paucis receptę. Poſtea ſexcentas addidit Chaldęorũ ſuperſtitio, & Græcorum ocioſa leuitas, meras ingeniorum cruces, adeo ut uel una grãmatica abunde ſatis ſit ad perpetuã uitæ carnificinam, Quanq; inter has ipſas diſciplinas, hæ potiſſimũ in precio ſunt, quæ ad ſenſum cõmunem, hoc eſt, ad ſtulticiã, q̃ proxime accedũt. Eſuriũt Theologi, frigẽt

phyſici

Phyſici, ridētur aſtrologi, negliguntur Dialectici. Solus ἰατρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἀνδρῶν. Atque in hoc ipſo genere, quo quiſq; indoctior, audacior, incogitantiorq; hoc pluris fit etiam apud torquatos iſtos principes. Atq medicina, præſertim

Medici

Phyſici.) Frigent *qui negliguntur, nec uigent, aut florēt.* Ἰατρὸς ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.) *Id eſt medicus uir multis æquiualēs alijs. Eſt autem uerſus Homericus, ſumptus ex Iliad.* λ. *quem Plato tum alibi, tum in Sympoſio citat.* *In hoc ipſo genere.) Id eſt, in genere medicorum. Cum periculoſa ſit huius artis profeſſio, mirū tamen eſt, quàm paſſim audeant hanc exercere mulierculæ, idiotæ, errones. Atq; hoc magis mirū, eſſe magnates, qui talibus uitam ſuam malunt committere, quàm uere medico. Adeo uulgus hominum amat decipi. Niſi ſtatim procul inſpecto lotio, pronuncies ſexum, ætatem, morbum, & morbi cauſam, medicū non credunt. Nec hoc arbitror ad artis meæ contumeliam pertinere, ſed potius ad gloriam, ſi taxatur illorum temeritas, qui hoc illotis pedibus aggrediuntur.* *Atqui medicina.) Plato in Gorgia duas ponit artes, gymnaſticam & medicinam ad corpus, duas item ad animam pertinentes, nomotheticam gymnaſticæ, & iuſticiam iudiciariam, medicinæ correſpondentem. Has*

præſertim ut nunc à compluribus exercetur, nihil aliud eſt quàm aſſentationis particula, non minus profecto quàm rhetorica. Secundum hos proximus datur locus leguleijs, & haud ſcio an primus, quorum profeſſionē, ne quid ipſa pronunciem, uelut aſininam philoſophi magno cōſenſu ridere ſolent. Sed tamē horū aſinorum arbitrio maxima minimaq; negocia tranſiguntur. His latifundia

quatuor, corpus & animā, ait optime curare. Aſſentatoria uero id ſentiens quadrifariam ſe diuidit in quatuor illas artes, dumq; ſic ſemper, non quod optimū eſt, ſed quod dulciſſimum præbet, plurimos illaqueat. Porrò coquinariam medicinam ait ſubire, eiusq; eſſe ueluti ſimiam, fucatoriam gymnaſticam imitari, ſophiſticam item legalem, rhetoricam iudiciariam iuſticiam. Verum ſi ad medicos noſtri ſeculi reſpexerimus, ut uincta egomet cædam mea, iuxta prouerbium, ipſa medicina magis aſſentationis, quàm artis particula eſſe uidebitur.

Iureconſulti

Legulei

Legulcijs.) Legulei per contemptum dicti ſunt, qui non ex literis iureconſultorum, ſed ex formulis, & rubricis ius petebant, Vnde & rubricarij dicti ſunt. Velut aſininam.) Propterea quod nō ſint inſtructi ſophiſticis argutijs, ſed legibus adductis diſputent,

cum

tifundia creſcunt, cũ theologus interim excuſſis totius diuinitatis ſcrinijs, lupinum arrodit, cum cimicibus ac pediculis aſſiduè bellũ gerens. Vt igitur feliciores ſunt artes, quæ maiorem habẽt cum ſtulticia affinitatem, ita longe feliciſſimi ſunt hi, quib. prorſus licuit ab omnium diſciplinarum commercio abſtinere, ſolamq; naturam ducem ſequi, quę nulla ſui parte manca eſt, niſi forte mortalis ſortis pomeria tranſilire uelimus. Odit natura fucos, multoq; felicius prouenit, quod nulla ſit arte uiolatũ. Agedum, an non uidetis ex unoquoq; reliquorum animantiũ genere

cum hi tamẽ propius accedant ad uerũ q̃ hi, qui ſibi uidentur acutiſſimi, quibus illud uſu uenit, Nimium altercãdo ueritas amittitur. Latifundia.) Sunt latifundi. Plinius citat illud ceu prouerbio dictũ, Italiam perdidere latifundia. Pomeria) Id ẽ, terminos. Pomeriũ, id ſpacium tam intra q̃ extra murũ dicebatur, quod intra omni ædificio, extra autem omni cultu uacuum relinquebatur. Liuius lib. primo, Aggere & foſſis & muro circundat urbẽ pomerium profert. Odit natura fucos.) Quæ enim natiua ſunt, lõge gratiora uenuſtioraq; ſunt adulterinis atq;

Feliciora omnia quæ carent arte

 fucatis

nere ea feliciſſime degere, quæ ſunt à diſciplinis alie/niſſima, nec ullius magiſte/rio niſi naturæ ducuntur? Quid apibus aut felicius, aut mirabilius? At his ne corporis quidē omnes ſen/ſus adſunt. Quid ſimile in extruendis ædificijs repe/rit architectura? Quis un/quam philoſophus ſimilē inſtituit rempublicā? Rur/ſum equus quoniā huma/nis ſenſibus affinis eſt, & in hominum contuberniū demigrauit, humanarum item calamitatum eſt par/ticeps, Quippe qui non ra/ro dum uinci pudet in cer/tamini

Miſerrima animantia quæ diſcipli/næ capacia.

ſucatis, quod feſti/uiter Propertius Elegiarum primo de floſculis, lapil/lis, & auiculis p/bat. Nam ut Plini/us lib. 27. ait. Nul/li nulla eſt facilius loqui, q̃ rerū natu/ræ pingere. Quid apibus.) Plinius lib. 11. de inſectis loquens, ait: Sed inter omnia prin/cipatus apibus, et iure præcipua ad/miratio, ſolis ex eo genere, homi/nū cauſa genitis. Mella cōtrahunt, ſuccumq; dulciſſimū atq; ſubtiliſſimum ac ſaluberri/mum, fauos confingunt ac ceras. Ille ad uſus uitæ labo/rem tolerant, opera conficiunt, rempublicam habent, conſilia priuatim, ac duces gregatim. Et quod maxi/me mirum ſit, mores habent. Ariſtoteles quoq; libris quinto & nono hiſtoriæ animalium, multa de apum

laudibus

taminibus ducit ilia, & in bellis dũ ambit triumphũ, cõfoditur, ſimulq; cũ ſeſſo-re terram ore momordit. Vt ne cõmemorẽ interim lupata frena, aculeata cal-caria, ſtabuli carcerem, ſcuticas, fuſtes, uincula, ſeſſo-rem, breuiter omnẽ illam ſeruitutis tragœdiam, cui ſe ultro addixit, dũ fortes uiros imitatus, impenſius hoſtẽ ulciſci ſtudet. Quanto opta

laudibus ſcripſit. Ducit ilia) *Sic* Horatius *in epi-ſtolis:* Solue *ſene-ſcentẽ mature ſanus equũ, ne peccet ad extremum, ridendus & ilia ducat.* Terrã ore *momordit.*) Hemi*ſtichium eſt Vergilianũ de milite moriẽte, quod imitatum eſt ex illo* Homeri, Ody*ſſeæ.χ.loquentis de procis ab* Vly*ſſe interfectis:* Οἱ μὲν ἔπειθ' ἅμα πάντες ὀδὰξ ἕλον ἄσπετον οὖδας, *id eſt,* Illi *quidẽ, deinde ſimul omnes mordicus cœperũt immenſum ſolũ, &* Iliados.χ.Γαῖαν ὀδὰξ εἷλον, *id eſt, terrã mordicus cœperũt.* Lupa*ta frena.)* Lupata *frena dicũtur aſperrima ad domandos equos præferoces.* Vergilius *in* Georg. Et *duris parêre lupatis.* Di*cta ſunt à luporũ dentibus, qui ſunt inæquales, & ob id morſus huius animantis magis eſt noxius.* Fortes *uiros.*) εἰρωνικῶς *dictũ eſt in ſtultos principes, qui dũ hoſti nocere ſtudẽt, in ſummũ cõijciunt ſeipſos diſcrimẽ.* Impẽ*ſius hoſtẽ.*) Apologus *eſt*

Lupata

apud Horatiū de equo, qui dū conatur ceruū e cōmunibus paſcuis depellere, ſeſſorem tergo, & frenum ore recepit. Gallum illū Pythagoram.) Lucianus facit Mycillum cum gallo ſuo loquentem, qui ſe Pythagorā eſſe diceret. Extat libellus ab Eraſmo latinitate donatus. Opinor etiā ſpongia.) Sunt enim qui ſpōgiam animal eſſe putent, ut teſtatur Ariſtoteles libro de natura animalium quinto, qui ſpongiarū tria ponit genera. Nam aliæ, inquit, raræ, aliæ

Quoduis animal felicius homine.

Spongia

to optabilior muſcarū & auicularū uita, ex tempore ſoloq; naturæ ſenſu degentium, modo per hominum inſidias liceat. Quæ ſi quando caueis incluſæ aſſueſcant humanas ſonare linguas, mirum quàm à natiuo illo nitore degenerent, Adeo modis omnibus lætius eſt, quod natura cōdidit, quàm quod fucauit ars. Proinde nunquā ſatis laudarim gallū illum Pythagoram, qui cū unus om̄ia fuiſſet, philoſophus, uir, mulier, rex, priuatus, piſcis, equus, rana, opinor etiam ſpongia, tamen nullum animal iudicauit calamitoſius homine, propterea quod cætera omnia naturæ finibus eſſent contenta, ſolus homo ſortis ſuæ limites egredi conaretur.

Rurſum inter homines, idiotas

idiotas multis partibus anteponit doctis ac magnis, & Gryllus ille non paulo plus ſapuit, quàm πολυμήτις ὀδυσσεὺς, qui maluerit in hara grunnire, quàm cum illo tot miſeris obijci caſibus. Ab his mihi nõ diſſentire uidetur Homerus, nugarum pater, qui cũ mortales omneis ſubinde δειλοὺς καὶ μοχθηροὺς appellat, tum Vlyſſem illum ſuũ ſapientis exemplar, ſæpenumero δύστηνον uocat, Paridem

aliæ ſpiſſæ, aliæ quas Achilleas uocãt. Naſcuntur omnes ad littus, aut ad ſaxa, nutriunturq; luto. Sẽſum quoq; illis ineſſe creditur, propterea quod ad euulſoris acceſſum cõtrahũtur. Plinius planè credit ſpongias eſſe animalia.

Πολυμήτις ὀδυσσεὺς, (*Id eſt, multi cõſilij Vlyſſes. Sic enim frequenter Homerus eum uocat.*

Homerus

Nugarum pater.) *Quod apud hũc fons ſit omniũ fabularum*

Mortalium epitheta

Δειλοὺς καὶ μοχθηροὺς.) *Δειλοὺς, id eſt, miſeros. Eſt enim hoc penè ſolenne apud Homerum & Heſiodum,* δειλοῖσι βροτοῖσι. *Vnde Odyſſeæ.* μ. πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι, *id eſt, Sunt mortes triſtes miſeris mortalibus omnes. Et* μοχθηροὺς, *id eſt, calamitoſos. Illud dictũ eſt à metu, nam* δειλία *timiditas dicitur, et* δειλιᾶν ἢ δειλιάζειν *timere: hoc à labore, nã* μόχθος *labor dicitur, &* μοχθέω, *laboro.*

dem nuſquam, nec Aiacẽ, nec Achillem? Quam ob rem id tandem? Niſi quod ille uafer et artifex nihil nõ Palladis conſilio agebat, nimiumq́ ſapiebat, à natura ductu quàm longiſſime recedens? Vt igitur inter mortales, ij longiſſime abſunt à felicitate, qui ſapientiæ ſtudent, nimirũ hoc ipſo bis ſtulti quod homines nati cum ſint, tamẽ obliti conditionis ſuæ, deorũ immortaliũ uitã affectant, & gigantum exemplo, diſciplinarum machinis, naturæ bellum inferunt, ita ꝗ̃ minime miſeri uidentur ij, qui ad brutorum ingenium ſtulticiamq́ quam proxime accedunt, neq́ quicquam ultra hominem moliuntur. Age experiamur num hoc quoq́ nõ Stoicis enthymematis, ſed craſſo

quopi-

Δύστηνον uocat.) δύστηνος, id eſt, miſer, quod multum ſuſpiret. Sic Homerus Odyſſ. primo. Τοῦ θυγάτηρ δύστηνον ὀδυρόμενον κατερύκει, id eſt, huius filia miſerũ, lugentẽq́ detinet, de Calypſo Vlyſſem in Ogygia detinẽte. Gigantũ exemplo.) θεομαχεῖν uocãt Græci pugnare cum dijs. Cicero interpretatur gigantum fabulã, ubi quis aduerſus naturã conatur. Diſciplinarũ machinis.) Explicuit metaphorã addito uerbo proprio, machinis

inis

quopiam exemplo quea-mus oſtendere. Ac per de-os immortales, eſt ne quic quam felicius iſto hominũ genere, quos uulgo moriones, ſtultos, fatuos, ac bliteos appellãt, pulcherrimis, ut equidem opinor, cognominibus? Rem dicam prima fronte ſtultam fortaſſis atq; abſurdam, ſed tamen unam multo ueriſſimam. Principio uacant mortis metu, non mediocri per Iouem malo. Vacant conſcientiæ carnificina. Non territantur manium fabulamentis. Non expaueſcunt ſpectris ac lemuribus, non torquentur metu impendentium malorum, non ſpe futurorum bonorum diſtenduntur. In ſumma non dilacerantur milibus curarum, quibus hæc uita obnoxia eſt. Non pudeſcunt, non uerentur, non ambiunt, non inuident, non amant. Denique ſi propius etiam ad brutorũ animantium inſipientiam acceſſerint, ne peccant

inis enim bellicis expugnãtur oppida. Bliteos.) Hoc uerbo delectatus eſt Octauius Augustus. Bliton græce betam ſonat, ca herba, quoniã inſipida eſt ac diluta, fatua uocatur apud Martialem: Vt ſapiant fatuæ fabrorũ prandia betæ, O q̃ ſæpe coquus uina piperque petet

Blitei

Moriones & fatui omnium feliciſſimi

 quidem

Stulti non peccant

quidẽ autoribus theologis. Hic mihi iam expendas uelim ſtultiſſime ſapiens, quot undiq; ſolicitudinibus noctes diesq; diſcrucietur animus tuus, cõgeras in unum aceruũ uniuerſa uitæ tuæ incõmoda, atq; ita demum intelliges, quantis malis meos fatuos ſubduxerim. Adde huc, quòd non ſolum ipſi perpetuo gaudent, ludũt, cantillant, rident, uerũetiam cæteris omnibus quocunq; ſeſe uerterint, uoluptatẽ, iocum, luſum, riſumq; adferunt, uelut in hoc ipſum à deorum indulgentia dati, ut humanæ uitę triſticiam exhilararent. Vnde fit, ut cum alijs in alios uarius ſit affectus, hos omnes ex ęquo tanq; ſuos agnoſcant, expetant, paſcant, foueant, complectantur, ſuccurrant, ſi quid acciderit: impune permittant, quicquid uel dixerint, uel fecerint. Adeoq; nemo illis nocere cupit, ut feræ quoq; bellug ab illorũ iniuria temperent, ſenſu quodam innocentię naturali. Sunt enim ueræ ſacri dijs præcipue mihi, adeoq; nõ iniuria hũc honorẽ omnes illis

Iucundi omnibus fatui

que petet. Vt feræ quoq;.) Mirũ eſt dictu, quod tamẽ uidemus, in canibus: in pueros, & natura fatuos, non facile ſæuiũt, & agnoſcũt naturæ ſimpli

illis habent. Quid quòd ſummis etiã regibus adeo ſunt in delicijs, ut nonnulli ſine his neq; prandere, nec ingredi, nec omnino uel horam durare poſſint. Neque uero paulo interuallo hos bliteos ſuis illis tetricis ſophis anteponũt, quos tamen ipſos aliquot honoris gratia ſolent alere. Cur autem anteponant, nec obſcurum arbitror, nec mirũ uideri debet, cum ſapiẽtes illi nil niſi triſte ſoleant adferre principibus, ſuaq; doctrina freti, non uereantur aliquoties auriculas teneras mordaci radere uero, Moriones autem id præſtent, quod unum undecunq; principes modis omnibus aucupãtur, iocos, riſus, cachinnos, delicias. Iã accipite & hanc non aſpernandam ſtultorum dotem, quod ſoli ſimplices ac ueridici ſunt. Quid autem ueritate laudatius? Quanquã enim Alcibiadeum apud Platonem prouerbium, ueritatem uino pue-

ritiæq;

ræ ſimplicitatem. Omnes illis habẽt.) Nam religio numinum ad omnes ex æquo pertinet. Auriculas teneras.) Verſus eſt è Satyra Perſij prima. Sed qd opus teneras mordaci radere uero Auriculas? Apud Platonẽ.) Sic enim in conuiuio Platonis, Alcibiades

Fatui principũ delitiæ

Veritas penes fatuos

ritiæq; tribuit, tamen omnis ea laus mihi peculiariter debetur, uel Euripide teſte, cuius extat illud celebre de nobis dictum, μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει. Fatuus quicquid habet in pectore, id & uultu præ ſe fert, & oratione promit. At ſapientũ ſunt duæ illæ linguæ, ut idem meminit Euripides, quarum altera uerũ dicũt, altera quę pro tempore iudicarint oportuna. Horũ eſt nigrum in candida uertere, & eodẽ ex orę frigidũ pariter

des narraturus, quẽadmodum cũ Socrate cubitauerit, præfatur, τὸ δ᾽ ἐντεῦθεν οὐκ ἂν μου ἠκούσατε λέγοντος, εἰ μὴ πρῶτον μὲν τὸ λεγόμενον, οἶνος ἄνευ τε παίδων καὶ μετὰ παίδων ἦν ἀληθής, id ẽ, Cæterũ ea quæ reſtant nõ audiueritis me dicentem niſi prius id quod uulgo dicitur, uinũ quidem & ſine pueris & cum pueris erat uerum. Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει.) Id eſt, ſtultus ſtulta loquitur. Prouerbium eſt apud Euripidẽ in Bacchis.

Duæ illæ linguæ.) Euripides ſcripſit unicuiq; mortalium duas eſſe linguas: alteram qua uera loqueretur, alteram qua loqueretur quæ tempori eſſent accõmoda. Nigrum in candida. Ita Iuuenalis Satyra. 3. Qui nigrũ in candida uertũt, id eſt, defendũt turpia.

Et eodẽ ex ore.) Alluſit ad apologũ Aniani fabulatoris

pariter & calidum efflare, longeq; aliud conditũ habere in pectore, aliud ſermone fingere. Porrò in tãta felicitate, tamen hoc nomine principes mihi uidẽtur infeliciſſimi, quod deeſt, à quo uerum audiant, & aſſentatores pro amicis habere coguntur. Sed abhorrẽt à uero principũ aures, dixerit aliquis, & hac ipſa de cauſa ſapiẽtes iſtos fugitant, quod uereantur ne quis forte liberior exiſtat, qui uera magis, q̃ iucũda loqui audeat. Ita quidem res habet, inuiſa regibus ueritas. Sed tamẽ hoc ipſum mire in fatuis meis uſu uenit, ut non uera modo uerum etiam aperta cõuicia cum uoluptate audiantur, adeo ut idem dictũ, quod ſi à ſapientis ore proficiſcatur, capitale fuerat

futurum

toris huiuſmodi: Satyrus quidam cum hyberno gelu uehementer ſæuiente, à ruſtico quopiã in hoſpitium inductus eſſet, uidens hominem inflare in manus ori admotas, rogauit cur ita faceret. is reſpõdit, ut manus frigidas anhelitus tepore calefaceret. Deinde menſa appoſita, cũ in pultẽ feruentem rurſum inflaret, admiratus Satyrus, ſciſcitatus eſt, cur id faceret, uti pultẽ, inquit, refrigerem. Tum Satyrus ſurgens, quid audio, inqt, σὺ ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος

Impunitas ſtultorum

futurum: à morione profectum, incredibilem uoluptatem pariat. Habet enim genuinã quandã delectandi uim ueritas, ſi nihil accedat quod offendat: uerum id quidẽ ſolis fatuis dij dederũt. Iiſdem fermè de cauſis hoc hominum genere mulieres gaudere ſolẽt impenſius, utpote ad uoluptatẽ & nugas natura propenſiores. Proinde quicquid cum huiuſmodi factitarint, etiã ſi nõnunquã ſerium nimis, illæ tamen iocũ ac luſum interpretãtur, ut eſt ingenioſus, præſertim ad prætexenda commiſſa ſua, ſexus ille. Igitur ut ad fatuorũ felicitatẽ redeam, multa cũ iucunditate peracta uita, nullo mortis uel metu, uel ſenſu, rectà in cãpos Elyſios demigrant, & illic pias atque ocioſas animas

στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγεις, id eſt, Tú ne ex eodem ore calidũ et frigidũ educis? nõ mihi cum talibus habendum cõmercium eſt, idque dicẽs abijt. Serium nimis.) Verecunde ſignificat nõnunquam mulieres coire cũ morionibus, et ex ijs concipere, putantes futurũ uti lateat. Elyſios.) Elyſiũ Suidas ait, πεδίον εἶναι ἐν ᾧ οἱ παρ᾽ Ἕλλησι δίκαιοι αὐλίζονται μετὰ θάνατον ἐκεῖσε ἐλευσόμενοι, id eſt, Campum eſſe, in quo apud gẽtiles iuſti demorantur

Fatui grati fœminis

Elyſium

mas

mas luſibus ſuis delectaturi. Eamus nunc, & quęuis etiam ſapientem cũ huius morióis ſorte cõferamus. Finge iam mihi quod huic opponas exemplar ſapientiæ, hominẽ qui totam puericiam atq; adoleſcentiam in perdiſcendis diſciplinis cõtriuerit, & ſuauiſſimam uitæ partem, perpetuis uigilijs, curis, ſudoribus perdiderit, ne in reliqua quidem omni uita uel tantillum uoluptatis deguſtarit, ſemper parcus, pauper, triſtis, tetricus, ſibiipſi iniquus ac durus, alijs grauis & inuiſus, pallore, macie, ualetudine, lippitudine confectus, ſenio canicieq; multo ante diem contracta, ante diem fugiens è uita

demorantur, poſt mortẽ eò ſe conferentes, quẽadmodum iniuſti ad Cocytum uadũt. hũc nõnulli apud inferos, nonnulli ſub concauo orbis lunæ eſſe putãt, nec deſunt qui Elyſiũ putẽt eſſe ipſas inſulas fortunatas.

Ante diem contracta.) In uehementer ſtudioſis, dum intentiſſime meditantur, oportet uehementẽ ſpirituum fieri agitationem, quam calor conſequitur: caloris aũt comes eſt reſolutio, conſumptio, & exiccatio. Spũs aũt ſic reſolutos oportet ex optimo ſanguine inſtaurari, unde ſanguinẽ paucũ euadere neceſſe eſt, ſic

uita. Quanquam quid refert quando moriatur iſtiuſmodi, qui nunquam uixerit? Habetis egregiam illam ſapientis imaginem. At hic rurſus obganniunt mihi

eſt, ſic ſubinde in ſpiritus reſolutũ. Ad hæc in ſtudioſis, propter cerebri agitationem, & ex agitatione ortũ calorẽ, oportet ex corde ſpiritus copioſos, qui fiunt animales, aſcendere: ſiquidem ubi agitatio, eó ſpiritus & calor uergunt: ſpiritus igitur naturales, qui in uentriculo & iocinore concoctioni ſeruiunt, diminuuntur, quibus diminutis ſanguis & paucus & pituitoſus generatur. Quo circa ſtudioſos neceſſum eſt ὀλιγαίμους *euadere,* τὰ δ' ὀλίγαιμα ἤδη, *ut ait Ariſtoteles in ſecundo libro de partibus animaliũ,* προοδοποιεῖται πρὸς τὴν φθορὰν. ἡ γὰρ φθορὰ ὀλιγαιμία ἐστι. καὶ τὸ ὀλίγον παθητικὸν καὶ ὑπὸ ψυχροῦ τοῦ τυχόντος, καὶ ὑπὸ θερμοῦ, *id eſt, Quæ pauci ſanguinis ſunt iam faciunt uiam ad corruptionem. Corruptio enim paucitas ſanguinis eſt, & quod paucum eſt, facile patitur à quouis & frigore & calore. Galenus quoq; autor eſt, eos qui paucum habent ſanguinem, ſenium accelerare. Nunq̃ uixerit.) Viuere hic accipitur pro ſuauiter uiuere, ut Terẽtius: Vixit, dum uixit bene. Et Perſius Satyra quinta: Indulge genio, carpamus dulcia, noſtrum eſt Quod uiuis. Et Martialis: Viue uelut rapto, fu-*

mihi οἱ ἐκ τῆς στοᾶς βάτραχοι. Nihil, inquiunt, miſerius inſania. Sed inſignis ſtulticia, uel inſaniæ proxima eſt, uel ipſa potius inſania. Quid enim aliud eſt inſanire, quàm errare animo? Sed iſti tota errãt uia. Age hunc quoq; ſyllogiſmum diſſipem⁹, Muſis bene fortunantibus. Argute quidẽ iſti, uerũ quemadmodum apud Platonem docet Socrates, ex una Venere ſecta duas, & ex uno Cupidine

pto, fugitiuaque gaudia carpe, qd' dicũt Græci, ῥᾷον ἄγειν. Οἱ ἐκ τῆς στοᾶς βάτραχοι.) Id eſt, Stoicæ ranæ. Sic illos uocat quod obſtrepant ſuis argumẽtis. Et Origenes, atque hũc ſequutus Hieronymus, Aegyptiorum ranas, dialecticorũ & ſophiſtarum moleſtam garrulitatẽ interpretatur, ut etiam ſcriptum eſt in decretis canonicis diſtinctione trigeſimaſeptima. Ex una Venere ſecta.) *Pauſanias in Sympoſio Platonis reprehendit Phædri orationem, quod de amore diſputaſſet, eum neq; diuidens, neq; definiẽs. Itaq; Pauſanias diuidere uolens amorẽ, duasq; dicens eſſe Veneres ait,* ἡ μέν γέ που πρεσβυτέρα, καὶ ἀμήτωρ οὐρανοῦ θυγάτηρ, ἣν δὴ καὶ οὐρανίαν ἐπονομάζομεν. ἡ δὲ νεωτέρα διὸς καὶ διώνης, ἣν δὴ πάνδημον καλοῦμεν. ἀναγκαῖον δὲ καὶ ἔρωτα τὸν μὲν τῇ ἑτέρᾳ συνεργὸν, πάν

dine diſſecto duos facies: itidem & iſtos dialecticos decebat inſaniam ab inſania diſtinguere, ſi modo ipſi ſani uideri uellēt. Neque enim protinus omnis inſania calamitoſa eſt. Alioqui non dixiſſet Horatius, An me ludit amabilis inſania: neq; Plato poetarum, uatum, & amantium furorem inter præcipua ui-tæ

δημὸν ὀρθῶς καλεῖσθαι, τὸν δὲ οὐράνιον. id eſt, Altera quidem antiquior, matreq́; carens, Cœli filia, quam cœleſtē cognominamus. Altera autē iunior, Iouis & Dionæ, quam uulgarē uocamus. Neceſſum eſt aūt, Cupidinē alterum Veneri alteri cooperatorem, uulgarem recte uocari, alterum aūt cœleſtem. Vulgarem cupidinem, dicit Pauſanias ſtimulare ad amorem fœminarum, partumq́; corporis: cœleſtem autem, ad amandos mares, diſciplinis idoneos, ad partūq́; animi ſtimulare. An me ludit amabilis.) Eſt in Odis, ubi de furore poetico loquitur, quo fit ut uidere uideantur, quæ procul abſunt. Poetarum, uatum & amantium.) Socrates in Phædro Platonis, amorem laudaturus, negansq́; amorem eſſe uituperādum, quod furoris ſpecies eſſet, quadruplicem facit furorem, quorum unumquēq; felicem uideri uult. Primum uatum, quem μαντικὴν μανίαν, quaſi μανικὴν, interpoſitione ταῦ, uocari ait. Secun

dum

tę bona collocaſſet: nec uates illa laborē Aeneæ uocaſſet inſanū. Verum eſt duplex inſaniæ genus: alterum quod ab inferis diræ ultrices ſubmittūt, quoties immiſſis anguib⁹, uel ardorem belli, uel inexplebilem

dum myſterialē, qui per expiationes propiciationesq;, morborum remedia inuenit. Tertiū poeticū, de quo dicit, ὃς δ᾽ ἄνευ μουσῶν μανίας, ἐπὶ ποιητικὰς θύρας ἀφίκηται, πεισθεὶς ὡς ἄρα ἐκ τέχνης ἱκανῶς ποιητὴς ἐσόμενος, ἀτελὴς αὐτός τε, καὶ ἡ ποίησις, ὑπὸ τῆς τῶν μαινομένων, ἡ τοῦ σωφρονοῦντος ἠφανίσθη. *id eſt, Qui autē ſine Muſarum furore ad poeticas fores ſe cōfert, perſuaſus quod arte ſufficienter poeta ſit euaſurus, imperfectus quidem tum ipſe, tum poeſis eius, præ illa quæ ex furore procedit, qua quidem hæc, quæ à prudentia ſit, euaneſcit. Quartum furorē facit amatorium, qui* ἀπ᾽ αὐτῆς ῥώμης ἐπωνυμίαν λαβὼν ἐκλήθη. *id eſt, Qui ab ipſo robore cognomen ſumens, amor quaſi robur dicitur.* ἔρως

Nec uates illa.) Eſt apud Maronem Aeneidos libro ſexto, ubi Sibylla ſic loquitur Aeneæ, Et inſano iuuat indulgere labori. Nam inſanum uocatur, quicquid immodicum eſt. Vnde illud, Inſanire libet. Diræ ultrices) Diras poetæ furias uocant, ultrices, quod ſontes torqueāt. Immiſſis anguib.) Apud Maronē Diræ

bilem auri ſitim, uel dedecoroſum ac nefariũ amorem, uel parricidium, inceſtum, ſacrilegium, aut aliã id genus peſtem aliquã in pectora mortaliũ inuehũt, ſiue cum nocentẽ & conſcium animũ, furijs ac terriculorum facibus agunt. Eſt alterum huic lõge diſſimile, quod uidelicet à me proficiſcitur, omniũ maxime exoptãdum. Id accidit quoties iucundus quidam mentis error ſimul & anxijs illis curis animũ liberat, & multijuga uoluptate delibutũ reddit. Atqui hunc mentis errorem ceu magnum quoddam deorũ munus, ad Atticum ſcribens, optat Cicero, nimirum

Aeneidos. 7. Alecto furiam Amatæ & Turno immittit. Nocentẽ & cõſciũ animũ) Cicero in Paradoxis: Quocunq; aſpexiſti, ut furiæ ſic tuæ tibi occurrunt iniuriæ, ſuſpirare quæ te liberum nõ ſinũt. His furijs conſcij animi fuit agitatus Oreſtes. Pœna autem quã hæ furiæ infligũt, uehemẽs, Et multo ſæuior illis, ut ait Iuuenalis, quas Rhadamantus habet. Ad Atticũ ſcribẽs optat.) Atticus arguit M. Tullium triumuiris occupãtibus tyrannidẽ, quod nimium animo diſcruciaretur, adeo ut quidam putarent illum errare mẽte. Is reſpondit ſe planè ſentire

Atticus

rum quo tantorum malo/
rū ſenſu carere poſſet. Ne/
que perperam ſenſit Argi/
uus ille, qui hactenus inſa/
niebat, ut totos dies ſolus
deſideret in theatro, ridēs,
plaudens, gaudens, quod
crederet illic miras agi tra/
gœdias, cū nihil omnino
ageretur, cum in cęteris ui
tæ officijs probe ſeſe gere/
ret, iucūdus amicis, comis
in uxorem, poſſet qui igno
ſcere ſeruis, Et ſigno læſæ
non inſanire lagenæ. Hūc
ubi cognatorum opera da
tis pharmacis morbo le/
uaſſet, ſibiq́ iam totus eſſet
redditus, hunc in modum
cum amicis expoſtulans,
Pol, me occidiſtis amici,
Nō ſeruaſtis ait, cui ſic ex/
torta uoluptas, Et demptus per uim men
tis gratiſſimus error. Et merito quidē: er/
rabāt enim ipſi, atq; elleboro magis opus
habebant, qui tam felicem ac iucundam

tire, optat autem
errorē mētis, quo
tantorū malorum
ſenſu uacaret. Iti/
dem apud Euripi
dem Aiax dolet,
quod ab inſania re
ſipuiſſet: & apud
Senecam Phædra,
Quis me dolori
reddit? & quàm
bene exciderā mi/
hi. Argiuus) De
hoc Horatius in e/
piſtolis. Iucun/
dus amicis &c.)
Verba ſunt Hora/
tij. Elleboro ma Elleborum
gis opus.) Quod
Latini ueratrum,
Græci elleborum
uocant

inſaniã,ceu malũ aliquod, exiſtimarẽt pdtiõibus expellendam. Quanq̃ illud equidem nondum ſtatui, num quiuis ſenſus,aut mẽtis error, inſaniæ nomine ſit appellãdus. Neq; enim ſi cui lippienti mulus aſinus eſſe uideat̃:aut ſi quis indoctũ carmen ueluti doctiſſimũ admiretur,is continuo uidebitur inſanire. Verum ſi quis non ſenſu tantum,ſed animi iudicio fallatur, idq; præter uſitatum morem ac perpetuo, is demum inſaniæ cenſebitur affinis eſſe,ueluti ſi qs quoties aſinũ audierit rudentem,arbitretur ſeſe miros ſymphoniſcos audire, aut ſi quis pauperculus infimo

Non omnis error inſania eſt

uocant,cuius duo ſunt genera:alterum album,quod ut Dioſcorides in quarto ait, φύλλα ἔχει ὅμοια τοῖς τοῦ ἀρνογλώσσου ἢ σεύτλου ἀγρίου. *id eſt Folia habet ſimilia folijs plãtaginis,aut betæ ſylueſtris:alterum nigrum,q d' Græcis* ἐλλέβορος μέλας *uel* μελαμπόδιον, *ſiue* πολύρριζον *dicitur. Vtrũq; autem medetur melancholicis & inſaniẽtibus, educitq; melãcholiã, quibus & dari ſolet:unde Horat. Danda eſt ellebori pars maxima auaris.et,Si tribus Anticyris caput inſanabile.*

Symphoniſci

Symphoniſcos.)Sic muſicos uocat concinne canentes, ἀπὸ τοῦ συμ/

ſimo loco natus, Crœſum Lydorum regẽ eſſe ſe credat. Sed hoc inſanię genus ſi quemadmodum fere fit, uergat ad uoluptatem, nõ mediocrẽ delectationẽ adfert, tum ijs qui eo tenẽtur, tũ illis quibus eſt hoc animaduerſum, nec tamen eodem inſaniunt. Nam hæc inſaniæ ſpecies multo latius patet, ꝙ uulgus hominũ intelligit. Sed uiciſſim inſanus inſanum ridet, ac mutuam ſibi uoluptatem inuicem miniſtrant, Neq; raro fieri uidetis, ut maior inſanus, uehementius rideat minorẽ. Verũ hoc quiſque felicior, quo pluribus deſipit modis, Stulticia iudice, modo in eo genere inſaniæ

συμφωνεῖν, qđ concinere ſignificat. Crœſum.) Hic omniũ mortaliũ ditiſſimus fuit, cui tamẽ Solon quærenti, an omniũ beatiſſimus foret, reſpõdet, ἐμοὶ δὲ σὺ πλουτέων μέγα φαίνεαι, καὶ βασιλεὺς εἶναι πολλῶν ἀνθρώπων. ἐκεῖνο δὲ τὸ εἴρεό με οὔπω σε ἐγὼ λέγω, πρὶν ἂν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύθωμαι. id eſt, Mihi ô Crœſe, apprime diues eſſe uideris, rexq; multorũ hominum, illud autem quod ſciſcitaris, nõ antea à me audieris, quàm te uita feliciter defunctũ audiero. Maior inſanus) Sic Horatius in Serm. libro ſecũdo, O maior

Crœſus

Nullus omnino uacat inſania

ſaniæ maneat, quod nobis eſt peculiare, quod quidē uſque adeo late patet, ut haud ſciam, an ex uniuerſa mortalium ſumma quempiā liceat reperire qui omnibus horis ſapiat qui que non aliquo inſaniæ genere teneatur. Quanq̄ hoc tantum intereſt, qui cucurbitam cum uidet, mulierem eſſe credit, huic inſano nomen ponunt, propterea ꝙ perpaucis id uſu ueniat, Verum ubi quis uxorem ſuam, quā cum multis habet cōmunem, pluſquam Penelopen eſſe deierat, ſibiq; maiorem in modum plaudit, feliciter errās, hūc nullus inſanum appellat, propte

ior tandem parcas inſane minori.

Omnibus horis ſapiat.) Prouerbium eſt, *Neminem omnibus horis ſapere. Nemo eſt, q nō alicubi peccet.*

Quanq̄ hoc tantum intereſt.) In hac diſputatione de inſania nonnihil imitatus eſt ex Horatij ſatyra, cuius initium, *Sic raro ſcribis.*

Vxor communis

Qui cucurbitam.) Hic morbus oritur ex corruptiōe uirtutis imaginatiuæ,

Penelope

Penelopen eſſe) *Penelope uxor fuit Vlyſſis, quam caſtiſſimam in Odyſſea facit Homerus, unde ſubinde* περίφρων, *id eſt, caſta, &* αἰδοίη, *id eſt, Verecunda, ab eodem uocatur.* Ouidius: *Penelope poterat tam multos ſalua per annos, Viuere tam multis*

propterea quod paſsim maritis hoc accidere uideant. Ad hunc ordinem pertinent & iſti, qui præ uenatu ferarum omnia cõtemnunt, atq; incredibilem animi uoluptatem percipere ſe prædicãt, quoties fœdũ illum cornuum cantum audierint, quoties canũ eiulatus. Opinor etiam cum excrementa canum odorantur, illis cinnamomum uideri. Deinde quę ſuauitas, quoties fera lanianda eſt? Tauros & uerueces humili plebi laniare licet, feram niſi à generoſo ſecari nefas. Is nudo capite, inflexis genibus, gladio ad id deſtinato, neq; enim quouis idẽ facere fas eſt, certis geſtibus, certa membra, certo ordine religioſe ſecat. Miratur interim perinde ut in re noua ſacraq;, circunſtans tacita turba, quamuis ſpectaculum hoc plus milies uiderit. Porrò cui cõtigerit è bellua non

multis fœmina dignauiris. Ad hũc ordinẽ.) Taxat ineptiſſimũ uenãdi ſtudium in quo ſic inſaniũt quidã magnates, ut in omni uita nihil aliud agãt. Is nudo capite.) Id accipio fieri paſſim apud Britãnos in his quoque feris, quas illi damas uocant, quidã exiſtimant magis eſſe platycerota. Nõnulli malũt ſyluestriũ caprarũ genus

Voluptas uenandi

nonnihil guſtare, is uero exiſtimat ſibi nõ parum nobilitatis accedere. Itaq; cum iſti aſſidua ferarũ inſectatione atque eſu, nihil aliud aſſequantur, niſi ut ipſi propemodũ in feras degenerent, tamen interea regiam uitam agere ſe putant. Et his ſimillimum genus eorũ, qui inſatiabili ædificandi ſtudio flagrant, nunc rotũda quadratis, nunc quadrata rotundis permutantes. Neque uero finis ullus, neque modus, donec ad extremã redactis inopiam, nec ubi habitẽt, nec quid edant, ſuperſit. Quid tum poſtea? Interim annos aliquot ſumma cũ uoluptate peregerunt. Ad quos mihi quidem proxime uidentur accedere, qui nouis & arcanis artibus, rerum ſpecies uertere moliũtur, ac terra mariq; quintam quandam eſſentiam uenantur. Hos adeo lactat mellita ſpes, ut neque laborum, neq; impenſarum unquã pigeat, miróque ingenio ſemper aliquid excogitant, quo ſeſe denuo fallãt, ſibiq; ipſis gratam faciant impoſturam, donec abſumptis omnibus, non ſit quo iam fornaculam inſtruant

Aedificandi morbus

mus. Nunc rotunda quadratis.) Sic Horatius Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis

Alcumiſtæ

inſtruant. Non deſinunt tamen iucũda ſomniare ſomnia, cæteros pro uiribus ad eandem felicitatem animantes. Cumq́; iã prorſus omni ſpe deſtituũtur, ſupereſt tamen una ſententia, abunde magnum ſolatium, in magnis et uoluiſſe ſat eſt. Ac tum uitæ breuitatem incuſant, ut quæ magnitudini negocij nõ ſuffecerit. Porrò aleatores non nihil addubito, num in noſtrum collegiũ ſint admittendi. Sed tamen ſtultũ omnino ridiculumq́ꝫ ſpectaculũ eſt, quoties uidemus nõnullos uſqꝫadeo addictos, ut ſimul atqꝫ ſtrepitum teſſerarum audierint, protinus illis cor ſaliat, palpitetq́ꝫ. Deinde cum ſemper illiciente uincendi ſpe, omnium facultatum naufragiũ fecerint, in aleæ ſcopulũ illiſa naue, non paulo formidabiliorẽ Malea, uixq́ꝫ nudi emerſerint, quoſuis potius fraudant quàm uictorem, ne ſcilicet uiri parum

dis. Malea.) Malea promõtorium eſt Laconiæ, circa quod periculoſiſſimam eſſe nauigationem, autor eſt Strabo lib. 8. unde prouerbiũ hoc celebratum fuiſſe dicit. μαλέας δὲ κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε, id eſt, Maleã præter nauigãs, domeſticorũ obliuiſcere. Quoſuis potius fraudant.) Id narrat

Malea

Furor aleatorum

parum graues habeantur. Quid cum ſenes iam & cę cutiẽtes, uitreis etiam oculis luſitãt? Poſtremo cum iam iuſta chiragra contudit articulos, uicarium etiam mercede cõducũt, qui pro ſe talos in pyrgum mittat? Suauis quidem res, niſi quod hic ludus plerũq; ſolet in rabiem euadere, iamq; ad furias, non ad me pertinere. Cæterum illud hominum genus haud dubie totum eſt noſtræ farinæ, qui miraculis ac prodigioſis gaudent mendacijs, uel

narrat Cornelius Tacitus de populis & morib. Germaniæ, eos hybernis menſibus potiſſimũ oblectare ſe alea, & uictum aliquoties ad mortem & ſeruitutẽ dedere ſeſe, ſumma fide.

Chiragra

Iuſta chiragra.) Chiragra ſpecies eſt arthreticæ, quam iuſtam uocat, quod aleatorum puniat inſaniam.

Conficta miracula

Alluſit autem ad illud Horatianum in Sermo. Vertumnis quotquot ſunt, natus iniquis, Scurra Volanerius, poſtq̃ illi iuſta chiragra Contudit articulos, q pro ſe tolleret, atq; Mitteret in pyrgum talos mercede diurna cõductum.

Pyrgus

Pyrgus turricula eſt luſoria, quã alij fritillũ dicũt, ut Iuue. Si damnata ſenem iuuat alea, ludit & hæres Bullatus, paruoq; eadẽ mouet arma fritillo. Noſtræ farinæ.) Id eſt, noſtræ cõditionis. Perſi. Noſtræ paulo ante farinæ. Qui miraculis

raculis

uel audiendis uel narrãdis. nec ulla ſatietas talium fabularum, cum portentoſa quædam, de ſpectris, de lemuribus, de laruis, de inferis, de id genus milibus miraculorũ cõmemorantur: quæ quo longius abſunt à uero, hoc & creduntur lubentius, & iucũdiore pruritu titillãt aures. Atq; hæc quidẽ non modo ad leuandum horarum tædium mire conducũt, uerum etiam ad quæſtum pertinẽt, præcipue ſacrificis & concionatoribus. Hijs rurſum ad fines

raculis ac prodigioſis.) Hac de re libellũ conſcripſit Lucia. quem Morus, cui libellus hic dicatus, elegãtiſſime uertit in ſermonẽ latinum. Hoc genus hominũ execratur & diuus Hierony. in epiſtolis, qui pugnas cum dæmonibus, atq; huiuſmodi portenta cõfingũt. Vide calũniator nec à Moria dãnari miracula, ſed illorum uanitatem, qui fictis miraculis quæſtui ſuo conſulunt, & eorum ſtulticiam, qui talibus figmentis magis capiuntur q̃ ſacris hiſtorijs. Laruæ & lemures.) Laruæ noxiæ inferorum umbræ ſunt, quas uulgo ſpiritus uocamus, à laribus dictæ. Sacrificis & concionatoribus.) Palàm eſt, hic non reprehendi miracula, ſed conficta, & conficta ad quæſtum, quo plus extorqueant à mulierculis & ſenibus, ſtulteq; credulis.

Philopſeudes Luciani

Superſtitioſus imaginũ cultus

Laruæ

Nam

fines ſunt ĳ, qui ſibi ſtultã quidem, ſed tamen iucundam perſuaſionem induerũt, futurũ, ut ſi ligneum, aut pictum aliquem Polyphemum Chriſtophorum aſpexe/

Nam his difficillime credũt, qui maxime credũt Euã*gelio.* Et *ferè uidemus, ut qui huiuſmodi fabulamentis maxime fidem habent, apud hos* Euangelij *leuiſſima ſit autoritas.* Vi*detur autem taxare genus hominum illaudatum, quos uulgo quæſtuarios uocant, qui circumferentes ſanctorum reliquias, magna impudentia ſolent apud populum huiuſmodi portenta narrare, quæ poſt ipſi inter pocula rident. Quæſo te lector, expende locum, & uide an hic damnetur pius cultus diuorum, ac non potius ſuperſtitio.* Superſtitioſus *eſt qui colit diuum ob id, quod fruſtra ſibi quis à deo promitteret: neq; enim conſpecta trinitatis imago præſtat, ne eo die male pereas, utcũq; uiuas: dein quod incertum eſt. Quis enim pollicitus eſt, hoc hunc aut illum diuum poſſe?* Præte*rea ꝗ id petitur à diuo uelut autore, quod dare ſolius eſt dei.* Po*ſtremo ſecum pugnantia petunt, dum cupiunt bene mori, quum non deſinant male uiuere.* Hæc *tantũ notat Moria.* Polyphemum Chriſtophorum.)

Polyphemus Polyphemum *uocat, quod hunc immani, & pluſquam gigantea magnitudine fingant pictores & ſculptores, & malum, baculi loco tenentẽ ingreſſum undas:*

qualis

aſpexerint, eo die non ſint perituri, aut qui ſculptam Barbaram præſcriptis uerbis ſalutarit, ſit incolumis è prælio rediturus, aut ſi quis Eraſmũ certis diebus, certis cereolis, certisq; preculis

qualis Polyphemus apud Vergiliũ, quẽ.3. Aeneidos ſic deſcribit, Monſtrũ horrendum ingẽs, cui lumen ademptum, Trunca manũ pinus regit, & ueſtigia firmat. Et paulo poſt, Graditurq́; per æquor Iam medium, nec dum fluctus latera ardua tinxit. Quẽ & Homerus Odyſſeæ I. deſcribit.

Aſpexerint, eo die.) Quæſo quid dici potuit ſtultius aut ſuperſtitioſius? & tamẽ mirũ, quàm id uulgo perſuaſum habeatur. Quis iſtiuſmodi pluſquam hæreticas opiniones inſeuit in animos Chriſtianorum? Bene morietur, quiſquis uixerit in Chriſto, non qui ligneũ uiderit Chriſtophorum. At qui ſculptã Barbaram.) Vtriuſq; hiſtoria non admodum grauis eſt. Et tamen huiuſmodi fabulamẽtis permiſſum eſt olim ludere Chriſtianis potius quàm Ethnicis. Aut ſi quis Eraſmũ.) Animaduerte lector, & intelliges, nihil hic dici cõtumelioſum in ſanctos, ſed in eos, qui illos ſuperſtitioſe colunt. Nauticum genus, quo uix aliud ſceleratius, cũ non mutent uitam, tamẽ ita ſe domum redituros confidunt, ſi ſimulachrum Chriſtophori cõſpexerint. Milites perditiſſimũ genus, ſi ad Barbaræ procubuerint imaginem

culis conuenerit, breui ſit diues euaſurus. Iam uero Georgiū etiam Herculem inuenerunt, quemadmodū & Hippolytum alterum. Huius equum phaleris ac bullis religioſiſſime adornatum tantum non adorāt, ac ſubinde nouo quopiam munuſculo demerētur, per huius

imaginem, & caſtrēſia quædā demurmurauerint precamina, credūt ſe incolumes ad priſtinā uitā redituros è prælio. Auari in hoc colūt Eraſmum, & id ſuperſtitioſe, ut breui diteſcāt. Georgium Herculem.) Nonnulla, quæ de hoc feruntur, uidentur efficta ex Herculis laboribus, qui cū hydra Lernæa congreſſus eſt.] Hippolytū alterū.) Nam habent gentiles ſuū Hippolytū ab equis diſcerptum. Vnde & nomen inditum, nam ἵππος equus, λυτὸς ſolutus dicitur. Phaleris ac bullis.) Olim in templis Chriſtianorum nihil erat neq; ſculptum neq; pictum, nunc equus Georgij ueris inſtructus armis, bonam aliquoties templi partem occupat. Tantum non adorant.) Id eſt, propemodum, quemadmodum Græci dicunt μονονουχὶ, id eſt, tantum non. Qua figura uſus eſt Titus Liuius, Suetonius, & Valerius Maximus. Munuſculo demerentur.) Id eſt, conciliant, & ſibi deuinciunt. Scelerum condonationibus.) Has uulgo uocant indulgentias, quas hic non improbat ſi ueræ

Hippolytus

Tantū non,

huiuſq; æream galeam deierare, plane regiũ habetur. Nam quid dicã de ijs, qui ſibi fictis ſcelerum condonatiõibus, ſuauiſſime blandiuntur, ac purgatorij ſpacia

uera ſint, ſed ſimulatas ridet, ideoq; addidit, fictis, ſæpe enim quidã ad quæſtũ factas bullas circũferunt, ut agreſtibus & imperitis imponant, Nonnunquã abutuntur & his, quas uere conceſſit pontifex, dum eas populo proponunt & commendant, non quatenus conducit ad ſalutem animarum, ſed quatenus ad ipſorum quæſtum maxime confert. In ſumma non erat noſtrum de poteſtate pontificũ diſputare. Hoc unum ſcio, certius eſſe quod Chriſtus in euangelio promiſit, de remittendis peccatis, quàm quod pollicentur homines, præſertim cum hæc tota res, recens ſit, & nuper inuenta. Poſtremo complures mortalium his condonationibus freti, ſibi male blandiuntur, nec cogitant de uita mutanda. Pontificum cõdonationibus, quales nunc uulgo uenditantur, nõ ita multum tribuunt theologi, Et tamẽ Moria profitetur ſe duntaxat notare fictas condonationes, fraude impetratas, id quod non raro deprehenditur, Notat autem potiſſimum eas relaxationes, quæ promittunt diminutionem pœnarum in igne purgatorij. De quibus adeò dubitant theologi, ut complures ambigant an ullum ſit purgatorium. Ad hæc, notat eos

cia ueluti clepſydris metiuntur, ſecula, annos, menſes, dies, horas, tanquam e tabula mathematica, citra ullum errorem dimetientes. Aut de ijs, qui magicis quibuſdam notulis ac preculis, quas pius aliquis impoſtor, uel animi cauſa, uel ad quæſtum excogitauit, freti nihil ſibi non pollicentur,

Fictæ pontificum condonationes uel indulgentiæ

qui perperã accipiunt condonationes: quũ enim offerantur confeſſis & contritis, plerique ſe puros arbitrãtur, ſi nummũ in ſcrinium cõiecerint, Id explicat paulo poſt. Hic mihi puta, negociator aliquis &c.

Preces ſuperſtitioſæ

Hac porrò admonitione quid ſalubrius? Veluti clepſydris.) *Clepſydris olim horas metiebantur, in agendis cauſis. Vaſa erant anguſtis foraminibus, per quæ guttatim defluens aqua, temporis modum ſignificabat, Plinius in epiſtolis: Dixeram horis penè quinque, nam tribus clepſydris, quas ſpacioſiſſime acceperam, ſunt additæ quatuor. Dicuntur autem ἀπὸ τοῦ κλέπτειν, id eſt, furando ſeu abſcondendo, & ἀπὸ τοῦ ὕδατος, id eſt, aqua, quod aquam abſconderent.* Secula, annos.) *Seculum, ſpaciũ centum annorũ.* Qui magicis quibuſdam.) *Huiuſmodi ſuperſtitioſiſſimis nugis paſſim refertà ſunt omnia, Quodq; magis mirum eſt hæc pietas habetur apud nonnullos etiam eruditos & religioſos.* Pius impoſtor,) *Facete coniunxit pugnantia*

Clepſydræ

tur,opes, honores,uolup-tates,ſaturitates, ualetudinem perpetuo proſperã, uitam lõgæuam, ſenectam uiridem, deniq; proximũ Chriſto apud ſuperos conſeſſum, quẽ tamen nolint, niſi admodum ſero contingere, hoc eſt cum huius uitæ uoluptates, inuitos eos ac mordicus retinentes, tamẽ deſeruerint, tum ſuccedãt illę cœlitũ deliciæ. Hic mihi puta negociator aliquis, aut miles, aut iudex, abiecto ex tot rapinis unico nummulo, uniuerſam uitæ Lernam ſemel expurgatã putat, totq; periuria, tot libidines, tot ebrietates tot

gnãtia. Sẽtit eũ, qui ſub ſpecie pietatis impoſturã facit.) Opes, honores,) Vides quid iſti petãt ſuis precibus, nõ bonã mẽtem, ſed commoda huius mũdi, ut palàm intelligas non taxari preces, ſed ſupſtitioſas, præſertim ſi his utaris ad hũc finem, quẽ dicit. Nam tales & Ethnici irriſerũt poetæ. Vnde Perſius Satyra ſecunda huiuſmodi preculas ridẽs ait, Haud cuiuis promptum eſt murmur, humileſq; ſuſurros Tollere de templis, & aperto uiuere uoto. Et Iuue. Satyra. 10. Prima fere uota, & cunctis notiſſima templis Diuitiæ, creſcãt ut opes, ut maxima toto Noſtra ſit arca foro.

Vitæ Lernã.) Lerna palus Argiuorũ peſtilẽtiſſima, Lerna

tot rixas, tot cædes, tot impoſturas, tot perfidias, tot proditiones exiſtimat uelut ex pacto redimi, & ita redimi, ut iam liceat ad nouum ſcelerũ orbem de integro reuerti. Quid autem ſtultius ijs, imò quid felicius, qui ſeptem illis ſacrorũ pſalmorum uerſiculis cotidie recitatis, pluſquã ſummam felicitatẽ ſibi promittunt? Atque hos magicos uerſiculos dæmõ quiſpiã, facetus quidẽ ille, ſed futilis magis ꝙ callidus, Diuo Bernardo credit̃ indicaſſe, ſed arte circumuentus miſer: & hæc tã ſtulta, ut meipſam propemodũ pudeat, tamẽ approbantur, idq; non à uulgo modo, uerum etiã à religionis profeſſoribus. Quid iam, nónne eodem fere pertinet, cum ſingulæ regiones ſuũ aliquẽ

peculia

quæ prodidit hydram ſeptem capitum. Prouerbium eſt, λερνὴ κακῶν id eſt lerna malorum, de immenſis & innumeris malis. Et ita redimi.) Et hinc palàm nihil dici aduerſus indulgentias. Taxãtur enim nõ qui his utũtur ut debent, ſed qui ſatis putant abieciſſe nummum in corbonam, cum nihil de uita priſtina mutetur. Septem illis ſacrorũ.) Quidã e ſeptem fecerunt octo. Super hac re uide q̃ ridiculam narrẽt, imò ſcribant fabulã, Dæmon occur-

rens

Superſtitioſus cultus diuorum.

peculiarem uindicãt diuũ: cumq́ in ſingulos ſingula quędam partiuntur, ſingulis ſuos quoſdam culturæ ritus attribuunt, ut hic in dentium cruciatu ſuccurrat, ille parturientibus dexter adſit, alius rem furto ſublatã reſtituat: hic in naufragio proſper affulgeat, ille gregẽ tueatur: atq́ item de cæteris. Nã omnia perćenſere longiſſimũ fuerit. Sunt qui ſinguli pluribus in rebus ualeant, pręcipue deipara uirgo, cui uulgus homi-

rens diuo Bernardo, iactauit ſe ſcire ſeptem uerſiculos in Pſalmis Dauidicis, quos qui quotidie recitaſſet, non poſſet nõ ire in cœlũ. Inſtabat Bernardus, ut indicaret quinam eſſent. Cumq; ille recuſaret, Nihil agis, inquit Bernardus, quãdoquidem quotidie totum euoluam pſalterium, in quo tui quoq; ſeptem uerſus inſint neceſſe eſt. At dæmon ueritus, ne tanti boni dediſſet occaſionem, maluit uerſiculos ſuos indicare: atq; hoc tantum bonum, quantum nec in Euangelio legimus, cacodæmoni ferimus acceptum. Deipara uirgo.) *Imitatus eſt Græcã uocem* θεοτόκος. *Mirum eſt autem quàm uulgus hominum ab hac omnia petat, perinde quaſi Chriſtus aut minus ſit exorabilis quàm Maria, aut minus poſſit. Sed ſtultum uulgus imaginatur in ſacra uirgine, quod*

Vulgus non uidet in filio quo/ optat à ſuperis ſapien tiam ab illo nõ poſſunt extorquere , uel qd'ſit implacabi/ lior hic ſexus, uel quod ad hunc non pateat aditus , id per mulierem im/

hominum plus prope tri/ buit q̃ filio. Verũ ab his di uis quid tandem petũt ho/ mines niſi quod ad ſtultici am attinet? Agedum inter tot anathemata, quib. tem/ plorũ quorundã parietes omnes, ac teſtudinẽ ipſam refertam conſpicitis, uidi/ ſtis ne

piã principe, & huius matre. Qđ'

petrari putant. Illud animaduerte lector, quanquam Moriam loquentem facit, tamen hoc cauit, ut ne uſquã lædat Chriſtianam religionem, ne uideretur taxare eos, qui impenſe addicti ſunt cultui diuæ uirginis, ad/ dit, plus propè tribuit quàm filio, ut intelligeres ſtul/ tam uulgi ſuperſtitionem notatam, qui magis fidit Mariæ, quàm Chriſto. Ipſe cum in Italia ſtudiorũ gra tia commorarer, uidi in æde ſacra affixum epigram/ ma, in quo quidam teſtabatur ſe grauiſſima febri cor/ reptum, nihil ſpei collocaſſe in medico, nõ multum in deo, ſed tamen diuæ uirginis ope reuixiſſe. Nulla, in/ quit erat in medico ſpes, neq; multa deo. Nam hunc uerſiculum forte memoria teneo. Inter tot anathe/ mata.) Ita uocantur donaria ſuſpenſa in templis, ac monumenta dicata diuis. Apud Italos in ædibus ſa/ cris huiuſmodi plena ſunt omnia. Alius enatauit.)

Effinauit

ſtis ne unquam qui ſtulti/ciam effugerit, qui uel pi/lo ſit factus ſapientior? Ali us enatauit incolumis. Ali us ab hoſte pfoſſus uixit. Alius è prælio, pugnanti/bus cæteris, non minus fe/liciter ꝙ fortiter aufugit. Alius in crucem ſubactus, fauore diui cuiuſpiam furi bus amici, decidit ut non/nullos etiam male diuitijs onuſtos pergeret exonera re. Alius perfracto carcere fugit. Alius irato medico à febre reualuit. Alij potũ uenenum aluo ſoluta, re/medio non exitio fuit, idq́ non admodum læta uxo/re, quæ operam & impen/ſam luſerit. Alius euerſo plauſtro, equos incolumes domum

Effingũt argumẽ/tum picturis aut ceris: deinde ad/dũt ſuperſcriptio nem miraculi. Lu/*ſit autẽ mira face/tia, in his argumẽ tis explicandis.*

Alius irato me/dico.) Quia *malu erit morbum diu/turniorẽ, quæſtus ſui cauſa.* Tales *e/nim nõnulli ſunt, ſed hoc ĩdigni no mine.* *Alij potũ uenenum.)* Extat *Auſonij ſuper hac re ſanè ꝗ lepidum* Epigrãma, *de u/xore, quæ uirũ uo luit ueneno neca/re.* Toxica *zeloty po dedit uxor mœcha marito,* Nec *ſatis ad mortem credidit eſſe datum,* Miſcuit *argenti letalia pondera uiui,* Cogeret *ut celerem uis geminata necem.* Di/

domum abegit. Alius oppreſſus ruina uixit. Alius à marito deprehenſus eluſit. Nullus ꝓ depulſa ſtulticia gratias agit. Adeo ſuauis quædam res eſt nihil ſapere, ut om̃ia potius deprecẽtur mortales, quàm Moriã. Sed qd ego hoc ſuperſtitionũ pelagꝰ ingredior? Non mihi ſi linguæ centũ
ſint, oraq; centum,
Ferrea uox, omneis fatuorum euoluere formas,
Omnia

uidat hæc ſi quis, faciũt diſcreta ueneneum, Antidotum ſumet, qui ſociata bibet. Ergo inter ſeſe dum noxia pocula certant, Ceſſit letalis noxa ſalutiferæ. Protinus, & uacuos alui petiere receſſus, Lubrica deiectis qua uia nota cibis. Quàm pia cura deûm, ꝓdeſt crudelior uxor. Et cum fata uolunt, bina uenena iuuant.

A marito deprehenſus eluſit.) Sunt qui conſtanter in his quoq; caſibus, ſanctos ſibi fuiſſe præſidio iactent. *Non mihi ſi linguæ.) Carmẽ Maronis, commutatis aliquot uerbis, ad ſuam detorſit ſententiam. Eſt autem Aeneidos ſexto. Non mihi ſi linguæ centum ſint, oraq; centum, Ferrea uox, omnes ſcelerum comprehendere formas, Omnia pœnarum percurrere nomina poſſim. quod imitatum eſt ex illo Homeri Iliados Β.* οὐδ᾽ εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ᾽ εἶεν, φωνὴ δ᾽ ἄῤῥηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ,

Omnia ſtulticię percurrere nomina poſſim. uſqꝫadeo omnis omnium Chriſtianorum uita iſtiuſmodi delirationibus undique ſcatet: quas ipſas tamē ſacrifici non grauatim & admittūt & alunt, nō ignari quantum hinc lucelli ſoleat accreſcere. Inter hæc, ſi quis odioſus ſapiens exoriatur, ſuccinatqꝫ id, quod res eſt: non male peribis, ſi bene uixeris: peccata redimis, ſi nummulo addideris odium malefactorū, tum lachrimas, uigilias, precationes, ieiunia, ac totam uitæ rationem commutaris. Diuus hic tibi fauebit, ſi uitam

ἦτορ φωνὴ, id eſt. Non mihi ſi denæ linguæ ſint, oraq; dena. Vox ſimul infracta, ac animus mihi aheneus eſſet. Omnis omniū Chriſtianorum.) Caue ſic accipias lector, quaſi Chriſtiana uita ſit ſupſtitioſa. Sed eorū qui Chriſtiani uocātur mores his ſuperſtitionib. ſic ſunt infecti, ut nulla penè res ſit tam ſacra, cui nō admiſceāt aliquid huiuſmodi. Quæ quidē tam multa ſunt, ut Liuianā ſuperent hiſtoriā, tam ridicula, ut ſatius ſit reticere. Non male peribis.) Hoc pertinet ad imaginē Chriſtophori cōſpectam, & ad uerſiculos à dæmone proditos. Peccata redimis.) Hoc ad condonationes ꝑtinet. Diuus hic.) Hoc ad Eraſmū cultū.

Sacerdotes abutūtur ſuperſtitione uulgi ad ſuum quæſtum

tam illius ęmulaberis. Hęc inquam, atq; id genus alia, ſi ſapiens ille obgãniat, uide à quãta felicitate repente mortaliũ animos in quē tumultum retraxerit? Ad hoc collegiũ pertinēt, qui uiui qua funeris pompa uelint efferri, tam diligenter ſtatuũt, ut nominatim etiam pręſcribãt, quot tędas, quot pullatos, quot cantores, quot luctus hiſtriones uelint adeſſe, perinde quaſi futurum ſit, ut aliquis huius ſpectaculi ſenſus ad ipſos ſit rediturus, aut ut pudeſcant defuncti, niſi cadauer

Cura ſepulchri

Si uitam illius.) Hic eſt ueriſſimus atque ipſis acceptiſſimus diuorum cultus. Sed quoniam hoc lõge difficilius, negligitur à uulgo, & ad faciles quaſdã cæremonias cõfugiũt.

Quot luctus hiſtriones.) Durat hic mos adhuc apud cõplures chriſtianos, ex gentilitate relictus, ut cõducti quidam plorent in funere. Vnde Flaccus: Vt qui conducti plorant in funere, dicunt, Et faciunt propè plura dolentibus ex animo. Principes equos etiã pullis obtectos ſtragulis in hanc pompam inducunt, ceruice ad tibias alligata, quaſi lugeant, & dominum requirant.

Huius ſpectaculi.) Nam iſta defuncti aut nõ ſentiunt, aut ſuo malo ſentiunt. Sed tolerantur in ſolatium infirmorũ, ſi modo tam moderate fiant, ut ferri

poſſint

dauer magnifice defodiatur, haud alio ſtudio, q̃ ſi ædiles creati, ludos aut epulũ ædere ſtudeant. Equidem tametſi propero, tamen haud poſſum iſtos ſilentio prætercurrere, qui cum nihil ab infimo cerdone differant, tamen inani nobilitatis titulo, mirũ q̃ ſibi blandiuntur. Alius ad Aeneam, alius ad Brutũ, alius ad Arcturũ genus ſuum refert. Oſtendũt undique ſculptas & pictas maiorũ imagines. Numerant proauos atq; atauos, & antiqua cognomina commemorant, cum ipſi non multum abſint à muta ſtatua, pene ijs ipſis, quæ oſtentant ſignis, deteriores. Et tamen hac tam ſuaui Philautia felicem prorſum uitam agũt. Neq; deſunt æque ſtulti, qui hoc beluarum genus, perinde ut deos ſuſpiciunt. Sed quid ego

poſſint. Nunc aliquoties ambitio uſq; ad inſaniam exit. Aediles creati.) Horũ erat fabulas ædere populo, & uiſcerationes exhibere. Nihil ab infimo cerdone.) Vide ut circũſpecte taxat nobiles, non quoſuis. Sunt enim uere nobiles, qui generis claritati, doctrina moribusq; reſpondent. Sed eos qui uita, cæterisq; bonis rebus, nihilo antecellunt infimam plebem, aut, quod ſæpe uidemus, uincunt

Aediles

Stulta nobilitas

ego

ego de uno aut altero ge/nere loquor, quaſi uero nõ paſſim hæc Philautia plu/rimos ubique miris modis feliciſſimos efficiat? cũ hic quauis ſimia deformior, ſibi planè Nireus uidetur. Alius ſimul atq; treis line/as circino duxerit, pror/ſum Euclidem ſeſe putat: hic ὄνος πρὸς λύραν, & quo deteriꝰ nec ille ſonat, quo mordetur gallina marito, tamen

Sua cuiq; placent

uincũt uitijs. Ni*reus.*) Nireũ *pro formoſiſſimo poſu it, Nam* Homerus *ut* Therſitem *tur piſſimũ* Græcorũ *ita hũc poſt* Achil*lem, formoſiſſimũ fecit, quem ſic de/ſcribit* Iliados. β. Νιρεὺς ἀγλαΐης θ' υἱὸς, χαρόποιό τ' ἄνακτος Νι/ρεὺς, ὃς κάλλιστος ἀνὴρ ὑπὸ ἴλιον ἦλθε τῶν ἄλλων δαναῶν, μετ' ἀμύμονα πηλείωνα Ἀλλ' ἀλαπαδνὸς ἔην, *id eſt,* Filius Aglaies *Nireus regis* Charopiq;, *Nireus quo* Troiam *uenit formoſior alter* Græcorum *haud ullus, ſi inuictum demis* Achillem. *Sed mollis fuit.* Lucianus ἐν νεκρικοῖς, *cum hoc* Therſitem *de forma fecit con/tendentem.* Ὄνος πρὸς λύραν.) *Id eſt aſinus ad lyram.* Græcis *prouerbium eſt de indocili.* Quo de*terius nec.*) *Carmen eſt* Iuuenalis *à* Satyra *tertia, quo gallum ſignificat gallinaceum, cui uox eſt rauca & inamabilis. Proinde ab animante* Græci *nomen dede/runt huic uocis uitio ut teſtatur* Quintilianus. Alte

rum

tamen alterum Hermogenem eſſe ſe credit. Eſt autẽ illud longe ſuauiſſimũ inſaniæ genus, quo nonnulli, quicquid ulli ſuorum dotis adeſt, eo non aliter atq; ſuo gloriãtur. Qualis erat ille bis beatus apud Senecam diues, qui narraturus hiſtoriolam quãpiam, ſeruos ad manum habebat, qui nomina ſuggererent, non dubitaturus uel in pugilum certamen deſcendere, homo alioqui adeo imbecillus, ut uix uiueret, hac re fretus, quod multos haberet domi ſeruos egregie robuſtos. Porrò de artium profeſſoribus, quid attinet cõmemorare? quãdo peculiaris eſt horũ omniũ Philautia

rũ Hermogenẽ.) Hunc Flaccus nominat in Satyris, ut ſummũ canẽdi artificem. Inuideat quod & Hermogenes ego cantem. Hermogenes

Qualis erat ille bis beatus) Eſt lepidiſſima fabula de quodã diuite ſtulto, qui putabat ſe ſcire quicquid ullus ſeruorum ſciret. Erat adeo obliuioſus, ut narraturus aliquid ſæpe requireret nomen Hectoris, aut Achillis. & opus erat ſeruo, qui nomen ſuggereret. Huic adeo inualido ut uix uiueret, adulatores ſuadebant, ut in pugilum certamen deſcenderet, & reſpondenti, qui poſſum? uix uiuo. Non uides, inquiunt, quã multos ualidos

Poetæ philauti

dos ſeruos habeas domi tuæ? Vt reperias citius.) Ita Martialis in Epigrãmatis ait inueniri ſorte, qui cedãt agro paterno, Qui uelit ingenio cedere, nullus erit. Similes labra lactucas.) Prouerbiũ eſt, cũ digna contingunt dignis, ut ineptus cantor inſulſo auditori. Plurimis arrident.) Elegãter arrident poſuit pro placẽt, quẽ admodũ & blandiri dicũtur, quæ placent. Et putidiorẽ.) Putidum aliquãdo moleſtũ uocant. Horatius. Quorſum hæc tã putida

lautia, adeo ut reperias citius, qui uelit agello paterno, quàm ingenio cedere, uerũ præcipue hiſtrionũ, cantorum, oratorũ, ac poetarũ, quorũ quo quiſque eſt indoctior, hoc ſibi placet inſolentius, hoc ſeſe magis iactat, ac dilatat. Et inueniũt ſimiles labra lactucas, imò quo quicquã eſt ineptius, hoc plures admiratores nãciſcitur, ut peſſima quęque ſemper plurimis arrident, propterea quod maxima pars hominũ, ut diximus, Stulticię obnoxia eſt. Proinde ſi qui eſt imperitior, & ſibiipſi multo iucundior eſt, & pluribus admirationi, quid eſt quod is ueram eruditionẽ malit, primum magno cõſtaturam, deinde redditurã & putidiorem & timidiorẽ, poſtremo multo paucioribus placituram?

cituram? Iam uero uideo naturam, ut ſingulis mortalibus ſuã, ita ſingulis nationibus, ac pene ciuitatibus cõmunem quandã inſeuiſſe Philautiam: Atque hinc fieri, ut Britanni præter alia, formam, muſicam, & lautas menſas proprie ſibi uindicent. Scoti, nobilitate, & regiæ affinitatis titulo, necnon dialecticis argutijs ſibi blandiantur: Galli morum ciuilitatẽ ſibi ſumant: Pariſienſes, theologicæ ſcientiæ laudem, omnibus prope ſubmotis, ſibi peculiariter arrogent: Itali bonas literas & eloquentiã aſſerant, atque hoc nomine ſibi ſuauiſſime blãdiantur omnes, quod ſoli mortaliũ barbari non ſint.

Quo

putida tendunt?

Britãni præter alia.) Vide lector ut rem per ſe mordacẽ feſtiuiter, & citra morſum tractat. Quis neſcit, ut ſingulis hominibus, ita et ſingulis nationibus ſua quædã uitia eſſe, de quibus uulgus etiã ſua habet prouerbia. At hic nihil attingit odioſum, ſed tantũ ridicula quædã cõmemorat, ut intelligas illũ candido illo Mercurij ſale ludere uoluiſſe. Nã Britãnos etiã laudauit, ſi uindicant ſibi, quod & habẽt, & habere pulchrũ eſt. *Soli mortaliũ.)* Olim Græci cæteros appellabant Barbaros, deinde culti literis

Cõmunis regionum philautia

Barbari

Quo quidem in genere felicitatis, Romani primas tenent, ac uetere illam Romam adhuc iucundiſſime ſomniant: Veneti nobilitatis opinione ſunt felices. Gręci tanquam diſciplinarum autores, ueteribus illis laudatorum heroum titulis ſeſe uenditant: Turcę, totaque illa uere barbarorũ colluuies etiã religionis laudẽ ſibi uindicat, Chriſtianos perinde uti ſuperſtitioſos irridens. Ac multo etiam ſuauius Iudęi etiamnũ Meſſiam ſuum conſtanter expectant, ac Moſen ſuum, hodieque mordicus tenent: Hiſpani bellicam gloriã nulli concedunt: Germani corporum proceritate, & magiæ cognitione ſibi placent, ac ne ſingula perſequar, uidetis opinor, quantum ubique uoluptatis pariat ſingulis & uniuerſis mortalibus Philautia, cui prope par eſt Aſſenta-

teris Itali, cæteros omnes præter Græcos, barbaros appellare cœperũt. Et nũc rebus omnibus cõmutatis, adhuc mirum eſt, quàm inani nomine ſibi placeãt, Turcæ *& quãtopere barbaros execrẽtur.*

Veterẽ illam Romam.) Referrem hoc loco nonnihil de Romanorũ af- Iudæi *fectu, ni ſcirem, ſine gemitu nõ poſſe audiri à pijs. Et præſtat Eraſmi, quẽ interpretor, modeſtiã imitari.*

Nihil

Aſſentatio ſoror. Nihil eñ aliud philautia, quàm cum quis ipſe ſibi palpatur. Idē ſi alteri facias, κολακεία fuerit. At hodie res quædam infamis eſt adulatio, ſed apud eos, qui rerum uocabulis magis, quàm rebus ipſis commouētur. Exiſtimant cum adulatione fidē male cohærere: quod multo ſecus ſeſe habere, uel brutorum animātium exemplis poterant admoneri. Quid enim cane adulantius? at rurſum quid fidelius? Quid ſciuro blandius? at hoc quid eſt homini magis amicum? Niſi forte uel aſperi leones, uel immites tigres, uel irritabiles pardi magis ad uitam hominum conducere uidētur. Quanquam eſt omnino perniciosa quædam adulatio, qua nonnulli perfidioſi & irri-

ſores

Nihil enī aliud.) Feſtiuiter per collationis occaſionē miſcuit iocū, et tamen dixit, Eſt aūt pernicioſiſſima adulatio, cum qs aſſentatur ſibi. Κολακεία.) κόλαξ, id eſt, adulator. Inde κολακεία adulatio. Miro uero ingenio, rem omnium peſſimā laudat, et ita ludit, ut nihilominus uerū dicat. Sciuro blādius.) Sciurus muris genus eſt piloſa cauda, qua ſe tegit, unde & nomē habet σκιὰ umbra, & οὐρὰ cauda dicitur. Eſt enī huic animanti peculiare, cauda corpus

Inter philautiā et colaciam quid interſit

Adulatio res ſaluberrima

Sciurus

eick hoor tie

ſores, miſeroſq; in perniciē adigunt. Verum hæc mea ab ingenij benignitate, cādoreq; quodā proficiſcit, multoque uirtuti uicinior eſt, quàm ea quæ huic opponitur, aſperitas, ac moroſitas inconcinna, ut ait Horatius, grauiſq;. Hęc deiectiores animos erigit, demulcet triſtes, extimulat languentes, expergefacit ſtupidos, ægrotos leuat, feroces mollit, amores conciliat, conciliatos retinet. Puericiam ad capeſſenda ſtudia literarū allicit, ſenes exhilarat

Bona adulatio laudata.

Vitia in amicitia

pus obtegere. Habetur in delitijs ob luſum perpetuum. Vt ait Horatius.) Is ponit duo uitia in amicitia, aſſentationem, & huic diuerſam, aſperam morū truculentiā, qua nihil amico cōcedimus Eſt autē medium quiddam ut amicum admoneas errantē, ſed nō quauis de re, nec amarulēte, ſed amice, quædā condones, quibuſdam faueas. Vnde Flaccus in epiſtola ad Lolliū ſic ait: Diſcolor infido ſcurræ diſtabit amicus. Eſt huic diuerſum uitio uitiū propè maius, Aſperitas agreſtis, & inconcinna grauiſq;, Quæ ſe commendat tonſa cute, dentibus atris, Dum uult libertas mera dici, ueráq; uirtus. Virtus eſt medium uitiorum utrinq; redactum. Pueritiam ad capeſſenda.) Laude & munuſculis olim alliciebant pueros ad amādas literas. Vnde

Flaccus

exhilarat, principes citra offenſam ſub imagine laudis, & admonet & docet. In ſumma, facit ut quiſq; ſibi ipſe ſit iucundior & charior, quæ quidem felicitatis pars eſt uel præcipua. Quid autem officioſius q̃ cum mutuũ muli ſcabunt? Vt ne

Flaccus, Pueris olim dant cruſtula, blãdi Doctores, elemẽta uelint ut diſcere prima. Nũc uero truculentia doctorum, & plagis, primum diſcũt odiſſe literas & præceptorem: qua re, uel Fabio teſte nihil magis puerorum ingenijs pernicioſum eſſe poteſt. Nam præter odium literarũ, ingenijq; ſeruilitatem, quam ſæuitia præceptorum parit, etiam corpuſculis adhuc teneris & creſcentibus non parum nocet nimia illa ſæuitia & aſperitas, quam mirum quantum ſtulti non ſanè pauci, tanquam præceptoris uirtutem mirantur. Principes citra.) Si neceſſe eſt admonere principem, tamen iucunde monendus eſt, non acerbe, ne eueniat, quod euenit Caliſtheni præceptori Alexandri, & pædagogo Ptolemæi. Porrò colorem quem oſtendit, ipſe mire ſeruauit in Panegyrico, quo Philippi Burgundionum ducis laudes proſequutus eſt. Nihil enim aliud illic agit laudans, quam ut doceat & admoneat, qualem oportet eſſe principem. Mutuum muli ſcabunt.) Prouerbium eſt, cum uiciſſim alius alium laudat, à mulis ſumptũ, qui quod

Caliſthenes

Vt ne dicã interim hãc eſ-
ſe magnã illius laudatę elo
quẽtiæ partẽ, maiorẽ medi
cinæ, maximã poeticę: de-
niq; hãc eſſe totiꝰ humanæ
cõſuetudinis mel & condi
mentũ. Sed falli, inquiunt,
miſerũ eſt, imò nõ falli mi-
ſerrimũ. Nimiũ enim deſi
piunt, qui in rebus ipſis fe-
licitatẽ hominis ſitam eſſe
exiſtimãt. Ex opinionibus
ea pendet. Nam rerum hu
manarum tanta eſt obſcu-
ritas, uarietasq;, ut nihil di
lucide ſciri poſſit: quemad
modum recte dictũ eſt ab
academicis meis, inter phi
loſophos quàm minimum
inſo-

Eſt error felix

Vita hominum ex opinione pẽdet

Socrates

manibus carent, mutuo ſe ſcabunt. *Magnam illius laud.)* *Nam ut ſuprà diximus, Plato in Gorgia, oratoriam aſſentationis partem fecit.* *Inter philoſophos.)* *Socrates modeſtiæ cauſa dicebat, ſe nihil ſcire, ridẽs arrogantem ſophiſtarum profeſſionem, qui ſe iactabant nihil neſcire: hinc Academici nihil affirmabant, ſed quod ubiq; ꝓbabile uiderent, id ſequebantur. Porrò Socrates in Apologia dicit ſe putare idcirco ab Apolline iudicatũ omnium ſapientiſſimum, quòd ſe nihil ſcire ſciret. Sic enim ait loquens de quodam, qui & ſibi & alijs uideretur ſapientiſſimus.* πρὸς ἐμαυτὸν δ' οὖν ἀπιὼν, ἐλογιζόμην, ὅτι τούτου μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐγὼ σοφώτερός εἰ-

μι·

inſolentibus. Aut ſi quid
ſciri poteſt, id non raro of/
ficit etiam uitæ iucundita/
ti. Poſtremo ſic ſculptus
eſt hominis animus, ut lon
ge magis fucis, quàm ue/
ris capiat. Cuius rei ſi quis
experimētum expoſitū &
obuium quærat, cōciones
ac templa petat, in quibus
ſi quid ſeriū narratur, dor/
mitant, oſcitant, nauſeant
omnes. Quòd ſi clamator
ille, lapſa ſum, declamator
dicere uolebam, ita ut ſæ/
pe faciūt, anilem aliquam
fabellā exordiatur, exper/
giſcuntur, eriguntur, inhi/
ant

μαι. κινδυνεύει μὲν
γὰρ ἡμῶν οὐδέτε
ρος οὐδὲν καλὸν,
οὐδ' ἀγαθὸν εἰ/
δέναι, ἀλλ' οὗ/
τος μὲν οἴεταί τι
εἰδέναι οὐκ εἰ/
δώς. ἐγὼ δὲ ὥσ/
περ οὖν οὐκ οἶ/
δα οὐδ' οἴομαι.
ἔοικα γοῦν τούτου
γε σμικρῷ τινι
αὐτῷ τούτῳ σο/
φώτερος εἶναι,
ὅτι ἃ μὴ οἶδα,
οὐδὲ οἴομαι εἰδέ
ναι. *id eſt, Ad me
ipſum igitur con/
uerſus ſic ratioci
nabar, hoc pfecto homine ſapiētior ſum. Videtur enim
noſtrum neuter quid bonum, quid'ue malum ſit ſcire.
Cæterum hic quidē putat ſe aliquid ſcire, nihil ſciens.
Ego uero ut nihil ſcio, ita nihil ſcire me puto. Viſus
ſum igitur paulò hoc ipſo ſapientior, quòd ea quæ ne/
ſcio, ne puto quidem me ſcire.* Clamator.) *Quidam
clamant tantum. Declamant autem qui ex arte dicunt,*

 præſer

ant omnes. Item ſi quis ſit diuus fabuloſior & poeticus, quod ſi exẽplũ requiris, finge huius generis Georgiũ aut Chriſtophorũ, aut Barbarã, uidebitis hũc lõge religioſius coli, ꝙ Petrũ, aut Paulũ, aut ipſum etiam Chriſtũ. Verũ hæc non huius ſunt loci. Iam quãto minoris cõſtat hæc felicitatis acceſſio? Quandoquidẽ res ipſas aliquoties magno negocio pares oportet, uel leuiſſimas, uti grammaticẽ. At opinio facillime ſumitur, quæ tamẽ tantundem, aut amplius etiam ad felicitatem conducat. Age ſi quis putrib. ueſcatur ſalſamẽtis, quorum alius nec odorẽ ferre poſſit, & tamen huic ambroſiam ſapiant, quæſo quid inter

præſertim exercẽdi cauſa. Quod autem per iocum hic narrat, mirum eſt ꝙ quotidie uideamus euenire. Finge huius generis) Ne quis hic calumnietur, aliquid parum reuerẽter dictũ de ſanctis, non enim uocat diuos fabuloſos, ꝗ non ſint ſancti, ſed ꝗ de his fabuloſa quędam ferantur, ut Horatius fabuloſum dixit Hydaſpem fluuiũ. Nec id ſimpliciter aſſirmat, ſed addit, exẽpli cauſa. Nam horum hiſtoriæ fabulis ſimillimæ uidentur. Et tamen hæc qualiacunq; ſunt, libentius amplectitur uulgus.

Error guſtus

quum

tereſt ad felicitatem? Contra ſi acipenſer alicui nauſeam ſapiat, quid referet ad uitæ beatitudinem? Si cui ſit uxor egregie deformis, quæ tamen marito, uel cū ipſa Venere certare poſſe uideatur, nónne perinde fuerit, ac ſi uere formoſa foret? Si quis tabulam minio lutoq́ male oblitam, ſuſpectet, ac demiretur, perſuaſum habens, Apellis aut Zeuſidis eſſe picturā, nónne felicior etiam fuerit eo, qui eorum artificū manum magno emerit, fortaſſis minus ex eo ſpectaculo

quàm quæ in Act. apoſtolorū aut in Euangelijs legimus certa & indubitata. Acipēſer alicui.) Acipēſer ſiue acipenſis piſcis eſt optimi ſaporis qui ſquamas ad os uerſas habet, olim in maximo precio habitus. Martialis in diſtichis, Ad Palatinas acipēſem mittite menſas, Ambroſias ornēt munera rara dapes.

Apelles

Apellis aut Zeuſidis.) Plinius lib. 35. Apellem dicit ſuperaſſe omnes ante ſe genitos, poſteaq; ſequutos, quippe qui pinxerit ea, quæ alij pingere non potuerint, fulmina, tonitrua, brontē, aſtrapem. Zeuſidis item meminit Plini. quem ſummas diuitias dicit arte ſua ſibi comparaſſe, poſteaq; cenſentem opera ſua maiora eſſe, quàm quæ precio poſſet comparari, cœpiſſe ea dono dare. Plura de

culo uoluptatis perceptu/rus? Noui ego quendam mei nominis,qui nouę nuptæ gemmas aliquot adulterinas dono dedit,perſuadens,ut erat facundus nugator,eas nõ modo ueras ac natiuas eſſe,uerum etiã ſingulari atq; inæſtimabili precio. Quæſo,quid intereſſet puellæ, cum uitro non minus iucunde paſceret & oculos,& animum, nugas perinde ut eximiũ aliquem theſaurum conditas apud ſeſe ſeruaret? Maritus interim & ſumptum effugiebat,& uxoris errore fruebatur,nec eã tamen ſibi minus habebat deuinctã,quàm ſi magno empta donaſſet. Num quid intereſſe cẽſetis inter eos,qui in ſpecu illo Platonico uariarũ rerũ umbras & ſimulacra demirãtur,modo nihil deſiderẽt

ra de his apud eũ dẽ inuenies. Mei nominis.) Apparet cũloq; de quopiam,cui nomẽ fuerit Moro,qui puellam ſpõſam hac arte deluſerit. Specu illo Platonico) Plato πολιτειῶν ζ.homines qui relictis diuinis ideis et ſpiritualibus rebus,quæ uere ſunt nihil præter res corporeas, uerarum rerũ umbras mirantur,tanq̃ cæcos & ſomniãtes fingit, ἐν καταγείῳ οἰκήσει σπηλαιώδει, id eſt,in ſubterraneo domicilio ſpeluncæ formam præ ſe ferenti, ſuis affectibus uinctos

Impoſturæ in gemmis ficticijs

Specus Platonicus

ſideret̃,neq; minus ſibi placeant: & ſapientem illum, qui ſpecum egreſſus, ueras res aſpicit. Quod ſi Mycillo Lucianico diues illud & aureum ſomniũ perpetuo ſomniare licuiſſet, nihil erat cum aliam optaret felicitatem.

uictos ſedere. Ad hũc enim modum Socrates ferè apud eum loquitur, Naturam noſtrã, quo ad eruditionẽ & ruditatẽ pertinet tali quadã imagine contẽplare: finge ſubterraneum ſpecus, cuius ingreſſus uerſus lumen per antrũ totũ peruius undiq; pateat: in eo homines nutritos à pueritia, ceruicẽ & crura ita deuinctos, ut & immobiles permanere cogantur, & ad ſola anteriora proſpicere: capita uero uinculis adſtricta, circumducere nequeant, poſt tergũ autẽ ſuperne, ac procul, ignis lumen ſuſpenſum ſit, interq; ignẽ & uinctos homines uia ſuperior pateat, ſecus quam paries ſit cõſtructus, quemadmodum præſtigiatoribus apponuntur coram ſpectantium oculis cortinæ quædam, ſuper quibus ſua miranda oſtentant. finge præterea homines alios inter parietes ferre res uarias: Hos *demum homines ait, nihil aliud quicquã uel ſui ipſorũ uel aliarũ rerũ poſſe uidere, præter umbras, quæ ex igne ad aduerſam ſpeluncæ partem cadũt.* Mycillo Lucianico.) Apud *Lucianũ* Mycillus *quiſpiã cerdo, pauperculus cœnauerat apud prædiuitem uicinum, noctéq; ſomniauit ſe*

Felicius eſt errare q̃ ſapere

Mycillus

tatem. Aut nihil igitur intereſt, aut ſi quid intereſt, potior etiã ſtultorum conditio. Primum quod ijs ſua felicitas minimo conſtat, id eſt, ſola perſuaſiuncula. Deinde, quod ea fruuntur cum plurimis communiter. Porrò nullius boni iucunda ſine ſocio poſſeſſio. Quis enim neſcit quanta ſapientum paucitas, ſi modo quiſquam inueniatur? quanquam ex tot ſeculis Græci ſeptẽ omnino numerãt, quos me Hercle, ſi quis accuratius excutiat, diſpeream ſi uel ſemiſapientẽ inueniet, imò ſi uel trientẽ uiri ſapientis. Proinde cum inter multas Bacchi laudes, illud habeatur, ut eſt, primarium, quod animi curas eluat, idq; ad exiguũ modo tempus: nam ſimulatq; uillum edormieris, protinus

albis

ubito diuitẽ uehi humeris, poſſidereq; quæcunq; diuites poſſident. Et *ob id minatur gallo, quod ſuo cantu tantã felicitatẽ interrupiſſet.* Extat *dialogus, ab* Eraſmo *Latinus factus.* Vel trientem.) Triens eſt *quarta pars aſſis, hoc eſt, tres unciæ.* Quod animi cu.) *Vnde in* Epigrãmate *Græco, γηθόσυνος, id ẽ lætus: λυσιμέριμνος, id eſt, curã ſoluẽs: φιλομμειδὴς id eſt, amator riſus: τερπνὸς, id ẽ delectabilis: et ῥαδινὸς, id eſt, facilis dicitur.* Bacchi

laudes

Triens

Stulticiæ cõmoditas latius patet

albis, ut aiunt, quadrigis recurrunt animi moleſtiæ: quanto meũ beneficiũ cũ plenius, tum præſentius, quæ perpetua quadã ebrietate, mentem gaudijs, delicijs, tripudijs, expleo, idq; nullo negocio? Neq; quenquam omnino mortalem mei muneris expertẽ eſſe ſino, cum reliquæ numinũ dotes, aliæ ad alios perueniãt. Non ubiuis naſcitur generoſum & lene merũ, Quod curas abigat, quod cum ſpe diuite manet. Paucis contigit formæ gratia, Veneris munus, paucioribus

laudes cõplexus ē Flaccus hoc carmine: Quid nõ ebrietas deſignat? operta recludit, Spes iubet eſſe ratas, ad prælia trudit inermem, Sollicitis animis onus eximit, addocet artes. Fœcundi calices quem non fecere diſertum? Contracta quem non in paupertate ſolutum? Tibullus quoque: Adde merum, uinoq; nouos cõpeſce dolores. Et Propertius Elegiarum tertio ad Bacchum ait: Curarumq; tuo ſit medicina mero. Homerus item Iliados ζ. Ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι, μένος μέγα οἶνος ἀέξει, id eſt, Viro autem qui laborauit, robur magnũ uinum augebit. Albis quadrigis.) Hoc prouerbio ſummam indicamus celeritatem. Generoſum & lene.) Sic Horatius: Ad mare cum uenio, generoſum & lene

Bacchi laudes

requiro

bus eloquentia, Mercurij donum. Non ita multis obtigerunt opes, dextro Hercule. Imperium nō cuiuis concedit Iupiter Homericus. Sępenumero Mauors neutris fauet copijs. Complures ab Apollinis tripode triſtes diſcedunt. Sæpe fulminat Saturnius. Phœbus

requiro, Quod curas abigat, quod cum ſpe diuite manet, Quod me Lucanæ iuuenē commendet amicæ. Dextro Hercule.) Huic decimas bonorum uouerunt, ut diteſcerent: unde Perſius Sat. 2

Et ô ſi Sub raſtro crepet argenti mihi ſeria, dextro Hercule. Iupiter Homericus.) Homerus ſcribit ſceptrum & ius à Ioue dari regibus, apud quem Vlyſſes Iliados β. ſic loquitur. Εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς, ᾧ ἔδωκε Κρόνου παῖς ἀγκυλομήτεω σκῆπτρόν τ' ἠδὲ θέμιστας ἵνα σφίσι βασιλεύῃ, *id eſt, Vnus dominus ſit, unus rex, cui dedit filius Saturni uerſuti ſceptrū atq; fas, ut ipſos regat. Et Neſtor Iliados α.* Σκηπτοῦχος βασιλεύς, ᾧ τε Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν, *id ē, Sceptrifer rex cui Iupiter gloriā dedit. Apollinis tripode.) Cum reſpondet quæ nollēt audiſſe.*

Saturnius.) Id eſt, Iupiter, cui fulmen tribuunt poetæ, unde τερπικέραυνος *dicitur. Phœbus aliquando.) Vt in primo Iliad. ob creptā ſacerdotis Chryſæ nomina filiā,* βασιλῆϊ χολωθεὶς, Νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὦρσε κακήν

Phœbi cog/

bus aliquando iaculis pe-
ſtem immittit. Neptunus
plures extinguit quam ſeruat.
Vt interim Veioues iſtos
Pluto-

κακήν, ὀλέκοντο δὲ λαοί, id eſt, Regi iratus morbum excitauit malum, perierűtq; populi Vnde Pæan dicitur, ἀπὸ τοῦ παίειν, id eſt, à feriendo, & Apollo ἀπὸ τοῦ ἀπολλύειν, id eſt, à corrumpendo: & βελεοστιχαρής, id eſt, ſagittis gaudens: & ἑκατηβόλος, id eſt, longe iaciẽs. Veioues iſtos.) Antiqui Romani ut Iouem & Dijouem, à iuuando appellarunt: ita eum deum, qui non iuuandi poteſtatem, ſed uim nocendi haberet (Nam deos quoſdã ut prodeſſent, celebrabant: quoſdam ut ne obeſſent, placabant) Veiouem appellauerunt dempta atq; detracta iuuandi facultate, per hoc στερητικὸν μόριον, id eſt, priuatiuam particulam, ue, Huius dei ſimulacrũ, quod fuit Romæ in æde ipſius, quæ erat inter arcem & capitoliũ, ſagittas tenebat, quæ uidelicet erãt ad nocendum paratæ. Quapropter eum deum pleriq; Apollinem dixerunt. Huiuſmodi ferè Aulus Gellius libri quinti capite duodecimo. Atas.) Aten finxit Homerus quam Latine noxam poſſis dicere. Hæc immittit turbas & offenſas rebus mortalium, quas Litæ ſtudent componere: Eam Iupiter, capillis arreptis, præcipitauit è cœlo, ut dicit Homerus Iliados τ. Eadem inter Agamemnonem & Achillem excitauit diſſidium, de qua Iliados quoq; θ. ſic dicit

Veioues

Plutones, Ates, Pœnas, Febres, atq; id genus, non deos, ſed carnifices cōmemorem. Ego ſum una illa ſtulticia, quæ omneis ex æquo tam parata beneficētia complector. Nec uota moror, nec iraſcor, expoſcēs piamina, ſi quid cęremoniarum fuerit prætermiſſum. Nec cœlum terrę miſceo, ſi quis reliquis inuitatis dijs, me domi relinquat, nec admittat ad nidorem illum uictimarū. Nam cæterorum deorum tanta in his eſt moroſitas, ut prope maius ſit operæpreciū, atq;

ſic dicit, Ἡ δ' ἄτη σθεναρή τε καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν βλάπτουσ' ἀνθρώπους *id eſt, Ate autē robuſta uelox\'q; eſt, quoniā omnes Litas curſu ſuperat: præuenit autē in omnem terrā, nocens hominibus.*

Pœnas, Febres.) Quidā duos tātū deos faciebant, beneficiū & pœnā, *ut Democritus: quod, ut Plini. ait, ad maiorem accedit ſocordiā, q̄ ponere innumeros, qui & lib. 2. autor eſt, Febri publice phanū dicatum fuiſſe in palatio. Piamina.) Credebant offendi deos, ſi quid in ſacris fuiſſet nō rite peractū: id ſi accidiſſet, expiabant. Nec cœlum terræ.) Prouerbiū eſt, quo ſignificamus ſummum tumultū. Sic Iuue. Saty. 2. Quis cœlū terris nō miſceat,*

Democritus

& mare

atque adeo tutius, illos negligere ꝗ colere. Quemadmodum ſunt & homines nonnulli, tam difficiles, & ad lædendum iritabiles, ut præſtiterit eos prorſum alieniſſimos habere, ꝗ familiares. At nemo, inquiunt, ſtulticiæ ſacrificat, neque templũ ſtatuit. Equidē demiror, ut dixi, nōnihil hāc ingratitudinē. Verum hoc quoque pro mea facilitate boni conſulo: quanquam ne hæc quidem deſiderare poſſum. Quid ēm eſt cur tuſculum aut molā, aut hircum, aut ſuem requiram, cum mihi mortales omnes ubiq; gentiū eum cultum perſol-

& mare cœlo? Idē ſexta: Clames licet, & mare cœlo Confundas. Alluſit autem ad fabulam apri Calydonij, quem immiſit Diana, quod cæteris dijs ad conuiuium uocatis, ſola domi remanſerit, quæ apud Naſonē transformatorum lib. 8. ſic: Tangit & ira deos, at nō impune feremus. Quæq; inhonoratæ, nō et dicemur inultæ, Inquit, & Oeneos ultorem ſpreta per agros

Stulticiæ tēplū et ſacra

Miſit aprum. De hac re multus eſt iocus apud Lucianum, in cōuiuio philoſophorũ, ſiue Lapithis. Tuſculum.) Ture olim litabant & mola. Plinius in præfatione: Et mola tantum ſalſa litant, qui non habent tura. Eſt autem mola far toſtum, ſale conſperſum, quo hoſtiæ aſpergeban-

perſoluant, qui uel à theologis maxime probari ſolet? Niſi forte Dianæ debeam inuidere, quod illi humano ſanguine litatur. Ego me tum religioſiſſime coli puto, cũ paſsim, ut faciunt omnes, animo complectũtur, moribus exprimunt, uita repræſentant. Qui quidem diuorum cultus, nec apud Chriſtianos admodum frequens eſt. Quanta turba eorum, qui deiparæ uirgini cereolum affigunt, idq; in meridie, cum nihil eſt opus? Rurſum q̃ pauci qui eandem uitæ caſtimonia

Superſtitioſus cultus imaginum

aſpergebantur, dictum à molito far re. Qui uel à theologis.) Sentit de imitatiõe uitæ, cultus enim dei præcipuus eſt, illum imitari. Moriam imitantur omnes. Dianæ debeam inuidere.) Apud Scythas Tauricæ Dianæ humano ſanguĩe litabatur, in Latio quoque, ut Strabo in quinto ſcribit, templum Dianæ Tauricæ erat, Dianium dictũ, non procul ab Alba, in quo humanis hoſtijs litabatur Dianæ. Idcirco inquit Lactantius diuinarũ inſtitutionum lib. 2. Dij humanas hoſtias excogitauerunt, ipſi hoſtes humani generis, ut q̃ plurimas deuorarent animas. Quanta turba.) Oſtendit quid dixiſſet cultũ optimũ, qui cõſtat imitatione uitæ, non cæremonijs. Et ait plurimos eſſe qui beatã Mariã cæremo

nijs

nia, modeſtia, cœleſtiũ rerum amore ſtudeant æmulari? Nã is demũ uerus eſt cultus, longeq́ cœlitibus gratiſſimus. Præterea cur templum deſiderem, cum orbis hic uniuerſus tẽplũ mihi ſit, ni fallor, pulcherri mum? Neq; uero deſunt myſtæ, niſi ubi deſunt homines. Nec iam uſq;adeo ſtulta ſum, ut ſaxeas ac coloribus fucatas imagines requiram

nijs colãt, perpaucos qui uitã ſtudeant æmulari, hoc eſt, humilitatẽ, puritatẽ, contemptũ diuitiarũ, meditationẽ diuinæ ſcripturæ. Quod aũt per iocũ additum eſt, in meridie, nemo malignius interpretetur, quaſi dãnet ſimplicẽ populi pietatẽ. Etiã ſi Hieronymus Vigilãtio deridenti hunc morẽ, nihil aliud reſpondet, q̃ cereos accendi, non in honorẽ martyrum, ut ipſe calumniabatur, ſed in ſolatium nocturnæ caliginis. Qui calumnijs gaudent, diuidũt quod coniunctum oportuit. Ecce, inquiũt, dãnat publicã eccleſiæ conſuetudinẽ, quæ cereos etiam clara luce accendit diuis. Imò Moria nõ dãnat eos, qui talẽ cultũ qualem cunq; exhibent diuæ uirgini, ſed illos taxat qui quod eſt minimũ præſtant, quod eſt præcipuũ negligentes.

Deſunt myſtæ.) Qui initiati numini ſacra celebrãt.

Vt ſaxeas.) Omnes fermè ueteres ſancti damnabãt in templis imagines, ob metum idololatriæ, id quod

requiram, quæ cultui noſtro nonnunq̃ officiũt, cũ à ſtupidis, & pinguibus iſtis, ſigna pro diuis ipſis adorantur. Nobis interim uſu uenit, quod ſolet ijs, qui à uicarijs ſuis extrudũtur. Mihi tot ſtatuas erectas puto quot ſunt mortales, uiuam mei imaginẽ præ ſe ferentes, etiam ſi no lint. Itaq; nihil eſt quod reliquis dijs inuideã, ſi alijs in angulis terrarum alij colantur, idq; ſtatis diebus: quem/

ex cõpluribus patet locis, ut apud Hieronymum, epiſcopus quidam uelum ſuſtulit, & cõcidit è templo, qd' hominis haberet pictã imaginẽ. Et diuus Gregorius epiſcopũ quẽdam reprehendit, non q̃ imagines fregerit, ſed quod id fecerit abſq; cõſilio fratrũ. Et in eadẽ epiſtola ſæpius inculcat, nihil manufactũ ullo modo debere adorari: at poſteriores theologi rationẽ inuenere, ut ipſis uidetur, argutam, qua eadem ratione adoremus ſaxeam aliquam, & uermiculoſam imaginem, & Chriſtum: uerum de his non diſputo. Sit magna pietatis pars, prouolui gypſo, coloribus lito. Non taxatur hic conſuetudo Chriſtianorũ, ſed illorũ ſtulticia, qui imagines uenerantur non ut ſigna, ſed perinde quaſi ipſæ ſenſum aliquem habeãt, & huic magis fidant quàm illi. Quod ſi conſultum eſt uitare ſcelerum occaſiones, nullum

autem

queãdmodũ Rhodi Phœbus, in Cypro Venus, Argis Iuno, Athenis Minerua, in Olympo Iupiter, Tarenti Neptunus, Lampſaci Priapus, modo mihi cõmuniter

autem ſcelus exe crabilius idololatria, profecto non alienũ fuerit, hanc è medio tollere, ne quid offendat imperitos. Rhodi.) Rhodus

Inſula ẽ Lyciæ, ut Mela ſcribit, in qua, ut Solinus ait, nunq̃ tam nubilũ eſt cœlũ, ut ſol nõ uideatur. Vnde Horatius *in Odis, eã clarã dicit. Quo circa in ea Phœbus colebatur.* Cypro.) *Inſula eſt, quæ Ciliciam à ſeptentrione, Iſſicum ſinum ab oriente, Pamphylium ab occidente, & Aegyptiacum à meridie habet: de qua Strabo libro decimoquarto.* Hanc Flaccus *dicit dilectam Veneri: unde & Cypria dicitur.* Argis.) *Strabo libro octauo, multiplices ponit Arges, hic de Peloponeſiaco loquitur, ubi dicatum erat Iunoni templum. de hoc apud Homerum Iliados δ. ſic loquitur Iuno.* Cyprus Argos

Ἤτοι ἐμοὶ τρεῖς μὲν πολὺ φίλταταί εἰσι πόληες, Ἄργος σπάρτη τε, καὶ εὐρυάγυια μυκήνη, *id eſt, Treis mihi ciuitates multo omnium ſunt maxime dilectæ, Argos, Sparta, & latas uias habens Mycene.* In Olympo.) *Strabo lib. 8. quatuor dicit eſſe Olympos, hic de Peloponeſiaco loquitur, circa quem eſt Elis & Piſa Ioui dicata, ut Strabo ait, & Olympia, ubi Olympici agones fiebãt.* Lampſaci.) *Lampſacũ oppidum* Olympus Lampſacũ

 eſt cir

eſt circa anguſti/ as Helleſpōtiacas, nō procul ab Aby do, ubi Priapus colebatur. De hoc Plin. lib. 5. Con ſultationibus.) Le ge Icaromenippū Luciani, quē Eraſ mus latinitate do/ nauit, & rectius intelliges hunc lo cum. Hic locus to tus

Cōmunis ui ta mortaliū ſtulticiæ ple na

muniter orbis omnis lōge potiores uictimas aſsidue præbeat: Atqui ſi cui uide/ or hæc audacius ꝙ uerius dicere, agedum pauliſper ipſas hominum uitas inſpi ciamus, quò palàm fiat, & quantum mihi debeant, & quanti me faciant maximi pariter ac minimi. At non quorumlibet uitam recen/ ſebimus, nam id quidē per longum, uerum inſignium tantum, unde reliquos fa/ cile ſit æſtimare. Quid enim attinet de uulgo, plebeculaꝗ cōmemorare, quæ ci/ tra cōtrouerſiā tota mea eſt: tot enim un/ diꝗ ſtulticię formis abūdat, tot indies no uas cōminiſcitur, ut nec mille Democriti ad tātos riſus ſuffecerint: quāꝗ illis ipſis Democritis rurſū alio Democrito foret opus. Quin etiā incredibile ſit dictu, quos riſus, quos ludos, quas delitias, homūculi quotidie præbeāt ſuperis. Nam hi quidē horas illas ſobrias, & antemeridianas iur gioſis cōſultationibus, ac uotis audiēdis impar

impartiunt. Cæterum ubi
iam nectare madent, neq;
lubet quicquam ſeriũ age/
re, tum qua parte cœlũ q̃
maxime prominet, ibi con
ſidẽt ac pronis frontibus,
quid agitent homines ſpe/
culantur. Nec eſt aliud ſpe
ctaculum illis ſuauius. De/
um immortalẽ, quod thea/
trũ eſt illud, q̃ uarius ſtul/
torum tumultus? Nã ipſa
nõnunq̃ in deorũ poetico
rum ordinibus cõſidere ſo
leo. Hic deperit in mulier/
culam, & quo minus ada/
matur, hoc amat impoten/
tius. Ille dotem ducit, non
uxorẽ. Ille ſponſam ſuam
proſtituit. Alius zelotypus uelut Argus
obſeruat. Hic in luctu papæ quàm ſtulta
dicit facitq;? cõductis etiã uelut hiſtrioni/
bus, qui luctus fabulam peragãt. Ille flet
ad nouercæ tumulũ. Hic quicquid unde/
cũq; poteſt corradere, id totũ uentriculo
donat, paulo poſt fortiter eſuriturus. Hic

tus iocoſus eſt, & tamẽ ludẽs depin/git imaginẽ uitæ humanæ. Flet ad *nouercæ tumulũ.) Prouerbiũ dictum eſt apud* Græcos, *δακρύειν πρὸς τὸν τῆς μητρυιᾶς τάφον, id eſt,* Fle*re ad nouercæ tu/mulum, de his qui fingerent dolorẽ, cũ apud ſe gauderẽt.* Ventriculo) *Quẽ uulgus ſto/machũ, latini uen triculum uocant.* Ver/

Amantes

Zelotypi.

Luctus funebris

Decoctores

m 3 ſomno

Ocioſi

Curioſi

ſomno & ocio nihil putat felicius. Sunt qui alienis obeundis negocijs ſedulo tumultuantur, ſua negligunt. Eſt qui uerſuris, atq; ære alieno diuitem ſe eſſe putat, mox decocturus. Alius nihil arbitratur felicius, quàm ſi ipſe pauper hæredem locupletet. Hic ob exiguum, idq; incertum lucellū, per omnia maria uolitat, undis ac uentis uitam committēs, nulla pecunia reparabilē. Ille mauult bello diuitias quærere, quàm tutum ociū exigere domi. Sunt qui captandis orbis ſenibus, putant q̄ commodiſſime ad opes perueniri. Neq; deſunt, qui idem malint deamādis beatis aniculis aucupari. Quorū utriq; tum

Auari

Milites

Hæredipetæ

Verſuris.) *Verſura eſt, cum æs alienū ære alieno diſſoluitur, & creditor mutatur, nō liberatur debitor, ſed magis inuoluitur, hinc ducta uoce, ut autor eſt Feſtus, quod creditorem uerterent. Terentius in Phor. In eodē luto hæſitas, uorſuram ſolues.* *Decocturus.)* *Decoxiſſe dicuntur, qui abſumptis omnibus, cedunt bonis, ut loquuntur iureconſulti.*

Orbis ſenibus.) *Orbi ſunt, quibus liberi nō ſunt, hos potiſſimū captāt.*

Beatis aniculis.) *Beatas uocat diuites. Iuuenalis, Optima ſummi Nunc uia proceſſus, uetulæ ueſica beatæ.*

Quos

tum demum egregiã de ſe uoluptatem dijs ſpectatoribus prębent, cum ab ipſis, quos captãt, arte deluduntur. Eſt omniũ ſtultiſſimũ ac ſordidiſſimũ negociatorũ genus, quippe qui rem omnium ſordidiſſimã tractent, idq; ſordidiſſimis rationibus, qui cum paſſim mentiãtur, peierent, furentur, fraudent, imponant, tamen omnium primos ſeſe faciunt, propterea quod digitos habeant auro reuinctos

Negociatores

Quos captant.) Id Horatius narrat de Naſica & Corano. Lucianus itẽ de nonnullis ἐν νεκρικοῖς. Rem omniũ ſordidiſſimam.) Sordidum uocat illiberale et magno animo indignũ. Porrò in bonorum ordine, etiã iuxta peripateticos nihil uilius pecunia, quam ſolã captant negociatores. Nec Cicero probat hoc negociatorum genus, qui hic coemunt, ut alibi carius uendant. Et pauciſſimi ſunt, imò nulli opinor, qui ſine fraude diteſcãt. Et tamen hi ſoli habentur in precio, cum in ſententijs Theologorum planè damnata ſit negociatio, ſi Gregorio credimus, nam hic citatur in ſententijs, nec minus ſi Chryſoſtomo, Auguſtino & Caſſiodoro credimus: nam hi citantur in decretis diſt. octogeſima octaua, quorũ ſanctiſſimis ſcriptis, neſcio quis frater, mercatoribus aſſentari uolens, paleas præpoſuit. Augu-

ctos. Nec deſunt adulatores fraterculi, qui mirētur iſtos, ac uenerabiles palā appellent, nimirum, ut ad ipſos aliqua male partorū portiuncula redeat. Alibi uideas Pythagoricos quoſdam, quibus uſq; adeo omnia uidentur eſſe cōmunia, ut quicquid uſquā incuſtoditum nacti fuerint, id uelut hæreditate obuenerit, æquo animo tollant. Sunt qui uotis tantum diuites ſunt, & iucunda quædam ſibi fingūt ſomnia, idq; ad felicitatem ſatis eſſe putāt. Nonnulli foris diuites haberi

Adulatio concionatorum

Fures

Optatores

ſtinus etiā palàm dicit in lib. de pœnitentia, mercatores & milites pœnitentiā agere nō poſſe. Adulatores fraterculi) Nō *taxat religioſos, ſed adulatores, cuiuſmodi ſunt ī hoc genere nō parum multi, qui concionantur ad quæſtū & nullos ſæpius aut honorificentius appellāt, quàm mercatores, quos uocant uenerabili mercadanti, quod hi dent largius. Alibi uideat Pythagoricos.) Iocatur in furaces, quia Pythagoras dixit,* τῶν φίλων τὰ πάντα κοινὰ εἶναι, *id eſt, amicorum omnia eſſe communia. Id dogma ſequi uidentur, cum ab omnibus, uelut ab amicis accipiunt. Votis tantū.) Vt apud Lucianum in Naui. Foris diuites.) Aiunt Venetijs multos huiuſmodi patricios eſſe. Prorogatorē iudicē)*

Differt

beri gaudent, domi gnauiter eſuriunt. Hic feſtinat quicquid habet profundere, ille per fas nefasq; congerit. Hic candidatus ambit populares honores, ille ad focum ſemet oblectat. Bona pars lites nunquam finiendas agitat, & hinc atque hinc certatim contendunt, ut prorogatorē iudicem, & colluſorem ditent aduocatum. Hic rebus nouandis ſtudet, ille magnū quiddam molitur. Eſt qui Hieroſolymam, Romam, aut diuum Iacobū adeat, ubi nihil eſt illi negocij, domi relictis cum uxore liberis. In ſumma ſi mortalium innumerabiles tumultus è luna

Differt enim ſententiam ne perdat quæſtum. Et colluſorem.) *Colludit, qui nocet parti, quam uidetur tueri, & adiuuat quā uidetur oppugnare, quod iureconſulti uocant præuaricationē.* Eſt qui Hieroſoly.) *Nō dānat eos, qui pio animo uiſunt loca quædam. Tametſi nō uideo qd in his ſit magnæ pietatis, niſi forte ſit aliquid uidiſſe ueſtigia Chriſti et ſanctorum, ut his accēdamur ad æmulationē.* Et *maxima pars hominum, hodie maximo ſuo malo peregrinatur.* Pleriq; *ſub hoc prætextu planos & errones agunt.* Verū *hæc nō libenter audiunt, qui ex hominum uel ſuperſtitione uel malicia lucrum*

Profuſores

Ambitioſi

Litigatores

luna, quemadmodum Menippus olim, deſpicias, putes te muſcarũ, aut culicũ uidere turbã inter ſe rixantium bellantium, inſidiantium, rapientium, ludentium, laſciuientium, naſcentium, cadentium, morientium. Necꝫ ſatis credi poteſt, quos motus, quas tragœdias ciat tantulum animalculum, tamqꝫ mox periturum. Nam aliquoties uel leuis belli, ſeu peſtilentiæ procella multa ſimul milia rapit ac diſſipat. Sed ipſa ſtultiſſima ſim, planeque digna, quam multis cachinnis rideat Democritus, ſi pergam popularium ſtulticiarum, & inſaniarũ formas enumerare. Ad eos accingar, qui ſapientiæ ſpeciem inter mortales tenent, & aureũ illum ramũ, ut aiunt, aucupantur, inter quos

ſentiunt. Verũ tamẽ uide q̃ circunſpecte locutus eſt Eraſmus, etiã ſub aliena perſona neqs poſſit offendi. Non probat eos, q domi relinquũt quos curare debebant, & uiſunt loca, in quibus nihil negocij habebant, tantum uiſunt, ut uiſant. Quemadmodũ Menippus) Extat, ut dixi, dialogus Icaromenippus, ĩ quo Menippus in luna ſedens cõtemplatur mortalium uitam.

Stulticia doctorum hominum.

Aureũ illum ramum.) Alluſit ad ramũ, quẽ duce Sibylla repperit Aeneas apud Vergilium

quos grammatici primas tenent, genus hominū profecto, quo nihil calamitoſius, nihil afflictius, nihil æque dijs inuiſum foret, niſi ego miſerrimæ profeſſionis incommoda dulci quodam inſaniæ genere mitigarem. Neque enim πέντε κατάραις, id eſt, quinq; tantum diris obnoxij ſunt iſti, queēadmodum indicat epigramma Græcum, uerum ſexcentis

liū, ad inferos deſcenſurus, hūc interpretatur ſapientiā. Πέντε κατάραις.) *Id eſt, quinq; execrationibus, ſiue deuotionibus. Alluſit autem ad Græcū epigramma, quod iocatur grāmaticis eſſe,* πέντε γένη, πέντε πτώσεις καὶ πέντε κατάρας, *id eſt, quinq; genera, quinq; caſus, & quinq; deuotiones, ob quinq; primos uerſus* Homericos, *quorū primus incipit à* μῆνιν, *quod iram ſignificat. Secundus* οὐλομένην, *quod pernicioſam ſignificat, habet &* μυρία ἄλγεα, *id eſt, innumeros dolores. Tertius animas mittit ad inferos, Quartus, canum laniationē. Quintus, auium, & iram* Iouis. *Atq; his auſpicijs ingrediuntur ſuum munus. Epigramma autem eſt libro primo* Palladæ *titulo huiuſmodi.* Ἀρχὴ γραμματικῆς πεντάστιχός ἐστι κατάρα. Πρῶτος μῆνιν ἔχει, δεύτερος οὐλομένην. Καὶ μετὰ δ' οὐλομένην Δαναῶν πάλιν ἄλγεα πολλά. Ὁ τρίτατος

Grammatici miſeri

T

ψυχὰς

ſexcentis, ut qui ſemper famelici, ſordidiq́ in ludis illis ſuis, in ludis dixi imò in φροντιστηρίοις, uel piſtrinis potius, ac carnificinis inter puerorum greges, conſeneſcant laboribus, obſurdeſcant clamoribus, fœtore pædoreq́ cõtabeſcant, tamen meo beneficio fit, ut ſibi primi mortaliũ eſſe uideantur. Adeo ſibi placent, dum pauidam turbã minaci uultu uoceq́ territant, dum ferulis, uirgis, loriſq́ conſcindunt miſeros, dumq́ modis omĩbus ſuo arbitra/

Tyrãnis ludi magiſtrorum

ψυχὰς εἰς ἀΐδην κατάγει. τὸ δὲ τέταρτον τὰ ἑλώρια, καὶ κύνες ἀργοί. Πέμπτον, οἰωνοί, καὶ χόλος ἐστὶ Διός. Πῶς οὖν γραμματικὸς δύναται μετὰ πέντε κατάρας, Καὶ πέντε πτώσεις, μὴ μέγα πένθος ἔχειν, *id eſt, Principium grammatices quinq; uerſibus cõtenta eſt deuotio. Primus irã habet, ſecundus pernicioſam. Et poſt pernicioſam Græcorũ rurſum dolores multos, Tertius animas in infernũ deducit. Quarti aũt, tractus, & canes ueloces. Quinti aues, & ira eſt Iouis. Quomodo igitur grammaticus poteſt poſt quinq; execrationes, & quinq; caſus nõ magnũ luctũ habere? In* φροντιστηρίοις.) *Ariſtophanes* ἐν νεφέλαις *Socratis ſcholam uocat* φροντιστήριον, *quaſi dicas, ſolicitudinis locũ, quod illic triſtes ac cogitabũdi*

ſederent

arbitratu ſæuiunt, aſinum illum Cumanũ imitantes. Interim ſordes illæ, meræ mundiciæ uidẽtur, pædor amaracinum olet, miſerri-ma illa ſeruitus regnũ eſſe putatur, adeo ut tyrannidẽ ſuam nolint cũ Phalaridis aut Dionyſij imperio commutare. Sed longe etiã feliciores ſunt, noua quadam doctrinæ perſuaſione. Siquidem cum plerique mera deliramenta pueris inculcent

ſederẽt. Et *Socrates dicere conſueuit* φρόντιζον, *hoc eſt, cogita, hoc dicto adhortans ad diligentem rei cõſideratione͂.* *Aſinũ illũ Cumanũ.)* *Is repertũ leonis exuuiũ adaptarat corpori ſuo, atque ita leo creditus timebatur, donec quidam ex auriũ prominentiũ indicio ſenſit aſinum eſſe, deinde fuſte cõtuſus, ad ſtabulum reductus eſt.* *Amaracinum olet.)* De *compoſitione unguẽti Amaracini, quod & ſampſucinũ uocãt, uide Dioſcoridẽ in primo.* Hoc *Plinius in. 13. libro dicit, optimũ fuiſſe in Cypro & Mytilenis, quod ibi ſanſucus abundet.* *Tyrannidem ſuã.)* Eſt *omnino ſimulacrum tyranni, ſæuus, ut ferè ſunt omnes, ludi magiſter, adeo ut Dionyſius Syracuſis expulſus, Corinthi ludum aperuerit literarũ, cum ſine tyrannide uiuere nõ poſſet, tam malus præceptor, q̃ fuerat rex.* *Phalaridis.)* *Phalaris Agrigẽtinorũ tyrãnus, adeo crudelis, ut* φαλαρισμὸν

cent, tamẽ dij boni, quem nõ illi Palæmonem, quem non Donatum præ ſe contẽnunt? idq́; neſcio quibus præſtigijs mire efficiunt, ut ſtultis materculis & idiotis patribus tales uideantur, quales ipſi ſe faciunt. Iam adde & hoc uoluptatis genus, quoties iſtorum aliquis Anchiſæ matrem, aut uoculam uulgo incognitã, in putri quapiã charta deprehẽderit, puta bubſequam, bouinatorem aut manticulatorẽ, aut ſi quis uetuſti ſaxi fragmentum, mutilis notatum literis, alicubi effoderit: ô Iupiter, quæ tum exultatio, qui triumphi, quæ encomia, perinde

Arrogantia eorundem *λαρεισμὸν uocẽt durius imperium.* *Anchiſæ matrẽ)* *Ex Homero ſolẽt talia proponere, & facinus eſt ignorare quicq̃ huiuſmodi.* *Bubſequã.)* *Hoc utitur Apuleius, pro eo qui ſeqtur boues.* *Bouinatorem.)* *Bouinari* *Bouinari ueteres dicebant tergiuerſari in cauſa: & bouinator, tergiuerſator. Cuius meminit Aul. Gellius.* *Manticulator* *Manticulatorem.)* *Feſtus oſtendit olim manticulari dictum fuiſſe, pro clanculum ſuffurari.* *Vetuſti ſaxi fragmentum.)* *Sunt qui adeo ſuperſtitioſe uenerentur antiquitatem, ut rudera quoq; tantũ non adorent, & putria ſaxa, quanq̃ moderatum antiquitatis ſtudium in laude ponendum*

inde quaſi uel Africam deuicerint, uel Babylonas ceperint. Quid autem cũ frigidiſſimos & inſulſiſſimos uerſiculos ſuos paſſim oſtentant, neque deſunt qui mirẽtur, iam plane Maronis animã in ſuum pectus demigraſſe credunt. At nihil omnium ſuauius, ꝙ cũ ipſi inter ſeſe mutua talione laudant ac mirantur, uiciſſimq; ſcabunt. Quod ſi quis alius uerbulo lapſus ſit, idq; forte fortuna hic oculatior deprehẽderit, ἡράκλεις, quæ protinus tragœdiæ, quæ digladiationes, quæ conuicia, quæ inuectiuæ? Male propicios habeam omnes grammaticos, ſi quid

ponendũ eſt. Africam deuicerint.) Quod longo ancipitiq; bello, uix tãdem Scipionũ maxime auſpicijs deuicta ſit à Romanis. *Vel Babylonas.)* Prouerbiale eſt apud Lucianũ. Hanc opulentiſſimam urbem cepit Darius opera Zopiri. *Maronis animum.)* Alluſit ad id, quod Ennius ſomniauit, animã Homeri in ſuũ demigraſſe corpus, Quod notãs Perſius, ait: Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſo Memini, ut repente ſic poeta prodirem.

Ηράκλεις.) Id eſt, O Hercules. Eſt autem uox abominantis, quod Hercules ſoleat in malis opitulari, Vnde & ἀποτρόπαιον uocant.

Cum

ſi quid mentior. Noui quēdam πολυτεχνότατον, Græcum, Latinum, mathematicū, philoſophum, medicū, καὶ ταῦτα βασιλικόν, iam ſexagenarium, qui cæteris rebus omiſſis, annis plus uiginti ſe torquet ac diſcruciat in grammatica, prorſus felicem ſe fore ratus, ſi tam diu liceat uiuere, donec certò ſtatuat, quomodo diſtinguēdæ ſint octo partes orationis, quod hactenus nemo Græcorum aut Latinorum ad plenum præſtare ualuit. Perinde quaſi res ſit bello quoq; uindicanda, ſi quis coniunctionem faciat dictionem ad aduerbiorum ius pertinentē. Et hac gratia, cum totidem ſint grammaticæ quot grammatici: imò plures, quādoquidem Aldus meus unus, plus quinquies grammaticam dedit: hic nullam omnino quantumuis barbare aut moleſte ſcriptam prætermittit, quam non euoluat, excutiatq;, nemini non inuidens, ſi quid quantumlibet inepte moliatur in hoc genere, miſere timens, ne quis forte gloriam hanc præripiat, & pereant tot annorum labores. Vtrum inſaniam hāc uocare mauultis, an ſtulticiā? Nam mea quidem haud magni refert, modo fateamini

meo

meo beneficio fieri, ut ani/mal omnium alioqui lõge miſerrimum, eò felicitatis euehatur, ut ſortẽ ſuam ne/que cum Perſarũ regibus cupiat permutare. Minus mihi debẽt poetæ, tametſi uel ex profeſſo meæ ſunt factionis, quippe liberum genus, ut habet prouerbi/um, quorũ omne ſtudium nõ aliò pertinet, quàm ad demulcendas ſtultorũ au/res, idq́ʒ meris nugamẽtis, ac ridiculis fabulis. Et ta/men his freti dictu mirum, ut cũ ſibi polliceantur im/mortalitatem, & dijs parẽ uitam, tum alijs eandẽ pro/mittant. Huic ordini præ/cæteris familiares φιλαυτία κὴ κολακία, nec ab ullo mor/talium

Cum Perſarũ regibus.) Quod de horum opulentia prodigioſa quædã ferebantur. Hora/tius: Perſarum ui/gui rege beatior. Et, Perſicos odi puer apparatus.

Vt habet pro/uerbiũ) τῶν ποιη/τῶν καὶ ζωγρα/φίων αὐτεύθυνον γένος, id eſt, Poe/tarum & pictorũ liberũ genus. Me/minit Lucia. Item Horatius: Pictori/bus atque poetis, Quid libet audẽ/di ſemp fuit æqua poteſtas. φιλαυ/τία κὴ κολακία) φιλαυτία, id eſt, amor ſui, quod ferè ſibijpſis placent. κολακία, id eſt, adulatio, quod palàm aſſentẽtur his, quos laudãt, & ex nebulonibus ſpurciſſimis deos non/

Poetæ

n nunquam

Rhetores

nunquam faciunt. Colludũtq́;.) Ad miſcent enim hi nonnihil philoſophiæ, uelut Fab. & Cicero. De iocãdi ratiõe.) In oratore Ciceronis plurima tradũtur de facetia, apud Quintilianũ de riſu. Ad Herennium.) Stilus ĩdicat nõ eſſe Ciceronis, et alia quædam argumẽta. Is igitur qſqs fuit in primo libro, tradẽs qbus modis ſuccurrẽdũ eſt, quoties iudex defeſſus eſt audiẽdo, plurimas iocãdi ſpecies attingit & inter cæteras ponit ſtulticiã. Riſu tamẽ eludatur)

talium genere color neque ſimplicius, neq; conſtantius. Porrò rhetores, quanq; nonnihil illi quidem præuaricantur, colluduntq; cũ philoſophis, tamen hos quoq; noſtræ factiõis eſſe, cum alia multa, tum illud in primis arguit, quod pręter alias nugas, tam accurate, tam multa de iocãdi ratione conſcripſerunt. Atq; adeo ſtulticiã ipſam inter facetiarum ſpecies numerat, quiſquis is fuit, qui ad Herennium dicẽdi artem conſcripſit: Quodq; apud Quintilianum, huius ordinis longe principẽ, caput eſt de riſu uel Iliade prolixius: tantum deniq; ſtulticiæ tribuũt, ut ſæpenumero quod nullis argumẽtis dilui poſſit, riſu tamen eludatur. Niſi ſi quis hoc arbitretur ad ſtulticiã nõ pertinere

nere, ridiculis dictis excitare cachinnos, idq; arte. Huius farinæ ſunt & iſti, qui libris ędendis famam immortalem aucupantur. Hi cum omnes mihi plurimũ debent, tum præcipue qui meras nugas chartis illinunt. Nam qui erudite ad paucorum doctorum iudicium ſcribunt, quiq; nec Perſium, nec Lælium iudicem recuſant, mihi quidẽ miſerandi magis, quàm beati uidẽtur, ut qui ſeſe perpetuo torqueãt. Addunt, mutant, adimũt, reponũt, repetunt, recudunt, oſtendunt, nonum in annũ premunt, nec unq̃ ſibi ſatisfaciunt, ac futile præmium, nempe laudem, eamq; per paucorũ, tanti emunt, tot uigilijs

Scriptores librorum

Vt Cicero deprehenſus in mendacio, quod domum emiſſet, quã negauerat ſe empturũ eluſit ad hunc modũ, ut diceret eſſe ſapientis patrisfamiliâs, diſſimulare quod uelit agere. Nec Perſium nec Lælium.) *Hos iudices uelut doctos recuſat Lucilius, qui iocatur ſe Tarẽtinis, & Cõſentinis, uelut craſſis hominibus ſcrĩbere. Lege præfationẽ Cicerõis, in primũ librũ de finibus bonorũ & malorũ.* Nonum in annũ premũt.) *Alluſit ad illud* Horatianum, *Nonumq; prematur in annum.* Somni rerum omnium dulciſſimi.) Nam id

n 2 epithe

uigilijs, ſomniq́;, rerũ omnium dulciſſimi, tãta iactura, tot ſudoribus, tot crucibus. Adde nunc ualetudinis diſpendiũ, formæ perniciem, lippitudinem, aut etiam cęcitatem, paupertatem, inuidiam, uoluptatũ abſtinentiam, ſenectutem præproperam, mortẽ præmaturã, & ſi qua ſunt alia eiuſmodi. Tantis malis ſapiens ille redimẽdũ exiſtimat, ut ab uno aut altero lippo probetur. At meus ille ſcriptor, quãto delirat felicius, dũ nulla lucubratione, uerũ utcunq; uiſum eſt animo, quicquid in calamum incidit, uel ſomnia ſua, ſtatim literis prodit, leui duntaxat chartarũ iactura, nõ ignarus futurum, ut quo nugaciores nugas ſcripſerit, hoc à pluribꝰ, id eſt ſtultis & indoctis omnibus probetur. Quid enim eſt negocij, treis illos doctos, ſi tamen ea legerint, contemnere? Aut quid ualebit, tam paucorum

epithetum poetæ ſomno frequentiſſime tribuunt, ut Theocritus in Europe, ὕπνος ὅτε γλυκίων μέλιτος βλεφάροισιν ἐφίζων. id eſt Sōnus quãdo dulcior melle palpebris inſedit. Ab altero lip.) Quod lippiant ferè impēdio ſtudioſi. Ita Hora. Namq; pila crudis inimicũ & ludere lippis.

Alieno

corum ſapiētum calculus in tam immenſa reclamantium turba? Sed magis etiam ſapiunt, qui aliena pro ſuis ædunt, & alieno magnoq́ꝫ partam labore gloriam, uerbis in ſe tranſmouent, hoc uidelicet freti, quod arbitrentur futurū, ut etiam ſi maxime coarguantur plagij, tamen aliquanti temporis uſurā ſint interim lucrifacturi. Vide re eſt operæprecium, q̄ꝫ hi ſibi placeant, cū uulgo laudantur, cum digito oſtenduntur in turba, οὗτός ἐστιν ὁ δεινὸς ἐκεῖνος. cum apud bibliopolas proſtant, cum in omniū paginarū frōtibus legūtur

Alieno magno) Retulit *Terentij uerba ex* Eunu*cho. Coarguantur plagij.)* Plagi*um eſt furti genus quoties abducuntur aliena mancipia, aut liberi: id qui faciūt plagiarij uocātur.* οὗτός ἐστιν ὁ δεινὸς ἐκεῖνος.) Id *eſt,* Hic *eſt admirandus ille.* Id *olim ioco tortū eſt in* De*moſthenē, gloriæ cupidiſſimū,* οὗτός ἐστιν ὁ Δημοσθένης, *id eſt, hic eſt ille* Demoſthenes.

Plagium

At Diogenes *oſtēdit illū medio digito porrecto.* Per*ſius:* At *pulchrum eſt digito monſtrari & dicier hic eſt.* Et Horatius: *Quod monſtror digito prætereuntium.* In *eundem* Demoſthenē *iactatum eſt carmen illud.* Hom. δεινὸς ἀνὴρ τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο.

leguntur tria nomina, præſertim peregrina, ac magicis illis ſimilia. Quæ per deum immortalem quid aliud ſunt quàm nomina? Deinde quàm à paucis cognoſcenda, ſi mundi uaſtitatē reſpicias: tum à quāto paucioribus laudanda, ut ſunt etiam indoctorum diuerſa palata. Quid quod ea ipſa nomina non raro confinguntur, aut è priſcorum libris adoptantur? Cum alius ſeſe Telemachum, alius Stelenū aut Laertem: hic Polycratem, ille Thraſymachū ſeſe nominari gaudet, ut nihil iam referat, etiam ſi chamæleonti aut cucurbitæ ſiue, quemadmodum

id eſt, difficilis uir facile & inſontē accuſauerit. Præ*ſertim pegrina.)* *Faſtidiūt eni chriſtiana nomina, ſed iā* Hercules Hāni*bales uocari gaudent.* Ac magicis *illis.)* Nam magi *Hebraicis aut* A*rabicis, & quàm poſſunt peregrinis utūtur uerbis, quo magis miretur uulgus.* Di*uerſa palata.)* Nō *omnibus idem placet cibus, ita non idem ſtilus omnibus.* Horati. *Tres mihi cōuiuæ prope diſſentire uidentur,* Poſcentes *uario multum diuerſa palato.* Telemachum, *alius.)* Vide *ut data opera cauerit, ne alicuius famam læderet.* Hic *poterat nominare quoſdā, & locus requirebat, tamen de induſtria*

dum ſolent philoſophi lo‑ qui, alpha aut beta librum inſcribas. Illud autem lepi diſſimũ, cũ mutuis epiſto‑ lis, carminibus, encomijs ſeſe uiciſſim laudant, ſtulti ſtultos, indoctos indocti. Hic illius ſuffragio diſce‑ dit Alcęus, ille huius Calli machus. ille huic eſt M. Tullio ſuperior, hic illi Pla tone doctior. Nonnunquã etiam antagoniſtam quæ runt, cuius æmulatione fa‑ mam augeant. Hinc ſcindi tur incertum ſtudia in con traria uulgus, donec uter‑ que dux re bene geſta ui‑ ctor diſcedit, uterq; trium‑ phum agit. Rident hæc ſa‑ pientes

poſuit noĩa, quæ nullus adhuc ſcri‑ ptorũ huius tẽpo ris uſurpauit. Al‑ pha & beta.) Per literas demõſtrat ſæpenũero et Ari*ſtoteles & maxi‑ me mathematici.*

Hic illius ſuffra gio.) Alluſit ad il lam Horatianam *fabulã de duobus fratribus, altero rhetore, altero iu‑ recõſulto, qui mu tuo ſe laudabãt in cauſis agẽdis. Ita poeta poetæ adu‑ latur.* Diſcedo, *in‑ quit, Alcæus pun cto illius, ille meo quis? Quis niſi* Callimachus? *Anta‑ goniſtam.) ἀνταγωνιστής, eſt concertator, ſiue aduer ſarius in certamine.* Hic Eraſmus *uidetur diuinaſſe Leos, Latomos ac* Stunicas *ſuos exorituros.* Scindi *tur incertum.) Verſus eſt Vergilianus.* Studium *uocat*

pientes,ut,ueluti ſunt,ſtultiſſima.Quis enim negat? Sed interim meo beneficio ſuauem uitam agunt, ne cum Scipiōibus quidē ſuos triumphos cōmutaturi.Quanquā docti quoque interim dum hæc magna cū animi uoluptate rident, & aliena fruuntur inſania, non paulum mihi debent & ipſi,quod inficiari non poſſunt,niſi ſint omnium ingratiſſimi. Inter eruditos iurecōſulti ſibi uel primum uindicant locū,neq; quiſq; alius æque ſibi placet,dum Siſyphi ſaxū aſſidue uoluunt,ac ſexcentas leges eodem ſpiritu contexunt,nihil refert q̄ ad rem pertinentes,dumq; gloſſematis gloſſemata,opiniones opiniōibus cumulantes,efficiūt ut ſtudiū illud omnium difficilimū eſſe uideatur. Quicquid enim laborioſum,idem protinus & præclarum

hic furorē. Siſyphi ſaxū.) Apud inferos magno conatu Siſyphus ſaxū uoluit in ſummum montem, id rurſum deuoluitur in imam uallem, illeq; rurſum in montem tollit. Ita quidam iureconſulti mittunt nos ad aliquam legem. Ad eam ubi uentum eſt, & nihil inuentum remittunt nos ad ſuperiorem legem, atq; ita lectorem Siſyphio labore exercent.

Iurecōſulti

Acre

clarum exiſtimant. Adiungamus his dialecticos ac ſophiſtas, hominũ genus quouis ære Dodonæo loquacius, ut quorum unuſquiuis cũ uicenis delectis mulieribus garrulitate decertare poſſit. feliciores tamen futuri, ſi tantũ linguaces eſſent, non etiam rixoſi adeo

Dialectici

Aere Dodonæo loquacius.) In oraculo Iouis Dodonæi locus erat undiq; ſeptus æreis lebetibus ita cõpoſitis, ut unus motus moueret proximum, & is item proximũ, ſicq; ſonitu per ſucceſſionem obambulante in orbẽ, multo tempore durabat tinnitus. Vnde prouerbiũ dictum in querulos: & quãuis puſilla de re uerba ſine fine facientes. Qui plura uolet cognoſcere, legat Eraſmi Chiliadas, in quibus copioſius explicatur. Illud obiter annotandum, pueriliter lapſum Franciſcum Picum in commentariolis illis, quæ ſcripſit in hymnũ ſuum de trinitatis laude. Admiratur enim quoſdã interpretari de loquacibus, cum Suidas teſtetur dici ſolitum, περὶ τῶν μικρολογούντων, arbitrans μικρολογεῖν idem eſſe, quod pauca loqui, cum ſignificet de re puſilla uerba facere, quod eſt ſordidorum & parcorum, quos minima quoq; mouent. Stephanus in dictiõe δωδώνη palàm interpretatur de loquacibus. Sic enim ait, ἔστι δὲ καὶ παροιμία Δωδωναῖον χαλκεῖον, ἐπὶ τῶν πολλὰ λαλούντων, ἢ ὁ/

adeo ut de lana caprina pertinaciſſime digladientur, & nimium altercando plerunq; ueritatem amittant. Hos tamē ſua philautia beatos reddit, dum tribus inſtructi ſyllogiſmis, incunctanter audent quauis de re cum quouis manū conſerere. Cæterū pertinacia reddit inuictos, etiāſi Stentorem opponas. Sub hos prodeunt philoſophi, barba pallioq; uerendi, qui ſe ſolos ſapere prædicant, reliquos

Philoſophi

τι τὸ χαλκεῖον πληττόμενον ἠχεῖ ὑπὸ μάςιγος, ἢ ὅτι τῇ βίᾳ τῶν ἀνέμων ἠχεῖ, ἀφ' οὗ ἡ παροιμία, *id eſt*, Eſt *autem prouerbiū*, Dodonæ*um æs de multa loquētibus, uel q̃ æs dū ꝑcutitur à flagello, ſonat: uel quod uentorū uiolentia ſonat, à quo prouerbium.* De *lana capri.)* Pro*uerbium pro re nihili, ſimile eſt*, De *aſini umbra.* Ho*ratius*, Rix*antur de lana ſæpe caprina.* Nimiū *altercando.)Mimus eſt* Publi*anus, quem citant inter cæteros*, Aul. Gelli*us &* Macrobi*us:* Nimiū *altercando ueritas amittitur.* Tribus *inſtructi.)* Tres *poſuit, pro paucis, ut illud apud* Teren. Tria *hodie nõ cõmutabitis uerba.* Etiam *ſi* Stentorem.)Hunc *inducit* Homerus *clamoſiſſimū, ut uox illius eſſet tanta, quanta quinquaginta hominū.* Vnde Iliados. σ. Στέντορι εἰσάμενος μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ, Ὃς τόσον αὐδήσασ-

κ' ὅσον

liquos om̃es mortales, umbras uolitare. Quàm uero ſuauiter delirant, cum innumerabiles ędificãt mundos, dũ ſolem, dum lunã, ſtellas, orbes, tanq̃ pollice filoúe metiuntur, dum fulminum, uentorum, eclipſium ac cæterarum inexplicabilium rerum cauſas reddunt, nihil uſquã hæſitantes, perinde quaſi naturæ rerũ architectrici fuerint à ſecretis, quaſiúe è deorum cõſilio nobis aduenerint: quos interim natura cum ſuis cõiecturis, magnifice ridet. Nã nihil apud illos eſſe comperti, uel illud ſatis magnum eſt argumentum, quod ſingulis de rebus inexplicabilis inter ipſos eſt digladiatio. Ii cum nihil omnino ſciant, tamẽ omnia ſe ſcire profitentur: cũq; ſeipſos ignorent, neq;

foſſam

ὅσσον ἄλλοι πεντήκοντα, id eſt, Stentori aſſimilis magnanimo æneam uocẽ habenti, Qui tantũ clamauit, quantum alij quinquaginta. Vnde Iuue. Clamas ut Stentora uincere poſſis. Vmbras uolitare.) Homerus *Odyſſ. κ. ſcribit ſolũ inter manes Tireſiã ſapere, cæteros umbras uolitare. Vnde Circe ad Vlyſſem de Tireſia loquẽs, ſic ait,* τοῦ τε φρένες ἔμπεδοί εἰσι, τῷ δ' καὶ τεθνηῶτι νόον πόρε Περσεφόνεια οἴῳ πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι, *id eſt,*

Huius

foſſam aliquoties, aut ſaxū obuium uideant, uel quia lippiūt pleriq;, uel quia peregrinantur animi, tamen ideas, uniuerſalia, formas ſeparatas, primas materias, quidditates, ecceitates, formalitates, inſtātia uidere ſe prædicant, res adeo tenues, ut neq; Lynceus, opinor, poſſit perſpicere. Tū uero præcipue prophanū uulgus aſpernantur, quoties triquetris, et tetragonis, circulis, atq; huiuſmodi picturis mathematicis, alijs ſuper alias inductis, & in labyrin

eſt, Huius mēs firma ē, Huicq; mortuo mentem dedit Perſephone, ut ſolus ſapere poſſit, aliæ autem umbræ uolitāt. Quia lippiunt.) Nimiū ob ſtudiū. Animus autē peregrinatur, dum intenti cogitationibus non ſumus apud nos: Horatius: *Dum peregre eſt animus ſine corpore uelox.*

Mathematici

Alluſit ad duas fabellas, alteram de philoſopho dum contemplatur aſtra in foueam lapſo, quem anus irriſit, quod conaretur uidere quod eſſet in cœlis, cum quod ante pedes eſſet, non uideret. Alteram de aſtrologo, qui reuertens à cœna, impegit in ſaxum, è pariete prominens, cuius meminit Ioannes *Campanus. Quidditates, ecceitates.)* Hæc *ſunt portenta uerborum à recētioribus theologis excogitata.*

Alijs ſup alias.) Hoc *imitatus eſt ex* Icaromenippo

Luciani

labyrinthi ſpeciem confuſis, præterea literis uelut in acie diſpoſitis, ac ſubinde alio atque alio repetitis ordine, tenebras offundunt imperitioribus. Neq; deſunt ex hoc genere qui futura quoq; prædicant conſultis aſtris, ac miracula plus quàm magica pollicentur, & inueniunt homines fortunati, qui hæc quoque credant. Porrò theologos ſilentio trāſire fortaſſe præſtiterit, καὶ ταύτην καμαρίναν μὴ κινεῖν, nec hāc anagyrim

Luciani, ſicut alia nonnulla. In labyrinthi.) Dicuntur & picturæ quædā labyrinthi, lineis ita circumductis, ut non ſit exitus. Notat autem figuras aſtrologorū.

Prognoſtica

Tenebras offundūt.) Hinc palàm eſt, hoc loco reprehendi eos, qui figuris his docēdi cauſa utuntur, ſed in hoc ut res difficilior cognitu uideatur, ut ſolent indocti oſtentatores, aut certe moleſti. Quorſum enim attinet rem per ſe facilem, huiuſmodi difficultatibus inuoluere. Ita ut fecit Rabanus ſuis literarijs figuris.

Theologi

Καὶ ταύτην καμαρίναν οὐ κινεῖν.) id eſt, Et hanc camarinam non mouere. Camarina palus erat, peſtilenti exhalatione noxia ciuitati proximæ. Conſultus Apollo num eam deberent ſiccare, reſpondit, μὴ κινεῖν τὴν καμαρίναν, id iſt, ne mouete Camarinam. poſt obliti oraculi, deſiccarunt, & ceſſauit

Camarina

gyrim tangere, utpote genus hominum̃ mire ſuperciliosum atq; iritabile, ne forte turmatim ſexcentis concluſionibus adoriãtur, & ad Palinodiam adigãt, quod ſi recuſem, protinus hæreticam clamitẽt, Nam illico ſolent hoc terrere fulmine

ceſſauit quidẽ peſtis, ſed hoſtes per eã ingreſſi populati ſunt ciuitatẽ, Ita Seruius, ſed copioſius ſuper hac re in Chiliadibus uis Eraſmus, Neque uero quiſquã iniquius interpretetur hic notari theologos, uere theologos, cum id habeam compertum, Eraſmum omnibus quidem fauere ſtudijs, nulli tamen magis, quàm theologorum, in quo totus noctes diesq; uerſatur, Notantur autem quidam craſſi theologi, & nihil minus quàm theologi qui uel ineptas quæſtiunculas conſectãtur, uel arroganter magis quàm pie docti ſunt, id quod paulo poſt ex ipſius uerbis palàm fiet. Anagyris *Nec hãc anagyrim,) Quidam anagyrim herbã putant, quæ contrectata, peſſime oleat. quam Dioſcorides libro tertio ſic deſcribit, ἀνάγυρις θάμνος ἐστὶ φύλλοις καὶ ῥάβδοις προσεμφερὴς ἄγνῳ. δενδρώδης, βαρύοσμος ἰσχυρῶς, ἄνθος κράμβῃ ἐοικός, id eſt, Anagyris frutex eſt, folijs & uirgis aſſimilis agno, arbori ſimilis, odore uehemẽter graui, florẽ habet crambæ ſimilẽ.* Palinodia *Ad palinodiã) παλινῳδία, recantatio, cum diuerſa oratione corrigimus*

mine, ſi cui ſunt parũ propicij. Sanè quanquam non alij ſunt, qui minus libẽter agnoſcant meam in ſe beneficentiam, tamen hi quoque non mediocribus nominibus obſtricti ſunt, dum felices ſua Philautia perinde quaſi ipſi tertium incolant cœlum, ita reliquos mortaleis omneis, ut humi reptãtes pecudes, è ſublimi deſpiciunt, ac propè commiſerantur, dum tanto magiſtralium definitionũ, concluſionum, corollariorum propo

mus ſuperiorem.

Parũ propicij.) Propicios *uocamus deos aut parentes, cũ irati nõ ſunt, ſed bene uolunt.* Eſt *aũt mirũ ſupercilium quorundam theologorum: nã de doctis & bonis non loquor, qui nihil nõ definiũt, ut qui ul li decretorũ refragetur, aut ullum uerbum cõmutet, ſtatim odioſum illud nomen hæretici occlamant, cum palàm ſit, nullum hominum genus longius abeſſe à uera Chriſti doctrina.* Nominibus obſtricti.) *Nomina uocat titulos debitorum, & quidem eleganter.* Corollarium.) *Corollarium Latini uocant auctariũ illud quod præter debitum additur, dictũ à coronis. Nam ſi in ludis placuiſſent actores, adijciebantur eis præter coronã promiſſam, paruæ corollæ, quæ corollaria uocabant. Sophiſtæ capiũt corollarium pro propoſitione, quam ex*

Corollariũ

aliis

propoſitionũ explicitarum & implicitarum agmine ſepti ſunt, tot exuberant κρησφυγέτοις, ut nec Vulcanijs uinculis ſic poſsint irretiri

alijs cõcluſionibus inferunt. Explici*tarum & implicitarũ.)* His *uerbis utũtur illi, putidis profecto nimiũ ac moleſtis auribus ingenuis.* Explicit*as exigunt ab omnibus* Chriſt*ianis, implicitas ab eruditis.* Κρησφυγέτοις.)Κρησφύγετον *Græci uocant ſuffugium, à Creta & fuga compoſita dictione, de quo* Suid*as ſic ait,* κρησφύγετα τὰ πρὸς τοὺς χειμῶνας στεγνά, καὶ ὀχυρώματα καὶ καταφυγή. οἱ δέ φασιν, ὅτι τοὺς κρηταιεῖς οἱ νησιῶται, ἅμα μίνῳ τῷ βασιλεῖ θαλαττοκρατοῦντας, ἔφυγον εἰς σπήλαιά τινα ὅθεν ἐκεῖνα ὠνομάσθησαν κρησφύγετα, *id eſt, Creſphygeta ſunt quæ contra aeris frigiditatem anguſta ſunt, & munitiones, & refugium.* Nonnulli *autẽ dicunt, quod Cretenſes ſimul cum Minoe rege, maris imperium tenentes, cæteri inſulares fugerunt in ſpeluncas, unde illæ uocatæ ſunt Creſphygeta. Vulcanijs uinculis.) Apud Homerum Vulcanus obſepſit thorũ ſuum uinculis adamantinis & ineuitabilibus, quibus Martem & Venerem irretiuit. Quæ Homerus Odyſſeæ* θ. *ſic deſcribit,* βῆ ῥ' ἴμεν ἐς χαλκεῶνα, κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων, Ἐν δ' ἔθετ' ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα, κόπτε δὲ δεσμοὺς Ἀῤῥήκτους, ἀλύτους, ὄφρα

κρησφύγετα

ἔμπεδον

retiri, quin elabātur diſtinctionibus, quibus nodos omneis adeo facile ſecant, ut nō tenedia bipennis melius: tot nuper excogitatis uocabulis, ac prodigioſis uocibus ſcatent. Præterea dum

ἔμπεδον αὖθι μένοιεν. Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε δόλον κεχολωμένος ἄρει βῆ ῥ' ἴμεν ἐς θάλαμον, ὅτι φίλα δέμνι' ἔκειτο Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἑρμῖσιν χέε δέσματα κύκλῳ ἁπάντῃ, Πολλὰ δὲ καὶ καθύπερθε μελαθρόφιν ἐξεκέχυντο Ἠΰτ' ἀράχνια λεπτὰ τά κ' οὔ τις οὐδὲ ἴδοιτο Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id eſt, Properiter iuit in officinā, mala pro fundamente ſtruens, ſuoq́; loco incudem impoſuit, excuditq́; uincula infrangibilia, inſolubilia, ut firma manerent: ſed poſtquam fabricauit dolum, iratus Marti, iuit in thalamum, ubi chara cubilia poſita erant, circumq́; fulcra fudit uincula, in circuitu ubiq́;. Multa autem & ſuperius per domum effuſa fuerunt, tanquam araneæ tenues, quas nullus uideret, ne deorum quidem quiſquam. *Elabantur diſtinctionibus.*) Apte dixit, elabantur, Elabitur enim, qui captus erat. Quid eſt enim quod diſtinctionibus ſolui non poſſit? *Tenedia bipennis.*) Prouerbium eſt in eos qui ſtatim ac facile rem expediūt, *τενέδιος πέλεκυς*, à ſecuri tenedia, qua ſtatim occidebatur, qui in cauſa uictus fuiſſet: ſed de hoc copioſius in Chilia. *Nuper excogitatis uocabulis*

dum arcana myſteria ſuo explicant arbitratu, qua ratione conditus ac digeſtus ſit mundus. Per quos canales labes illa peccati in poſteritatẽ deriuata ſit: quib. modis, qua menſura, quantulo tẽpore in uirginis utero ſit abſolutus Chriſtus, quemadmodum in ſynaxi accidentia ſubſiſtant ſine domicilio. Sed hæc protrita. Illa demum magnis, & illumi-

bulis.) Quæ nec apud ethnicos reperiuntur, ut ſorteitas, quidditas, qualificatio, ecceitas, annihilare, tranſubſtantiare, atq; id genus ſexcẽta. Arcana myſteria,) Ludit Moria, tamen ut ſerio loquamur, ueteres illi theologi, qui uere diuinas literas imbiberant, & ſapiebant eas non ſolum intelligebant, de rebus huiuſmodi & pauca tradiderunt, & non ſine reuerentia. Deniq; coacti diſputationibus hæreticorum. Nunc miro ſupercilio definimus omnia, nõ ſolum quid ſit, ſed quibus modis id fieri poſſit, aut factum ſit. Veteres tantum crediderunt peccatũ defluxiſſe ab Adam, nunc q̃ putide diſputant de modo defluendi, quaſi uero quicq̃ hoc pertineat ad Chriſtianã pietatem, aut Chriſti myſteria, quæ magis ſunt adoranda, q̃ excutienda ſophiſticis argutijs.

Synaxis

In ſynaxi.) Quod Latine dicere poſſis, coniunctionem, ſiue coagmentationem, aut conciliationẽ: ita uocat Dionyſius,

quam

illuminatis, ut uocant, theologis digna putãt, ad hæc ſi quando incidunt, expergiſcuntur. Num quod inſtans in generatione diuina: Num plures in Chriſto filiationes. Num poſſibilis propoſitio? Pater deus odit filiũ? Num deus potuerit ſuppoſitare mulierem, num

quã nos uocamus euchariſtiã, quod hoc myſterio repræſentatur humana coniunctio, & ut ita dicã, unitas Chriſtianorũ. Illuminatis, ut uo.) Tribuũt illuminato theologo, nonnihil ſupra Romanum pontificem, aut etiam conciliũ. Num quod inſtans)Quot locis diuus Paulus deterret ab huiuſmodi quæſtionibus, quæ nihil conferãt ad pietatem, ſed magis gignant lites & rixas, ſapiunt faſtum, & ſcholam, ut ait Auguſtinus, diaboli. Quo magis admiror, eſſe theologos, quibus nihil aliud placeat. Pater deus odit filium.) Dic mihi candide lector, etiam ſi uera ſint quæ ſuper his diſputantur, quæſo cuius piæ aures non ab iſtis abhorreant? Et tamen his abſurdiora plurima diſputantur à quibuſdam non ſolum in ſcholis publicis, uerumetiam apud plebem in concionibus. Deploranda magis ſunt hæc, quàm ridenda. Suppoſitare.) Et illud unum eſt è uerbis illorum facticijs, pro eo quod eſt, ſuppoſitum ſiue perſonam aſſumere, quam Græci nonnunquam uocant ὑπόστασιν

num diabolũ, num aſinũ, num cucurbitam, num ſili/cem? Tum quemadmodũ cucurbita fuerit concionatura, æditura miracula, fi/genda cruci. Et quid conſecraſſet Petrus, ſi cõſecraſ/ſet eo tẽpore, quo corpus Chriſti pẽdebat in cruce? Et num eodem tempore Chriſtus homo dici potuerit? & num poſt reſurrecti/onem edere aut bibere fas ſit futurum, iam nunc fa/mem ſitimq́ꝫ præcauentes. Sunt innumerabiles λεπτο/λεσχίαι, his quoque multo ſubtiliores, de notionibus, relationibus, inſtantibus, de for/

Friuolæ argutiæ

λεπτολεσχίαι) Id eſt, ſubtilia nu/gamenta, uox eſt compoſita à λε/πτὸς, quod tenuis eſt, et λέσχη, quod nugas ſignificat. Ariſtophanes phi/loſophos de minu/tulis quibuſdã re/bus diſputãtes, λε/πτολεσχεῖς et λε/πτολόγους uoca/uit ἐν νεφέλαις, quo nomine ut di/gni ſint, ſedulo noſtri philoſophi, et theologi operam nauant. Philoſtratus Apolloniũ tã/quã uerum philoſophũ dicit, οὐδὲ λεπτολογίᾳ δεδωκέναι τοὺς λόγους. id eſt, Neq; de tẽuibus illis nugis habuiſſe orationes. Inſtãtibus.) De illis inſtantibus loquitur, quæ Scotiſtæ ponunt in generatione diuina. Porrò id quod in lineis punctum, in motu momentum eſt, id in tempore, inſtans dicunt eſſe. Et Scotus diſt. 2

lib. 2

de formalitatibus, de quidditatib⁹, ecceitatib⁹, quas nemo poſſit oculis aſſequi niſi tã Lynceus, ut ea quoque p altiſſimas tenebras uideat, quę nuſquam ſunt, Adde

lib. 2. ponit inſtãs unam illarũ quatuor mẽſurarum, qua dicit menſurari mutationes inſtantaneas. Formalitatib. & qdditatib.) *Formalitates eas uocãt, quæ recipiuntur in ſubiecto, quidditates aũt quæ recipiũt.* Ecceitatib.) *Somniant etiã* λεπτολόγοι *noſtri quaſdã differẽtias indiuiduales & indiuiduationes, quarũ* Thomas, *ſecũdi ſcripti diſt. 3. principiũ eſſe uult materiã & quãtitatem, cui Scotus ſuper eadem diſt. refragatur.* Atq; *ita diuerſa ſomniant ſomnia.* Has *differentias quidam ecceitates, quidam ſorteitates uocant, portenta inauditaa mõſtroſis & inauditis uocibus appellãtes.* Lynceus.) *Hic unus* Argonautarum *fuit tam acuto præditus uiſu, ut ipſos uiſu penetraret parietes, quo noſtri ſophiſtæ lõge ſunt oculatiores, quippe qui ea uident, quæ ſunt nuſquam.* Quæ nuſquã ſunt.) *Nam neminem opinor tam bardum eſſe, qui harum nugarum aliquid eſſe putet: & tamen mirum eſt, quàm nihil aliud q̃ de ſecundis intentionibus, naturis cõmunibus, quidditatibus, reſpectibus, ecceitatibus, atq; id genus alijs ſexcentis, his nugacioribus nugis diſputent. Cumq; hæc mõſtra ſomniant, ſubtiles ſibi uidẽtur, grauiq; ſu*-

Lynceus

Adde nūc his γνώμας illas, adeo παραδόξους, ut illa Stoicorum oracula, quæ paradoxa uocant, craſſiſſima præ his uideātur, & circunforanea, uelut leuius eſſe crimen, homines mille iugulare, quàm ſemel in die dominico calceum pauperi conſuere. Et potius eſſe committendum, ut uniuerſus orbis pereat unà cum uictu & ueſtitu, quod aiūt, ſuo, quàm unicū quātumlibet leue mendaciolū dicere. Iam has ſubtiliſſimas ſubtilitates ſubtiliores etiam reddunt tot ſcholaſticorum uiæ, ut citius è Labyrin/

percilio eos q; his contēptis, ad ipſas res penetrāt, præ ſe cōtemnūt. γνώμας) *Id eſt, ſententias, quas* παραδόξους *uocat, id eſt, inopinatas.* Le*uius eſſe crimē homines.*) Sic *enim dicunt, propterea quod alterum immediate eſt cōtra deū, alterū immediate cōtra proximum.* Argutior *profecto ratio q̃ quā* Chriſtus, *craſſus uidelicet theologus, potuerit intelligere, cum bouem proximi in foueam prolapſum, etiam in ſabbato extrahi uoluerit.* Et *potius eſſe cōmittendum.*) De *hac re uide in decretis canonicis .22 quæſt. 2. ne quis arbitretur. & in ſententijs lib. 3. diſt. 38. ubi ex Auguſtini ſentētia dicitur, quod perfectus, pro uita alicuius, non debet mentiri, ſed uerum occul/*

Secta theologorum

tare

byrinthis temet explices, ꝙ ex inuolucris Realium, Nominalium, Thomiſtarum, Albertiſtarum, Occaniſtarum, Scotiſtarum, & nondũ omneis dixi ſectas, ſed præcipuas dũtaxat. In quibus omnibus tantum eſt eruditionis, tantũ difficultatis, ut exiſtimẽ ipſis apoſtolis alio ſpiritu opus fore, ſi cogãtur hiſce de rebus cum hoc nouo theologorum genere conſerere manus. Paulus fidem præſtare potuit, at idem cum ait: Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarũ, argumentum non apparentium: parum

tare, ac ſi lõge aliud eſſet uerũ occultare, & mentiri. Labyrinthis) *Labyrinthi, loca erant uiarũ ambagibus adeo inflexa, ut qui intraſſet, exitũ in eis inuenire non poſſet, qualia quatuor fuiſſe memorantur.* Realiũ.) Hi *ponũt uniuerſalia eſſe res diſtinctas à ſingularibus, quãtitatem à re quantã, reſpectus à fundamẽtis & terminis. Vnde ad ſaltũ pulicis totum mundum dicunt moueri.* Nominalium.) Hi *dicunt uniuerſalia nihil aliud eſſe quàm terminos.* Alio ſpiritu.) Sophiſtico *uidelicet, & mundano, quem ſe habere negans, ſic ait,* ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. *id eſt, nos enim nõ ſpiritũ mundi accepimus,*

Labyrinthi

Definitio fidei

rum magiſtraliter defini/uit. Idem ut charitatem op/time præſtitit, ita parū dia/lecticè uel diuidit, uel finit, in priore ad Corinthios e/piſtola, cap. decimotertio. Ac pie quidem illi conſe/crabāt ſynaxim, & tamen rogati de termino à quo, & termino ad quē, de trāſ/ſubſtantiatione, de modo quo corpus idem ſit in di/uerſis locis, de differentia qua corpus Chriſti eſt in cœlo, qua fuit ī cruce, qua in ſacramento ſynaxeos, quo puncto fiat tranſſub/ſtantiatio, cum oratio per quam ea fit, ut quātitas di/ſcreta ſit in fluxu, nō pari, ſicut, opinor, reſpōdiſſent acumine, quo Scotidę diſ/ſerunt

ſed ſpiritum dei.

Magiſtraliter definiuit) Alluſit ad gloſſema illud, qđ eſt in principio Decretalium, aſſerens diffinitionem fidei, à Paulo datam, nō eſſe bonā, tum quod cōueniat ſpei, quæ etiam eſt ſubſtātia rerū ſperandarū, tum quod tantū loquatur de futuris. Diffinit autem magiſtraliter fidē ſic, Fides eſt uoluntaria certitudo abſentiū infra ſcientiā, & ſupra opinionē conſtituta.

De termino à quo.) Huiuſmodi nūc noſtri Theologi tractant ſuper decimam quarti diſtinctionē, quæ plurimū habent contētionis, & pietatis nihil. Scotidæ.) Sic uocauit Sco

tiſtas

ſerunt hæc, ac definiunt. Nouerãt illi Ieſu matrem, ſed quis eorum tam philoſophice demõſtrauit, quomodo fuerit ab Adæ macula præſeruata, quàm noſtri theologi? Petrus accepit claues, & accepit ab eo, qui non cõmittit indigno, & tamẽ an intellexerit, neſcio, certe nuſquam attigit ſubtilitatem, quomodo ſcientiæ clauẽ habeat is quoque, qui ſcientiam non habeat. Baptizabant illi paſſim, & tamen nuſquam docuerunt, quæ ſit cauſa formalis, materialis, efficiens, & finalis baptiſmi, nec characteris delebilis, & indelebilis

tiſtas, alludens ad Iuuenalẽ, qui Stoicos uocauit Stoicidas. Fugerunt trepidi uera ac manifeſta fatẽtem Stoicidæ. Sciẽtiæ clauem habeat.) Hoc cõſtãter affirmant ſuper diſtin. 18. quarti. Nã clauẽ ſcientiæ dicũt nõ aliquam actualem aut habitualem ſciẽtiã, ut uerbis eorum loquar, aut ullã diſcretionẽ, ſed ſolã autoritatẽ & poteſtatẽ diſcernendi, quã Scotus dicit poſſe eſſe in eo, qui omni ſcientia & diſcretione uacat, & ſi is, qui collegit ſententias, clauẽ ſcientiæ uocat ſciẽtiã diſcernẽdi. Cauſa materialis baptiſmi.) Nã in ſingulis ſacramẽtis cauſas quatuor inquirũt. Characteris delebilis.) Vocant charactera ſignum quoddam

Stoicidæ

bilis apud hos ulla mentio Adorabāt quidem illi, ſed in ſpiritu, nihil aliud ſequē tes, ꝙ illud euangelicum, ſpiritus eſt deus, et eos qui adorant eum in ſpiritu & ueritate oportet adorare. Verum haud apparet eis tum fuiſſe reuelatum, una eademq́ adoratione ado/ randam

dam ſpirituale, im preſſum à deo ſu/ ſcipienti ſacramē/ tum non iterabile, manens indelebili ter. Porrò ſacra/ menta nō iterabi/ lia dicūt eſſe tria, Baptiſmū, confir/ mationē, & ordi/ nem. De his cha/ racteribus, neq; ſacræ literæ, neq; ueteres Theologi meminerunt. Cæterū quemadmodum Aſtronomi, nō potentes motuum cœleſtium uarietatis cauſam inueni re, eccentricos & epicyclos in orbibus finxerunt, ſic neoterici Theologi, ut cauſam aliquam darent, quare unum ſacramentum non niſi ſemel, aliud frequenter li ceat ſumere, hos characteres cōmenti ſunt, quibus ſe/ mel receptis, nam ut Ariſtoteles ait, ἑνὸς ἀτόπου δο θέντος τ᾽ ἄλλα συμβαίνει, *plurimæ de his dubita tiones motæ ſunt, quales ſunt hæ, Vtrū character ſit forma abſoluta, an relatiuum, utrum ſit in potētia ani/ mæ, an in eſſentia, an baptiſatis flamine & igni, eti/ am inſit character, an Mariæ & Chriſto etiam inſit character.* *Vna eademq; adoratione.*) *Hæc enim eſt una concluſio Theologorū ſcribentium ſuper diſt.* 10.

libri tertij

randam imagunculam carbone delineatā in pariete, & Chriſtū ipſum, ſi modo duobus ſit porrectis digitis, intonſa coma, & in umbone q adhæret occipitio, treis habeat notas. Quis enim hæc percipiat, niſi triginta ſex annos totos in phyſicis, & ultra mūdanis Ariſtotelis & Scotticis cō triuerit? Identidē inculcāt apoſtoli gratiā, at ijdē nuſquam diſtinguunt quid interſit

libri tertij, Imagines rerum adorandarū, eadē ſpecie adorationis adorandas eſſe, qua ipſæ res ſignificatæ: ſic quod ſi res adorentur latria, latria et imagines adorabūtur, ſi dulia, duliæ, ſi hyperdulia, hypdulia. Carbone.) Alluſit iocoſe ad illas imagunculas, quibus uidemus nebulones iſtos ocioſos paſſim parietes per ociū inficere, quas dicunt non minus adorandas, q̃ ipſum Chriſtum, cum tamen tales à nemine, niſi non admodum ſani capitis, ſic adorari uidemus. Porrectis digitis.) Graphice expreſſit habitum & geſtum, quo Chriſtum pingunt. nam digitis porrectis pingitur, ut uideatur dare benedictionem, aut cruce ſe munire. Tres habeat notas.) Nam in umbone, hoc eſt, hemicyclo qui caput circumdat, tres radiorum ordines deliniant, unum in uertice, & reliquos duos à temporibus. Quid interſit inter gratiam) Theologi

ſuper

terſit inter gratiam gratis datam, & gratiã gratificantem. Hortant̃ ad bona opera, nec diſcernũt opus operans & opus operatũ. Paſſim inculcant charitatem, nec ſecernunt infuſam ab acquiſita, nec explicant, accidens ne ſit, an ſubſtãtia, creata res an increata. Deteſtantur peccatũ, at emoriar, ſi potuerũt ſcientifice definire, q̄d ſit illud, quod peccatũ uocamus, niſi forte Scotiſtarũ ſpiritu fuerũt edocti. Nec enim adduci poſſum, ut credã Paulum e cuius unius eruditione licet omneis æſtimare, toties dãnaturum fuiſſe quæſtiones, diſceptationes, genealogias, & ut ipſe uocat λογομαχίας, ſi eas percalluiſſet argutias, præſertim cũ omnes illius temporis contentiones, pugnæq; ru

ſticanę

ſuper uiceſima ſexta diſtinctione libri ſecundi, uarias ponunt gratiæ diuiſiones. Secant enim eam in increatam, & creatã, & in large acceptam, & ſtricte, item in largiſſime acceptam, & ſtrictiſſime, et in gratum facientem, & gratis datã. Itẽ in diſponentẽ, præuenientẽ, et cooperãtẽ. Λογομαχίας) Id eſt, pugnas uerborũ, quas interpres Græcus ςάσεις λογισμῶν id eſt, ſeditiões opinionũ, interpretatus eſt. Sic enim ait Paulus in epiſtola ad Timoth.

ἀλλὰ

ſticanæ fuerint, & craſſæ, ſi cum magiſtrorũ noſtrorum pluſquã Chryſippeis ſubtilitatibus cõferantur. Quanquã homines modeſtiſſimi, ſi quid forte ſcriptum ſit ab apoſtolis indolatius parumq́ magiſtraliter, non damnant quidem, ſed commode interpretantur: hoc uidelicet honoris, partim antiquitati, partim apoſtolico nomini deferẽtes. Et Hercle parũ ęquum erat, res tãtas ab illis requirere, de quibus ex præceptore ſuo, ne uerbũ quidem unq́ audiſſent. Idem ſi eueniat in Chryſoſtomo, Baſilio, Hieronymo, tum ſat habent adſcribere, non tenetur. Et illi quidem cõfutarunt ethnicos philoſophos ac Iudæos, ſuapte natura pertinaciſſimos, ſed uita magis ac miraculis quã ſyllogi

ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημία, ὑπόνοιαι πονηραὶ id eſt, Sed ægrotans circa quæſtiones & pugnas uerborũ, ex quib. fit inuidia, rixa, maledicentia, ſuſpiciones malæ.

Chryſippeis.) Chriſippus diſcipulus fuit Cleanthis, poſt quẽ præfuit ſcholæ Stoicorũ, hic ſolitus fuit argutiſſima quædã ſophiſmata proponere, qualc fuit hoc, ὁ λέγων τοῖς ἀμυήτοις τὰ μυστήρια ἀσεβεῖ, ὁ δ᾽ ἐστὶ ἱεροφάντης τοῖς

Interpretatio theologorum

Chryſippus

ſyllogiſmis, tum eos quo/rum nemo fuerit idoneus, uel unicum Scoti Quodli/betum ingenio conſequi. Nunc quis ethnicus, quis hęreticus non continuo ce/dat tot tenuiſſimis ſubtili/tatibus, niſi tam craſſus, ut nō aſſequatur, aut tam im/pudēs ut exibilet, aut iiſdē inſtructus laqueis, ut iam par ſit pugna, perinde qua/ſi magum cum mago com/mittas, aut ſi gladio fortu/nato pugnet aliquis cum eo, cui gladius ſit fortuna/tus: tum enim nihil aliud ꝙ tela Penelopes retexere/tur. Ac

Τοῖς ἀμυήτοις λέγει, ὁ ἱεροφάντης ἄρα ἀσεβεῖ, id ē, ꝗ dicit prophanis myſteria, impie a/git. ſacerdos pro/phanis dicit, ſa/cerdos igitur im/pie agit. Itē illud ἔστι τὶς κεφαλὴ ἐκείνην δὲ οὐκ ἔχεις. ἔστι δέ γε τὶς κεφαλὴ ἣν οὐκ ἔχεις, οὐκ ἄρα ἔχεις κεφαλήν. i. Eſt aliqd' caput, illud autē non ha/bes, eſt igitur ali/quod caput quod nō habes, nō igitur habes caput. Nunc quis ethnicus.) Inductione ratiocinatur, ſophiſticā hāc theologiā nec ad confutationē hæreticorū utilē eſſe. Nā hæretici, aut eorū argutias nō intelligunt, aut intellectas ſpernunt, aut ipſis theologis melius intelligūt. Gladio fortuna/to.) Talē gladiū nōnulli principes noſtri tēporis ha/bere exiſtimati, lædi cū ille adeſt à nemine poſſunt, ni/ſi ſimi

tur. Ac meo quidē iudicio ſaperent Chriſtiani, ſi pro pinguibus iſtis militum cohortibus, per quos iā olim ancipiti Marte belligerantur, clamoſiſſimos Scotiſtas, & pertinacisſimos Occaniſtas, & inuictos Albertiſtas unà cum tota ſophiſtarum manu mitterent in Turcas & Saracenos: ſpectarēt, opinor, et cōflictum omnium lepidiſsimum, & uictoriam non ante uiſam. Quis enim uſq; adeo frigidus, quem iſtorum non inflamment acumina? Quis tam ſtupidus, ut tales non excitent aculei? Quis tam oculatus, ut hæc illi nō maximas

ſi ſimilē habente. Tela Penelopes.) τὸ πηνελόπης ἱστὸν ἀναλύειν. i. Penelopes telā reſoluere, aut retexere, ꝓuerbio dictū eſt, pro eo qd' eſt operā inanē ſumere, rurſumq; deſtruere, quod effeceris. Nā Home, Ilia. β. fingit Penelopem telā, quā interdiu texuit, noctu retexuiſſe. atq; eo pacto ꝓcos illuſiſſe, qbus ſimul atq; tela perfecta fuiſſet promiſerat ſe nupturam. Vnde ſic ait. Ἔνθα καὶ ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστὸν, νύκτας δ' ἀλλύεσκεν, ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο. id eſt, et interdiu quidē texebat magnā telā, noctu aūt retexebat, poſtq̄ faces appoſuit. Quis enim uſq;.) Totus hic locus εἰρονικῶς accipiēdus. Tam illoto ore.) id

eſt

ximas offundāt tenebras? Verum hæc omnia uideor uobis propemodum ioco dicere. Nec mirū ſanè, cum ſint & inter ipſos theologos melioribus inſtituti literis, qui ad has friuolas, ut putant, Theologorū argutias nauſeent. Sunt qui uelut ſacrilegij genus execrentur, ſummamq; ducāt impietatem, de rebus tam arcanis, & adorandis magis, q̄ explicādis, tam illoto ore loqui, tam prophanis Ethnicorum argutijs diſputare, tam arroganter definire, ac diuinæ Theologiæ maieſtatē tam frigidis, imò ſordidis uerbis ſimul & ſententijs conſpurcare. At interim ipſi felicißime ſibi placēt, imò plaudūt, adeo ut his ſuauiſſimis nęnijs, nocte dieq; occupatis, ne tātulū quidē ocij ſuperſit, ut euāgeliū, aut Paulinas epiſtolas uel ſemel liceat euoluere. Atq; interim dum hęc nugantur

eſt, irreuerēter, ſimile eſt illis, ἀνίπτοις ποσὶν καὶ ἀνίπτοις χερσὶν, id eſt, illotis pedibus, & illotis manibus. Vt euangelium, aut Paulinas epiſtolas.) Ex hoc loco palàm eſt, nō reprehēdi theologos doctos & pios, ſed eos q totā uitā in huiuſmodi conſumunt quæſtiunculis, cū in primis oporteat theologū ipſos imbibiſſe fōtes, et in

tur in ſcholis, exiſtimãt ſe/ ſe uniuerſam eccleſiã, alioqui ruiturã, nõ aliter ſyllogiſmorũ fulcire tibicinib⁹, quàm Atlas cœlum humeris ſuſtinet apud Poetas. Iam illud quantæ felicitatis eſſe putatis, dũ arcanas literas, perinde quaſi cereę ſint, pro libidine formant, ac reformant, dum concluſiones ſuas, quibus iam aliquot ſcholaſtici ſubſcrip/ſerunt, pluſquam Solonis leges uideri poſtulant, & uel pontificijs decretis an/teponendas, dumq; ueluti cenſo/

in lege domini noctes ac dies medi/tatũ eſſe, ut aſſi/duitas uertatur in naturã, ut nõ ſolũ intelligat huma/no more, ſed etiã afficiatur et rapiatur. Nemo uere intelligit Chriſtũ, niſi tractus à chriſto. Tãtũ abeſt, ut ab his cõprehẽdatur, q impij prop/ter ſophiſticas næ/nias, nihil omnino uel ſciunt, uel le/gũt. Noui permultos theologos, doctores, ut uocant, qui ante quinqua/geſimum annum nondum euoluerant omnes epiſtolas Pauli, ut per familiaritatẽ mihi fatebantur. Iſti quoti/es ad interpretandũ ſacras literas accedũt, Dij boni, quàm frigent, q̃ ſordent omnia, quàm nihil adferunt Chriſto dignũ. Formãt ac reformãt.) *Notat eos qui non accõmodant ſuas ſententias ad mentẽ ſcriptura/rum, ſed ſcripturas ad ſuã mentẽ trahunt quod uocãt*

p fundare

ſundare, ueluti cũ duos Petri gladios trahunt ad duplicem poteſtatẽ, cum is locus prorſus eò ſpectet, ne pugnemus. Chriſtiani cẽſores orbis ad palinodiam trahunt, ſi quid uſquã cum explicitis & implicitis illorum cõcluſionibus, nõ ad amuſſim quadrarit, ac non ſecus atq; ex oraculo pronunciant, hæc propoſitio

Cenſores

Cenſores orbis.) Cenſores Romæ morũ magiſtri, & iudices erant: hi ciues ſic notabant, ut qui ſenator eſſet, è ſenatu eijceretur, qui eques Romanus, equum publicũ perderet: qui plebeius, in centum tabulas referretur, & ærarius fieret. Palinodiam canere.) Græci prouerbio dicunt, παλινῳδεῖν *pro eo quod eſt, prius damnata probare, & priorẽ ſententiam reuocare. De hac palinodia Socrates apud Platonem in Phædro ſic loquitur,* ἐστὶ τοῖς ἁμαρτάνουσι περὶ μυθολογίαν, καθαρμὸς ἀρχαῖος, ὃν ὅμηρος μὲν οὐκ ᾔσθετο, στησίχορος δέ. τῶν γὰρ ὀμμάτων στερηθεὶς, διὰ τὴν τῆς ἑλένης κακηγορίαν, οὐκ ἠγνόησεν ὥσπερ ὅμηρος καὶ ποιήσας δὴ πᾶσαν τὴν καλουμένην παλινῳδίαν, παραχρῆμα ἀνέβλεψε, *id eſt, Eſt his qui peccant circa fabularum narrationem, expiatio antiqua, quam Homerus quidem non cognouit, Steſichorus autem: oculis enim priuatus propter in Helenam maledicta, non ignorauit, quemadmodum Homerus,*

qui

poſitio ſcandaloſa eſt, hæc parum reuerentialis, hæc hæreſim olet, hæc male tinnit, ut iam nec baptiſmus, nec euangelium, nec Paulus aut Petrus, nec ſanctus Hieronymus aut Auguſtinus, imò nec ipſe Thomas ἀριστοτελικώτατος, Chriſtianum efficiat, niſi baccalauriorum calculus acceſſerit, tanta eſt in iudicando ſubtilitas. Quis enim ſenſurus erat

qui ſimulatq; omnem palinodiā feciſſet, è ueſtigio rurſum uidit. Hæc ſcandaloſa eſt) Data opera barbariem eorū imitatus eſt. σκάνδαλον enim Græci διαστροφὴν, id ē, peruerſionē uocant. Eſt aūt dictū ſcandalum, quaſi σκάζον, τουτέστι χωλεῦον, περὶ τὴν ἀλήθειαν, id eſt, claudicans circa ueritatē. A ſcandalo autem inepte dicitur ſcandaloſus. Hæc hæreſim olet.) Sic enim ipſi dicunt, hæc propoſitio ſapit hæreſim, data autem opera, mutauit ſapit in olet. Indicat aūt hoc loco reuocationes & condemnationes frigidas, quæ habentur in articulis illis erroneis, ut ipſi dicūt, Pariſijs & in Anglia cōdēnatis. Hæc male tinnit.) Sic enim frequēter dicūt, hæc propoſitio male ſonat, quod iocoſe uertit tinnit. Ἀριστοτελικώτατος.) Id eſt, Ariſtoteliciſſimus, quod hic fere primus fuit, qui Ariſtotelica miſcuit ſacris. Baccalauriorum calculis.) Nam in articulis illis baccalauriorum

Scandalum

erat, eum Chriſtianū non eſſe, qui diceret has duas orationes, matula putes, & matula putet, Item ollæ féruere, & ollam feruére, pariter eſſe congruas, niſi ſapientes illi docuiſſent? Quis tantis errorum tenebris liberaſſet eccleſiam, quos ne lecturus quidem unq̃ quiſquam fuerat, niſi magnis ſigillis iſti prodidiſſent? Verum an non feliciſſimi dum hæc agunt? Præterea dum inferorum res omneis ſic ex amuſſim depingūt, tanq̃ in ea Rep. cōplureis annos ſint uerſati? Præterea dum pro arbitrio

autoritate et iudicio cōdēnantur ꝓ poſitiōes aliquot Thomæ, quas, neſció quis fraterculus, cū tanq̃ ueras docuiſſet, coactus fuit à baccalaurijs, reuocare. Matula putes, & matula putet.) Sic uertit quod iſti dicūt, Socrates curris, & Socrates currit. Quas orationes, neſcio quis frater, dixerat eſſe æque perfectas et cōgruas, ut ipſi dicunt: quo circa baccalaurij Oxonienſes eas damnauerunt. Magnis ſigillis.) Nam hic mos eſt iſtis, ut poſt propoſitiones damnatas, in teſtimonium applicent magnum ſigillum uniuerſitatis. Dum inferorum res.) Nemo putet hic rideri inferos, ſed fabulas, quas quidam ueluti certam rem narrant apud populum. Nouos

orbes

trio nouos orbes fabricantur, addito denique latiſſimo illo, pulcherrimoq́ꝫ, ne ſcilicet deeſſet ubi felices animæ commode uel ſpatiari, uel conuiuium agitare, uel etiã pila ludere poſſent. His atqꝫ id genus bis mille nugis, horum capita adeo diſtenta differta'que ſunt, ut arbitrer nec Iouis cerebrum ęque grauidum fuiſſe, cum ille Palladẽ parturiens, Vulcani ſecurim imploraret. Quare nolite mirari

orbes.) Veteres ſphæras ſingulas ſeptem tribuerũt planetis. His impoſuerunt octauũ orbem, ſtellarũ fixarũ. Deinde uidẽtes octauũ duobus motibus moueri, diſcẽtesq́ꝫ ab Ariſtotele, uniuſcuiuſqꝫ orbis non eſſe niſi unum motum naturalẽ, coacti ſunt dicere alterum motũ octaui orbis eſſe uiolentum. Motu autem uiolento nõ poteſt moueri ſuperior orbis ab inferiori. Quo circa coacti ſunt ponere nonum orbem, quem primũ mobile uocant. His deinde theologi addiderunt decimũ orbem, quem empyreũ dicunt: perinde quaſi ſancti felices eſſe non poſſint, niſi ſuũ habeãt cœlũ. At Baſilides hæreticus cœlos fabricatus eſt trecentos ſexagintaquinqꝫ, teſte Auguſtino. Vulcani ſecurim.) Eſt Luciani dialogus de Ioue capite grauido, cuius caput, ipſo Ioue iubẽte, Vulcanus ſecuri medium ſecuit. Atqꝫ ita è Io/

mirari, ſi uidetis caput illo-
rum tot faſcijs tã diligẽter
obuinctum in publicis di-
ſputatiõibus, alioquin em̃
plane diſſilirent. Illud ipſa
quoq; nonnunq̃ ridere ſo-
leo, cum ita demũ maxime
ſibi uidentur theologi, ſi q̃
maxime barbare ſpurceq;
loquantur, cumq; adeo bal
butiunt, ut à nemine niſi
balbo poſſint intelligi, acu
men appellant, quod uul-
gus non aſſequatur. Negãt
enim è dignitate ſacrarum
literarum eſſe, ſi gramma-
ticorum legibus parere co
gãtur. Mira uero maieſtas
theologorũ, ſi ſolis illis fas
eſt mendoſe loqui, quanq̃
hoc ipſum habent cũ mul-
tis cer-

Solennis cultus theologorum.

Barbaries theologorũ

uis cerebro Pallas nata eſt. Tot faſcijs) Id potiſſimũ uidemus in doctoribus apud Pariſios, quorũ capita tot faſcijs ſunt obuoluta, ut uix poſſint euoluere ſeſe. Diſſilit aũt, quod ruptum in uarias partes, minutim ſoluitur. Ipſa quoque nõnunq̃.) Vehementer ſtultum ſit oportet, quod ipſi quoque ſtulticiæ ridiculum, ac ſtultum eſſe uideatur. Hoc quod ait nimis uerum eſt in multis, qui nihil exiſtimant eruditũ, nihil acutũ, quod non ſit barbaris ac ſpurcis dictũ uerbis. Quicquid elegans, id ut grammaticum aſpernantur. Simplicitas ſermonis probe decet theologum, ſpurcities minime, quæ ueritatem non nudam

tis cerdonibus commune. poſtremo iam dijs proximos ſeſe ducunt, quoties quaſi religioſe magiſtri noſtri ſalutantur, in quo quidem nomine tale quiddã ſubeſſe putant, quale eſt apud Iudæos τετραγράμματον. Itaque nefas aiunt eſſe MAGISTER NOSTER ſecus quàm maiuſculis ſcribere literis. Quod ſi quis præpoſtere

nudam, ut ipſi iactant, oſtendit, ſed oblitã & ſordidatam. Τετραγράμματον.) *Id ẽ, quatuor literarũ qđ ſolum* ἀνεκφώνητον, *id eſt, ineffabile eſt inter nomina illa decem, quibus Hebræi deum uocant, quæ ut etiam Hieronymus in epiſtola ad Marcellam teſtatur, iſta ſunt. Primum* אש *quod Aquila* ἰσχυρὸν, *id eſt, fortẽ interpretatur. Secundum* אלחי *tertium,* אלחים *quæ deum ſignificant. Quartum,* צבאות *quod Lxx. uirtutum Aquila exercituum interpretatur. Quintũ,* עליון *id eſt, excelſum. Sextum,* אשר אחיה *id eſt, qui ero. Septimum,* אדני *id eſt, dominum. Octauũ,* יח *quod in* חללויח *id eſt, laudate dominũ, tantum ponitur. Nonũ, de quo hic loquitur,* יחוח *quod ineffabile eſt. Nam quatuor illæ literæ, Iod, He, Vau, He, qbus ſignatur, coniunctæ nihil ſonant. Quo myſterio innuunt diuinam eſſentiam modis omnibus ineffabilem: at nos illam totam depingimus ineptis, ut ego cenſeo, com*

Magiſtri noſtri

Monachi

poſtere, Noſter magiſter dixerit, is ſemel omnẽ theologici nominis peruerterit maieſtatem. Ad horũ felicitatẽ proxime accedunt ij, qui ſe uulgo religioſos ac monachos appellant, utroq; falſiſſimo cognomine, cum & bona pars iſtorum longiſſime abſit à religione, & nulli magis omnibus locis ſint obuij. Iis non uideo quid poſſit eſſe miſerius, niſi ego multis modis ſuccurrerẽ. Etenim cum hoc hominum genus omnes ſic execrentur, ut fortuitum etiã occurſum omino-

mentis. Nã ut ſcriptum eſt, ישת חשך סתרו id eſt, poſuit tenebras ſecretũ ſuũ. Decimum שדי quod Aquila ἀλκιμον, id eſt, robuſtũ interpretatur. Sunt & alia nomina, quibus deus apud Hebræos ſignificatur, ut אש id eſt, ignis, & חכמות ſapiẽtia, &c. Vtroq; falſiſſimo.) Nam monachus Græce dicitur ſolitarius, et religio nihil aliud eſt q̃ pietas & dei cultus, quod eſt omnium Chriſtianorũ. Loquitur autem de malis, quæ maxima turba eſt, & hoc cognomine indignis. Sic execrentur.) De uulgo loquitur. Et nimiũ uerum eſt quod dicit. Quin ipſe diuus Hieronymus teſtatur, Romæ quoq; monachi nomen inuiſiſſimum fuiſſe: quanq̃ ea tempeſtate nihil aliud erant monachi, quàm ue-

re &

ominoſum eſſe perſuaſum ſit, tamen ipſi ſibi magnifice blandiūtur. Primū ſummam exiſtimant pietatem, ſi uſq; adeo nihil attigerint literarū, ut ne legere quidē poſsint. Deinde cum pſalmos ſuos, numeratos quidem illos, at nō intellectos, aſininis uocibus in templis derudunt, tum uero ſe putant diuorum aures multa uoluptate demulcere. Et ſunt ex his nōnulli, qui ſordes ac mendicitatem magno uendūt, procq; foribus magno

Mendicātes

re & ſimpliciter Chriſtiani, nullis obſtricti cæremoniis, nullo prodigioſo cultu, nullis uinculis, nulla ſeruitute, ſed in libertate ſpiritus deo ſeruientes. Nihil *attigerint.)* Olim *monachi ferè laici erāt, quales* Benedictini *et* Franciſci *ſocij.* Vnde *ſunt qui putēt irreligioſum, ſcire literas, præcipue bonas, nec recipiunt eruditos, et libenter expellunt forte receptos, cū ipſi uentres magis ſint quàm homines.*

Cum *pſalmos ſuos.)* Attende *lector, non rideri cultum diuinum, ſed eos, qui plurimi ſunt qui nō curant intelligere quod pſallunt, & odioſis clamoribus implent templū, quaſi uociferatio delectet ſuperos.* Tum *preces non numero conſtant, ſed animi affectu.* Ma*gno uendunt.)* Vendunt *dixit, pro oſtentant.* Ita Poli*tianus:* Vultuq; *triſtes, uendūt ſanctimonias.* Simulāt

magno mugitu panẽ efflagitant, imò in nullis diuerſorijs, uehiculis, nauibus non obturbant, non mediocri profecto reliquorum mendicorum iactura. Atq; ad eum modum homines ſuauiſſimi, ſordibus, inſcitia, ruſticitate, impudẽtia, apoſtolos (ut aiunt) nobis referunt. Quid aũt iucundius, quàm quod omnia faciunt ex præſcripto, quaſi mathematicis utẽtes rationibus, quas præterire piaculum ſit. Quot nodos habeat calceus, quo colore ſingula, ueſtis quot diſcriminibus uarieganda, qua materia, quotq; culmis latum cingulum, qua ſpecie, & quot modiorum capax cuculla, quot digitis latum capillitium, quot dormiendum horas. Atq; hæc quidem æqualitas in tanta corporum

enim nonnulli ſordes, ut plus accipiant à mulierculis.

Magno mugi.) Pudet me, quoties id uideo, & tamẽ uidemus: imò irrumpunt in diuerſoria publica, obſtrepunt in medijs cõuiuijs, nihil pudet ſacerdotes. Paulus manibus laborauit, Chriſtus uſus eſt liberalitate amicorum. Ego putarim magis conuenire, ut iſtis, ſi boni ſint, alia ratione prouideretur. Et tamen Moria non damnat uerecundam mendicitatem, ſed improbam & clamoſam, quæ monachis

Deſcriptio monachorũ

porum & ingeniorū uarietate, q̄ ſit inæqualis, quis non perſpicit? Et tamē his nugis nō alios modo præ ſe nauci faciunt, uerū inuicem alij alios contemnūt, atq; homines apoſtolicam charitatem profeſſi, ob aliter cinctam ueſtem, ob colorem paulò fuſciorem, omnia miris tragœdijs miſcēt. Ex his uideas quoſdā adeo rigide religioſos, ut ſumma ueſte, non niſi Cilicina utantur, intima Mileſia: alios contrà, qui ſuperne linei ſint, intime lanei. Rurſum alios qui pecuniæ conta-

chis fœdiſſima eſt. Et tamē his nugis) *Aperit peſtē cæremoniarum, q̄ his freti cōplures contēnant eos qui non eadē faciant, putātes in his eſſe pietatē, quæ Chriſtus & apoſtoli adeo non tradiderunt, ut dehortentur etiā.* Sūma ueſte) *Habet hoc ordo Cluniacenſiū, quorū magna pars ob diuitias corrupta fuit, etiam ætate Bernardi, quod ex illius patet epiſtolis. Cilicinam aūt ueſtem aſperrimā uocat, utpote quæ ex uillis caprarum fieri ſoleat apud Cilices, unde & nomen habet, quemadmodum Mileſiam ueſtem, pro molliſſima poſuit. Sicut & Horatius in Epiſtolis: Alter Mileti textā, cane peius & angue Vitabit chlamydem.* Qui pecuniæ contactum) *Animo contemnenda eſt pecunia: quòd ſi quid eſt in*

Diſſenſio monachorū.

Cilicium.

contactum ceu aconitum horreant, necà uino interim, nec à mulierum contactu temperantes. Deniq; mirum

eſt in contactu periculi, certe plus eſt in contactu fœminæ, q̃ pecuniæ. At fœminarũ contactum non prohibet Franciſcus, ſed turpem amorem. Pecuniæ contactũ cur tantopere prohibuiſſet? Quod ſi diuus Franciſcus cum ait, non recipiat, intelligi uult, non attingant, cur addidit, neq; per ſe, neq; per alios. Quis enim dicitur per alium aliquid attingere? Et quid ſi chirotheca contingat? Palàm eſt Franciſcum ſenſiſſe, quod uerba ſonant. Recipit dominus, cui ſoluitur pecunia. Recipiunt procuratores, unde receptores dicti. Adminiſtrationem interdixit pecuniæ non contactum, Sed ad eum modum interpretatus eſt pontifex, neſcio quis. Deum immortalem, etiam pontifice opus erat, ut intelligeremus rem uel pueris perſpicuam? Verum hiſce de rebus diſputent alij: mihi ſatis eſt illud optare, ut Chriſti regulam, hoc eſt, euangelicam doctrinam tanti faciamus omnes Chriſtiani, quanti faciunt regulam hominis.

Aconitum *Aconitum.) Aconitum herba eſt uenenoſa, quam Dioſcorides in quarto inter frigidiſſimas numerat, quod in ſaxis creſcit, unde ut Plinius autor eſt, nomen habet. ἀκόνη enim cautes dicitur. Huius duas ſpecies Dioſcorides faciens, & de altero loquens ait, κτείνει καὶ παρδάλεις, ἔτι σῦς καὶ λύ*

mirum omnibus ſtudium, ne quid in ratione uitę conueniat. Nec illud ſtudio eſt, ut Chriſto ſimiles ſint, ſed ut inter ſe diſſimiles. Porrò magna felicitatis pars eſt in cognomentis, dum hi funigeros appellari ſe gaudent, & inter hos alij Coletas, alij minores, alij minimos, alij buliſtas. Rurſum hi Benedictinos, illi Bernardinos, hi Brigidēſes, illi Auguſtinēſes: hi Guilhel

Cognomina monachorū

καὶ λύκους, καὶ πᾶν θηρίον, καὶ καθίοις ἐντιθέμενον καὶ παραβαλλόμενον, id ē, Occidit aūt et pardales, & ſues, lupos, & omnē beſtiā, carunculis impoſitū & proiectū. Hi *funigeros.)* Hæc *ſunt portētoſa nomina, Chriſtianæ illi & unitati, & charitati inimica quæ Paulus lōge ante præuidēs, tātopere deteſtatus ē, nullas uolens factiōes eſſe inter Chriſtianos. Vnde Corinthijs ſcribens ait, παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ δι αὐτοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοΐ, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώσει, id eſt, Hortor uos fratres per idem nomen domini noſtri Ieſu Chriſti, ut idem dicatis omnes, & non ſint in uobis ſciſſuræ, ſitis autem perfecti in eadem mente, & in eadem ſcientia. Quanto affectu has factiones Chriſtianæ paci & unitati pernicioſiſſimas*

deprecatur

Guilhelmitas; illi Iacobitas, quaſi uero parum ſit, dici Chriſtianos. Horũ magna pars intantum ſuis nititur cęremonijs, & hominum traditiunculis, ut putet unum cœlum parum dignũ eſſe tantis meritis præmium, haud cogitantes futurum, ut Chriſtus cõtemptis his omnibus, ſuũ illud ſit exacturus præceptum, nempe charitatis. Alius oſtenta

deprecatur? Vnde idẽ indignatur quod alij cognomen ſumerent Cephæ, alij Apollo, alij ſuum, hoc eſt, Pauli: Et uehemẽter ob id ſtomachãs: Quid, inqt, diuiſus eſt, Chriſtus? Quãto ergo minus huiuſmodi ſtultis cognomentis gloriandũ eſt? Idem cultus, aut certe liber, idem uictus, aut liber, idem Chriſti cognomẽ, multo magis facerent ad concordiam. Nunc uidemus ex his tot diſcriminibus, magnas ac periculoſas naſci diſcordias: de quibus quid attinet multa dicere, cum nemo neſciat. Horum magna pars.) *Audi calumniator, qui dicit magna pars: non damnat uniuerſos ordines.* *Suum illud ſit exacturus.)* *Nam Chriſtus in illa oratione, plena feruoris & charitatis, quã ultimã cum ſuis diſcipulis habuit, poſt multã charitatis commendationem, ita demum præcepit* αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, *id eſt,* Hoc *demũ mandatũ meũ*

eſt ut

oſtentabit aqualiculũ, om/ni piſcium genere diſten/tum. Alius pſalmorũ, cen/tum effundet modios, Ali/us ieiuniorũ myriadas an/numera/

eſt, ut diligatis uos mutuo, quem admodum dilexi uos. Quorſum igitur tantæ homunculorũ traditiun/culæ, ad quas ſolum diſcendas uita non ſufficit, cũ ſine hac, charitatẽ dico, quam ſolam Chriſtus præcepit, nihil bene à quoquam fieri poſſit, et cum hac nihil male?

Aqualiculum ὑποκοριστικόν eſt, ab aqualus, quod aluum ſignificat. Perſius Satyra prima: Nugaris cum tibi calue Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extat. Quem diſtentum dixit, eo quod fratres iſti ferè piſcibus ueſcantur, qui quandoquidem carnibus frigidiores ſunt, plus pinguedinis, q̃ medici pituitam congelatam eſſe aiunt, generant. Ad hæc diſtentũ dixit, ne uideretur dãnare, quod à carnibus abſtineant, quanquam ne id quidẽ magnopere probet Paulus, ſed quod tam multis & uarijs piſcibus ſe ingurgitent, ut nulli rei præterquam ſomno utiles ſint. Effundet modios.) Attende candide lector, non hic damnari preces, quanquã ne Chriſtus quidem has uerboſas preces probauit, ſed modios pſalmorum, id eſt, certas & ſtatas preces: modijs enim menſuramus. Ieiuniorum myriadas.) Myrias numerus eſt decem milium: ſed nec hic ieiunia damnauit, ſed illa numerata, & in quibus tantum Myrias

tum

numerabit, & toties unico prandio pene diſruptã imputabit aluum. Alius tantum cæremoniarũ aceruũ proferet, quantus uix ſeptẽ onerarijs nauib. uehi poſſit. Alius gloriabitur ſexaginta annos nunq̃ attactã pecuniã, niſi digitis duplici chirotheca munitis. Alius cucullam ingeret, adeo ſordidam & craſſam, ut nullus nauta ſuo dignetur corpore. Cõmemorabit alius ſe pluſquã undecim luſtris ſpongiæ uitam egiſſe, ſemper eidem affixũ loco: Alius raucã aſſiduo cantu uocem adducet: Alius lethargum ſolitudine contractũ, alius

tum uorant unico prãdio, ut nec corpore, nec mente quicquã poſſint. Quibus mirum, q̃ glorientur, qui cultum diuinum magis externis et corporalibus quibuſdam obſeruatiunculis, q̃ ſpiritu metiuntur. Pluſquã *undecim luſtris.) Nã tales ſunt non nulli fratres, qui ſpongiarũ, quæ ſaxis ſemper adhærent, ritu, nunquã locũ mutent, ſomniantes pietatem eſſe inanimata imitari: ſpongiã quoq; eſſe animal, ſupra ex Ariſtotelis & Plinij ſententia probauimus. Nam ipſis detractis, ſæpe ſanguis ſaxis adhærere uidetur.*

Lethargus

Lethargum.) Lethargus apoſtema eſt in poſteriori uentriculo cerebri, ſomnium, obliuionẽ, & motus paucitatem inducens

alius linguam iugi ſilentio torpentē. At Chriſtus interpellatis, nunq̃ alioqui finiēdis glorijs, unde nam hoc, inquiet, nouum Iudæorum genus? Vnicā ego legem uere meā agnoſco, de qua ſola nihil audio. Et olim palàm nulloq́ parabolarum utens inuolucro, paternā hæreditatē pollicitus ſum, nō cucullis, preculis, aut inedijs, ſed fidei & chari

inducens, quod oritur ex pituita craſſiſſima, præcipue in his, qui ſimul multū uorāt, præcipue piſciū, et parū mouētur, ſimulq́; in ſolitudine & ocio degūt: quales ſunt fratres iſti, qui ſe ad perpetuos carceres dānarunt. Iugi *ſilentio.)* Nā *certa ſua habēt ſilētia.* Hi *fratres frigidis præcipue morbis ſunt obnoxij, quales ſunt apoplexia, paralyſis, tortura, lethargus, & ſpaſmus.* Vnde *multos tales uidi, qui linguam, nam hæc cum primis humida eſt, paralyſi uitiatam, mouere non poſſent.* Iud*æorū genus.)* Nam *quemadmodum* Iud*æi in circūciſione, ſabbatis, ieiunijs, & alijs id genus ceremonijs gloriabantur, quemadmodum* Paulus *ſæpe eis exprobrat, cum ſpiritu uacarent, ita nonnulli Chriſtiani plus ceremonijs illis per ſe inanibus tribuūt, q̃ ſpiritui, cuius nunq̃ ſcintillam ſenſerūt, quos tanq̃ nihil à* Iud*æis re differētes, nouū iudæorū genus ſtulticia, ſed haudquaq̃ ſtulte, uo*

charitatis officijs. Nec eos agnoſco, qui ſua facta nimis agnoſcunt: iſti qui me quoq; ſanctiores uideri uolunt, Abraxaſiorū cœlos, ſi libet, occupēt, aut ab his ſibi nouum extrui cœlum iubeant, quorum traditiunculas meis præceptis ante poſuerunt. Cum hæc audient, & uidebunt nautas & aurigas ſibi præferri, quibus pu

cat. Nec eos agnoſco.) Alluſit ad illū locū euangelicum, qui eſt apud Matthæū, ubi iuſti illi, quorū opera Chriſtus tanto pere exoſculatus fuit, ſua opera ignorant. Sic enim aiūt, κύριε πότε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν, id eſt, Domine, quando uidimus eſurientem & nutriuimus? &c. Mali contra ſua bona agnoſcunt, & iactant, dicentes. Domine, quando uidimus eſurientē, & non nutriuimus? Sed horum opera Chriſtus non agnouit. Similis eſt illa parabola publicani & phariſæi, ſua ieiunia & preculas iactantis, & quaſi deo opprobrantis. Abraxaſiorum cœlos.) Baſilides hæreticus trecentos ſexaginta quinq; fabricatus eſt cœlos, ut autor eſt diuus Auguſtinus in libro ad Quoduultdeum. Inde myſticum illud nomen ſuis diſcipulis commendauit ἄβραξας. Nam eis literis iuxta Græcam ſupputationēis numerus ſignificatur, α & β. ſignificant unum & duo, ρ & α centū & unū, σ & α du

centa

bus putatis uultibus, ſeſe mutuo contuebũtur? Sed interim ſpe ſua felices ſunt, non abſq; meo beneficio. Atq; hos quidem quanq; à republica ſemotos, nemo tamen audet contemnere, præcipue mendicantes, propterea quod omnia omnium arcana tenent, ex cõfeſſionibus quas uocant. Quæ tamen prodere nefas habent, niſi ſi quãdo poti, fabulis amœnioribus delectare ſe uolunt, ſed cõiecturis modo rem indicant, tacitis interim nominibus. Quod ſi quis hos crabrones

centa & unum. ſ. quæ quinta eſt in hac dictiõe litera ſignificat ſexaginta. In ſumma redcdẽtur trecẽta ſexaginta quinq;. De hoc plura uide in ſcholijs Eraſmi, in Hieronymi epiſtolas. Niſi ſi quando poti.) Hæc nihil ad bonos monachos pertinẽt. Mali putẽt ſe admonitos, quid debeant corrigere. Audiuimus enim ſæpenumero narrantes, quicquid audiuerint à confitentibus, idq; non ad ædificationem, ſed ridendi cauſa. Nominãt urbem, nominant collegium, deniq; domum, hominem quoq; ſi defunctus ſit, quaſi ſatis ſit, ſi uiuum nominatim nõ prodant. Multa poſſent hoc loco referri de malis quæ malo ob bonorum honorem reticere. Hos crabrones irritarit.) Crabro inſecti genus pertinaciſſimum, Crabro

crabrones iritarit, tum in popularibus concionibus probe ulciſcuntur ſeſe, & obliquis dictis hoſtem notãt, adeo tecte, ut nemo nõ intelligat, niſi qui nihil intelligit: nec prius oblatrandi finem faciunt, ꝗ̃ in os offam obieceris. Age uero quem tu mihi comœdum, quem circulatorem ſpectare malis, quàm iſtos in cõcionibus ſuis rhetoricantes omnino ridicule, ſed tamen ſuauiſſime imitantes ea quæ rhetores de dicẽdi ratione tradiderũt? Deum immortalem, ut geſticulãtur: ut apte commutant uocem, ut cãtillant, ut iactant ſeſe, ut ſubinde alios atque alios uultus induunt, ut omnia clamoribus miſcent. Atq; hanc orandi artẽ ceu rem arcanã fraterculus fraterculo per manus tradit. Eam

aculeoq; peſtilentiſſimo: cuius ictũ Plinius libro 11 dicit, haud temere ſine febri eſſe. Unde prouerbio dictũ eſt, τὰς σφηκιὰς ἐρεθίζειν, id eſt, crabrones iritare, in pertinaces & rixoſos, quo Plautus in Amphitryone uſus eſt in mulieres. In os offam) *Sic apud Maronẽ, Aeneas Cerbero oblatranti offam obijcit, quo ſileat.* Comœdũ) *Comœdus dicitur qui agit, comicus uero qui ſcribit comœdias.*

Per manus tradit) *Per ſucceſſionem, prouerbiali dictum*

Eam tametſi mihi non eſt fas ſcire, tamen utcunque coniecturis ſequar. Primo loco inuocant, id quod à poetis mutuo ſumpſerunt: deinde dicturi de charitate, à Nilo Aegypti fluuio ſumunt exordium: aut crucis myſterium enarraturi, à Babylonio dracone Bel feliciter auſpicãtur: aut de ieiunio diſputaturi, à duodecim zodiaci ſignis principium faciunt: aut de fide uerba

Procemium

dictũ figura. Mihi non eſt fas) *Mihi refertur ad perſonam Moriæ, q, nolint mulierẽ ſcire literas aut diſciplinas.* A Nilo Aegypti) *Id eſt à re alieniſſima.* In *his aũt mira quadam* ὑποτυπώσει *depingit illorum* τὸ κακόζηλον, *ut Græci uocant, id eſt peruerſam imitationem.* Nihil *enim odioſius, q̃ ars male affectata.* A Babylonio dracone Bel) Hæc *fabula de* Bel *dracone, inſerta eſt ſcriptis* Danielis *à* Theodotione, *ut nõnulli putant: nam in* Hebræo *non habetur, quemadmodũ nec* Suſannæ *hiſtoria, nec* Hymnus *trium pueрorum, quæ omnia obeliſcis antepoſitis, diuus* Hieronymus *iugulauit tanquam adulterina.* A duodecim zodiaci) *Solem enim aiunt in ieiunio arietem primum zodiaci ſignum ingredi, eoq́; tunc omnia magis humeſcere & caleſcere, craſſosq́; humores corporũ, qui in hieme propter cœli frigiditatẽ reſolui non poterant,*

uerba facturi, diu de quadratura circuli præloquuntur. Audiui ipſa quendam eximie ſtultum, erraui, doctum uolebam dicere, qui in concione celeberrima diuinę triadis myſterium explicaturus, quo & doctrinam ſuã non uulgarẽ oſtentaret, & theologicis ſatisfaceret auribus, noua prorſus

tunc reſolui incipere, atq; idcirco paucis tunc egere corpora nutrimẽtis, eoq́; bene inſtitutũ eſſe ab eccleſia ieiuniũ uerno tẽpore. Hacq́; occaſiõe mira de zodiaco, eiusq́; ſignis blaterant, quo indoctæ plebeculæ docti uideantur. De quadratura circuli.) *Ariſto teles ἐν κατηγορίαις περὶ τῶν πρός τι ſcriptum reliquit, ἐπιστήμης δὲ μὴ οὔσης, οὐδὲν κωλύει ἐπιστητὸν εἶναι, οἷον καὶ ὁ τοῦ κύκλου τετραγωνισμός, εἴγε ἔστιν ἐπιστητόν, ἐπιστήμη μὲν αὐτοῦ οὐκ ἔστιν οὐδέπω, αὐτὸς δὲ ἐπιστητὸν ὄν, id eſt, Scientia autẽ non exiſtente, nihil prohibet ſcibile eſſe, ut circuli quadratura, & ſi ſcibile ſit, ſcientia tamen ipſius nondum eſt, ipſa autẽ ſcibile eſt. Hac igitur occaſione, ut Ariſtotele plus ſcire uideantur, & Sophiſtæ in ſuis ſcholis, & in concionibus ſuis fratres de quadratura circuli multa garriũt.* Triadis.) *τριὰς Græco uocabulo dixit: nam trinitas, quo uulgus utitur, nõ ſatis eſt Latinum.* Theologicis.) *Iocus eſt, tacite enim ſignificat theologos*

ſus ingreſſus eſt uia, nimi-rũ à literis ſyllabis, & orati-one, tum à cõcordia nomi-nis & uerbi, adiectiui no-minis & ſubſtantiui, miran-tibus iam pleriſq;, ac non-nullis Horatianum illud a-pud ſe muſſitãtibus: Quor-ſum hæc tam putida ten-dunt. Tandem huc rem de-duxit, ut in grammaticorũ rudimentis ſic expreſſum oſtenderet totius triadis ſi-mulacrũ, ut nemo mathe-maticorũ in puluere poſ-ſet euidentius depingere. Atq; in hac oratione θεολο-γώτατος ille totos octo mẽ-ſes ita deſudarat, ut hodie quoque magis cæcutiat q̃ talpæ, nimirum tota lumi-num acie ad ingenij cuſpi-dem auocata. Verũ haud pœnitet

logos malle audi-re has ſubtiles nu-gas fabellasq;, q̃ e-uangeliũ, aut Pau-linas epiſtolas. Ne-mo mathematico-rum.) Nã his mos eſt, figuras ſuas in puluere depinge-re. Θεολογώτα-τος.) Superlati-uus eſt Græcus ab hoc poſitiuo theo-logus. Magis cæ-cutiat q̃ talpæ.) Græcis enim pro-uerbiũ eſt, ἀσπά-λακος τυφλώ-τερος, id eſt, tal-pa cæcior, in uehe-mẽter luſcioſum, Iocatur autem in aliquẽ theologum ſibi notũ, & forte luſcioſum. Tota luminũ acie.) Acies ad animã refer-tur, cuſpis autẽ non dicitur, niſi de re corporea. data autem

Ridicula fa-bula de theo-logo quo-dam

pœnitet hominem cæcitatis, ac paruo quoq; putat emptam eam gloriam. Auditus eſt à nobis alius qui dã octogenarius, adeo theologus, ut in hoc Scotum ipſum renatũ putes. Is explicaturus myſteriũ nominis Ieſu, mira ſubtilitate demonſtrauit in ipſis literis latere, quicqd de illo dici poſſit. Etenim quod tribus dũtaxat inflectitur caſib9, id manifeſtum eſſe ſimulacrum diuini ternionis. Deinde quod prima uox Ieſus, deſinat in s, ſecunda Ieſum in m, tertia Ieſu in u, in hoc ἄῤῥητον ſubeſſe myſterium: nempe tribus literulis

Alia fabula non minus amœna

aũt opera hic uertit. Ἀῤῥητον.) Id eſt, arcanũ & ineffabile. Feſtiuiter huius deliri fratris ineptias ridet, qui uocem Hebraicam, quod uel teſte Hieronymo, ineptiſſimũ eſt, in alienã linguã traxerit. Siquidem ישע *Ieſcha, Hebraica uox eſt, id ſignificãs qđ Græce σωτηρία, & Latine ſalus, cui paſſim apud Hebræos interponitur* ו *cũ* ת *in fine, ut ibi,* ליהות הישועת *id eſt, domini eſt ſalus, quod alio ſequente mutatur in* ת*, ut* עיני כלו לישועתך *id eſt, Oculi mei defecerunt in ſalutari tuo. Ab* ישע *autẽ* ישוע *dicunt noſtri, ſaluatoris nomẽ dictum eſſe: Sunt tamen qui dictum putent à* יש *uerbo ſubſtantiuo.*

Penthemimeres

rulis indicãtibus eum eſſe ſummum, medium, & ultimum, Reſtabat myſteriũ his quoq; retruſius, mathematica ratione, Ieſus ſic in duas æquales diffidit portiones, ut ſcilicet penthemimeres in medio reſideret, Deinde docuit eam literam apud Hebræos eſſe ש, quam illi Syn appellẽt, porrò ſyn, Scotorum opinor lingua peccatũ ſonat: atq; hinc palàm declarari, Ieſum eſſe qui peccata tolleret mundi. Hoc tam nouum exordium ſic inhiantes admirati ſunt omnes, præcipue theologi, ut parum abfuerit, quin illis acciderit, quod olim Niobæ, cum

mimeres.) *Πέντε qnq; ſunt, ἥμισυ dimidiũ, μέρος pars, unde πενθημιμερὲς dimidium quinq; dicitur. Quẽadmodũ etiã Terentianus ait: Hoc πενθημιμερὲς mediũ de quinq; uocatur. Sicut igitur grãmaticis penthemimeres uocatur, quãdo poſt duos primos pedes relinquitur ſyllaba dictionem terminãs: nam duo cũ ſemis dimidiũ faciũt qnq;, ſic ſyn in medio penthemimeris poſitũ erat à fratre. ut ſi diuideretur, utrũq; ei dimidiũ cũ reliquis duabus literis ſumptũ, penthemimeres faceret.* Niobe.) *Hæc cũ pulcherrimos per multosq; liberos haberet, eosq; cerneret ab Apolline* Niobe

& Diana ſagittis cōfoſſos nimio dolore obſtupuit diriguitq́; . Vnde à poetis fingitur uerſa in ſaxū. De qua Ouidius trāſformatorū libro ſexto: Exanimes inter natos natasq́; uirūq́;, Diriguitq́; malis, nullos mouet aura capillos. In uultu color eſt ſine ſanguine, lumina mœſtis Stant immota genis, nihil eſt in imagine uiuum. Græci maxima & intoleranda mala νιόβης πάθη, id eſt, Niobes paſſiones uocāt.

cū mihi propemodum euenerit, quod ficulno illi Priapo, qui magno ſuo malo, Canidiæ Saganæqúe nocturna ſacra ſpectauit. Nec iniuria profecto: nam quādo ſi

Ficulno illi Priapo.) Significat ſe adeo riſiſſe, cum ſtulti theologi præ admiratione ſtuperent, ut propemodum crepitum uentris faceret. Alluſit enim ad Priapum illum ficulnum, qui ut Horatius in ea Satyra, quæ incipit, Olim truncus eram ficulnus inutile lignum, dicit, cum Canidiæ & Saganæ magica & nocturna ſacra, quibus furias Hecaten & animas mortuorum euocabant, ſpectaret, præ timorē magnum bonumq́; crepitum uentris emiſit, quo aniculæ territæ, relictis dentibus & caliendro, è ueſtigio aufugerunt. Vnde ſic ait: Et ut nō teſtis inultus Horruerim uoces furiarum, & facta duarum. Nam diſploſa ſonat quantum ueſica pepedi, Diffiſa nate ficus. at illæ currere in urbem, Canidiæ dentes, altum Saganæ cali

do ſimilem ἔφοδον cōmentus eſt Demoſthenes ille Graius, aut Cicero Latinus? Illis uitioſum habebatur procemium, quod à re foret alienius: quaſi uero non ad iſtum modum exordiantur & ſubulci, natura uidelicet magiſtra. At hi docti præambulum ſuum, ſic enim uocant, ita demū eximie rhetoricum fore ducunt, ſi nuſquam quicquā habeat cum reliquo argumento confine, ut auditor interim admirans, illud ſecum murmuret, quò nunc ſe proripit ille? Tertio loco ceu narrationis uice nō nihil ex euangelio, ſed curſim ac uelut obiter interpretātur, cum id ſolum fuerit agendum. Quarto loco iam noua ſumpta perſona, quæſtionem mouent theologalem, aliquoties

næ caliendrū Excidere, atq; herbas, atq; incātata lacertis Vincula *cū magno riſuq; iocoq; uideres.* Ἔφοδον.) *Id ē, inſinuationem, quæ eſt oratio quadā diſſimulatione et circuitione obſcure ſubiens auditoris animū, ut ſcribitur in* Rhetorica *ad* Herēnium. Hac Quintilia. *in libro quarto utendū eſſe ait in cauſa admirabili & turpi.* *Quò nūc ſe proripit ille?)* Vergilianū *eſt hemiſtichiū.* Theologalem.) Μιμητικῶς *legendū riſus cauſa. Sic enim*

ἔφοδος

Narratio

ὅτι: illi

οὔτε γῆς, οὔτε οὐρανοῦ ἁπτόμενον, Atq; id quoq; ad artem arbitrantur pertinere. Hic demũ theologicum attollunt ſupercilium, doctores ſolennes, doctores ſubtiles, doctores ſubtiliſſimos, doctores ſeraphicos, doctores cherubicos, doctores ſanctos, doctores irrefragabiles, magnifica nomina auribus inculcãtes. Tum ſyllogiſmos, maiores, minores, cõcluſiões, corollaria, ſuppoſitiões, frigidiſſimas ac plusq̃ ſcholaſticas nugas apud imperitũ uulgus iactitãt. Supereſt iam quintus actus, in quo ſummum artificẽ præſtare conuenit. Hic mihi ſtultã aliquam & indoctã fabulã, ex Speculo opinor hiſtoriali, aut geſtis Romanorũ in medium adferũt, & eandẽ interpretantur allegorice, tropolo-

illi ſolent uocare uerbo non admodũ Latino. οὔτε γῆς, οὔτε οὐρανοῦ ἁπτόμενον, Id ẽ, neq; terram, neq; cœlũ attingentẽ. Prouerbiũ eſt apud Lucianum de re uehementer aliena à propoſito.

Argumentatio

Iam quintus actus.) Alluſit ad hoc, quod comœdia quinq; cõſtat actib. Et M. Tullius dicit in extremo actu poetã oportere eſſe optimum.

Conclusio

Et eandem interpretantur.) Allegorias in uetus teſtamẽtũ nõ ferremus, niſi neceſſitas nos cogeret. At quis ferret

ſomnium gice

gice, & anagogice. Atque ad hunc quidem modum Chimęram ſuã abſoluunt, qualẽ nec Horatius unq̃ aſſequi potuit cum ſcribe‑ret: Humano capiti &c. Sed audierunt à neſcio qui bus, ingreſſum orationis ſedatum, minimeq́ clamo‑ſum eſſe oportere: Itaque principio ſic exordiuntur, ut nec ipſi uocẽ ꝓpriam ex audiant, quaſi referat dici, quod nullus intelligat. Au dierunt nonnunquam ad cõcitandos affectus, excla‑mationibus utendum eſſe. Proinde preſſe alioqui lo‑quentes

ſomniũ ocioſi ne‑bulonis, & rur‑ſum alio ſomnio ſomnium explica‑tum? At quidam hæc religioſius pe nè legũt, q̃ euãge lium. Pronuncia‑tio *Chimerã ſuã.)* Hoc eſt, *ſer‑monem portentoſum ex partibus multo diuerſiſſi‑mis, tanq̃ mõſtrũ conſtantẽ.* Chimæra *Chimæram* Ilia. ζ. Home*rus ſic deſcribit,* Ἡ δ᾽ ἄρ᾽ ἔην θεῖον γένος, οὐδ᾽ ἀνθρώπων. Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα, Δεινὸν ἀποπνείουσα πυρὸς μένος αἰθομένοιο, *id eſt, Hæc igitur erat diuinũ genus, non humanũ. Ante leo, retro autẽ draco, media autem chimæra, grauẽ efflans ignis uim ardẽtis.* Verſus *Homeri Lucretius ſic imita‑tus eſt: Prima leo, poſtrema draco, media ipſa chimæ‑ra.* Humano capiti.) *Sic orditur artẽ poeticã, repre‑hendens*

quentes, ſubinde repente uocem tollunt furioſo plane clamore, etiã cum nihil opus. Iures elleboro homini opus eſſe, perinde quaſi nihil referat, ubi clames. Præterea quoniã audierũt oportere ſermonẽ in progreſſu ferueſcere, in ſingulis partibus principijs utcunq; ſanè recitatis, mox mira uocis cõtentiõe utuntur, etiam ſi res ſit frigidiſſima, atq; ita deniq; deſinũt, ut ſpiritu defectos credas. Poſtremo didicerũt, apud rhetores de riſu fieri mentionem, eoq; ſtudẽt & ipſi iocos quoſdam aſpergere, ὦ φίλη ἀφροδίτη, quàm plenos gratiarum, quamq; in loco, ut planè ὄνον πρὸς τὴν λύραν eſſe dicas. Mordent quoq; nonnunquã, ſed ita, ut titillent magis q̃ uulnerent. Nec unquã uerius adulantur quàm cum ma-

hendens inæqualitatem argumenti. Elleboro opus eſſe.) Hoc eſt inſanire. Quãdoquidẽ elleboro purgatur atra bilis, ut ſupra diximus. De riſu fieri.) De riſu mouẽdo multa fit mentio apud Fabium libro 6. ὦ φίλη ἀφροδίτη.) id eſt, ô amica Venus, ut uiri dicũt, ἡρακλῆς cũ admirãtur. ὄνον πρὸς τὴν λύραν.) Id eſt. Aſinum adhibitum lyræ. Prouerbium eſt, quo ſignificant hominem minime idoneum ad rem gerendam

Feſtiuitas

cū maxime παῤῥησιάζεσθαι uideri ſtudent. Deniq; tota actio eſt eiuſmodi, ut iures eos à fori circulatoribus didiciſſe, à quibus longe uincuntur. Quanquam utriq; alteris uſq;adeo ſunt ſimiles, ut nemo dubitet quin aut hi ab illis, aut illi ab his rhetoricen ſuam didicerint. Et tamen inueniunt hi quoq; mea nimirum opera, qui cum hos audiunt, Demoſthenes meros, ac Cicerones audire ſe putāt. Quod genus ſunt præcipue mercatores ac mulierculæ: quorum auribus unice placere ſtudēt: quod illi nonnullam prædæ portiunculam de rebus male partis ſoleant impertiri, ſi cōmode fuerint palpati: illæ cū alĳs multis de cauſis huic ordini fauēt, tum præcipue, quod in horū ſinus ſoleant

rendā Παῤῥησιάζεσθαι.) Id ē, libere loq. Inde παῤῥησία, libertas in admonendo, aut alioqui loquendi, cōtraria aſſentationi. Quod dicit, uero uerius eſt. Clamant in mulierculas, quod trahāt caudas, quod nimiū niteant, & forma ſollicitēt uiros, quod gemmis & auro fulgeant, quod uiris imperēt. Atq; hæc narrāt, ut illæ gaudeant. Fori circulatoribus.) Iuxta morem Italiæ dixit: nā illic in foro poſita menſa, conſcendūt nebulōes herbarij, aut præſtigiato

ſoleant effundere, ſi quid in maritos ſtomachantur. Videtis opinor, quantopere mihi debeat hoc hominum genus, qui cum cæremoniolis, & nugis deridiculis clamoribusq́ tyrannidem quãdam inter mortales exerceãt, Paulos atq; Antonios ſeſe credũt. Verum ego iſtos hiſtriones tam ingratos beneficiorũ meorum diſsimulatores, quàm improbos ſimulatores pietatis, libenter relinquo. Iamdudũ enim iuuat de regibus ac principibus aulicis à quibus ſimpliciſſime color, & ut dignum eſt ingenuis, ingenue, nõnihil attingere. Qui quidẽ ſi uel ſemunciam ſani cordis haberẽt, quid eſſet horũ uita triſtius, aut ęque fugiendũ? Neque enim exiſtimabit uel periurio parricidioq; parandũ imperiũ, quiſquis ſecũ perpenderit, q̃ ingens onus ſuſtineat humeris

ſtigiatores, aut aliud quippiã ſimile profitẽtes, et oratiõe populũ illiciũt. Quorũ pronunciatio nõ alia eſt q̃ cõcionatorũ niſi quod illos uincunt. Si quid in maritos.) Eſt enim querulũ mulierũ genus. Ad hos igitur deferũt, quicq̃d maritus domi delirat, Simpliciſſime color.) hoc eſt aperte, et ſine fuco, nõ quẽadmodũ à monachis. Eũ qui rerum

De principũ ſtulticia

ris,qui uere principẽ age/
re uelit. Eum qui rerum gu
bernacula ſuſceperit, pu/
blicum non priuatũ nego/
cium gerere, nihil niſi de
commodis publicis opor/
tere cogitare: à legibꝰ,qua
rum ipſe & autor & exa/
ctor eſt,nec latũ digitũ diſ/
cedere: officialiũ omnium
& magiſtratuũ integritatẽ
ſibi præſtandam eſſe: ſeſe
eſſe unum omnium oculis
expoſitum,qui uel ceu ſi/
dus ſalutare,morum inno/
centia,maximã rebus hu/
manis ſalutem poſſit ad/
ferre,uel ueluti cometa le/
talis,ſummam perniciem inuehere. Alio
rum uitia neq; perinde ſentiri,neq; tam la
te manare. Principẽ eo loco eſſe,ut ſi qd
uel leuiter ab honeſto deflexerit,grauis
protinus ad quàm plurimos homines ui/
tæ peſtis ſerpat. Tum quod multa ſecum
adferat principum fortuna,quæ ſoleant
à recto deducere,quod genus,deliciæ,li/

rum gubernacu.) Vt ludẽs tamẽ ita principis officium complexus eſt,ut nõ Ariſtoteles melius in ſuis Politi/cis. Nec latum digitũ.) Id eſt,nẽ minimum quidem ſpaciũ. Sermo eſt ꝓuerbialis. Cometa) Id eſt,ſtella crinita, quæ ferè magnum humano generi portendit malũ,ſi quãdo apparuerit: dicitur autem

Forma boni principis

bertas, adulatio, luxus, hoc acrius enitendũ, ac ſoliciti us aduigilandũ, necubi uel deceptus ceſſet in officio. Poſtremo, ut ĩſidias, odia, cæteraq; uel pericula, uel metus omittam, capiti im-minere uerũ illũ regẽ, qui paulo poſt ab eo ſit etiam de minimo quoq; cõmiſſo rationẽ exacturus, idq; tan to ſeuerius, quãto præſtan tius geſſit imperium. Hæc inquã, atq; huiuſmodi plu-rima, ſi princeps ſecũ per-penderet, perpenderet aũt ſi ſaperet, is nec ſomnum, nec cibum opinor iucũde capere poſſet. At nũc meo munere, has omneis curas dĳs ꝑmittũt, ipſi ſeſe molliter curant, neq; quenq; ad aurem admittunt, niſi qui iucunda loqui norit, ne qd animo ſolicitudinis oboria-tur. Se probe principis partes omneis im pleſſe credũt, ſi uenentur aſſidue, ſi bellos alant caballos, ſi ſuo cõmodo uẽdiderint

autem κομήτης, Græco uocabulo, quod αὐτοῦ τὸ κάτω λεπτότατον, τὸ δὲ ἄνω ἥπλωτου, ὡς ὑπὸ κόμης, hoc eſt, quod ĩpſius ĩferior pars tenuiſſima ſit, ſuperior paſſa, ſicut in coma. Quod *genus)* Pro *eo qđ Græci dicũt οἷον, exemplũ additur.*

Dijs *permittũt)* Prouerbialiter *dictum.* Horatius, Permitte *diuis cætera*

Studia *malorũ principũ*

ma-

magiſtratus, ac præfectu/ras, ſi quotidie nouæ ratio/nes excogitentur, quibus ciuium opes attenuent & in ſuũ conuerrant fiſcum, uerum id appoſite repertis titulis, ut etiã ſi ſit iniquiſſi/mum, aliquã tamen æqui/tatis ſpeciem præ ſe ferat. Addunt data opera nonni/hil adulationis, quo popu/lares animos, utcunq; ſibi deuinciant. Fingite mihi nunc, quales ſunt nonnun/quam, hominem legum ignarũ, publico/rum commodorum pene hoſtem, priua/tis intẽtum cõmoditatibus, addictum uo/luptatibus, oſorem eruditionis, oſorẽ li/bertatis ac ueri, nihil minus ꝗ de reip. ſa/lute cogitantem, ſed omnia ſua libidine, ſuiſq; utilitatibus metientem, Deinde ad/dite huic torquem auream, omnium uir/tutum cohærentium conſenſum indican/tem, tum coronam gemmis inſignitam, quę quidem admoneat eum heroicis om/nibus uirtutibus oportere cæteris ante/cellere

tera. In ſuũ cõ/uerrant) Plerique deprauãt, pro cõ/uerrant, per gemi/num r, cõuertant per t. Eſt aũt con/uerrere, in unum uerrere, ſic ut ni/hil relinquas. Fi/ſcũ dixit, nã fiſcus proprie eſt princi/pis, quemadmodũærariũ eſt reipub. Meros

Cultus prin/cipum

cellere, præterea ſceptrum, iuſtitiæ & un decunq; incorrupti pectoris ſymbolum, poſtremo purpuram eximię cuiuſdam in rempublicam charitatis indicium. Hæc geſtamina ſi princeps cum ſua uita con-ferret, equidem futurũ arbitror, ut plane pudeſcat ornatus ſui, uereaturq; ne quis naſutus interpres, totum hunc tragicum cultũ, in riſum iocumq; uertat. Iam quid de proceribus aulicis cõmemorem? quo-rum pleriſq; cum nihil ſit addictius, ſerui-lius, inſulſius, abiectius, tamen omnium rerum primos ſeſe uideri uolũt. Hac una in re tamen modeſtiſſimi; quod contẽti, aurum, gemmas, purpuram, reliquaq; uir tutum ac ſapientiæ inſignia corpore cir-cumferre, rerum ipſarum ſtudium omne concedunt alijs. Hoc abunde felices ſibi uidentur, quòd regem herum uocare lice at, quòd tribus uerbis ſalutare didicerint, quòd norint ciuiles titulos ſubinde incul care, ſerenitatem, dominationem, & ma-gnificẽtiam: quòd egregie perfricuerint faciẽ, quòd feſtiuiter adulentur. Nam hæ ſunt artes, quæ uere nobilem & aulicum deceant. Cæterũ ſi uitæ rationẽ omnem

Proceres aulici

propius

propius inſpicias, nimirũ meros Phæacas inuenies, ſpõſos Penelopes, reliquũ carmen agnoſcitis, quod Echo uobis melius referet quàm ego. Dormitur in medios dies, ibi ſacrificulus mercẽnarius ad lectum paratus, qui propemodũ cubantibus adhuc ſacrum expedite peragat. Mox ad ientaculum, quo uix peracto, iam interpellat prandium. Sub id alea, laterũculi, ſortes, ſcurræ, moriones, ſcorta, luſus, inficetiæ. Interim una aut altera merẽda. Rurſum

Meros Phæa.) Phæacũ rex erat Alcinous, apud hos ueluti ſtupidos, prodigioſa quædam mentitur Vlyſſes Homericus. Sponſos Penelop.) Nam hos Homerus nulli rei præterquã epulis, choreis, cãtilenis, & Veneri ſtuduiſſe dixit: unde de procis loquẽs ait, αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο μνηστῆρες τοῖσιν μὲν ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα μέμηλε μολπή τ᾽ ὀρχηστύς τε, τὰ γάρ τ᾽ ἀναθήματα δαιτός. *id eſt, Cæterum ubi potu cibo'que ſatiati fuerunt proci, his quidem animo alia curæ fuerunt, cantus, ſaltatio'que, hæc enim ſunt additamenta conuiuij. Reliquum carmen) Sequitur enim apud Horatium, poſt ſponſi Penelopes, nebulones Alcinoiq;. Quod Echo) Nam huius eſt extrema ſonare. Repotia) A repotando* Repotia

Rurſum cœna, poſt hanc repotia, non una per Ioue̅. Atq; ad hunc modu̅, citra ullum uitæ tædiu̅ elabun/tur horæ, dies, menſes, an/ni, ſecula. Ipſa nonnunqua̅ ſaginatior abeo, ſi quando uiderim illo μεγαλοῤῥοῦντας, dum inter nymphas una quęq; hoc ſibi uidetur dijs propior, quo cauda̅ longiorem trahit, dum proceru̅ alius alium cubito protru/dit, quo Ioui uicinior eſſe uideatur, dum ſibi quiſque hoc magis placet, quo gra/uiorem catenam collo ba/iulat, ut robur etiam, non opes tantum oſtentet. Ac principum quidem inſtitutum, ſummi po̅tifices, car/dinales

dicta ſic olim uo/cabant, uelut iteratas nuptias, quæ celebātur aliquot diebus à ſpo̅ſa tra/dita. Quod hic intelligi uult, uulgo uoca̅t banketam.

Non una) Mul/titudinis numero.

Μεγαλοῤῥοῦν/τας) Id eſt, oſten/tantes ſeſe. Vtitur hoc uerbo Lucia/nus, de dijs loque̅s quod faſtu quoda̅ uiua̅t. Dictu̅ eſt à μεγάλου magnu̅ & ῥῆσις oratio, qd' omnia magna loqua̅tur, nihil plebeiu̅. Galli quoq; uulgo uocant, la grande gorre. Quo Ioui) Iouem uocat principem. Ac princip. qui.) Quemadmodu̅ ſuperius non læſit bonos principes, ſed docuit quales ſint mali, & tamen nihil de turpibus factis procerum

locutus

dinales, & epiſcopi, iam pridem gnauiter æmulantur, ac propè ſuperant. Porrò ſi quis perpendat, quid linea ueſtis admoneat, niueo candore inſignis, nempe uitam undiquaq; inculpatã, quid ſibi uelit mitra bicornis, utrunq; faſtigiũ eodem cohibente nodo, puta noui pariter ac ueteris inſtrumenti abſolutam ſcientiam, quid manus chirothecis cõmunitæ, purã & ab omni rerũ humanarum contagio immunẽ ſacramentorum adminiſtrationem, quid pedum, nimirum crediti gregis uigilantiſſimam curam, quid prælata crux, uidelicet omniũ humanorũ affectuũ uictoriam: Hæc, inquam, atque id genus alia multa, ſi quis perpendat, nónne triſtem ac ſolicitam uitam egerit?

locutus eſt, ſed cõmunia quædam et ridicula, mira moderatione recenſuit: ita nũc notat malos et indignos epiſcopos, quorũ utinã minor eſſet numerus. Epiſco.) *ἐπισκοπεῖν eſt inſpicere, & curam agere, proſpicereque de neceſſarijs, & ἐπίσκοπος, id eſt inſpector & curator: unde ut Suidas ait, οἱ παρ' ἀθηναίων εἰς τὰς ὑπηκόους πόλεις, ἐπισκέψασθαι τὰ παρ' ἑκάστοις, πεμπόμενοι ἐπίσκοποι καὶ φύλακες, ἐκαλοῦντο, οὓς λάκωνες ἀρ-*

Epiſcopi

Epiſcopus

Cardinales

At nunc belle faciūt,cum
ſeſe paſcunt. Cæterū ouiū
curā aut ipſi Chriſto man/
dāt,aut in fratres,quos uo/
cant,ac uicarios reijciunt.
Neque uel nominis ſui re/
cordantur,quid ſonet epi/
ſcopi uocabulum, nempe
laborem,curam,ſolicitudi
nem. Verum in irretiēdis
pecunijs,plane epiſcopos
agunt, οὐδ' ἀλαοσκοπιή. Ad
eundem modum cardina/
les ſi cogitēt ſeſe in apoſto
lorum locum ſucceſſiſſe,
eadē ab ipſis requiri,quæ
illi pręſtiterūt,deinde non
dominos eſſe,ſed admini/
ſtratores ſpiritalium doti/
um, de quibus omnibus
ſint paulo poſt exactiſſi/
me reddituri rationē. Imò
ſi uel in cultu pauliſꝑ phi/
loſophentur, atque ita ſe/
cū cogitent,quid ſibi uult
hic ueſtitus cādor? Nonne
ſummā

*μοσὰς ἔλεγον, id eſt, Qui ab Athe/
nienſibus in ſubie/
ctas ciuitates, ad
inſpiciēdū ea quæ
à ſingulis ageren
tur, mitterentur,
epiſcopi & cuſto
des uocabantur,
quos Lacones ἁρ/
μοσὰς, id eſt, con
grue gubernātes
uocabāt. οὐδ'
ἀλαοσκοπιή) Id
eſt, Neq; cæca ſpe/
culatio. Hemiſti/
chium eſt Homeri
cum. λάειν Græ/
cis eſt uidere, un/
de κατὰ ςέρησιν
ἀλαὸς cæcos di/
citur. Suidas citat
Homericum illud
hemiſtichiū, οὐδ'
ἀλαοσκοπιὴν εἶ
χε, id eſt, nō cæcā
ſpecu*

ſummã & eximiam uitæ innocentiam? Quid interior purpura? nónne flagrantiſſimum in deum amorẽ? Quid rurſus exterior ſinuoſa capacitate diffluens, ac totã etiam reuerendiſſimi cõplectens mulam, quanquam una uel camelo contegendo ſuffecerit? Nónne charitatem latiſsime ſeſe pandentem ad ſubueniendum omnibus, hoc eſt, ad docẽdum, exhortandum, conſolandum, increpandum, admonendũ, componẽda bella, reſiſtendum improbis principibus, & uel ſanguinem libenter impendendũ gregi Chriſtiano, non ſolum opes. Quanquam quorſum omnino opes, pauperum apoſtolorum uicem gerentibus? Hæc ſi perpenderent, inquam, nec eum locum ambirent, & libenter relinquerẽt, aut certe uitam plane laborioſam, atque ſolicitam agerent, cuiuſmodi ueteres illi uixerunt apoſtoli. Iam ſummi põtifices, qui Chriſti uíces gerunt, ſi conentur eiuſdem

ſpeculationẽ habuit, quod ait prouerbialiter dictũ eſſe. Reuerẽdiſſimi cõplectẽs.) Reuerẽdiſſimi uocãtur cardinales, ueluti proprio titulo, ſicut põtifices ſanctiſſimi. Et pallium à mulæ frõte reuincitur ex more Romæ.

Si uel

Summi pontifices

Si uel papæ.) Olim omnes epiſcopi papæ uocabantur, hoc eſt patres. Pappum enim ueteres patrē uocabant. Bonorū pelagus.) Græci immenſam bonorum copiā θάλατταν ἀγαθῶν, id eſt, mare bonorū, ſiue σωρὸν ἀγαθῶν, id eſt, aceruū bonorum uocant.

uitā æmulari, nempe paupertatem, labores, doctrinam, crucem, uitæ contemptum, ſi uel papæ, id eſt, patris nomen, uel ſanctiſſimi cognomen cogitent, quid erit in terris afflictius? aut quis eum locum omnibus emat facultatibus: emptū, gladio, ueneno, omniq́ʒ ui tueatur? Quātū his abſtulerit commoditatū, ſi ſemel inceſſiuerit ſapientia? Sapientia dixi? Imò uel mica ſalis illius, cuius meminit Chriſtus. Tantū opū, tantum honorū, tantum ditionis, tantum uictoriarū, tot officia, tot diſpenſationes, tot uectigalia, tot indulgētias, tantū equorū, mulorum, ſatellitum, tantum uoluptatū, Videtis quantas nundinas, quātam meſſem, quantū bonorū pelagus paucis ſim complexa. In quorū locum inducet uigilias, ieiunia, lachrymas, orationes, conciones, ſtudia, ſuſpiria, milleq́ʒ id genus miſeros labores. Neq́ʒ uero negligendū illud,

Tot

futurum

ſuturum ut tot ſcriptores, tot copiſtæ, tot notarij, tot aduocati, tot promotores tot ſecretarij, tot mulotribæ, tot equiſones, tot menſarij, tot lenones. pene mollius quiddã addiderã, ſed uereor ne durius ſit auribus, In ſumma, tam ingens hominũ turba, quæ Romanã ſedẽ onerat, lapſa ſum, honorat ſentiebam, ad famem adigatur. Inhumanũ quidem hoc, & abominandum facinus, at multo magis deteſtandum, ipſos etiã ſummos eccleſiæ principes, ac uera mundi lumina ad peram & baculũ reuocari. At nunc fere, ſi quid laboris eſt, id Petro & Paulo relinquũt, quibus abunde ſatis eſt ocij. Porrò ſi qd ſplendoris, aut uoluptatis, id ſibi ſumunt. Atq; ita fit mea quidem opera, ut nullum pene hominum

Tot copiſtæ.) Ad riſum imitatus eſt barbarum illorũ uocabulum Sic enim uocãtur infimi ſcribæ, qui bullas, quas uocãt, effingunt Romæ. Mulotribæ.) Dictio compoſita è Græca uoce & latina ſignificãs eos, qui curant mulos. Tot lenones) Significare uidetur puerorum obſcœnos amores, cũ addit, mollius quiddam. Vera mũdi lumina.) Et hoc feſtiuius eſt imitatione. Sic enĩ canitur de apoſtolis ĩ hymno ſacro. Ad pedũ

Curia Romana

Ad pedū beatorū.) Id quoq́ʒ gratiam habet ex imitatione. Quarū meminit Paulus.) Eſt in epiſtola ad Romanos cap. 16 Qui p dulces ſermones, & benedictiones ſeducunt corda innocētiū.

Virtutes apoſtolicæ

Vltrices picturæ.) Proponūtur enim Romæ picti in linteis, q̄ maxime odioſa ſpecie, quos

num genus uiuat mollius, minusq́ʒ ſolicitum, ut qui abunde Chriſto ſatisfactū exiſtimēt, ſi myſtico ac pene ſcenico ornatu, ceremonijs beatitudinum, reuerētiarum, ſanctitatum titulis, & benedictionibus, ac maledictionibus epiſcopos agant. Priſcum & obſoletū, nec horum omnino temporum, miracula ædere: docere populum, laborioſum: ſacras interpretari literas, ſcholaſticum: orare, ocioſum: lachrymas fundere, miſerum ac muliebre: egere, ſordidum: uinci, turpe, parumq́ʒ dignū eo, qui uix reges etiā ſummos, ad pedū beatorū admittit oſcula: deniq́ʒ mori, inamabile: tolli in crucē, infame. Reſtāt ſola hęc arma ac benedictiones dulces, quarū meminit Paulus, atq́ʒ harū quidē ſunt ſane q̃ benigni, interdictiões, ſuſpenſiões, aggrauationes, redaggrauationes, anathematizationes, ultrices picturæ, ac fulmē illud terrificum

terrificum, quo ſolo nutu mortalium animas uel ultra tartara mittunt. Quod ipſum tamen ſanctiſſimi in Chriſto patres, & Chriſti uicarij, in nullos torquent acrius, quàm in eos, qui inſtigante diabolo, patrimonia Petri minuere atque arrodere conantur. Cuius cũ hæc uox

quos excõmunicatos oſtendũt. Ipſe ſedet furioſo uultu, utrinque cacodæmones flammeam imponunt coronã, ignis ſub pedibus, inſcriptiones horrendæ, & tamen illi nec tantulũ cõmouentur, ó hominũ duriciem. Admonendus eſt iterũ lector, ne quis ſit tam iniquus interpres, ut hæc putet ad pontificum contumeliã pertinere. Non *enim ſimpliciter hæc reprehendit, ſed eos taxat, qui omnibus illis omiſſis, quæ uera pontificũ ſunt officia, ſanctimonia, doctrina, & cæteris quæ recenſuit, hæc ſola ſibi reſeruant, hiſque ipſis utuntur, nõ ad ſalutẽ animarũ, ſed ad pecuniarũ accumulationẽ.* Id *palàm indicat, cum ait reſtant ſola hæc.* Et *uides quàm ubique temperat à fœdis.* Alioqui *ſi malos pontifices, & cardinales, ſuis pingere coloribus uoluiſſet, norũt hi qui* Romæ *uixerunt, quas fabulas potuerit in mediũ adducere.* V*erũ, ne quod mali faciũt, id à ſtultis cõferatur in bonos, ad honorem Chriſtiani nominis reticuit.* Q*ui inſtigante diabolo.)* Et *hoc μιμητικῶς dicitur.* N*am his uerbis utũtur in ſuis bullis, ut uocant*

uox ſit in euangelio; Reliquimus omnia, & ſequuti ſumus te, tamen huius patrimoniũ appellant agros, oppida, uectigalia, portoria, ditiões. Pro quibus dũ zelo Chriſti accenſi, ferro igniq; dimicant, non abſq; plurimo Chriſtiani ſanguinis diſpendio, tum demũ eccleſiam Chriſti ſponſam ſeſe credunt apoſtolice defendere, fortiter profligatis, ut uocãt, hoſtibus. Quaſi uero ulli ſint hoſtes eccleſię pernicioſiores, q̃ impij pontifices, qui & ſilentio Chriſtum ſinunt aboleſcere, & quæſtuarijs legibus alligant, & coactis interpre

lis, ut uocãt. Zelo Chriſti.) μιμητικῶς & hoc, & belle cõiunxit cõtraria. Eſt aũt zelus, ut Ammonius ait, ἡ δὲ ἐπιθυμίαν μίμησις τι νομιζὴ δοκοῦντος τινὸς καλοῦ, id eſt, per deſideriũ imitatio facta alicuius, quod uidetur bonũ. Eſt etiã zelus, λύπη ἐπὶ ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς, οἷα καὶ ἑαυτῷ τις ἐπιθυμεῖ περιποιῆσαι, id ẽ, dolor propter aliena bona, qualia quis ſibi acquirere ſtudet. Et *ſilentio.) Quia non docent quid ſit Chriſtus, & quid ſit eſſe Chriſtianum.*

Quæſtuarijs legibus.) Cuiuſmodi ſunt non paucæ, quæ quæſtum olent magis, q̃ pietatem. Chriſtus ſpiritalis eſt, ubi ſpiritus, ut apoſtolus ait, ibi libertas. Iſti

legibus

Hæc de impijs pontificibus dicta ſunt, non de pijs

terpretatiõibus adulterãt, & peſtilente uita iugulant. Porrò cum Chriſtiana ec-cleſia ſanguine ſit condita, ſanguine confirmata, ſan-guine aucta, nunc perinde quaſi Chriſtus perierit, qui more ſuo tueatur ſuos, ita ferro rem gerunt. Cumq; bellum res ſit adeo imma-nis, ut feras non homines deceat, adeo inſana, ut poe tæ quoque fingant à furijs immitti, adeo peſtilens, ut uniuerſam morum luem ſimul inuehat, adeo iniu-ſta, ut à peſsimis latrõibus optime ſoleat adminiſtra-ri, adeo impia, ut nihil co-hæreat cum Chriſto, tamẽ omnibus omiſſis, hoc tan-tum agunt. Hic uideas etiã decrepi-

legibus hoc agũt, ut populũ habeãt obnoxium. Qui quo magis perple xus eſt, hoc plus lucri redit ad Ro-manã curiam, ex litibus, ex diſpen-ſationibus, ex do-nationibus. Verus Chriſti uicarius nihil ſpectat, niſi lucrum pietatis.

A furijs.) Vt a-pud Maronẽ Ae-neidos. 7. Gorgo neis Alecto infe-cta uenenis, bellũ excitat inter Ae-neam & Turnũ.

Omnibus omiſſis) Vides optime le-ctor, ut ubiq; cir-cumſpecte loquutus eſt. Non reprehendit, quod bellãt pontifices, quod iure reprehendi poterat in omnibus etiam Chriſtianis, mea quidẽ ſentẽtia. Sed eos dãnat,

qui

decrepitos ſenes, iuuenilis animi robur præſtare, nec offendi ſumptibus, nec fatigari laboribus, nec deterreri quicquam, ſi leges, ſi religionem, ſi pacem, ſi res humanas omneis ſurſum ac deorſum miſceant. Neque deſunt adulatores eruditi, qui iſtam manifeſtariam inſaniam, zelum, pietatem, fortitudinem appellent, excogitata uia: qua fieri poſſit, ut quis letale ferrum ſtringat, adigatq́ in fratris ſui uiſcera, manente nihilominus charitate illa ſumma, quam ex Chriſti præcepto debet proximo Chriſtianus. Equidē incerta ſum adhuc, utrum his rebus exemplum dederint, an potius hinc ſumpſerint epiſcopi quidā Germanorū, qui ſimplicius, etiam omiſſo cultu, omiſſis benedictionibus, aliiſq́ id genus ceremoniis, plane ſatrapas agūt, adeo, ut propemodum

qui cæteris omnibus omiſſis, ſolum id agūt, quod eſt omniū peſſimū.

Decrepitos ſenes.) Videtur ſignificare Iuliū ſecundum, qui tales tumultus excitauit mundo, ut nemo uere pius & Chriſtianus poſſit abſq; gemitu meminiſſe. Videbuntur alicui fortaſſis hæc dicta liberius. Verum ſi quis rem penitus noſſet, fateretur modeſtiſſime dicta.

Suo

modũ ignauũ, parũq; decorum epiſcopo putẽt alibi, q̃ in acie, fortẽ animã deo reddere. Iam uero uulgus ſacerdotũ, nephas eſſe ducens, à præſulũ ſuorũ ſanctimonia degenerare, euge q̃ militariter ꝓ iure decimarũ, enſibus, iaculis, ſaxis, omniq; armorũ ui belligerantur, quàm hic oculati, ſi quid ex ueterum literis poſſint elicere, quo plebeculam territent, & pluſquam decimas deberi conuincãt. At interim nõ uenit in mẽtem, q̃ multa paſſim legãt de officio, quod illi uiciſſim præſtare populo debeant. Nec ſaltẽ admonet eos uertex raſus, ſacerdotem omnibus huius mundi cupiditatibus liberũ eſſe oportere, neque quicquam niſi cœleſtia meditari. Sed homines ſuaues, ſe ſuo officio probe perfunctos aiunt, ſi preculas illas ſuas, utcunq; permurmurarint, quas me Hercle demiror, ſi quis deus uel audiat, uel intelligat cum

Suo officio.) Sic enim interpretantur illud, propter officium datur beneficiũ, quaſi utcunq; dicere preculas, ſit totum ſacerdotis officium, cũ ea pars ſit omniũ infima, & laicorum potius q̃ ſacerdotũ. Vtcunq; permur.) Audis & hic nõ damnari preces ſolennes ſacerdotũ, ſed eos qui eas ſine intelle[illegible] s ctu, ac

Vide calũniator hic nõ reprehendi q; ſacerdotes accipiũt decimas: ſed q; quũ odio ſe exigant, ſui uiciſſim officij nõ meminerint

cum ipſi ferè nec audiant, nec intelligant, tum cũ eas ore perſtrepunt. Verũ hoc quidẽ ſacerdotibus eſt cũ prophanis cõmune, ut ad emolumenti meſſem uigilent omnes, neq; quiſquã ibi leges ignoret. Cæterũ ſi quid ſarcinæ, id prudenter in alienos humeros reijciunt, & alijs alij tanquã pilam per manus tradunt. Si quidem laici quoq; principes, quemadmodũ partes adminiſtrandi regni uicarijs delegant, & uicarius item uicario tradit, ita pietatis ſtudium omne plebi modeſtiæ cauſa relinquũt. Plebs in eos reijcit, quos eccleſiaſticos uocant, perinde quaſi ipſis cum eccleſia nihil omnino ſit cõmercij, quaſi baptiſmi uotis nihil prorſus ſit actum. Rurſum ſacerdotes qui ſeſe uo

ſtu, ac ſine mente, ſed nõ ſine tædio demurmurãt. Atque utinã talibus non eſſet undique plenus mundus.

Nec quiſquã ibi leges ignoret) Vt de decimis, de oblatiõibus, de iure plebani: et, preſbyteri duplici honore digni ſunt. Et, ꝗ altari ſeruit, de altario uiuat. Modeſtiæ cauſa.) Ironiã habet. Quos eccleſiaſticos) Omnes Chriſtiani pertinent ad eccleſiam, cuius miniſtri ſunt ſacerdotes. Oẽs Chriſtiani religioſi ſunt, aſtricti uoto in baptiſmo renuncian

tes cant

cant ſeculares, quaſi mundo initiati, non Chriſto, in regulares onus hoc deuoluunt, regulares in monachos, monachi laxiores in arctiores, omnes ſimul in mendicantes, mendicãtes in Carthuſiẽſes, apud quos ſolos ſepulta latet pietas, & adeo latet ut uix unquã liceat cõſpicere. Itidem pontifices in meſſe pecuniaria diligentiſſimi, labores illos nimium apoſtolicos, in epiſcopos relegant, epiſcopi in paſtores, paſtores in uicarios, uicarij in fratres mendicãtes, Hi rurſum in eos retrudũt, à quibus ouium lana tondetur. Verũ non eſt huius inſtituti, põtificũ ac ſacerdotũ uitam excutere, ne cui uidear ſatyrã texere, non encomium recitare, neue qs exiſtimet bonos principes à me taxari, dum malos laudo. Sed hæc ideo

tes mũdo, ſatanæ, & pompis eius. Quo uoto nõ aliud poteſt eſſe ſanctius, niſi quod iã cõſuetudine ſic uiluit, ut non habeatur pro uoto. In Carthuſienſes.) Multũ tribuit huic ordini, ſubſignificans tamẽ, plus apud hos eſſe cæremoniarum, quã ueræ pietatis Id quod fatẽtur & hi, qui inter hos ſunt cordatiores. Dum malos laudo.) Mira facetia inuertit, malos uocat, quos laudauit, hoc eſt, uitupera

 paucis

paucis attigi, quo palã fie/ret, nullum eſſe mortalem, qui ſuauiter uiuere poſſit, niſi meis initiatus ſit ſacris meq; propiciam habeat. Nã id quo pacto fieri que/at, cum ipſa etiam Rham/nuſia, rerum humanarum fortunatrix, mecum adeo conſentiat, ut ſapientibus iſtis ſemper fuerit inimi/ciſſima

Rhamnuſia

uituperauit hactc nus. Nam à ſtulti cia laudari, uitu/perari eſt. Ipſa etiã Rhamnuſia,) *Rhamnuſia dea ẽ indignatiõis, quã Græci* νέμεσιν *uocant, ſic dicta à Rhamnunte, Atti cæ pago, ubi cole/batur, quæ ſuper/bos alios q; contemnentes, qualis fuit* Narciſſus, *puni/re credebatur, unde illud, quod Suidas citat* οὐκ ἔλα/θε τὴν ἅπασιν ἐναντιουμένην τοῖς ὑπερηφάνοις νέμεσιν, ἀλλ' ἐν ταῖς ἰδίαις ἠναγκάσθη παιδευ/θῆναι συμφοραῖς, παρῆν δὲ ἡ νέμεσις, ἣ τὰ γῆς ἐποπτεύει, *id eſt,* Non *latuit omnibus contrariam ſu/perbis* Nemeſim, *ſed in proprijs coactus fuit diſcere erumnis. Aderat autem* Nemeſis, *quæ ea quæ in ter/ris ſunt uidet.* Hic Rhamnuſiam *ipſam dicit fortunã, quæ ſtultis fauere dicitur. Vnde uulgato prouerbio dicunt, quo quiſq; eſt ſtultior, hoc eſt fortunatior. Con tra, ſapientibus* Rhamnuſia *ſemper fuit inimica. Hinc Sotades uidens ſapientes omnes triſtem ferè habuiſſe exitũ, indignatus ſcripſit,* σωκράτην ὁ κόσμος πε

ποίηκε

ciſſima, cõtra ſtultis etiam dormientibus omnia commoda adduxerit? Agnoſcitis Timotheum illum, cui hinc etiam cognomen, & pro/

ποίηκε σοφὸν εἶ/ναι, καὶ κακῶς ἀ/νεῖλε τὸν σωκρά/την ὁ κόσμος. Εν τῇ φυλακῇ κώ/νειον ὅτι πιὼν, τέθνηκεν. Πουλυπόδα φαγὼν ὁ διογένης ὠμὸν τέθνηκεν. Αἰσχύλῳ γράφοντι ἐπιπεσὼν ἔπλωκε χελώνη, Σοφοκλῆς ῥᾶγα φαγὼν σταφυλῆς, πνιγεὶς τέθνηκεν, Κύνες οἱ τῶν θρᾴκων εὐριπίδην ἔτρω/γον. Τὸν θεῖον ὅμηρον λιμὸς κατεδαπάνησεν, *id eſt, Socratem mundus fecit ſapientem eſſe.* Et *male ſu/ſtulit Socratem mundus.* In *carcere cicutam quoniam bibens mortuus eſt.* Polypodem *comedens* Diogenes *crudum, mortuus eſt. Aeſchylo ſcribenti incidit teſtudo. Sophocles acinũ comedens uuæ, ſuffocatus perijt.* Canes Thracij Euripidem *uorauerũt.* Diuinũ Home *rum fames confecit Timotheum.)* Hic dux erat Athe Timotheus
nienſium, longe omnium fortunatiſſimus, de quo Sui/*das ſic ſcripſit.* ἐποίουν τε αὐτὸν ἐν εἰκόσιν οἱ ζω/γράφοι κοιμώμενον, καὶ τὰς τύχας φερούσας αὐτῷ εἰς δίκτυα πόλεις ἐπὶ πορθοῦντα αὐτάς, αἰνιττόμε/νοι τὴν εὐδαιμονίαν αὐτοῦ. ἀλαζονευόμενος δὲ ἐπὶ εὐτυχίᾳ ὁ Τιμόθεος, ἔφη αὐτοῦ εἶναι μᾶλλον, ἢ τῆς τύ/χης τὰ κατορθώματα. διὸ καὶ ἠτύχησεν ὕστε/ρον, νεμεσησάσης αὐτῷ τῆς τύχης, *id eſt,* Finxerũt

& prouerbium ἢ εὕδοντος κύρτος αἱρεῖ. Rurſum aliud γλαὺξ ἵπταται, Contra in ſapientes quadrant illa, ἐν τετράδι γεννηθέντες, & equū habet Seianum, & aurum Toloſanū. Sed deſino παροιμιάζεσθαι ne uidear Eraſmi mei

ipſum in imaginibus pictores dormientem, & fortunas ferētes ipſi in retia ciuitates, & populantē eas, innuentes felicitatē ipſius. ſuperbiens autem propter bonam fortunam Timotheus, dixit ipſius magis q̃ fortunæ eſſe, egregie facta. Quo circa infelicior euaſit poſtea, indignante ipſi fortuna. Ἡ εὕδοντος κύρτος αἱρεῖ.) *Id eſt, dormientis rete capit. Hoc prouerbium quadrat in eos, quibus citra laborem & conatum, omnia quæ cupiunt, eueniunt. Natum ab ipſo Timotheo, qui uulgo εὐτυχὴς, id eſt, felix cognominatus eſt, quod fortunatior q̃ prudentior haberetur.* Γλαὺξ ἵπταται.) *Id eſt, noctua uolat. Noctua ſacra eſt Mineruæ, Ea dicta eſt Athenienſium male conſulta in bonū uertere exitum, unde prouerbium, Noctua uolat.* ἐν τετράδι γεννηθέντες. *Id eſt, quarta luna nati, prouerbium eſt in eos, qui ex duriſſimis laboribus, quibus alijs proſunt, ipſi nihil fructus capiunt. Quod Hercules hac luna natus fertur.* Equū habet Seianū.) *Vtrūq; prouerbiū dicebatur de extremo infortunio, unde natum ſit explicat Aul. Gellius.* Παροιμιάζεσθαι.) *Id eſt*

mei commentaria ſuppilaſſe. Ergo ut ad rem, Amat fortuna parum cordatos, amat audaciores, & quib. illud placet πᾶς ἐῤῥίφθω κύϐος. At ſapientia timidulos reddit, ideoq; uulgo uidetis, ſapientibus iſtis cum paupertate, cum fame, cũ fumo rem eſſe: neglectos, inglorios, inuiſos uiuere: ſtultos affluere nummis, admoueri Reip. gubernaculis, breuiter florere modis om̃ibus. Etenim ſi quis beatum exiſtimet principibus placuiſſe uiris, & inter aureos illos, ac gemmeos deos uerſari, quid inutilius ſapiẽtia, imò quid apud hoc hominum genus damnatius? Si diuitiæ parandæ ſunt quid tandem lucri facturus eſt negociator, ſi ſapientiam ſecutus, periurio offendetur, ſi in mendacio depre

Id eſt, prouerbiari, ſiue prouerbijs uti. Suppilaſſe.) Id eſt, furtim uſurpaſſe. Neminẽ nominatim taxauit, præter ſeipſum. Quid potuit modeſtius? πᾶς ἐῤῥίφθω κύϐος.) id eſt, omnis iacta ſit alea. Id Cæſar dixit, Rubiconẽ trãſiturus ſignificãs ſe rem omnẽ ſemel periclitari uelle. Principibus placuiſſe.) Alluſit ad illud Horatianũ, principibus placuiſſe uiris, non ultima laus eſt. Ac gẽmeos deos) Significat, ni fallor, proceres aulicos gemmis inſignes.

Ad omnia utilior ſtulticia. Id mira inductione probat

deprehenſus erubeſcet, ſi anxios illos de furtis, atq; uſuris ſapientum ſcrupulos, uel tantuli faciet? Porrò ſi quis honores, atq; opes ambiat eccleſiaſticas, ad eas uel aſinus, uel bubalus citius penetrabit, q̃ ſapiens. Si uoluptate ducaris, puellæ maxima huius fabulæ pars, ſtultis toto pectore ſunt addictæ, ſapientem haud ſecus ac ſcorpium horrent, fugiuntq;. Deniq; quicunq; paulo feſtiuius ac lætius uiuere parant, ſapientem in primis excludunt, ac quoduis animal potius admittunt. Breuiter quoquò te uertas, apud pontifices, principes, iudices, magiſtratus, amicos, hoſtes, maximos, minimos, omnia præſentibus nummis parantur: quos uti contemnit ſapiẽs, ita illum ſedulo fugere conſueuerũt. Sed cum laudum mearum nullus ſit modus, neq; finis, tamen oratio aliquando finem habeat neceſſe eſt. Itaq; deſinam dicere, ſed ſi prius oſtendero paucis, non deeſſe magnos autores, qui me literis ſuis pariter ac factis illuſtrarint, ne cui fortè ſtulte mihi ſoli uidear placeret, neúe legulei calumnien-

Quoduis animal) Pro quouis homine, & emphaſim habet οὐδὲν

Laus ſtultitiæ ex autoribus

lumnientur, me nihil alle‐gare. Ad ipſorum igitur exemplum allegabimus, hoc eſt, οὐδὲν πρὸς ἔπος. Principio illud omnibus uel notiſſimo prouerbio perſuaſum eſt, ubi res abeſt, ibi ſimulationem eſſe optimã. Eoq́ʒ recte ſtatim traditur hic uerſus pueris: Stulticiam ſimulare loco ſapientia ſumma eſt. Vos iam ipſi conijcite, q̃ʒ ingens ſit bonum Stulticia, cuius etiam fallax umbra, & imitatio ſola, tantũ laudis meretur à doctis. Sed multo candidius pinguis ille ac nitidus Epicuri de grege porcus, miſcere ſtulticiam conſilijs iubet, tametſi breuem non admodum ſcite addidit. Item alibi, Dulce eſt deſipere in loco, Rurſum alio in loco mauult delirus, inersq́ʒ uideri, q̃ʒ ſapere, &

οὐδὲν πρὸς ἔπος.) id eſt, nihil ad uerſum, prouerbium eſt, idem pollẽs quod, nihil ad rẽ. Eſt apud Ariſtophanem. Vbi res abeſt.) In his planè luſit ingenio & partim iocoſis argumentis partim detortis, quod uult colligit De grege porcus.) Ita Flaccus de ſe in epiſtolis, Me pinguem & nitidum bene curata cute uiſes. Cum ridere uoles Epicuri de grege porcum. Miſcere ſtulticiã. Idem in Odis. Miſce ſtulticiã cõſilijs breuẽ. Dulce eſt.) Eſt & hoc in Odis. Nã

ringi. Iam apud Homerũ Telemachus, quem modis omnibus laudat poeta, ſub inde *νήπιος* appellat, atq; eodem prænomine tanq; felicis ominis libenter pueros & adoleſcentes uocare ſolent tragici. Quid autem ſacrum Iliadis carmẽ, niſi ſtultorum regum & populorum continet æſtus? Porrò quàm abſoluta laus illa Ciceronis? Stultorum plena ſunt omnia. Quis enim ignorat, unumquodq; bonum, quo latius patet, hoc eſſe præſtantius? Atqui fortaſſis apud Chriſtianos horum leuis eſt autoritas: proinde ſacrarũ quoque literarum teſtimonijs, ſi uidetur, laudes noſtras fulciamus, ſiue, ut docti ſolent, fundemus, principio ueniam à theologis præfatæ, ut nobis fas eſſe uelint, deinde quoniam arduam rem aggredimur, & fortaſſis improbum fuerit, denuo

Νήπιος.) Duo ſignificat Græcis, νήπιος puerũ admodum, ſiue parũ prudentem, quod pueri per ætatem nõdũ ſapere poſſint. Quo circa apte Græci eos νηπίους dicũt. Quos Hebræi uocant עוללים. *Stultorum regum.) Eſt in epiſtolis Horatianis. Fũdemus) Obiter taxat uerbũ Theologis familiare, ſed nõ perinde probatum, atque uſitatum.*

Denuo

denuo Muſas ex Helicone, ad tantum itineris reuocare, præſertim cum res ſit alienior, fortaſſe magis cōueniet optare, ut interim dum theologum ago perq́; has ſpinas ingredior, Scoti anima pauliſper ex ſua Sorbona in meum pectus demigret quouis hyſtrice atque erinaceo ſpinoſior, moxq́; remigret quò lubebit, uel ἐς κόρακας. Vtinam & uultum alium liceat ſumere, & ornatus adſit theologicus. Verum illud interim uereor, ne quis me furti ream agat, quaſi clanculum magiſtrorū noſtrorum ſcrinia cōpilauerim, quæ

Hyſtrix

Denuo Muſas.) Quoniā ante iam inuocauit. Res ſit alienior.) Id ē, parum apta muſis, cum magis ad theologos pertineat. Hyſtrice ſpinoſior.) Hiſtrix animal eſt de genere erinaceorū, ſpinis aculeatum, quas mittit iaculi ritu. Plinius lib. 8. Hyſtrices, inquit, generat India et Africa, ſpina contectas, ex erinaceorū genere, ſed hyſtrici lōgiores aculei, & cū intendit cutem, miſſiles, Ora urgentium figit canū, & paulo longius iaculatur. Hybernis autem ſe menſibus condit, quemadmodum urſæ reliquaq́; omnia, ut autor eſt Ariſtoteles, lib. de natura animaliū. 6. perinde ut urſa facit. Es κόρακας.) Id eſt, in coruos, hoc eſt, in malā

rem

rem. Extat in prouerbijs Græcorũ, & explicatur in Chiliadib. Eraſ.

Ficulnus etiam) Talẽ finxit Horatius in Saty. Olim truncus erã ficulnus inutile lignũ,

Græcas uoces.) Extat ridiculũ Epigramma inter Priapeia. Quo fingitur priapus horti cuſtos uerba q̃dam græca ſubnotaſſe, domino legente Homerum, ſed deprauate Initium huius eſt, Ruſticus indocte, ſi cui forte libcat inſpicere. Nã eſt perq̃ obſcœnũ.

quæ tantũ rei theologicæ teneam. Sed non adeo mirum uideri debet, ſi tam diutina, quæ mihi arctiſſima eſt, cum theologis conſuetudine nonnihil arripui, cũ ficulnus etiã ille deus Priapus, nonnullas Græcas uoces, legẽte domino, ſubnotarit tenueritq́ꝫ. Et Gallus Lucianicus lõgo hominũ cõuictu ſermonẽ humanũ expedite calluerit. Sed iã ad rem bonis auibus. Scripſit Eccleſiaſtes capite primo: Stultorum infinitus eſt

Gallus Lucianicus.) Eſt in dialogo, quem modo citauimus. Bonis auibus.) Prouerbiale eſt, cum rem feliciter cedere ſignificamus, ſicut malis auibus dicimus, cum res infeliciter cedit, ſumptum autem eſt ab augurum obſeruatione. Capite primo.) Tacite ridet quorundã morẽ, qui nunq̃ non citant, atq; id præclarũ putãt, ſi nominent partẽ, diſtinctionẽ, capitulum

eſt numerus. Cum numerum prædicat infinitum, nōne mortaleis uniuerſos complecti uidetur, præter pauculos aliquot, quos haud ſcio, an cuiq; uidere cōtigerit? Sed magis ingenue cōfitetur hoc Hiere. capite decimo: Stultus, inquiēs, factus eſt omnis homo à ſapientia ſua. Soli deo tribuit ſapientiā, uniuerſis hominibus ſtulticiam relinquens. Ac rurſum paulo ſuperius: Ne glorietur homo in ſapientia ſua. Cur non uis hominem in ſua ſapiētia gloriari optime Hieremia? Nimirū, inquiet, ob id, quia non habet ſapientiam. Sed ad Eccleſiaſten redeo. Hunc, cum exclamat, uanitas uanitatū, & omnia uanitas, quid aliud ſenſiſſe creditis, niſi, quemadmodum diximus, uitam humanam nihil aliud ꝙ ſtulticiæ ludicrum eſſe: nimirū Ciceronianæ laudi album addit calculū, cuius optimo iure celebratur illud, quod modo retulimus: Stultorum plena ſunt omnia. Rurſum ſapiens ille Eccleſiaſticus, qui dixit,

tulū, paragraphū columnā, deniq; uerſum. Album addit calculum.) Id eſt, approbat. Græcis prouerbio dicitur, λευκὴν ψῆφον προσθεῖναι, id eſt, album calculū addere, ꝓ cōprobare. Lucianus

Lucianus in Apologo, οὐκ ἐν παρέργῳ θέμενος τὴν λευκὴν παρὰ σοῦ ψῆφον, καὶ πλήρη μοι ἐνεχθῆναι, id est, haud abs re duces, album à te calculum, & plenum mihi inferri. Vnde Græci ſimplici uerbo dicunt, ἐπιψηφίζειν pro comprobare.

Εἰσάγω

dixit, ſtultus mutatur ut lu/
na, ſapiēs permanet ut ſol,
quid aliud innuit, niſi mor/
tale genus omne ſtultum
eſſe, ſoli deo ſapientis no/
men competere? Siqui/
dem lunam humanam na/
turā interpretantur, ſolem
omnis luminis fontem, de/
um. Huic aſtipulatur quod
ipſe Chriſtus in euangelio
negat, quēquam appellan
dum bonū, niſi deum unū.
Porrò ſi ſtultus eſt, quiſq;
ſapiens nō eſt, & quiſquis
bonus, idem ſapiens, autoribus Stoicis, ni
mirum mortales omneis ſtulticia comple
ctatur neceſſum eſſe. Iterum Salomon ca
pite decimoquinto: Stulticia, inquit, gau/
dium ſtulto, uidelicet manifeſte confitēs,
ſine ſtulticia nihil in uita ſuaue eſſe. Eódē
pertinet illud quoq;: Qui apponit ſciētiā,
apponit dolorem, & in multo ſenſu mul/
ta indignatio. An non idem palàm confi/
tetur egregius ille cōcionator, capite ſep/
timo? Cor ſapientū, ubi triſticia eſt, & cor

ſtultorum

ſtultorum,ubi lęticia. Eoq; non ſatis habu it ſapientiam perdiſcere, niſi noſtri quoq; cognitionem addidiſſet. Quod ſi mihi pa rum habetur fidei, ipſius accipite uerba, quæ ſcripſit capite primo: dediq; cor meũ ut ſcirem prudentiam atq; doctrinam, er/ roresq; & ſtulticiam. Quo quidem loco illud animaduertendum, ad ſtulticiæ lau/ dem pertinere, quod eã poſteriore poſuit loco. Eccleſiaſtes ſcripſit, & hũc ſcitis eſſe ordinem eccleſiaſticum, ut qui dignitate primus ſit, is locum obtine at extremum, uel hic certe memor euangelici præce/ pti. Sed ſtulticiam præſtan tiorem eſſe ſapientia, & ec/ cleſiaſticus ille, quiſquis fuit, liquido teſtatur, capi/ te quadrageſimo quarto, cuius me hercle uerba nõ prius proferam, q̃ εἰσαγω/ γὴν meã, cõmoda reſponſi one adiuueritis, ut faciunt apud Platonem hi qui cũ Socrate diſputãt. Vtra ma gis conuenit recondere,

Εἰσαγωγὴν me am.) Εἰσαγωγὴ. id eſt, inductio. ge nus eſt argumẽta tionis, cũ ex ſimi/ libus conceſſis col ligitur id quod uo lumus. Frequens eſt in hoc Socra/ tes platonicus, ſed aduerſariũ cõmo/ de reſpondentem facit, id quod no/ tat etiam Quinti lianus.

Εἰσαγωγη

quæ τὴν

Τὴν ἐπὶ θύραις ὑδρίαν.) Id eſt, in oſtijs hydriam, refert in Rhetoricis. Hydria ceu res uilis, relinquitur ī oſtio, ſed preciosa reponūtur.

Cornicū

quæ rara ſunt & precioſa, an quæ uulgaria uiliaq;? Quid tacetis? Etiam ſi uos diſſimuletis, prouerbium illud Græcorū pro uobis reſpondet, τὴν ἐπὶ θύραις ὑδρίαν, quod ne quis impie reijciat, refert Ariſtoteles, magiſtrorum noſtrorum deus. An quiſquam ueſtrum tam ſtultus eſt, ut gemmas & aurū in uia relinquat? nō hercle opinor. In abditiſſimis penetralibus, nec id ſatis, in munitiſſimorum ſcriniorum ſecretiſſimis angulis, iſta reponitis, cœnū in propatulo relinquitis. Ergo ſi quod precioſius eſt, recōditur, quod uilius, exponitur, nónne palàm eſt, ſapientiam quā uetat abſcondi, uiliorem eſſe ſtulticia quam recondi iubet? Iam ipſius teſtimonij uerba accipite. Melior eſt homo qui abſcondit ſtulticiam ſuam, quàm homo qui abſcōdit ſapientiam ſuam, Quid quod animi quoq; candorem diuinæ literæ ſtulto tribuūt, cum ſapiens interim neminem ſui ſimilem putet. Sic enim intelligo, id quod ſcribit eccleſiaſtes capite decimo

cimo: Sed & in uia ſtultus ambulans, cũ ipſe inſipiẽs ſit omneis ſtultos exiſtimat. An non iſtud eximij cuiuſdã candoris eſt, omes æquare tibi ipſi, cumq; nemo nõ magnifice de ſe ſentiat, omnibus tamen tuas cõmunicare laudes? Proinde nec puduit tantũ regem huius cognominis, cũ ait capite trigeſimo: Stultiſſimus ſum uirorum. Neq; Paulus ille magnus gentium doctor, Corintijs ſcribẽs, ſtulti cognomẽ illibenter agnoſcit: Vt inſipiens, inquit, dico, Plus ego, perinde quaſi turpe ſit uinci ſtulticia. Sed interim obſtrepũt mihi Græculi quidam, qui tot huius temporis theologorum, ceu cornicũ oculos ſtudent configere, dum annotationes ſuas, ueluti fumos quoſdã alijs offundunt, cuius gregis ſi nõ Alpha, certe Beta meus eſt Eraſmus, quẽ ego ſæpius hono-

Cornicum oculos cõfigere. Prouerbio dicuntur cõfigere cornicularũ oculos, qui nouo quopiã inuẽto efficiũt, ut priores nihil ſapere uideantur, ut copioſius explicat in Chiliadis Eraſ. *Alpha, certe Beta.*) Alpha, id ẽ, primus & Beta ſecundus, Quod α apd' græcos prima ſit litera β ſecũda. Aperte rurſus iocatur in ſeipſũ, alludẽs ad hoc

ad hoc, quod ſcripſit annotationes in nouum teſtamẽtum, & in opera diui Hieronymi, opus utrunq; ipſi laborioſiſſimũ, ſtudioſis omnibus utiliſſimũ. νὴ τὸν δία.) Id eſt, ꝑ Iouem, ſic enim Græci iurãt, feſtiuiter autẽ adiecit iuramẽtũ rei ridiculæ Trilingui

ris cauſa nomino. O uere ſtultã, inquiũt, & ipſa dignam Moria citationẽ. Longe diuerſa mens apoſtoli, ꝙ tu ſomnias. Nec enim hoc agit his uerbis, ut cæteris ſtultior haberetur, uerũ cũ dixiſſet miniſtri Chriſti ſunt, & ego, ſeq; ueluti iactabũdus in hac quoq; parte æquaſſet cæteris, ꝑ correctionẽ adiecit, plus ego, ſentiẽs ſe nõ modo parem reliquis apoſtolis in euangelij miniſterio, uerũ etiã aliquãto ſuperiorẽ. Idq; cũ ita uerũ uideri uellet, ne tamen ut arrogãtius dictũ offenderet aures, pręmunijt, ſtulticię prętextu. Vt minus ſapiẽs dico, ꝓpterea quòd ſciret eſſe ſtultorũ priuilegiũ, ut ſoli uerũ citra offenſam proloquant̃. Verũ quid Paulus ſenſerit cum hæc ſcriberet, ipſis diſputandum relinquo. Ego magnos, pingues, craſſos, & uulgo probatiſſimos theologos ſequor, cum quibus magna pars doctorum errare, νὴ τὸν δία malit, ꝙ cum iſtis

trilingui

trilinguibus bene ſentire, Neq; quiſquã illorũ Græculos iſtos pluris facit, q̃ graculos: præſertim cum quidam glorioſus theologus, cuius ego nomen prudens ſupprimo, ne graculi noſtri continuo Græcum in illum ſcomma iaciant ὄνος λύρας: magiſtraliter & theologaliter hunc paſſum enarrans, ab hoc loco, Vt minus ſapiens dico, plus ego, nouum facit caput, & quod abſque ſumma dialectica

Trilingui.) Tres linguæ ſunt, Græca, Latina & Hebraica, quibus traditæ ſunt oẽs ſcientiæ, tam humanæ q̃ diuinæ, quas adeo neceſſarias ueteres ad ſacras literas iudicabãt, ut etiam decretis pontificijs cautũ ſit, ut linguarũ noticia in ſcholis publice traderetur, quod ſine his ſacrarũ literarum myſteria non intelligi poſſe iudicarent. Cæterum noſtri theologi adeo ſunt dialecticis argutijs dediti, ut ne Latinam quidem linguã diſcere curent. Græculos iſtos.) Feſtiua παρονομασία, in graculis & Græculis. Glorioſus theologus.) Iocus eſt ab ambiguo, quod glorioſus dicatur celebris, quem Græci uocant ἔνδοξον, & iactabundus, quem illi uocant ἀλαζόνα. Ονος λύρας.) Id eſt, aſinus ad lyrã. Alluſit ad cognomẽ Nicolai de Lyra. Magiſtraliter & theologaliter.) Hæc ſunt barbara eorum uerba, Glorioſus

ctica non poterat, nouam addit ſectionem, ad hunc interpretans modum, Adducam enim ipſius uerba, nō ſolum in forma, uerum etiā in materia. Vt minus ſapiens dico, id eſt, ſi uideor uobis inſipiēs, me pſeudapoſtolis adæquādo, adhuc uidebor uobis minus ſapiens, me eis præferēdo. Quanquā idē paulo poſt, uelut oblitus ſui, aliò delabitur, Sed cur anxie me unius exemplo tueor? cum hoc publicum ius ſit theologorum, cœlum, hoc eſt, diuinam ſcripturam, ceu pellem extendere: cū apud diuum Paulū pugnent diuinæ ſcripturæ uerba, quæ ſuo loco nō pugnāt, ſi qua fides illi πενταγλώττῳ Hieronymo

quæ data opera per iocū imitatus eſt, quēadmodum dixit paſſum pro locū. Non ſolū in forma.) Feſtiuiter alludit ad id qđ ipſi dicunt, uerba in forma, & ideo iocās addit uerū etiam in materia. Πενταγλώττῳ.) Id eſt, quinquelingui, ut ita loquar. Nā cōſtat Hieronymum ſciuiſſe Græce, Latine, Hebraice, Chaldaice, & Dalmatice. Hic ſcribēs ſuper epiſtolā Pauli ad Titū, oſtendensq́; Paulū abuſum eſſe teſtimonio ethnicorū poetarū, ut Epimenidis Cretēſis, q dixit, Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται κακὰ θηρία γαστέρες ἀργοί

Hieronymus

id eſt

ronymo, cum Athenis forte cõſpectum aræ titulum torqueret in argumentum fidei Chriſtianæ, ac cæteris omiſſis, quæ cauſæ fuerant offectura, duo tantum extrema uerba decerpſerit, nẽpe hæc, ignoto deo, atq; hæc quoque nonnihil immutata: ſiquidẽ integer titulus ſic habebat, Dijs Aſiæ, Europæ, & Africæ, dijs ignotis, & peregrinis. Ad huius, opinor, exemplum

id eſt, Cretes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, uentres pigri. Item Arati, q in principio τῶν φαινομένων *dixit,* τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν, *id eſt, huius genus ſumus, & Menãdri dicẽtis,* φθείρουσ' ἤθη χρησθ' ὁμιλίαι κακαί; *id eſt corrũpunt mores bonos, colloquia mala: ſic ait, Nec mirum eſt ſi opportunitate temporis gentilium poetarum uerſibus abutitur, cum etiam de inſcriptione aræ, aliqua commutans ad Athenienſes loquutus eſt. Pertranſiens enim, inquit, & contemplans culturas ueſtras, inueni & aram, in qua ſuperſcriptum eſt, Ignoto deo. quod utique ignorantes colitis, hoc ego annuncio. Inſcriptio autẽ aræ nõ ita erat, ut Paulus aſſeruit, Ignoto deo, ſed ita, Dijs Aſiæ, & Europæ, & Africæ, dijs ignotis et peregrinis. Verũ quia Paulus non pluribus dijs indigebat ignotis, ſed uno tantũmodo ignoto deo, ſingulari uerbo uſus eſt,*

 ut doce/

pum paſſim iam οἱ τῶν θεολόγων παῖδες, hinc atq; hinc reuulſa, quatuor aut quinque uerbula, & ſi quid opus eſt etiam deprauata, ad ſuam accõmodant utilitatem, licet ea quæ præcedunt & conſequuntur, aut nihil omnino faciant ad rẽ, aut reclamẽt quoq;. Quod quidem faciunt tam felici impudentia, ut ſæpenumero theologis inuideãt iureconſulti. Quid enim illis iam nõ ſuccedat, poſteaq́ magnus ille, penè nomen effutiueram, ſed rurſus me tuo

ut doceret illũ ſuum eſſe deum, quẽ Athenienſes in aræ titulo prænotaſſent, & recte eum ſcientes, colere deberent, quẽ ignorantes uenerabantur, & neſcire nõ poterãt. οἱ τῶν θεολόγων παῖδες.) *id eſt, theologorum filij, hoc eſt, ipſi theologi. Alluſit enĩ ad Lucianũ, qui* ἰατρῶν παῖδας, *id ẽ, medicorum filios, ſepicule ipſos* ἰατρὸς, *id eſt, ipſos medicos uocauit.* Iureconſulti.) *Nam uulgo iureconſultorum mos eſt ea citare, quæ nihil ad rem faciunt, cum putent pulchrũ eſſe, q̃ plurima, & ſi his nullus locus eſt, inculcare. Quos theologi noſtri adeo imitantur, ut etiã uincant.*

Lyranus *Magnus ille.) Nicolaũ de Lyra intelligit, qui ſcribens ſuper Lucam, dicit, per gladiũ, quẽ Chriſtus uoluerit emi, intelligendã eſſe moderatam defenſionem.*

Quaſi

tuo Græcũ prouerbiũ, ex Lucæ uerbis ſententiã expreſſerit, tam conſentaneã animo Chriſti, quàm igni cũ aqua conuenit. Etenim cum immineret extremũ periculũ, quo tempore ſolent boni clientes maxime ſuis

Quaſi uero Chriſtus prioris doctrinæ pœnitudine ductus, qua toties docuit, beatos eſſe qui perſecutionem paterentur propter iuſticiã, item cæſum unam maxillam, debere præbere alterã, iam mortẽ perpeſſurus, oſtenſurusq́; eam contemnendã reprehendensq́; Petrũ, quod ſe gladio tueri pararet, iam inquã, ipſos apoſtolos ad arma uocaret, hortareturq́;, eos tanquã milites mundanos, armata manu prædicare euangelium. Quàm igni cum aqua conuenit.) Nam quemadmodum ignis & aqua ſunt contraria, ſic Chriſtus & mundus, doctrinaq́; Chriſti, & mundi opinio. Mundus plenus eſt opinionibus corruptis, Chriſtiq́; doctrinæ contrarijs. Quo circa Chriſtus uenit in mundum, ut euulſis corruptis illis opinionibus inſereret nouas, mundo inauditas. Siquidem Chriſtus ſuos uoluit eſſe diuites, non uariarum rerum affluentia, & copia ut mundus, ſed omnium contemptu: ſuos uoluit eſſe fortes, non robore corporis & armis, ſed mortis contemptu: ſuos deniq; beatos exilio, carceribus, perſecutionibus, & morte. At neoterici iſti theologi, uolentes

ſuis adeſſe patronis, et quāta ualent ope συμμαχεῖν, Chriſtus hoc agens, ut omnem huiuſmodi præſidiorum fiduciam eximeret ex animis ſuorum, percontatus eſt eos, num quid rei defuiſſet uſquam, cū illos emiſiſſet, adeo non inſtructos uiatico, ut nec calceis muniret aduerſus ſpinarū & ſaxorū iniuriam, nec peram adderet, aduerſus famem. Vbi negaſſent defuiſſe quicquam, adiecit: Sed nunc, inquit, qui habet ſacculum tollat, ſimiliter & peram: & qui non habet, uendat tunicam ſuam, & emat gladium, Cum tota Chriſti doctrina, nihil aliud

mūdū Chriſto cōiūgere, eaq; Chriſtiana ducentes, quæ à q̃ plurimis, hoc eſt, mūdo fiūt, uoluptates, bellū, arma, duas ueſtes, omnia deniq; mūdana, modo tēperata ſint, ut ipſi dicunt, concedunt. Συμμαχεῖν.) *i. alijs in bello adeſſe,* σύμμαχος *ſocius belli dicitur, &* συμμαχία *cōfœderatio belli illius, quod alijs infertur, quemadmodū* ἐπιμαχία *ſocietas ſubſidiaria eſt, quo inuadētes ſolum repelluntur. Vnde Thucydides in primo dixit* κερκυραίους καὶ ἀθηναίους συμμαχίαν μὲν οὐ ποιήσασθαι, ἐπιμαχίαν δὲ, *id eſt, Corcyrenſes & Athenienſes cōfœderationē belli non iniſſe, ſed ſubſidiariam ſocietatem*

ud inculcet, quàm manſue/
tudinem, tolerantiam, ui/
tæ contemptum, cui non
perſpicuum, quid hoc lo/
co ſentiat? nempe ut ma/
gis etiam exarmet ſuos le/
gatos, ut non tantum cal/
ceos negligant & peram,
uerum & tunicam inſuper
abijciãt, nudiq́; & prorſus
expediti, munus euangeli/
cum aggrediantur, nihil ſi/
bi parent, niſi gladium, nõ
iſtum quo graſſantur latro
nes, & parricidæ, ſed gladi
um ſpũs, in intimos quoq;
pectoris ſinus penetrantẽ,
qui ſemel affectus omneis
ſic amputat, ut nihil iam il/
lis cordi ſit, præter pieta/
tẽ. At uidete, quæſo, quor/
ſum hæc torqueat celebris
ille theologus. Gladium in/
terpretatur defenſionẽ ad/
uerſus perſecutionem, ſac/
culum ſufficientẽ commea

*ſocietatẽ. Sed gla/
diũ ſpiritus.) Sic
diuus Ambroſius
ſcribens ſuper Lu
cam, ait, Eſt gladi
us ſpiritalis, ut uẽ
das patrimoniũ,
emas uerbum, quo
nuda mentis pene
tralia ueſtiuntur.
Eſt etiam gladius
paſſionis, ut exu/
as corpus, & im/
molatæ carnis ex/
uuijs ematur tibi
ſacri corona mar/
tyrij, quod ex be/
nedictionibus do/
minicis colligere
potes, qui ſummã
omnium corona/
rum, ſi quis perſe/
cutionem patia/
tur pro iuſticia,
prædicauit.*

βασιλυ/

tus prouiſionem, perinde quaſi Chriſtus commutata in diuerſum ſententia, quod oratores ſuos parum βασιλικῶς inſtructos emiſiſſe uideretur, ſuperioris inſtitutionis palinodiã canat. Aut uelut oblit⁹ quòd dixerat beatos fore, cum probris cõtumelijs & ſupplicijs afficerentur, prohibens ne quãdo reſiſterent malo

Βασιλικῶς.) i. regaliter & magnifice, quo uerbo ſæpe utitur Lucianus. Beatos fore) Retulit uerba Matthæi, ex cap. quinto. Beati eſtis, cum maledixerint uobis homines &c. Quo loco Chriſtus dimiſſa turba ſedens in monte, diuina illa ſuæ doctrinæ oracula diſcipulis ſuis, hoc eſt, Chriſtianis prodidit. Quæ mirum quàm nunc à Chriſtianorum uulgo negligũtur, imò penè ridentur.

Prohibens ne quando.) Eſt apud Matthæum eodem capite: Ego autem dico uobis, non reſiſtere malo, ſed ſi quis percuſſerit te in dexteram maxillam tuã, præbe ei & alteram. Et ei, qui uult tecum contendere in iudicio, & tunicam tuam tollere, dimitte illi & pallium &c. Cum addit ego dico, declarat hanc eſſe peculiarem ſuam doctrinam, nec à Moyſe traditam, nec ab ullo philoſophorum, ſed quam ſequi debeant, qui uideri uelint diſcipuli Chriſti. Sed indignum eſt, hæc uel irrideri, uel coactis interpretationibus deprauari ab

his

malo, mites enim beatos
eſſe, non feroces, oblitus
quod illos ad paſſerũ, & li-
liorum exemplũ uocarit,
nũc adeo noluerit eos abſ-
que gladio proficiſci, ut cũ
uel tunica diuendita iube-
at emi, malitq; nudos ire,
q̃ non accinctos ferro. Ad
hæc quemadmodũ gladij
nomine contineri putat,
quicquid ad depellendam
uim pertinet, ita marſupij
titulo cõplectitur, quicqd
ad uitæ pertinet neceſsita-
tem. Atq; ita diuinæ mẽtis
interpres apoſtolos lance-
is, baliſtis, fundis & bom-
bardis inſtructos educit ad
prædi-

*his, qui ſe maxi-
me Chriſtianos ui
deri uolunt. Nam
nõ aſſequi, imbe-
cillitatis eſt huma
næ, irridere uero,
ſummæ impieta-
tis: interpretatiõe
deprauare, frau-
dulẽtiæ cũ impie-
tate cõiũctæ. Qđ
autem ait, nõ eſſe
reſiſtẽdum malo,
nõ ſic accipiẽdũ,
ut nõ admonean-
tur, aut increpen-
tur, qui ſcelerate
agunt, cum id &
Chriſtus fecerit,
et apoſtoli, ſed ne
malũ repellamus malo, quemadmodũ uulgus facit, hoc
eſt, uim ui, ferrũ ferro, iniuriã iniuria, calũniã calũnia*

Mites enim eſſe beatos.) Eodẽ eſt loco. *Ferox ꝓprie
dicitur animo elato, et paratus ad retaliandã cõtume-
liam. Quod illos ad paſſerũ.)* Hoc *eſt* Matth. 6. *Di
uinæ mẽtis interpres.)εἰρωνικῶς, cũ* commentũ *illius
ſit à*

præedicationẽ crucifixi. Loculis item, uidulis, & ſarcinis onerat, ne forte non liceat illis è diuerſorio diſcedere, niſi impranſis. Nec uel illud cõmouit hominẽ, quod enſem, quẽ tantopere iuſſerat emi, mox idem obiurgans iubeat recondi, quodq́ nunquã fando ſit auditũ, apoſtolos enſibus aut clypeis uſos aduerſus uim ethnicorum, utiq́ uſuros, ſi Chriſtus hoc ſenſiſſet, quod hic interpretatur. Eſt alius, quẽ honoris cauſa non

ſit à diuina mente alieniſſimũ. Educit.) Apto uſus eſt uerbo, nam miles proprie dicitur educi in aciem pugnaturus. Crucifixi.) emphaſis eſt in nomine crucifixi, quod minime cõueniat, eum qui ad crucẽ uſq; perpeſſus eſt omnia, ſuos diſcipulos, quos utiq; ſui imitatores eſſe iubet, latronũ armis inſtructos, ad prædicationẽ euangelij iubere proficiſci.

Vidula *Vidulis.) Vidula ſcriniola dicuntur corio obtecta.*

Nec uel illud cõmouit.) Notat interpretis ſtulticiam cũ nõ uiderit, ſuũ cõmentũ non cohærere cũ uita apoſtolorũ. Etenim ſi Chriſtus hoc ſenſit, quod ille interpretatur, impij fuerũt apoſtoli, qui magiſtri præceptum tantopere neglexerunt, ut nunq̃ uel pugionem habuiſſe legantur ad ſui defenſionẽ. Eſt alius.) Quantũ memini, eſt inter ſermones dictos Iordani. Nam ille

deceptus

ſa non nomino, haud qua-
quam poſtremi nominis,
qui è tentorijs, quorũ me-
minit Habacuk, turbabun
tur pelles terræ Madian,
pellẽ fecerit Bartholomæi
excoriati. Ipſa nuper inter
fui diſſertationi theologi-
cæ, nam id facio frequen-
ter. Ibi cum quiſpiam exi-
geret, quæ tandem eſſet di-
uinarum literarum autori-
tas, quæ iuberet hæreticos
incendio uinci, magis q̃ di
ſputatione reuinci, Senex
quidam ſeuerus, & uel ſu-
percilio teſte theologus,
magno

decerptus uocabu-lo pellium, quo hiſtorici pro caſtrẽſibus tẽtorijs utũ-tur, quod olim è pellibus ſolebant confici tabernacula, pro cute humana interpretatur, præſertim cũ illa ipſa Bartholomæi hiſtoria parũ ob-tineat autoritatis. Ipſa nuper inter fui.) *Facete ſignificat theologorũ quorundã diſpu-tationes nõ care-re ſtulticia.* Quæ tandem eſſet.) *Antiquitus deplo-ratorum hæreticorũ extrema pœna erat, ut exclude-rẽtur à cõmunione Chriſtianorũ, ſi reuicti diſputatio-ne, nollẽt mutare ſentẽtiã. Deinde acceſſit imperatorũ autoritas, & metu ſupplicij cœperũt cõpelli, nũc nec audiũtur ſæpenumero, nec redarguũtur. Sed dũtaxat iudicãtur, & incendio puniũtur.* Vel ſupercilio te-ſte.) *Quaſi nihil haberet theologi, præter ſuperciliũ, & uultus*

Feſtiua fa-bella de theologo

magno ſtomacho reſpondit, hanc legem tuliſſe Paulum apoſtolū, qui dixerit: Hęreticū hominem poſt unam & alterā correptionē deuita. Cūq; ea uerba identidem intonaret, & pleriq; demirarētur quid accidiſſet homini, tandem explanauit, de uita tollendū hæreticum. Riſere quidā, nec deerant tamen quibus hoc cōmentum planè theologicum uideretur, cæterum reclamantibus etiamnū nonnullis ſucceſſit τενέδιος, quod aiunt, συνήγορος & autor irrefragabilis, Accipite rem, inquit, Scriptum eſt maleficū ne patiaris uiuere

& uultus truculētiam. Dixerit hæreticum hominē.) Eſt ad Titū ca.3. Nec illic agit Paulus de his hæreticis, quos nos uulgo uocamus, ſed de contentioſis diſputatoribus, qui de nugis magnas excitant diſputationū tragœdias.

Quid accidiſſet homi.) Ita loquuntur, cū ſignificāt inſaniam, aut rem uehemēter nouā, quod Græci ſignificantius τί ἔπαθεν. De uita tollendum hæreticū.) Adeo craſſus erat iſte theologus, ut non intellexerit deuita uerbū eſſe à deuitando, ſed præpoſitionē cū hoc nomine uita. Τενέδιος συνήγορος.) Id eſt, Tenedius patronus, dicitur is, qui compendio cauſam expedit, litiſq; nodum ocyus diſſecat.

Ductum

uere, omnis hæreticus maleficus, ergo &c. Mirari quotquot aderãt, hominis ingeniũ, & in eam ſententiam itum eſt pedibus, & quidem peronatis. Neque cuiq; uenit in mentẽ legem eam ad ſortilegos & incantatores, ac magos attinere, quos Hebræi ſua lingua uocant מכשפים alioqui fornicationem & ebrietatẽ capite punire oportuit. Verum

Ductũ à Tenedia ſecuri, quæ protinus calũniæ cõuictum diſſecare ſolita fuit, de qua plura in Chiliad.

Ergo &c.) *Ridet frigidos theologorum ſyllogiſmos in rebus tam ſerijs.* *Itũ eſt pedibus.)* *Ire pedib. in ſententiam, eſt approbare quod alij dixerint: facete uero addidit, & quidẽ peronatis, qđ Pero genus ſit calciamenti ruſticani. מכשפים) id eſt, magicos כשח enim, id eſt, incantauit, uerbum eſt, à quo ꝑ præpoſitionẽ מ denominatiuũ מכשח id eſt, incantator, ſiue magus, ſicut à לאך id eſt, nuntiauit מלאך id eſt, angelus,* In Hebræo *autem non habetur ſic, ſicut citauit ſuperciliosſus ille theologus, ſed* Exod. 22. *ſcriptum eſt* אתחיה מכשפח *id eſt, incantatrix non uiuat. ubi* מכשפח *ponitur in fœminino genere, quod interpretes* Hebræi *idcirco factum eſſe dicunt, quod mulierculæ, & præcipue aniculæ plus hac peſte infectæ ſunt, quàm uiri, ut etiam*

Verum hæc ſtulte perſequor, tã innumera, ut nec Chryſippi, nec Didymi uoluminibus omnia comprehendi poſſint. Illud duntaxat admonitos uolebam, cum hæc diuinis illis magiſtris licuerint, mihi quoque plane συκίνῳ θεολόγῳ, par eſt dare ueniam, ſi minus omnia ad amuſſim citauero. Nunc tandem ad Paulum redeo: Libenter, inquit, fertis inſipientes, de ſeſe loquens. Et rurſum, uelut inſipientẽ accipite me, & non loquor ſecundũ deum, ſed quaſi in inſipiẽtia. Rurſus alibi: Nos, inquit, ſtulti propter Chriſtum. Audiſti

nos nimis ſæpe in Germania noſtra uidemus. Nec Chryſippi, nec Didymi.) Chryſippus philoſophus de Dialecticis infinita cõſcripſit uolumina, plena friuolis argutijs. Didymus Grammaticus, mille cõſcripſit libros, miſer ſi tantum uoluminum fuiſſet euoluendũ, ut ſcripſit Seneca. Συκίνῳ θεολόγῳ.) Id eſt ficulnæ theologo. Veteres quicquid effœminatum contemptũq; uideri uellẽt, ficulnũ appellabãt. Vnde prouerbiũ συκίνη ἐπικουρία, id eſt, ficulnũ auxiliũ. σύκινος ἀνήρ, id eſt, ficulnus uir. Libẽter, inquit, firtis.) Eſt ad Corinthios ſecũdo capite undecimo. Nos, inquit, ſtulti.) Eſt ad Corinthios prima, capite quarto.

Qui

Audiſtis à quanto autore quãta ſtulticiæ præconia. Quid, quod idem palàm ſtulticiam pręcipit, ut rem in primis neceſſariam, & oppido ſalutarem. Qui uidetur eſſe ſapiẽs inter uos, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens. Et apud Lucam, duos diſcipulos, quibus ſe iunxerat in uia Ieſus, ſtultos appellat. Illud haud ſcio, an mirum uideatur, cum deo quoq; nõnihil ſtulticiæ tribuit diuinus ille Paulus. Quod ſtultum eſt, inquit, dei, ſapientius eſt hominibus. Porrò Origenes interpres obſiſtit, quo minus hanc ſtulticiã ad hominũ opinionem poſſis referre: quod genus eſt illud, uerbum crucis peuntibus quidem ſtulticiam. Sed quid ego fruſtra anxia, tot teſtimonijs hæc docere pergo,

cum

Qui uidetur eſſe) Eſt in prima ad Corinth. capite. 3. Et apud Lucã.) Eſt Lucæ uigeſimoquarto. Quod ſtultũ eſt, inquit.) Eſt prima ad Corinthios, capite. 1 Nõ quod ſit aliqd ſtultũ in deo, ſed quod infima pars ſapientiæ diuinæ ſuperat ſummã hominum ſapientiã. Et quemadmodũ ſumma hominum iuſticia, collata ad diuinã ſit iniuſticia: ita ſumma hominum ſapientia ſit ſtulticia, ſi conferatur ad dei ſapientiam. Quod genus eſt illud.) eſt ad Corinth. 1.

u *capite*

cũ in pſalmis myſticis palàm ipſe Chriſtus loquatur patri, Tu ſcis inſipientiam meam: Neq; uero temere eſt, quod Deo ſtulti tam impenſe placuerunt: opinor propterea, quod queadmodũ ſummi principes nimiũ cordatos ſuſpectos habent, & inuiſos, ut Iulius Brutum et Caſſium, cum ebrium Antonium nihil metueret, utq; Nero Senecam, Dionyſius Platonem, cõtrà craſſioribus ac ſimplicioribus ingenijs delectantur, itidem Chriſtus

σοφὸς

cap.1. Tu ſcis inſipiẽtiam meã.) Facete detorquet hoc ad ſuũ cõmodum. Quãquã Chriſtus illic loquitur ſub perſona ſuorũ membrorũ. Impenſe) Id eſt ualde, quod & impẽdio dicũt. Iulius Brutũ) Nam Brutus & Caſſius cõſpirauerunt in Cæſarem. Is cũ admoneretur, ut caueret ab Antonio, reſpõdit, ſe nihil metuere craſſos illos & ebrios, ſed potius pallidos & ſobrios, Brutũ & Caſſium ſignificans. Nero Senecã)

Seneca *Seneca præceptor Neronis, ab eo iuſſus eſt mori, non ob aliud, niſi quòd aliquoties liberius admoneret, quid deceret imperatorem facere. Dionyſius Platonem) Plato hoc animo nauigauit in Siciliam, ut Dionyſium regem traheret ad ſtudium philoſophiæ. Sed apud impotentem iuuenẽ plus ualuerunt adulatorum uoces, q̃*

ſanctiſſimi

σοφοὺς iſtos, ſuæq; nitentes prudentiæ ſemper deteſtatur, ac damnat: teſtatur id Paulus haudquaquam obſcure cum ait, Quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus: cũq; ait, deo uiſum eſſe, ut per ſtulticiã ſeruaret mundum, quandoquidẽ per ſapientiã reſtitui nõ poterat. Quin ipſe idem ſatis indicat, clamãs per os prophetæ, Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Rurſum cum agit gratias, quòd ſalutis myſterium cœlaſſet ſapientes, paruulis aũt, hoc eſt ſtultis, aperuiſſet. Nam Gręce pro paruulis eſt νηπίοις, quos oppoſuit σοφοῖς. Huc pertinet quod paſſim in euangelio Phariſęos & ſcribas, ac legum doctores inceſſit, uulgus indoctũ ſedulo tuetur. Quid ẽm aliud eſt, Væ uobis ſcribæ & Phariſæi, q̃ uæ uobis ſapientes? At paruulis, mulieribus, ac piſcatoribus potiſſimum delectatus eſſe uidetur. Quin & ex animantium brutorum genere, ea po-

ſanctiſſimi philoſophi monita.

Quæ ſtulta.) Eſt ad Corinth.1. cap.1.

Vt per ſtulticiam) Eſt eodem cap.

Perdam ſapientiam) Paulus citat ex Eſaia propheta, ad Corinthios prima, capite primo.

Colum

tiſſimum placent Chriſto, quæ à uulpina prudentia quàm longiſſime abſunt. Eoq; aſino maluit inſidere, cum ille, ſi libuiſſet, uel leonis tergum impune potuiſſet premere. Ac ſpiritus ille ſacer in columbæ ſpecie delapſus eſt, non aquilæ aut milui. Præterea ceruo

Columbæ

Colũbæ ſpecie) hæc auis adeo ſimplex eſt, ut Chriſtus uoluerit apoſtolos ſuos harum ſimplicitatẽ æmulari, cũ ait, γίνεσθε ἀκέραιοι ὡς περιστεραί. id eſt, Sitis ſimplices ſiue ſynceri, ut columbæ. Ad hæc pudicitia columbis prima, & neutri nota adulteria, coniugij fidẽ non uiolant, cõmunemq; ſeruãt domũ, niſi cœlebs, aut uidua, domum non relinquit. Et imperioſos mares, ſubinde etiã iniquos ferũt, ut Plinius ſcribit lib. 10. Ariſtoteles hiſtoriæ animaliũ lib. 9. de columbis loquens, dicit, οὔτε συνδυάζεσθαι θέλουσι πλείοσι, οὔτε προαπολείπουσι τὴν κοινωνίαν πλὴν ἐὰν χῆρος ἢ χήρα γένηται. ἔστι δὲ περὶ τὴν ὠδῖνα δεινὴ ἡ τοῦ ἄρρενος θεραπεία, καὶ συναγανάκτησις. id eſt, neq; cũ pluribus coire uolunt, neque coniugiũ relinquũt, niſi cœlebs aut uidua. Eſt aũt circa partũ grauis maſculi cura, fœminæq; condolet.

Aquilæ

Aquilæ.) Plinius in. 10. et Ariſtoteles in. 9. uaria ponũt aquilarũ genera, qbus fere oĩbus cõmune eſt, rapto uiuere: ſunt enim oẽs ex γαμψωνύχων genere.

Ceruorum

ceruorũ, hinnulorũ, agnorum crebra paſſim in diuinis literis mentio. Adde quod ſuos ad immortalem uitam deſtinatos oues appellat. Quo quidẽ animante non eſt aliud inſipientius: uel Ariſtotelico prouerbio teſte, προβάτειον ἦθος, quod

Ceruorũ.) Plinius lib. 8. de ceruis loquens, ait, cæterum animal ſimplex, & omniũ rerum miraculo ſtupens, intantum, ut equo, aut bucula accedente propius, hominẽ iuxta uenantem non cernant, aut ſi cernant, arcũ ipſum, ſagittasq́; mirẽtur. Ariſtoteles quoq; libro hiſtoriæ animalium nono, horum ſimplicitatem indicat, cum ait, ἁλίσκονται δὲ θηρευόμεναι αἱ ἔλαφοι συριττόντων καὶ ᾀδόντων. ὥστε καὶ κατακλίνονται ὑπὸ τῆς ἡδονῆς. δύο δ᾽ ὄντων ὁ μὲν φανερῶς ᾄδει ἢ συρίττει, ὁ δὲ ἐκ τοῦ ὄπισθεν βάλλει, ὅταν οὗτος σημαίνῃ τὸν καιρόν. id eſt, capiuntur autem cerui uenatoribus ſibilantibus & canentibus, mulcentur enim, alliciunturq́; ea uoluptate. Duobus autem exiſtentibus, alter quidem palàm canit aut ſibilat, alter clàm ferit, ubi iſte ſignificarit opportunitatẽ. *Oues appellat.)* Vt Matthæi decimo ἰδοὺ, inquit Chriſtus, ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. id eſt, Ecce mitto uos ſicut oues in medio luporũ. *Προβάτειον ἦθος)* Id eſt ouis mores. Ariſtoteles hiſtoriæ animaliũ lib. nono,

Ceruus

ſic ait, τὰ δὲ ἤθη τῶν ζώων ὥσπερ εἴρηται πρότερον. διαφέρει κατά τε δειλίαν καὶ πραότητα, καὶ ἀνδρείαν καὶ ἡμερότητα καὶ νοῦν τε καὶ ἄγνοιαν. τό, τε γὰρ τῶν προβάτων ἦθος ὥσπερ λέγεται εὔηθες καὶ ἀνόητον. πάντων γὰρ τῶν τετραπόδων κάκιστόν ἐστι, καὶ ἕρπει εἰς τὰς ἐρημίας πρὸς οὐδὲν, καὶ πολλάκις χειμῶνος ὄντος ἐξέρχεται ἔνδοθεν, καὶ ὅταν ὑπὸ τοῦ νιφετοῦ ληφθῶσιν, ἂν μὴ κινήσῃ ὁ ποιμὴν, οὐκ ἐθέλουσιν ἀπιέναι, ἀλλ' ἀπόλλυνται καταλειπόμενα, ἐὰν μὴ ἄρρενας κομίσωσιν οἱ ποιμένες, τότε ἀκολουθοῦσι.

quod quidē admonet, ab ei⁹ pecudis ſtoliditate ſumptū, in ſtupidos & bardos conuicij loco dici ſolere. Atqui huius gregis Chriſtus ſeſe paſtorem profitetur, quin etiā ipſe agni nomine delectatus eſt, indicante

id eſt, mores aūt animaliū, quemadmodū dictū eſt prius, differunt ſecundū timiditatem & māſuetudinem & fortitudinē & mentem & dementiā. Etenim *ouiles mores, ſicut dicitur, ſtulti & amentes ſunt.* O*mnium enim quadrupedū, ouis genus ineptiſſimum eſt.* Et *repit in deſerta ſine cauſa, & ſæpe, hiemeq; ſæuiente, egreditur ſtabulo, & quando à niue comprehenſum fuerit, niſi mouerit paſtor, non uult abire.* C*æterum perit relictum, niſi mares portauerint paſtores, ita enim ſequitur reliquus grex.*

Ecce

cante eum Ioanne, Ecce agnus dei: cuius multa fit et in Apocalypſi mētio. Hæc quid aliud clamitant, niſi mortales omneis ſtultos eſſe etiā pios? ipſum quoq; Chriſtū, quo ſtulticię mortalium ſubueniret, cum eſſet ſapientia patris, tamen quodammodo ſtultum eſſe factum, cum hominis aſſumpta natura, habitu inuentus eſt ut homo? quemadmodum & peccatum factus

Ecce agnus dei) Eſt Ioānis primo. In Apocalypſi) capitib. 5. 6 & 7. Etiā pios) Nam pij & uere Chriſtiani, dum diuitias, uoluptates, gloriā, formam, ſanitatem, & alia id genus bona, quæ huius mundi ſapientes tantum non adorant, contēnunt, et ut Chriſtum lucrifaciant, tanquam ſtercora reputant, dumq; contemplatione, inedijs, & perſequutione ſaginātur, ſtulti huius mundi ſapientibus habentur. Sapientia patris) Paulus prima ad Corin. 1. uocat Chriſtum dei uirtutem & dei ſapientiam. Stultum eſſe factum) Non q̄ in Chriſto ſit ulla ſtulticia, ſed quòd hominem aſſumpſit, & humana natura quantūuis ſapit, ad deū collata, ſtulta eſt, ſicut omnis hominis iuſtitia ad deū comparata, iniuſticia eſt. Habitu inuentus eſt ut homo) Ad Philip. 2. Et peccatum factus eſt) Sic Paulus ait 2 ad Corinth. 5. Eum qui non nouerat pecca-

tũ, pro nobis pec/catũ fecit, ut nos eſſemus iuſticia in ipſo. Quàm per ſtulticiã crucis.) Sic Paulus prima ad Corinthios primo: Nam quia in dei ſapientia non cognouit mundus per ſapiẽtiã deũ, placuit deo ꝑ ſtulticiam prædicationis, ſaluos facere credentes. Ad puerorũ.) De pueris habetur Matthæi decimooctauo, ubi ueritas dicit, Amen dico uobis, niſi conuerſi fueritis, & efficiamini ſicut paruuli, non intrabitis in regnũ cœlorũ. Et Lucæ. 18. Quicunque non acceperit regnũ dei ſicut puer, nõ intrabit in illud. De lilijs, Matt. 6. De ſinapi, Matt. & Lucæ 17. De paſſerculis ſiue uolucribus cœli. Matth. 6. Præterea cũ uetat eſſe.) Eſt Lucæ. 12. Cum aũt inducent uos in ſynagogas, & ad magiſtratus & poteſtates, nolite ſoliciti eſſe, qualiter aut quid reſpõdeatis, aut dicatis Spiritus

ctus eſt, ut peccatis mederetur. Neq; alia ratiõe mederi uoluit, quàm per ſtulticiam crucis, per apoſtolos idiotas, ac pingues: quibus ſedulo ſtulticiam præcipit, à ſapientia deterrẽs, cum eos ad puerorũ, liliorum, ſinapis, & paſſerculorum exemplum prouocat, rerum ſtupidarũ ac ſenſu carentium, ſoloq; naturæ ductu, nulla arte, nulla ſolicitudine, uitam agentium. Praeterea cũ uetat eſſe ſolicitos, qua eſſent apud præſides

ſides oratione uſuri, cumq́ interdicit, ne ſcrutētur tempora uel momenta temporum, uidelicet, ne quid fiderent ſuæ prudentiæ, ſed totis animis ex ipſo penderent. Eodē pertinet, quod deus ille orbis architectus interminatur, ne quid de arbore ſcientiæ deguſtarent, perinde quaſi ſcientia felicitatis ſit uenenū. Quãquam Paulus aperte ſcientiam, ueluti inflantē & perniciosam improbat. Quē diuus Bernardus, opinor, ſequutus, montem eum in quo lucifer ſedem ſtatuerat, ſcientiæ montem interpretatur. Fortaſſe nec illud omittendum uideatur argumentum, gratioſam eſſe apud ſuperos ſtulticiam quod huic ſoli datur errorū uenia, ſapienti nō ignoſcitur: unde qui ueniam orant

Spiritus enim ſanctus docebit uos ī ipſa hora. Cūq́ interdicit.) Act.1. *Nō eſt ueſtrū noſſe.* Ne *qd de arbore ſciētiæ.)* Eſt Geneſ. *ſecūdo, ubi deus ad ipſum πρωτόπλαστον dicit,* מכל עץ הגן אכל תאכל: ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו: *id eſt, ab omni arbore paradiſi comedes, & ab arbore ſcientiæ boni & mali non cōmedes ab ea.* Im*probat.)* Cum ait *prima ad* Corin. 8. *ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ, id eſt,* Scien

Sciẽtia inflat, charitas aũt ædificat. Obſecro domine) Eſt Num. 12. Apparet enim qđ.) Eſt. 1. Reg. ca. 26. Sed precor domine.) Eſt. 2. reg. capi. 24. Pater ignoſce illis.) Eſt Lucæ. 24. Sed ideo.) Eſt ad Tim. primæ capite 1. Deli

orant, etiam ſi prudentes peccauerint, tamen ſtulticiæ prætextu patrocinioq́ꝫ utũtur. Nam ſic Aaron ſororis pœnã deprecatur in Numerorum, ſi ſatis cõmemini, libris. Obſecro domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum, quod ſtulte commiſimus, Sic & Saul apud Dauid culpam deprecatur, Apparet enim, inquiẽs, quod ſtulte egerim. Rurſum ipſe Dauid ita blanditur domino, Sed precor domine, ut transferas iniquitatẽ ſerui tui, quia ſtulte egimus: perinde quaſi non impetraturus ueniam, niſi ſtulticiam & inſcitiam obtenderet. Sed illud acrius urget, quod Chriſtus in cruce, cũ oraret pro ſuis inimicis, Pater ignoſce illis: non alia prætexuit excuſationẽ, q̃ꝫ imprudentiæ, quia neſciunt, inquit, quid faciunt. Ad eundem modum Paulus ſcribens ad Timotheum. Sed ideo miſericordiam dei conſecutus ſum, quia ignorans feci in incredulitate. Quid eſt, ignorans

ignorans feci, niſi per ſtulticiam feci, non maliciam? Quid eſt, ideo miſericordiam cōſecutus ſum, niſi nō conſecuturus, ni ſtulticiæ patrocinio commēdatus? Pro nobis facit & myſticus ille pſalmographus, qui ſuo loco nō ueniebat in mētem, Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris. Audiſtis quæ duo prætexat, nimirum ætatem, cui ſemper comes eſſe ſoleo, & ignorantias idq; numero multitudinis, ut ingentem ſtulticiæ uim intelligeremus. Ac ne quæ ſunt infinita perſequar, utq; ſummatim dicā, uidetur omnino Chriſtiana religio quandam habere cum aliqua ſtulticia cognationem, minimeq; cum ſapientia conuenire. Cuius rei ſi deſideratis argumenta, primum illud animaduertite, pueros, ſenes, mulieres, ac fatuos ſacris ac religioſis rebus præter cæteros gaudere, eoq; ſemper altaribus eſſe proximos, ſolo nimirum naturæ impulſu. Præterea uidetis primos illos religionis autores, mirę ſimplicitatem amplexos, acerrimos literarum hoſtes fu

Delicta iuuentutis.) Eſt Pſalmo uigeſimoquarto. Et decore Moriæ affinxit obliuionē.

Muſto

iſſe

iſſe. Poſtremo nulli moriones magis deſipere uidentur, quam hi, quos Chriſtianę pietatis ardor ſemel totos arripuit: adeo ſua profundunt, iniurias negligũt, falli ſeſe patiuntur, inter amicos & inimicos nullum diſcrimen, uoluptatẽ horrent, inedia, uigilia, lachrymis, laboribus, cõtumelijs ſaginantur, uitam faſtidiunt, mortem unice optãt, breuiter ad omnẽ ſenſum cõmunem prorſus obſtupuiſſe uidentur, perinde quaſi alibi uiuat animus, non in ſuo corpore. Quod quidẽ quid aliud eſt, ꝗ̃ inſanire? Quo minus mirum uideri debet, ſi apoſtoli muſto temulenti ſunt uiſi, ſi Paulus iudici Feſto uiſus eſt inſanire. Sed poſteaquã ſemel τὴν λεοντὴν induimus, age doceamus & illud

Muſto temulenti ſunt.) Eſt hoc Actuũ apoſtolorum capite ſecũdo. Si Paulus iudici Feſto.) Eſt Actu. apoſtolorũ uiceſimoſexto, ubi Paulo narrãti quo pacto ad Chriſtum tractus fuiſſet, & quã ob rem ſibi Iudæi infeſti eſſent, magna uoce dixit Feſtus iudex, inſanis Paule, multæ te literæ ad inſaniam conuertunt.

τὴν λεοντὴν.) id eſt, Leonis exuuium, quo ſignificatur perſona magnifica aſſumpta ab homine humili, ſumptum ab aſino illo fugitiuo, qui

lud, felicitatē Chriſtianorum, quam tot laboribus expetunt, nihil aliud eſſe, quàm inſaniæ ſtulticiæq́ genus quoddam: abſit inuidia uerbis, rem ipſam potius expendite. Iam primum illud propemodū Chriſtianis conuenit cum Platonicis, animū immerſum alligatumq́ eſſe corporeis uinculis, huiusq́ craſſitudine præpediri, quo minus ea quæ uere ſunt, contemplari, fruiq́ poſſit, Proinde philoſophiam definit eſſe mortis meditationē, quod ea mentem à rebus uiſibilibus, ac corporeis abducat, quod idem utiq́ mors facit. Itaq́ q̄diu animus corporis organis probe utitur, tam diu ſanus appellatur. Verum ubi ruptis iam uinculis, conatur in libertatem aſſerere ſeſe, quaſiq́

fugam

qui apud Cumanos aliquandiu ſe geſſit pro leone. Vnde etiā ortum eſt illud prouerbium ὄνος παρὰ κυμαίοις, id eſt, aſinus apd' Cumanos, in indoctos aſinos, qui tamē aliquādo apud ignotos habētur propter cultū in precio. Proinde philoſophiā.) Sic ait in Phædone, κινδυνεύουσι γὰρ ὅσοι τυγχάνουσιν ὀρθῶς ἁπτόμενοι φιλοσοφίας, λεληθέναι τοὺς ἄλλους, ὅτι οὐδὲν ἄλλο αὐτοὶ ἐπιτηδεύουσιν, ἢ ἀποθνήσκειν τε καὶ τεθνάναι,

id eſt

fugam ex eo carcere meditatur, tum inſaniã uocant. Id ſi forte cõtingit morbo, uitioq; organorum, prorſus omniũ cõſenſu inſania eſt. Et tamen hoc quoque genus hominum uidemus futura prædicere, ſcire linguas, ac literas, quas ante nunquã didicerant, & omnino diuinũ quiddam præ ſeſe ferre. Neq; dubiũ eſt id inde accidere, quod mens à contagio corporis paulo liberior, incipit natiuã ſui uim exerere. Idẽ arbitror eſſe in cauſa, cur laborantibus uicina morte ſimile quiddam ſolet accidere, ut tanquam afflati prodigioſa quædam loquantur. Rurſum

Extaſis

.i. Quicũq; recte philoſophiã attigerunt, uidẽtur latuiſſe cæteros homines, quod nihil aliud ipſi ſtuderẽt q̃ emori, eoſq́ue mortuos eſſe. Idẽ arbitror eſſe in cauſa.) Socrates in Apologia ſua, cũ iam damnatus eſſet moriturusq́;, ſic ad Athenieſes, qui eũ dãnauerũt ait, τὸ δὲ δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιθυμῶ ὑμῖν χρησμῳδῆσαι ὦ καταψηφισάμενοί μου. καὶ γὰρ εἰμι ἤδη ἐνταῦθα, ἐν ᾧ μάλιστ᾽ ἄνθρωποι χρησμῳδοῦσιν ὅταν μέλλωσιν ἀποθανεῖσθαι, id eſt, Poſt hæc autẽ deſidero uobis, qui me cõdemnaſtis, diuinare, etenim iã illic ſum, ubi maxime diuinant, quando uidelicet mori debent.

Iuxta

ſum ſi id eueniat ſtudio pietatis, fortaſſe nõ eſt idem inſaniæ genus, ſed tamen adeo confine, ut magna pars hominum meram inſaniam eſſe iudicet, præſertim cum pauculi homunciones ab uniuerſo mortalium cœtu, tota uita diſſentiant. Itaque ſolet ijs uſu uenire, quod iuxta Platonicum figmentũ opinor, accidere ijs, qui in ſpecu uincti rerum umbras mirãtur, & fugitiuo illi, qui reuerſus in antrum, ueras res uidiſſe

Iuxta Platonicũ figmẽtũ.) De ſpecu Platonico, quẽ ipſe finxit ſeptimo de Rep. libro, in quo uulgus ſedens miratur umbras pro ueris rebus, diximus ſupra. *Fugitiuo illi.)* Plato poſtq̃ deſcripſit illud ſpecus, dicit, quod ſi unus illorũ ſordẽtium in ſpecu per aſpera ſaxa atq; ardua ſurſum traheretur, uideretq́; apud ſuperos ſolem & alias res ueras, ſicq́; poſtea ad priſtinum ſpecum reuerteretur, putaret haud dubie illos qui apud eos, qui in ſpecu ſedẽt, in ſummo honore eſſent, miſerrimos eſſe. Ad hæc dicit illum reue rſum iam in ſpecum nihil uiſurum, propterea quod repẽte ex clariſsimo ſole in profundiſſimas tenebras ueniret, et idcirco cũ nihil umbrarũ uideret, omnibus in ſpecu ſedentibus riſui fore exploſumq́; iri, ſimulatq; de rebus ueris diſputare inciperet, tanq̃ ſtultum

Specus Platonicus

diſſe ſe prædicat, illos lōge falli, qui pręter miſeras umbras nihil aliud eſſe credāt. Etenim ſapiens hic commiſeratur, ac deplorat illorū inſaniam, qui tanto errore teneātur, Illi uiciſsim illum ueluti delirantem rident, atq; eijciūt. Itidem uulgus hominum ea quę maxime corporea ſunt maxime miratur, eaq; propè ſola putat eſſe. Contra pij, quo quicque propius accedit ad corpus, hoc magis negligunt, totiq; ad inuiſibilium rerum contemplationem rapiuntur. Nam iſti primas partes tribuunt diuitijs

ſtultū, & apud ſuperos corruptū. Nā iſti primas.) Philoſophi cum tria poſuiſſent bona, corporis uidelicet, externa & animi, Animi bona, præ cæteris multo præſtare dixerunt. Vnde Ariſtoteles primo moraliū Nicomacheorum. νενεμημένων δὲ τῶν ἀγαθῶν τριχῆ, καὶ τῶν μὲν ἐκτὸς λεγομένων, τῶν δὲ περὶ ψυχὴν καὶ σῶμα. τὰ περὶ ψυχὴν κυριώτατα λεγόμενα, *id eſt, diuiſis autem trifariam bonis, cumq; hæc externa dicimus, hæc autem animæ & corporis bona, ea quæ circa animam ſunt, proprijſſima dicimus. At uulgus hunc ordinē inuertens, externa prima, animæ infima ducit. Pius uero prima facit diuina, ſecundū locum tribuit animi bonis,*

ultimum

uitijs, proximas corporis commodis, poſtremas animo relinquũt: quem tamẽ plerique nec eſſe credunt, quia non cernatur oculis. Ediuerſo illi primum in ipſum deum, rerũ omnium ſimpliciſſimum toti nituntur: ſecundum hunc & tamen in hoc, quod ad illum ꝗ proxime accedit, nempe animum: corporis curam negligũt, pecunias ceu putamina prorſus aſpernantur ac fugitant. Aut ſi quid huiuſmodi rerum tractare coguntur, grauatim ac faſtidienter id faciunt, habẽt tanꝗ non habentes, poſſident tanquã non poſſidentes. Sunt & in ſingulis rebus gradus multum inter iſtos diuerſi. Principio ſenſus tametſi omnes cũ corpore cognationem habẽt, tamen quidam ſunt ex his

ultimũ corporis & externis, ſi tamen illa putet inter bona habẽda, quibus, ut Cicero dicit, peſſimi quique maxime abundãt. Nõ habẽtes) *Sic Paulus ait. 1. ad Corinth. 7. Tẽpus breue eſt, reliquũ eſt, ut qui habent uxores, ſint tanq̃ nõ habẽtes, & qui flent, tanq̃ nõ flentes, & qui gaudent, tanq̃ nõ gaudentes, & qui emũt, tanq̃ nõ poſſidentes, & qui utuntur hoc mũdo, tanq̃ nõ utantur.*

Quidã ſunt ex his.) *De his uide in libris de anima*

craſſiores, ut tactus, auditus, uiſus, olfactus, guſtus. Quidam magis à corpore ſemoti, ueluti memoria, intellectus, uoluntas. Igitur ubi ſe intenderit animus, ibi ualet. Pij quoniam omnis animi uis ad ea contendit, quæ ſunt à craſſioribus ſenſibus alieniſſima, in his uelut obbruteſcunt, atque obſtupeſcunt. Contra uulgus in his plurimum ualet, in illis ꝙ minimũ. Inde eſt, quod audimus nonnullis diuinis uiris accidiſſe, ut oleum uini loco biberint. Rurſum in affectibus animi quidam plus habent cũ pingui corpore cõmercij, ueluti libido, cibi ſomniq; appetentia, iracundia, ſuperbia, inuidia, cũ his irre-

concili

Sanctus Bernardus oleũ uini loco bibit

Inde eſt quod.) Hoc accidit diuo Bernardo. Nã cũ quodã tẽpore intentiſſime in diuinis ſcripturis, ut ei mos erat, meditaretur, ſitiensq;, cantharũ plenum olei, forte fortuna aſtantẽ, uidiſſet, ex eo bibit, nõ ſentiens oleũ eſſe. Deinde cũ quidã frater eũ acceſſiſſet, rogaſſetq;, cur nã os, nã adhuc nonnihil olei ori mentoq; adhæſit, oleo oblitũ haberet, illeq; cũ iam diu admiratus eſſet, unde nam oleo inquinatus eſſet, tandẽ in mentẽ uenit, quod ex cantharo bibiſſet. Itaq; cum cantharũ inſpexiſſet, uidit eũ plenũ eſſe nõ uini, ut pu-

tarat

conciliabū bellū pijs, contra uulgus ſine his uitam eſſe nō putat. Deinde ſunt quidā affectus medij, quaſiq; naturales, ut amor patriæ, charitas in liberos, in parētes, in amicos. His uulgus nōnihil tribuit. At illi hos quoq; ſtudent ex animo reuellere, niſi quatenus ad ſummam illam animi partē aſſurgunt, ut iam parentem ament, non tanquam parentē, quid enim ille genuit, niſi corpus? quāquam hoc ipſum deo parenti debetur, ſed tanq; uirum bonum, & in quo luceat imago ſummæ illius mentis, quam unam ſummum bonū uocant, & extra quam nihil nec amandum, nec expetēdum eſſe prædicant. Hac eadē regula reliqua item omnia uitæ officia metiuntur, ut ubiq; id quod uiſibile eſt, ſi nō eſt omnino contem

turat, ſed olei. Ad ſummam illam animi partē) hoc eſt ſpiritū. Nam Paulus & huius interpres Origenes tres hominis ponunt partes, ſummam qua deo diuiniſq; uirtutibus adhæremus, hācq; ſpiritū uocant. Mediam, quæ ea, quæ ἀδιάφορα uocant amplexatur, hancq; animā uocat. Tertiā brutam, illam quæ uoluptates, & totā uitiorū ſentinam admittit, quā carnem uocant.

Mea

nendum, tamen longe minoris faciant, quàm ea quæ uideri nequeunt. Aiunt autem & in ſacramentis, atq; ipſis pietatis officijs corpus & ſpiritum inueniri. Velut in ieiunio non magni ducunt, ſi quis tantũ à carnibus, cœnaq; abſtineat, id quod uulgus abſolutum eſſe ieiunium exiſtimat, niſi ſimul & affectibus aliquid adimat, ut minus permittat iræ quàm ſoleat, minus ſuperbiæ: utq; ceu minus iam onuſtus mole corporea ſpiritus, ad cœleſtiũ bonorũ guſtum, fruitionemq; enitatur. Similiter & in Synaxi, tametſi non eſt aſpernandũ, inquiunt, quod cęremonijs geritur, tamẽ id per ſe, aut parum eſt cõducibile, aut etiam pernicioſum, niſi id quod eſt ſpiritale acceſſerit, nempe hoc quod ſignis illis uiſibilibus repręſentatur. Repręſentatur autem mors Chriſti, quã domitis, extinctis, quaſiq; ſepultis corporis affectibus, exprimere mortales oportet, ut in nouitatem uitæ reſurgant, utq; unum cum illo, unum itẽ inter ſeſe fieri queant. Hæc igitur agit, hæc meditatur ille pius. Contra uulgus ſacrificium nihil aliud eſſe credit, quàm adeſſe altaribus, idq; proxime, audire uocũ

Etiam in ſacramentis aliud alio ſanctius

ſtrepitum

ſtrepitũ,aliiſq; id genus cę remoniolas ſpectare. Nec in his tantum, quæ duntaxat exempli gratia propoſuimus, ſed ſimpliciter in omni uita refugit pius ab his, quæ corpori cognata ſunt,ad æterna,ad inuiſibilia, ad ſpiritalia rapitur. Proinde cum ſumma ſit inter hos & illos omnibus de rebus diſſenſio,fit ut utrique alteris inſanire uideantur. Quanquam id uocabuli rectius in pios competit, quàm in uulgus, mea quidem ſententia. Quod quidem magis perſpicuũ fiet,ſi quemadmodum pollicita ſum, paucis demonſtraro,ſummũ illud pręmium nihil aliud eſſe quàm inſaniam quãdam. Primum igitur exiſtimate Platonem tale quiddam iam tum ſomniaſſe, cum amantium furorem omniũ feliciſſimũ eſſe ſcriberet. Etenim qui uehementer amat, iam nõ in ſe uiuit, ſed in eo quod amat, quoq; longius à ſeipſo digreditur, & in illud demigrat, hoc magis ac magis gaudet. Atq; cũ animus à corpore peregrinari meditatur, neque

Mea quidem ſententia.) Feſtiuiter adiecit, mea quidem ſentẽtia, quaſi diceret ſtultorum iudicio. Nam mea, ad ſtulticiæ perſonã refertur.

Nihil

Furor Platonicus

probe ſuis utitur organis, iſtu[d] haud du-bie furorem recte dixeris. Alioqui quid ſibi uult, quod uulgo etiam dicũt: Non eſt apud ſe, & ad te redi, & ſibi redditus eſt? Porrò quo amor eſt abſolutior, hoc furor eſt maior, ac felicior. Ergo quæ nam futura eſt illa cœlitum uita, ad quam piæ mentes tanto ſtudio ſuſpirãt? Nempe ſpiritus abſorbebit corpus, utpote uictor ac fortior. Idq́ꝫ hoc faciet facilius, partim quod iã olim in uita corpus ad huiuſmodi transformationem repurgarit, atq́ꝫ extenuarit. Deinde ſpiritus à mente illa ſumma mire abſorbebitur, quippe infinitis partib. potentiore. Ita ut iam totus homo extra ſe futurus ſit, nec alia ratione felix futurus, niſi quod extra ſeſe poſitus, patietur quiddam ineffabile à ſummo illo bono, omnia in ſe rapiente. Iam hæc felicitas quanq́ꝫ tum demum perfecta contingit, cũ animi receptis priſtinis corporibus immortalitate donabuntur, tamẽ quoniam piorũ uita nihil aliud, q́ꝫ illius uitæ meditatio, ac uelut

Nihil aliud eſt.) Raptum & Ecſtaſim, inſaniam uocat, non ſimpliciter, ne de uulgari inſania intelligamus, ſed quodam modo, & idcirco addidit

lut umbra quædam, ſit ut præmij quoq; illius aliquā modo guſtum aut odorem ali/quem ſentiant. Id tametſi minutiſſima quædā ſtillula eſt ad fontē illum æternæ felicitatis, tamen longe ſu/perat uniuerſas corporis uoluptates, etiam ſi omnes omniū mortalium deliciæ in unum cōferantur. Vſq; adeo pręſtāt ſpiritualia cor/poralibus, inuiſibilia uiſi/bilibus. Hoc nimirum eſt quod pollicetur propheta: Oculus non uidit, nec au/ris audiuit, nec in cor hominis aſcēderūt, quæ præparauit deus diligētibus ſe. Atq; hæc eſt Marię pars, quę non aufertur cō/mutatione uitæ, ſed perficitur. Hoc igitur quibus ſentire licuit, contingit, autem per paucis, ij patiuntur quiddam dementiæ ſimillimum, loquuntur quædam nō ſatis cohærentia, nec humano more, ſed dant ſine mente ſonum, deinde ſubinde totam oris ſpeciem uertunt. Nunc alacres, nunc

addidit quădam, ne qs, ut ſunt mo/roſi & Φιλολοί/δοροι quidā: an/ſam arriperet ca/lumniandi. Candi/di lectoris eſt non uoculam aliquam aucupari quā ca/lumnietur, ſed rē ipſam expendere. Quod ſi quis faci/at, quid his rebus ſanctius dici potu/it, aut magis piū?

deiecti, nunc lachrymant, nunc rident, nunc ſuſpirãt, in ſumma, uere toti extra ſe ſunt. Mox ubi ad ſeſe redierint, negant ſe ſcire ubi fuerint, utrum in corpore, an extra corpus, uigilãtes, an dormientes, quid audierint, quid uiderint, quid dixerint, quid fecerint, non meminerunt, niſi tanquam per nebulam, ac ſomnium, tantũ hoc ſciunt ſe feliciſſimos fuiſſe, dum ita deſiperent. Itaq; plorant ſeſe reſipuiſſe, nihilq; omnium malint, quàm hoc inſaniæ genus perpetuo inſanire. Atque hæc eſt futuræ felicitatis tenuis quædam deguſtatiuncula. Verum ego iamdudũ oblita mei ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶ. Quanquam

Nũc alacres, nunc deiecti.) Hunc locum melius intelliget, qui legerit cõmentarios Origenis in Cãtica Canticorũ, quomodo ſponſa, nunc ſubducẽte ſe ſponſo, nũc exhibente, & ſui copiã faciente uarie afficitur, Itẽ in uita ſanctæ Elizabetæ nonnihil habes, quod ad hunc faciat locũ. Oblita mei) quod non cõueniat ſtulticiã de rebus tam arcanis loqui. Facit autẽ idem in fine diſputationis, quod initio fecerat, ſentiens rem alioqui prima fronte duriuſculã uideri poſſe. Ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδῶ.) Id eſt, ultra limites ſalio. Prouerbi

quam ſi quid petulantius aut loquacius à me dictum uidebitur, cogitate & ſtulticiam, & mulierẽ dixiſſe. Sed interim tamen memineritis illius Græcanici puerbij, πολλάκι τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ κατακαίριον εἶπεν, niſi forte putatis hoc ad mulieres nihil attinere. Video uos epilogũ expectare, ſed nimiũ

Prouerbiũ eſt in eos, qui digrediũtur à re propoſita, quod locus in quo curſu aut diſco exercebantur, certis limitib. circũſcriberetur, quẽadmodum & hodie in luſu pilæ, extra quos q certaret, nihil ageret. *Et ſtulticiam, & mulierem.)* *Duplici nomine danda uenia: & quod mulier ſit, cum ipſi ſexui peculiaris ſit loquacitas: & ſtulticia, cui quiduis ſolet concedi.* *Græcanici prouerbij.)* Πολλάκι τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ κατακαίριον εἶπεν. *Verſus hexameter citatus apud Aulũ Gelliũ, ſed aliquanto ſecus. Verũ ad hunc modũ ex antiquis uoluminibus reſtituit Eraſmus in Chiliadibus ſuis. Senſus eſt. Sæpe ſanè & ſtultus uir opportune dixit. Innuit autem, quanq̃ ſtulticia dixerit hæc, haud tamen ob id negligenda, quod à ſtultis quoque nõnunq̃ dicatur ad rem pertinens.* *Ad mulieres nihil atti.)* *Quia Græcus uerſus habet, ſtultus uir.* *Video uos epil.)* *Apte prætexit obliuionem in epilogo, qui cõſtat repetitione eorum quæ dicta ſunt, quod niſi*

nimiũ deſipitis, ſiquidẽ arbitramini me, q̃d dixerim etiãnum meminiſſe, cũ tan tam uerborũ farraginẽ effuderim. Vetus illud, μισῶ μνάμονα συμπόταν. Nouũ hoc, μισῶ μνάμονα ἀκροατὴν. Quare ualete, plaudite, uiuite, bibite, Moriæ celeberrimi myſtæ. τέλος.

à memore fieri ne quit. Verborum farra.) Alluſit ad illud Iuue. Noſtri eſt farrago libelli. Eſt enim farrago ſacrificij genus ex uarijs cõfectũ leguminibus. Vetus illud,) Μισῶ μνάμονα συμπόταν, id ẽ, Odi memorẽ cõpotatorẽ. Eſt apd' Mart. & refertur apud Plutarchum in quæſtionibus cõuiuialibus. Explicatur accuratius in Chiliad. Eraſmi. Nouum hoc.) Nam illud uetus, hoc Moriæ nouũ. Tacite alluſit ad ſtultos auditores, qui è concionibus nihil ſecum referunt domum, adeo ut ſæpenumero audias eos dicentes: Quàm belle concionatus eſt, ac mox rogati, quid dictum ſit, nihil habent quod afferant. Valete, plaudite.) His uerbis utebatur recitator fabulæ, diſceſſurus è procenio. De ſuo addidit, uiuite, bibite. Et uiuere proprie eſt genialiter uiuere. Myſtæ.) Sunt qui dei cuiuſpiam ſacris ſunt initiati.

COMMENTARII LISTRIANI FINIS.

IOANNES PHRAEA ANGLUS N. S. P. D.

SOlent qui in librorum interpretatione, prima ſui ingenij pericula faciunt, eos libros Latino ſermone abſoluere qui minus in ſe difficultatis habent. Deinde cũ die ipſa, tum frequenti exercitatione, ingenij uires, dicendiq́; facultas adaucta fuerit, ad altiora maioraq́; ſe conuertere. Nos uero & ſi nonnullis perſuaſi rationibus, quas nunc conſulto præterire libet, conuerſum ordinem magis ad doctrinam conducere arbitramur, ea tamen modeſtia hanc noſtram defenſamus opinionẽ, ut neq; mihi ipſi arrogare, neq; quod ſecus alij ſenſerint, id uitio illis dare uelim. Suis enim quiſque in rebus, quid magis, quidúe minus ſibi conducat, explorator eſt, & iudex optimus, Itaque mihi in hoc à reliquis diſſentienti, à Syneſio ſummo philoſopho, autoreq́; grauiſſimo, interpretationis initium auſpicari placuit. Quos autẽ hic ſcripſit libros, tot ac tantis obſtructi ſunt difficultatibus, ut haud ſciã ſi qua alia apud Græcos extent uolumina, quæ cum his aut ſententiarum perplexitate, aut obſcuritate uerborum auſim cõferre. Cuius profecto rei argumentum eſt non mediocre, quod in tanto numero interpretum, quos noſtra, quosúe prior ætas uidit, nemo unq̃

inuen-

inuentus ſit, quod ſciam, qui huius autoris opus aliquod attigerit. Potius igitur, q̃ tãtas uiri doctrina noſtris hominibus incognita permaneat, faciendũ duximus, ut ſaltem eam orationem quam de Caluicij laudibus ſcripſit noſtro exili ſermone Latinis legendã traderemus. In hoc argumento adeo eſt hic autor copioſus & affluens, ut uel ex hac unica oratione illum aſſeras & ſummũ philoſophum, & oratorē fuiſſe grauiſſimum. Non enim argumentis uulgaribus, nec à ſuperficie rerum ſumptis utitur, ſed confirmationes, confutationesq; firmiſſimas, & ab ipſis naturæ uiſceribus eductas, in medium adducit. Hanc uero noſtram lucubratiunculam, qualis qualis eſt, tuo clariſſimo nomini libenter dedicamus. Nam quid æquius eſt, quàm literarum & doctrinæ monumenta illi deferre, qui de literatis hominibus optime meruit? quo meæ incredibilis erga te pietatis, & tuorum item in me innumerabilium meritorum teſtis ſit & pignus perpetuum.

Quem ſi tuo probatiſſimo iudicio probatum iri intellexero, efficies ut ad reliqua tuo nomine perſequenda ſimus alacriores. Vale.

Beati

BEATI RHENANI IN CALVIcij encõmium Syneſij Cyrenenſis ſcholia.

SYNESII CYRENENſis de laudibus Caluicij oratio, Io. Phræa Britanno interprete.

DION aurea prę ditus lingua, librum de comæ laudibus ſcripſit, adeo luculentum, ut neceſſe ſit uirum caluum ob ſermonis dignitatem rubore affici. Cum natura enim conſpirationem fecit eius oratio: quippe naturæ quodã impetu omnes pulchritudinem appetimus, ad pulchritudinem uero coma, quam

DION) Dionem hũc cognomẽto Chryſoſtomũ, rhetorẽ & philoſophũ fuiſſe, Suidas teſtatur, qui pelle leonis amictus, ſolitus fuerit in publicum procedere: nimirum ut cunctis maiori ueneratiõni foret. Per multam autẽ ætatem Traiano Cæſari familiaris adeo fuit, ut in regio curru cum illo ſimul ueheretur. Scripſit, an mundus ſit corruptibilis, Encomium Herculis, pro Platone contra Homerum libros

quatuor

quam nobis natura à pueritia fecit domeſticam, non mediocriter cõducit. Hæc ubi defluere cœpit, cordi diros ictus infert: tunc me grauiora perpeſſum arbitrabar, quàm Athenienſes ab Archidamo inſectione arborum Acarnẽſiũ. Mox uideor eſſe unus inertium Euboenſium, quos Homeri car-

quatuor, de uirtutibus Alexãdri libros decẽ, & hãc orationẽ de laudibus comæ, quam apud Germanos exulans, ut puto, cõpoſuit. Nã ſub Domitiano cum philoſophi paſſim Romæ proſcriberentur ad Getas ſua ſponte ſe contulit, ut Philoſtratus in Sophiſtis autor eſt, ubi licet plantare arbores, quo uictum acquireret, & agros fodere, nec non balneis & hortis irrigandis aquam haurire cogeretur, tamen ſtudiorum nõ fuit oblitus, φυτεύων ἢ καὶ σκάπτων, καὶ ἐπαντλῶν βαλανείοις, καὶ κήποις, καὶ πολλὰ τοιαῦτα ὑπὲρ τροφῆς ἐργαζόμενος, τοῦ σπουδάζειν οὐκ ἠμέλει. *Commendatur eodem libro multis nominibus à Philoſtrato.* *Ab Archidamo.) Archidamũ ducem Athenieñſes grauiter afflixiſſe, uel id oſtendere poteſt, quod Archidamicũ bellum in uulgi ſermonẽ apud ueteres abijt, quoties de crudeli ſæuoq; bello loquerentur.* *Euboenſium, quos Homeri carmen.) Hoc uidelicet,* Τῷ δ' ἅμ' ἄβαντες ἕποντο θοοὶ ὄπιθεν κομόωντες

ri carmen ait retrocomantes ad Troiam iſſe militatum. Inter hæc ſatis increpitans, ut fautor quidam Epicuri, aiebam, quiſnam locus prouidentiæ relictus eſſet, poſtq̃ ſingulis hominibus præter dignitatem eueniunt omnia. Et quid ſceleris commiſi ego, ut fœminis uiderer tã inſuauis. Quod ſi uicinis duntaxat mulierculis eſſem contemptui, nihil mihi ſuborire- tur

ωντες, id ẽ. Atq; capillato occipiti ſubeũt quoq; Abantes. Eſt apd' Homerum in Catalogo nauiũ. Eubœa autẽ etiã Abantis dicta fuit, uelut indicat Stephanus, Heſiodũ allegãs. Meminit horum Euboenſiũ Philoſtratus in Heroicis, ubi ſic inquit de Græcis in Agamemnone, qui Menelaum quod comatus eſſet, non reprehenderint. οὐδὲ γὰρ τοὺς ἀπ' Εὐβοίας ἥκοντας ἐτώθαζον, καί τοι γελοίως κομῶντας, id eſt, Neq; enim eos, qui ex Eubœa uenerant, Græci increpabãt, quãuis ridicule comatos. Dicit aũt Syneſius, Euboenſem ſe uideri, quod hæc gens in occipiti tantũ comam geſtaret, & qui calui ſunt in poſteriori capitis parte nõnihil capillorũ habeãt, cum ſynciput prorſus ſit nudum. Vt fautor quidam Epicuri.) Epicurus enim negauit dei prouidẽtia mundũ regi. Nã dicere ſolebat, quod beatum atq; immortale eſt, neq; ipſum negocia

habet

tur moleſtiæ, qui Venerē meā adeo cohibeo, ut ipſo cum Bellerophonte pudicitia auſim cōtendere. Verum mater & ſorores aiūt comam nonnihil pulchritudinis eſſe. Quod clarum effecit quondā Paryſatis, quæ Artaxerxem regem amare deſijt, uiſa ſpecioſa Cyri coma. Verum de calamitate cogitans, rationē contra pugnacem affectionem inſtruxi, qua paulatim cedente melius habere cœpi. Nam aduerſus duos ne Hercules quidem ſatis uirium

Bellerophō

habet, neque alij præbet. Bellerophonte.) Antea Prœti regis uxor Bellerophontē hoſpitio ſuſceptū, cū Argos relinquere ꝓpter occiſum Bellerum coactus eſſet, ad ſtuprū ſolicitauit. is quod caſtus eſſet, ne hoſpiti faceret iniuriam, hoc flagitij cōmittere recuſauit. Hoc ab Homero Iliad. ζ. narratur elegātiſſime. De Ioſippo conſimile exemplū in arcanis literis continetur.

Paryſatis

Paryſatis.) Paryſatis Cyri filia fuit, & Artaxerxis mater, autore Plutar. Aduerſus duos, ne Hercules.) Molionidæ per inſidias quondam adorti ſunt Herculem, qui hominum multitudine territus, fugā arripuit. Hinc natū prouerbiū, Μηδ' ἡρακλῆς πρὸς δύο, id eſt, Ne Hercules quidē aduerſus duos. Suidas per Molionidas Cteaton & Eurytū intelligit, Neptuni &

uirium habuit,qui Molionidas ex inſidijs irruentes nõ ſuſtinuit,& niſi Ioleus ſuccurriſſet contra hydrã, cui adiumẽto cancer erat, Hercules ipſe ſuccubuiſſet.Ego cum nõ haberem Ioleum, iuſſus ſum Dioni cedere. Poſtquã uero ipſe me cum ratione iungo,cogitoq; caluorum optimus es,et uideris eſſe uir fortis, qui calamitates pro nihilo ducas, ſed & in conuiuio cum de frontibus fit inquiſitio, teipſum quaſi honeſtæ rei indulgens manifeſtas

ni & Molionæ filios,quos duos in olympico certamine Hercules proſtrauerit. Cæterũ olympiade proxima,cũ duobus quibuſdã dimicãs,ſuperatus eſt. Vnde prouerbiũ ortũ.

Et niſi Ioleus) Hercules hydrã, & cancrũ quendã immanẽ,qui è mari exiluerat,ſimul expugnare tẽtãs, planè uictus erat, niſi hũc accurrẽs Ioleus nepos adiuuiſſet,qui reciſa hydræ capita flammis exuſſit. Meminit huius Lucian. in amoribus, διάδοχοι ἔρωτες ἀλλήλων, καὶ πρὶν ἢ λῆξαι τοὺς προτέρους, ἄρχονται δεύτεροι, κάρηνα λερναῖα τῆς παλιμφυοῦς ὕδρας πολυπλοκώτερα, μηδ' ἰολέων βοηθὸν ἔχειν δυνάμενα. πυρὶ γὰρ οὐ σβέννυται πῦρ. *id eſt, Sic ſibi inuicẽ amores ſuccedunt,ut anteq̃ priores deſinant,incipiãt alij perinde ac hydræ illius*

ſtas, orationẽ ſuſtinui Dionis, inq; Piſa, ut aiunt, animum præparaui. Et quemadmodũ Vlyſſes erga ancillarum contumeliã permanſit inſtupidus, ita & erga affectiones & Dionem, me gerere contendã. Itaq; orationẽ Dionis feſtiuam & prolixam, quæ ante oculos ſemper uerſatur, ut ne obliuiſci quidẽ cupiã, recitabo. Poſteaq; prima luce ſurre-

rediuiuæ nodoſa atq; implicita capita, quibus nihil opis Iolcus attulerit. Ignis enim igni nequaq̃ extinguitur. Huius hiſtoriæ Plato quoque meminit in Euthydemo, ſed ἀλληγορικῶς. Inq; piſa) Prouerbio hoc,

Animus in Piſa

Animum in piſa præparare, accõmode licebit uti, quoties in præſenti diſcrimine uel re iamiam aggrediũda fortẽ ſumendũ animũ eſſe monebimus. Apud piſam agones olympici fiebãt & μονομαχίαι, hoc eſt, ſingularia certamina. Quod Plutar. Sympoſiacon. 5. teſtatur.

Vlyſſes

Et quemadmodũ Vlyſſes.) Narrat Homer. in. 20. Odiſſ. q̃ patienter Vlyſſes ancillarũ petulãtiã tulerit, poſt liminio domũ reuerſus. Nã hæ cũ procis luſitabãt, γέλωτα & εὐφροσύνην παρέχουσαι. Sic enim ſeipſum ibi ſolatur, cũ iã animus in ultionẽ procliuior eſſet. τέτλαθι δὴ κραδίη, & κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης. i. ſuffer & hæc, his nã paſſus maiora fuiſti. Poſteaq̃ prima.) Sic incipit Di-

onis

ſurrexiſſem ,& pro more ſalutaſſem deos,reliquum fuit mihi comæ curandæ operã impendere.Etenim cũ eſſem imbecilliori cor/pore,aliquãdiu fuit negle/cta implicitaq́ȝ, ut ouiũ la/næ, imò magis implicita quo noſtra leuior & ſubti/lior.Erat igitur uiſu agre/ſtis,quæ ſine euulſione ex/tricari non potuit.Ita cõdeſcendi laudes recenſere eorũ,qui comę indulgent.Qui id non faciunt,ignaui dicũtur.Deinde di cit de calamiſtratis,qui calamũ in coma geſtãt,ut cũ ociũ det diſcriminet:quiq́ȝ hu mi dormiũt,capita ligno fulciẽtes,ne ter/rã contingãt,unde magis nitori capillorũ cõſulãt q̃ȝ dulcedini ſomni. Somnus facit tardos & incautos:capilli uidẽtur eos fa/cere pulchros & terribiles.Lacedęmonij in hac re non fuerunt poſtremi,qui cũ ſo/li tercentum expectarent regem Darium ad atrox prelium,interea in componẽdã cæſarie occupati erãt.Homerus plurimã diligentiam & laudem adhibet in hac re,

onis oratio, qua comam laudauit.

Lacedæmonij.) Lacedæmonij *Apud Lacedæmonios ſic ſe cõſuetudo habet,ut quoties adire periculũ animæ uelint, tũc comã pectant. Autor Herod. in.7.*

Hoc ta/

quoties nominat Græcos, non enim tam ſæpe laudat oculos, & hinc pulchritudinem ſumẽdam heroum, ꝗ̃ capillorũ. Et ſi Agamẽnonem laudat nigros oculos habentem, hoc tamen cõmune cum cæteris Græcis habet: uerum comam eius ſpecialiter, ſicut à coma omnes heroas laudat. Achillem Pelidẽ flaua coma

Hoc tamẽ commune) Nã id crebrum eſt apud Homerũ, ἑλικώπες ἀχαιοί. hoc eſt, Græci nigris oculis præditi: quis ἑλίκωψ, ſi ab ἑλίκος derivetur, potius in eũ competat, qui ſubinde huc & illuc oculos mouet, quod aſtuti facere ſolent.

Meleager

A coma omnes) Sic Meleagrum in Catalogo nauiũ flauum appellat, θάνε δ' ξανθὸς μελέαγρος, Obijt flauus Meleager.

Achilles

Achillem Pel.) Hunc Homerus, flaua coma fuiſſe præditũ edocet, in α Iliad. cum inquit, στῆ δ' ὄπιθεν, ξανθῆς δὲ κόμης ἕλε πηλείωνα. ſignificat aũt Palladẽ cum è cœlo deſcẽdiſſet, Iunonis mota precibus, à tergo Achillis aſtitiſſe, & flauam illius comã manu prehẽdiſſe. Meminit & paulopoſt huius Homerici uerſiculi Syneſius. De Achillis coma ſic Philoſtratus in Heroicis, τὴν μὲν δὴ κόμην ἀμφιλαφῆ αὐτῷ φησιν εἶναι, καὶ χρυσοῦ ἡδίω, καὶ εὐσχήμονα, ὅπῃ καὶ ὅπως κινοίη αὐτὴν ἢ ἄνεμος ἢ αὐτός. id eſt, Cæſariem ipſi denſam eſſe ait

ma præditũ. Menelaũ flauum appellat. Hectoris cæruleam. Et Euphorbi expirantis Troiani nihil præter comam deflet, dicens: Nympharũ ſimiles madefiunt ſanguine crines, Cincinni quorum argento nodantur & auro. Vlyſſem honeſtatum à Pallade ait, Huic ferrugineos dedit geſtare capillos. Videtur igitur Homero uirorũ quàm fœmi

ait, aſpectuq; iucũdiorẽ quàm eſt aurum, ac bellã quãcũq; in partẽ, aut utcũq; uel ueſtus uel ipſe hanc moueat. Menelaum flauum) Paſſim id apud Homerũ obuium eſt, ξανθὸς μενέλαος. id eſt flauus Menelaus. Philoſtratus ĩ Heroicis, κομᾶν δὲ τὸν μενέλεων μειρακιωδῶς φησιν. ἐπεὶ δ' ἡ σπάρτη ἐκόμα, ξυγγινώσκειν αὐτῷ δεῖ τοὺς ἀχαιοὺς ἐπιχωριάζοντι. *id eſt, Menelaum autem inſtar adoleſcentis comatum eſſe ait: ac quoniã Spartanis tum capillorũ uſus erat, ignoſcere Græcos illi patriæ morem obſeruanti.* Et Euphorbi.) Home. Iliad. ρ. quo loco refert Euphorbũ Troianum à Menelao fuiſſe interfectũ, his carminibus de capillis Euphorbi meminit, αἵματί οἱ δεύοντο κόμαι χαρίτεσσιν ὁμοῖαι, πλοχμοί θ' οἳ χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἐσφήκωντο. *quæ ſic uertit interpres, Nympharum ſimiles madefiunt ſanguine crines. Cincinni, quorũ argento nodãtur & auro.* Phi-

Euphorbus

fœminarū ornatus capillorum decere magis. In laudibus nanq; dearū alijs utitur partibus, aureā Venerem, Iunonē bouinis oculis, argenteis pedibus Thetidem, Iouis in primis laudat comā, ambroſiā nominans, Ambroſiamq; ergo ille comam rex uſq; mouebat. At ego his auditis, nō uanus augur præſagiebā, me fore Thraſymachum erubeſcere. Verū hæc ani-

mi

loſtratus in Heroicis hunc aurea coma præditū fuiſſe refert. Venus *Auream Venerē.) Sic Homerus Ilia.γ.* προσέφη χρυσῆν ἀφροδίτην. *id eſt, allocutus eſt auream Venerē.* Iuno *Iunonem bouinis oculis.)* βοῶπις πότνια ἥρη. *id eſt, bouinis oculis prædita dea Iuno. Crebrum id eſt apud Homerū. Argenteis pedibus.)* Thetis ἀργυρόπεζα θέτις. *Argentipes Thetis. Apud homerū primo Iliados, & alibi. Iouis in primis laudat co.) Eſt Iliados primo,* ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος. Thraſymachus *Me fore Thraſymachū erubeſcere.) Apud Platonē in .1. de Rep. Thraſymachus magis animoſe quàm docte diſputans, iuſticiā malis annumerat, iniuſticiam uero de bonorū grege eſſe contendit, quē Socrates tandē ad cōtradictionē & ruborem pertraxit, id quod teſtatur his uerbis,* ὁ δὲ θρασύμαχος, ὡμολόγησε μὲν πάντα ταῦτα, οὐχ ὡς ἐγὼ

νῦν

mi perturbatio parum me cepit, cum uideam Dionis orationẽ dicendo quidem grauem, ſed re ipſa modicam. Quod ſi caluiciẽ inſtituiſſet laudare, maiorẽ utique de ſe expectationẽ feciſſet: nam ſi in re tenui eſt copioſus, qualẽ in copioſa cenſeres? Habens enim comam & artem, ſe induxit ut de comæ laudibus diſſereret. forte is eſt, qui calamum intextum habuit comæ, qui calamo hanc orationem ſcripſit. Cum ergo ego cauſam habeam præſtantiorem, licet artem Dionis inferiorem, cur non accingar in cauſa mea, ut caluos laudem, capillatos opprobrio afficiam? Mihi autem exordienti non altum uehemẽsq; prooemiũ

νῦν ῥᾳδίως λέγω, ἀλλ' ἑλκόμενος καὶ μόγις, μετὰ ἱδρῶτος θαυμαστοῦ ὅσου, ἅτε καὶ θέρους ὄντος. τότε καὶ εἶδον ἐγὼ πρότερον δὲ οὔπω, θρασύμαχον ἐρυθριῶντα. *hoc eſt, Thraſymachus qdẽ hæc omnia ſic habere faſſus eſt, nõ tam facile, q̃ ego nunc loquor, ſed uix & adactus, non ſine mirifico ſudore, ut pote cum æſtas eſſet. Tũ uidi ego, quod nunquam, rubore ſuffundi Thraſymachum.*

A Dorio placet, quo genere contentiones oratorũ non aliter q̃ triremis telis ipſis muniun-

tur, necq; more canẽtium qui fauoris gra/tia emetendi ante legitimum certamen chordas percurrũt. POSTEAQVAM PRIMA LVCE SVRREXISSEM. ut ſuprà. Nõ laudat comatos, quos deberet. Grauis oratoris eſt nunc demulcere, nũc uero demulctos obſtupefacere. Ego autem & ſi in rerum peritia non ſim po/ſtremus, dicendi tamen artem non exer/ceo, ſed plãtandi & feras capiendi artem mihi pręſtitui: ligonibus igitur & iaculis pro calamis, triti ſunt digiti, nec em̃ à pa/trio more degeneres erimus. Nec exor/diũ uideor rotundis uerbis proloqui, ſed iuxta patriũ morem placet nuda oratio/ne uti. Rebus adiutus in prælium deſcendam, dummodo linguę duntaxat tonum à diſputatione in uindica/tionem, hoc eſt, à Dorio in Phrygium adaptem: ad conatus enim meos abũdan/tiori opus eſt ſpiritu. No/ſtra igitur diffinit oratio, Caluum uirũ minime om/nium erubeſcere oporte/re. Nempe leui exiſtens capite

Phrygius tonus

A Dorio in Phrygiũ.) Tonus enim Phrygiꝰ eſt concitatior, quo Timotheus muſi/cus Alexandrum ad arma capeſſenda ſæpe incitauit. Doriꝰ, remiſſior. Quo/

pite, denſam habet ſapientiam, qualem Homericum carmen Aeacidem fuiſſe cecinit. Hic autem comam neglexit, quoniã ipſa mortuum donauit. Mortuum enim quiddam eſt ipſa coma

Quoniã ipſa mortuũ donauit.) Deſcribit Home. *Iliados penultimo, ꝙ magnifice, quãq; religioſe iuſta Patroclo, duodecim Troianis adoleſcentibus mactatis, Achilles exoluerit, rogoq; comam abraſam iniecerit, ſic canens.* Στὰς ἀπάνευθε πυρῆς ξανθὴν ἀπεκείρατο χαίτην, Τήν ῥα σπερχειῷ ποταμῷ τρέφε τηλεθόωσαν. Ἀχθήσας δ' ἄρα εἶπεν ἰδὼν ἐπὶ οἴνοπα πόντον. Σπερχεῖ' ἄλλως σοί γε πατὴρ ἠρήσατο Πηλεύς, Κεῖσέ με νοστήσαντα φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν Σοί τε κόμην κερέειν, ῥέξειν θ' ἱερὴν ἑκατόμβην. Πεντήκοντα δ' ἔνορχα παρ' αὐτόθι μῆλ' ἱερεύσειν Ἐς πηγάς, ὅπη τοι τέμενος βωμός τε θυήεις. Ὣς ἠρᾶθ' ὁ γέρων, σὺ δέ οἱ νόον οὐκ ἐτέλεσσας. Νῦν δ' ἐπεὶ οὐ νέομαί γε φίλην ἐς πατρίδα γαῖαν. Πατρόκλῳ ἥρωϊ κόμην ὀπάσαιμι φέρεσθαι. Ὣς εἰπὼν ἐν χερσὶ κόμην ἑτάροιο φίλοιο θῆκεν, *Quos uerſus Nicolaus Valla ſic elegãtiſſime uertit: Sed Aeacidès ſummo de uertice crines, Quos toties Sperchie tuis madefecerat undis, Flauentes ſecat ante pyram, tum lumina torquens, Aequora proſpexit, querulisq;*

ma, & uiuētibus partibus appendet. Itaq; animalium quæ magis à ratione elongantur, uniuerſum corpus crinibus ambitur, in homine uero cum ſit uita particeps expreſſioris uitæ plus nudatum quàm comatum apparet. Ne autē non eſſet commerciū cum aliis mortalibus, paucis in partibus capillis pollet. Quo fit, ut quiſquis paucis partibus comat, is cæteris hominibus præſtet, quāto reliquis animātibus homo. Et ſicut homo inter animantia eſt diuiniſſimum & leuiſſimū, ita beſtiarum omnium ouis ſtolidiſsima, quia paſsim crines corporis habet. Efficitur hinc, ut comæ materia aduerſus ſapientiam gerat bellum. Simul enim eſſe nolunt. Canes ſunt ſagaciores, quæ aures uentresq; leues

liſq; ita uocibus inquit: Sperchi quos alios crines tibi numine Peleus, Sacrarat, reditū ad patriā ſi fata dediſſent Impia felicē, quin & ſacras Hecatombes Et quinquaginta ad fontē mactare bidentes. Hic ubi templa tibi, & diuina altaria fumant, Pollicitus. miſeri nō exauditā parētis Vota, ſed aduerſa dānamur ſorte. Patroclus Hos ſecum crines habeat ſeruetq; ſepulchro. Sic fatus chariq; manus obnubit amici, Cæſariem imponens lacerā.

Plato

leues habent, quibus uero piloſæ, àttonitę et temerariæ, quas uenatiõi ſatius eſt abeſſe quàm adeſſe. Plato ex bijugis illis eqs quos anima

Plato ex bijugis) Plato de equis deorum & aurigis multa locutus, quos ſemper eſſe bonos ait, de bijugis cæterarũ animarum equis, ſic tandem meminit in Phædr. ὁ μὲν τοίνυν αὐτοῖν ἐν τῇ καλλίονι στάσει ὤν, τό τε εἶδος ὀρθὸς καὶ διηρθρωμένος, ὑψαύχην, ἐπίγρυπος, λευκὸς ἰδεῖν, μελανόμματος, τιμῆς ἐραστὴς μετὰ σωφροσύνης τε καὶ αἰδοῦς, καὶ ἀληθινῆς δόξης ἑταῖρος, ἄπληκτος, κελεύσματι μόνον καὶ λόγῳ ἡνιοχεῖ). ὁ δ' αὖ σκολιός, πολύς, εἰκῇ συμπεφορημένος, κρατεραύχην, βραχυτράχηλος, σιμοπρόσωπος, μελάγχρως, γλαυκόμματος, ὕφαιμος, ὕβρεως καὶ ἀλαζονείας ἑταῖρος, περὶ ὦτα λάσιος, κωφός, μάστιγι μετὰ κέντρων μόγις ὑπείκων, *hoc eſt, Igitur ex his duobus equis melior, cum forma rectiori, tum membrorum diſpoſitione perq̃ inſignis, erecta ceruice, naribus ſubaquilinis, albo colore nigricantibus oculis: honoris amans cum temperantia & uerecũdia, rectarũ inſuper opinionũ ſtudioſus, nequaquã ſtimulorũ egens, inhortatione ſolum & ratione gubernatur. At alter obliquus, uarius, temere nullaq; membrorum proportione coagmentatus, præfracta ceruice, collo perbreui, ſima facie, colore nigro*

Plato de bijugis equis

anima impellit, illum fallacē uocat equū, qui ob piloſas aures ſurditatem cōtraxit, & id neceſſe eſt, ſicut illum futurū cæcū, qui parte qua cernimus, pilis abūdat. Natura non tolerat, ut rebus infamibus coexiſtant res precioſiſſimæ. precioſi autem ſunt ſenſus, & hæ partes quibus animal eſt animal: uiſus autem inter hæc eſt diuiniſſimum quid & leuiſſimum. Quę igitur in homine ſunt leuiſſima, illa honoratiſſima. Et ita in toto genere hominum, quæ ſunt optima, neceſſariū eſt eſſe caluiſſima. Nam paulo ante oſtenſum eſt hominem eſſe cæteris animantibus præſtantiorem, quanto pilorum habet minus. Cū ergo homo ſit omnium ſanctiſſimū ergo homo qui fato comā amiſit, caluum dico, erit diuiniſſimū. Vnde uides depictos illos Diogenes, Socrates, Platones, & ex ſeculo ſapientes caluos uidelicet. Nolo noſtrū ſermonē deſpiciat Apollonius Tyaneus qui conatus fuit, aut alius

gro, cæſijs oculis, ſanguinolētus, cō tumeliarum & faſtus amans, ſecundū aures hirſutus ac ſurdus, flagello uix & ſtimulis obedit. Apollonius Tyaneus.) Apolloniū fuiſſe comatum refert his uerbis Philoſtrat. in primo.

Apollonius

præſtigia-

præſtigiator. niſi enim hoc genus comatum eſſet, non facile *in primo, καὶ λίνω ἐσθῆτα ἀμπίσχεται, ἀπαιτησάμενος τὴν ἀπὸ τῶν ζώων, ἀνῆκέ τε τὴν κόμην, id eſt, E lino ueſtem induitur, cum ex animaliū uellere textam reſpuiſſet, cæſariemq́; promiſit.* Hunc aūt merito *præſtigiatoribus annumerat Syneſius, quem cum diuus* Hieronymus, *tum Lucianus in Philopſeude, magum fuiſſe ſcribūt. Cuius autoritatē ſuis fabulamentis ſanctiorē reddiderūt Damis Aſſyrius, Maximus Aegienſis, Mœragenes & Philoſtratus, hiſtorici mendaciſſimi. Hinc imp. Cæſ. Alexāder Māmeæ filius, hunc pro deo ueneratus eſt, quem in lalario ſuo Chriſto Abrahæq́; proxime coniunxerat.* Et Hierocles *Chriſtianæ religioni tum naſcenti inimicus, Philalethem aduerſus Chriſtianos ſcripſit, quo libro nihil aliud agit, q̄ ut Apolloniū ex Philoſtrati hiſtoria, Chriſto parē faciat. Cæterū Euſebius Cæſarienſis huius nugas, breui quidē libello, ſed acuto, perq̄ argute retudit, docēs hunc inſtar aſini, leonis pelle, quod aiunt, tecti, nō philoſophum, ſed magū ac ueneficum fuiſſe, & miracula nō niſi διὰ δαιμονικῆς ὑπουργείας, hoc eſt, miniſterio dæmonū perpetrātē, uelut ſcurrā & circulatorem ciuitates oberraſſe. Niſi enim hoc genus co.)* Lucianus *nullo non loco philoſophorum barbas, ac promiſſam cæſariē inceſſit, ut quibus imponere uulgo ſint ſoliti*

Alexander Imperator

Hierocles

Euſebius

Lucianus

facile poſſet uulgus deci-pere. Ars autẽ magica ne-que ſapientia eſt, ſed prodi giorum operatio: neq; ſci-entia, ſed uis quędã & po-teſtas, nominanda eſt. Le-giſlatores enim putant ſa-pientiam eſſe honoratiſsi-mam, & aduerſus uenefi-cos, carnifices enutriunt. Conuerſim igitur dicatur, ſi ſapiens aliquis, idem & caluus. Et ſi non caluus, ne que ſapiẽs. Pari modo res deorũ ſic ſe habent. Nam qui in Dionyſij choro qui eius Orgia celebrãt cuncti ſunt extraria coma criniti. Nebri maxime Bacchici

ſunt

Nebri panes

Nebri.) Nebri panes ſunt iuniores. Nam νεβρὸς hinnulũ Græce ſignificat. Talis autẽ Panũ ſpecies narratur. Philoſtrat. in Iconib. καὶ πᾶνας αὐτῷ ξυμπλεῖν ἀκούοντες ἐν εἴδει τράγων *id eſt, Ac panes ſimul cum Baccho nauigare audientes in ſpecie hircorum. Porrò Fortunatus, Pana uniuerſi ſymbolũ eſſe uult, parte quidem inferiori hirſutum ac hirco ſimilem, propter terræ aſperitatem, ſuperiori uero parte, humana figura præditũ, quod ignis principalior mũdi pars ſit. Eius uerba ſunt hæc* Τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν πᾶνα, ἐπειδὴ τοῦ παντὸς ὁ αὐτός ἐστι. καὶ τὰ μὲν κάτω λάσια καὶ τραγοειδῆ διὰ τὴν τῆς γῆς τραχύτητα ἔχειν, τὰ δ' ἄνω ἀν-

Pan uniuerſi ſymbolum

θρωπόμορ

ſunt, qui ex piceis habent comas. In tanta autē concitatione quaſi ebriorū, Silenus caluus tenet gubernacula. Quod non ſine Iouis cura factum, ut caluus ſapientia, & modeſtia præditus, Baccho adiungeretur, quod is naturæ impetu aliquando guſtu uini inſaniat, ne ad extremam inſaniam labens, Ioui patri reconciliari non poſſit. Socrates cū in cæteris eſſet ingenio mode/

θρωπόμορφα, διὰ τὸ τὸν αἰθέρα τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι τοῦ κόσμου. Ex piceis.) Picea, ceu Theophraſtus ſcribit, conifera arbor eſt, folijs tenuioribus q̃ pinus, magnitudine quoque minor, Græcis, πεύκη dicitur, ex hac Panes ſatyriq; corollas factitabant, Ouidius primo Faſtorū: Pars tibi qui pinu tēpora nexa geris. Refert Phurnutus ob id pineo ſerto Pana deum ornari, quod hæc arbor quid montanum, ac ſylueſtre magnificumq; habeat. ἐπεὶ τὸ δὲ πίτυος στέμμα ἐπιφολυθησαν ὄρειόν τι καὶ μεγαλοπρεπὲς ἔχοντος τοῦ φυτοῦ. Silenus.) Silenum Diodorus in quinto ſcribit Bacchi fuiſſe pædagogū ac nutritorē, ſtudiorumq; formatorē, qui huic plurimū ad uirtutē & gloriam, resq; bellicas profuerit. Hic à Philoſtrato in Iconibus ναρθηκοφόρος γέρων dicitur, id eſt, ſenex ferulā gerens. Pauſanias Græcus autor, Silenos eſſe ſcribit

Picea

πεύκη

Silenus

modeſto, & ad ſe laudandum omnium parciſſimus, non potuit tamen non gloriari, quod Sileno eſſet ſimilis. Nempe caput eſt ſapientiæ receptaculũ. Hæc comparatio inſipientes latuit. Iuuenes decet coma, in quibus nondum flos ſapientiæ adeſt. Cum autem in ſenectute ſapimus & intelligimus, quid in demente coma gloriaris? Si autem quis ſenex nutrit comam, ſcias quoſdam ſenes in quibus mens deſideretur. Res igitur ſic habet, ut non ſimul permaneant, coma & mens, ſed tanq̃ lux & tenebræ mutuo cõcedant. Cauſam igitur horũ in medium afferemus. Materia eſt omniũ infima & uarietatis capax. Materia quidem in imperfectis uincit, cedit uero in excellentibus. Conſi-

dera

bit Satyros ſenio res. De his & apud Athenæum. Sileno eſſe ſimilis.) Alcibiades apud Platonem in Sympoſio Socratẽ laudaturus, Silenis eũ aſſimilem eſſe dicit, his uerbis, φημὶ γὰρ δὴ ὁμοιότατον αὐτὸν εἶναι τοῖς σειληνοῖς τούτοις τοῖς ἐν τοῖς ἑρμογλυφείοις καθημένοις. οὕς τινας ἐργάζονται οἱ δημιουργοὶ σύριγγας ἢ αὐλοὺς ἔχοντας. οἳ διχάδε διοιχθέντες φαίνονται ἔνδον ἀγάλματα ἔχοντες θεῶν, *id eſt, Socratẽ igitur*

dico

dera arbores,quarum finis eſt fructū producere. Ante quidē quantā pompā pulchritudinis oſtentat? culmos,folium,ariſtas,folliculos: fructu aūt cōpleto hæc om̄ia præuia materiæ præludia areſcunt defluuntq́ʒ: quippe quod perfectū eſt, uenuſtate non indiget: tūc autē perfectū eſt, quādo in eo eſt ſpecies alterius ſeminis. Ad hæc Eleuſis celebrat anacalypteria Cereris. Mēs aūt cū ſit diuiniſſimū ſeminū, quæ deorſum ueniūt, & caput inhabitet, cuius fruct⁹ eſt intellectus materialis, lętificat caput comæ pulchritudo quaſi ariſtis quibuſdam aut floſculis. Et ſicut ante defluxum foliorum, fructus nō perficitur,ſic intellectus in capite, donec uanno quadā cribrata ſint ſuperflua.

dico ſimillimū Silenis iſtis,in officinis ſculptorum ſedentibus,quos ſic ſculpunt opifices, ut fiſtulas uel tibias geſtēt, q. ſi hos quis aperiat, deorū imagines intus claudere uidētur. Indicare uoluit Alcibiades Socratē longe aliū eſſe hominē,q̄ præ ſe ferret. De Silenis Alcibiadis multa leges in Chili.Eraſ.

Ad hæc Eleuſis celebr. Anacaly.) Anacalypteria *Dicit Syneſius ob id Eleuſin anacalypteria Cereris ſacra celebrare, quod ſegetes tum nudari purgariq́ʒ incipiāt.eſt ἀνακαλύ*

Cum

z

καλύπτω deuelo Hinc Græci ἀνακαλυπτήρια uocant munera, quæ ſponſæ dātur, cū primū deuelatur, ut hāc maritus uideat. Autor Suidas. Cū uideris caput Caluū.) Sic et canicies ſapientē indicare ſolet ut pallor philoſophum. Hinc Gregorius Nazianzenus in oratione cōtra Maximū Cynicum: οὐδὲ σὺ σφαιρῶν μοι καὶ σαρκοτροφῶν ἡδὺ θέαμα, εἴθε τι καὶ πολιᾶς ἐπλῄθεσι ἢ ὠχρότητος ἵνα πισεύθῃς γοῦν εἶναι συνετὸς καὶ φιλόσοφος, *id eſt, Neq; tu mihi iucūdus es aſpectu, quod aqualiculū extendas, cutemq; belle cures. utinā tibi caniciei palloriſq; non nihil ineſſet, ac afflореret, ut ſaltem ſapiens & philoſophus eſſe crédereris. Epibateria.)* ἐπιβατήριον *latine aſcenſoriū interpretari poſſumus.* ἐπιβατήρια, *Græci machinas, ſcalas, ſeu ligneas turres appellant, quibus in urbiū expugnatione muri cōſcendūtur, autor eſt*

Cum uideris caput caluū, conijce illic fructus maturitatem abſolutam eſſe, tabernaculum caput conſtituiſſe, templumq; dei id caput eſſe. Recte igitur Cereris feſta Epibateria à ſapientibus dici uoluerūt, propter mentis aſcenſum, quę ab imperitis Anacalypteria à capitis detectione uocari putabantur. Nam qui caluus eſſe cœpit, is initiatus eſt, & apparentis dei ſacra

tra edoctus. Et ſicut mala punica & iuglandes malæ ſunt, quę ſuis thecis immoriũtur: ſic capita mala, quæ illius diuini fructus ſunt expertia, & multitudine rei mortuę circunſepta. Sacerdotes Aegyptij ne quidem in palpebris crines habere conſueuerunt, quod & ſi uiſu ridiculi erãt, quiddam tamen altũ ſapiebant. Prouerbio enim dicitur: Exuberare ſapiẽtia Aegyptios, nẽpe æternis rebus cũ perituris, minime oportere eſſe cõmercium. Qui caluus eſt, cum deo naturalem quandã neceſſitudinẽ habet, Si deus caluus ſit, neſcimus. Proxima autem deo, ſunt ſphæræ quæ perfectæ ſunt, & hæ caluæ, ſimiliter ſtellæ. Deum igitur tertiũ, qui eſt anima mũdi, mẽs noſtra imitari deſiderat

tor eſt Suidas. Sacerdotes Aegyptij.) Teſtatur Herodotus. Aegyptios omne corpus eradere, ne quid eis inter deorum cultũ, aut pediculi, aut alterius ſordis creetur. Exuberare ſapientia Aegyptios.) Hoc prouerbiũ torſit Syneſius, σοφίας enim nõ tam ſapientiã q̃ aſtutiã interdũ ſignificat, Quo nomine male audiũt Aegyptij, uelut impoſtores et fallaces. Vnde αἰγυπτιάζειν uerbũ deductũ ẽ, qđ in eos cõpetit, q fallere conſueuerũt. Aniã mũdi.)

Aegyptij

rat. Ipſam autem animam ſuus pater per mundũ ſenſibilem infundit, cuius ex iſtens opifex ex cunctis eũ ſeminibus, cunctiſq́; perfectum corporibus, integrũ effecit, tradiditq́; ei figurã omnium figurarũ capaciſſimam. Rurſum ſtellæ deorſum capita ſunt, quę eſſent animorum domicilia, Anima mundi aſtrum ſortita eſt, anima hominis caluicium pro ſua dignitate. Nobis apparet cœlũ eſſe caluicium. Et quas laudes quis pro ſphæra, eaſdem & pro caluicio afferat. Et ſi affingat Homerus & Phidias comam Ioui, ut quo totũ olympum concutiat habeat aliquid, qualis tamen Iupiter in cœlo ſit cernimus.

Videtur hic Syneſius de anima mũdi & aſtrorũ Platonis opinionẽ ſequi, quã nõ modo gnauiter redarguit Ariſtoteles, ſed & Chriſtiani penitus exploſerunt. Inquit enim Ioan. Damaſcenus Μηδεὶς δὲ ἐμψύχους τοὺς οὐρανοὺς, ἢ τοὺς φωστῆρας ὑπολαμβανέτω, ἄψυχοι γάρ εἰσι καὶ ἀναίσθητοι. *Nemo, inquit, cœlos animatos eſſe credat aut aſtra: nam cum, anima, tũ ſenſu uacant. Vt quo totũ olympũ con.)*

An

Alluſit ad id, quod eſt apud Home. Iliad. 1. Μέγαν δ' ἐλέλιξεν ὄλυμπον, *id eſt, Magnũ cõcuſſit olympũ.*

Tamen

An extra illum ſit corporeus Iupiter nec ne, non ſatis mihi cōſtat. Si ſit alter, poſterior erit ille quem cernimus: tamen poeſis & pictura maxime à ueritate abhorrent,

Tamen poeſis & pictura) Simonides non minus ſcite, q̃ uere dixiſſe pditur, poeſim nihil aliud eſſe q̃ picturã loquentẽ, neq; picturam aliud q̃ poeſim tacitã. Quemadmodum enim pictores, non niſi imaginibus ac colorum uarietate res ueras repræſentant, ſic poetæ fabulis ac uerborum lenocinio philoſophiæ dogmata efferũt. Hinc tot poetarum allegoriæ, hinc illa figmenta tectiſſima, hinc tot ænigmata. Nam quod hoc loco Syneſius poeſim à ueritate ſcribit abhorrere, uelut anxie quæq; ad ſuum propoſitum torquenti concedamus, ſi eatenus id intelligat, ut ſe prima fronte, nondũ excuſſa demonſtrat. Alioquin quis neget poeticen à philoſophia non alio diſcrimine ſeparari, niſi quod hæc quidem recentior eſt, illa uetuſtior, hæc apertior, illa magis tecta, hæc ſoluto ſtilo tradita, illa numeris aſtricto. Quod Maximus Tyrius Platonicus quodã loco non tam eleganter, q̃ uere ſcribit, cuius uerba quod is autor neutiquã uulgatus eſt, hic libuit adnotare. καὶ γὰρ ποιητικὴ τί ἄλλο ἢ φιλοσοφία τῷ μὲν χρόνῳ παλαιά, τῇ δὲ ἁρμονίᾳ ἔμμετρα, τῇ δὲ γνώμῃ μυθολογική, καὶ φιλοσοφία τί ἄλλο ἢ ποιητικὴ τῷ μὲν χρόνῳ νε-

Poeſis
Pictura

horrent, populareſq; ſunt admodum, & quod faciũt, oſtentationis gratia fit, nõ ueritatis. Imperiti exiſti-mant comam eſſe honori-ficam, externaq; omnia ad miratur uulgus. Quæ ha-bent extrarios capillos, ſi-cut extraria ſunt bona Lo-co mẽtis natura gubernat capillos, etiã ipſa fortuna. Naturæ igitur fortunæq; munera ab imperitis beati tudinem afferre credũtur. Qui ad populũ ſcribit uel loquitur, neceſſe eſt illum in opinione popularium eſſe, & ea fingere & de his diſſerere quæ populo ſunt grata. Rudes & indocti ſo

lent

ὄντα, τῇ δὲ γνώμῃ σαφέστερα. Δύο τοίνυν πράγματων χρόνῳ μόνον τῷ σχήματι ἀλλήλοις διαφερομένων πῶς ἂν τις διαστήσῃ διάφορον. *Etenĩ poetica, inqt, qd aliud fuerit, q̃ phi loſophia, quæ qui dem tẽpore ſit an tiqua, harmonia uero metrica, ſen tentijsq; fabuloſa? Et philoſophia, quid aliud q̃ poe-tica, tempore qui dem recentior, at clarior ſentẽtijs? Has igitur duas res, tempore dũtaxat, ac forma diffe-rentes, quis inter ſe pugnare definiat? Hactenus Ty-rij uerba reddidimus. Faceſſant igitur qui poeticen ut ieiunam, & inanibus tantũ fabulis refertam calum-niantur, cũ hæc etiam ad ſacros autores intelligendos*

ſit perneceſ-

lent abſurdarũ opinionũ eſſe fautores. Vnde fit, ut ſi quis præter conſuetudinem aliquid patriæ induxerit, neceſſe ſit ut uenenũ bibat. Quas putas Græci de Homero pœnas ſumpſiſſent ſi uera de Ioue fuiſſet locut⁹? Aegyptij & præcipue ſapientes & prophetæ deorum imagines non mechanicis tradunt faciendas, ſed quæ accipitrũ ibidumq; roſtris excidunt, in ueſtibulis populum deludunt. Ipſi uero adyta ſubeũtes, ſacra abſcondũt, agũtq; feſta in deorum arculis, quæ clauſas tenent, ut fertur, ſphæras: quæ ſi populus uideret, ſæuiret in illos: Aeſculapiũ autẽ ſolum oſtendũt, & hunc caluũ, q̃uis Græci comatũ in Epidauro habuerint, quibus ueritatis inquiſitio fuit neglecta. Aegyptij artẽ incantationis erga deos ſuos tenẽt, & Aegyptie loquuntur per quædã pondera. Si aũt dixeris quod eſt ſtella comata, non uera ſtella

ſit pernecessaria. Neceſſe eſt ut uenenũ bibat.) Alludit ad Socratem qui cicutã bibere coactus fuit, cum ab Anyto & Melito fuiſſet accuſatus, quod de dijs Athenienſiũ parũ bene ſentiret. Stella comata.) Cometã putat. is ex uapore ſicco coaleſcit, cũ in ſublime tractus

Socrates

Cometa

eſt, ſed

eſt, ſed falſo ſic appellata, nec ultra quatuor dies manet, paulatim deſinit. Vide quàm res mala ſit coma, quæ etiam aſtro ſi ſit, mortalitatem affert, quàm mala portendit, quæ hic omitto. Bonā ſtellam nūquam legimus paſſam interitum. Cum ergo omnia corpora cœleſtia beata ſint, & figura ſphærica, exoptarem & me & omnes amicos eo bono præditum, ut ſimiles & inſtar deorum uideremur. Quæ deo uero ſunt ſimilia, ea pulchra ac ſpecioſa appellemus. At dices, indignum eſt ut caluicium diuinis honeſtemus nominibus, quod cum cœleſtibus nullam habeat conuenientiā. At blandiri uolentes caluis dicimus eos quaſdam lunulas. Nec ſcio quid dignius peculiariusq; dici poſſit. Eſt enim bicornis, deinde ſectilis, deinde dimidiato maior, deinde plenilu-

tractus, acceſſusq; fuerit, ut Ariſtot. in Meteorologicis autor eſt. Quā mala portendit.) Cometes malorū nuncius eſt, peſtis uidelicet, belli, cædis principū, qđ eadem ſit horū & cometæ cauſa, uaporū, inquā, abundātia, craſſicieſque. Neq; enim cometes quicq̄ poſſet, niſi cœlum ipſum ex enormi uaporum inflammatiōe ſic uel ſic nos afficeret.

Accepi

plenilunia. Sic ij qui calui, iam plenilunij facti ſunt, imò ſoles, quia non reuertuntur ad alias diminutiones, ſed pleno ſemper orbe manẽtes alias in cœlo ſtellas illuſtrant. Accepimus procos Vlyſſis comatos omnes ſupra centum ab eo interfectos, ipſe ſolus caluus exiſtens. Caluiciũ igitur nimirum res eſt diuina, nam in ſe habet lumen, & alijs lucet. Huius aũt ſplendoris cauſa, caluicies & leuitas eſt. Quo tempore ad melius itur, eodem tempore à deteriore diſceditur.

Accepimus procos.) Hinc odyſſ. χ. De Melanthio proco ſic Home. Τώ δ' ἄρ' ἐπαΐξανθ' ἐλέτην ἔρυσαν τέ μιν εἴσω κουρίξ, *id eſt, Crinibus hunc inſurgẽtes capiũtq́; tenentq́;. Eodẽq́; libro narrat Homerus quo pacto procos & famulas Vlyſſes interfecerit, à Minerua quidem adiutus.*

Non

Vita & lux optimæ communionis ſunt, morti & tenebris contraria. Et ſi ſplendor nuditatẽ habet & decet, tenebras procul dubio comã decere neceſſe eſt. Sed dicis comam naturale eſſe umbraculum, quale cuius laudes Archilochus poeta in meretricis corpore deſcribit, Coma quidem ceruicem humeroſq́; adumbrat. Vmbra

uero nihil aliud eſt ꝙ tenebræ. Nox eſt umbra maxima obſtruẽs mediante terra ſolis radios. Syluæ quoniam opacæ ſunt, licet amœnę, lucis interdiu egent. Lux cũ ſit peculium dijs, & diuinum eſt & dijs ſuperis deferimus. Vnde cum ad nouaculã ſe multi conferant, ſanitatis gratia, quæ rerum bonarum eſt optima, tanquam ſimul ac calui à morbo ſint liberi, à pituita, à ſurditate, lippitudine, & reliquis morbis, qui à capite eueniunt, digna profecto res erit caluicies comæ carentia. A capite tanquã ab arca dependent funes morborum uſq; ad reliquum corpus. Si quis iam non habet comam, iam ualitudinis particeps, etiam diuini numinis Aeſculapij calui Aegyptiaci exẽplum habet. Qui ſanitatẽ habere uelit medicinæ inuentorem imitetur. Craneũ ſoli expoſitũ & tẽpeſtati, breui ꝓ oſſeo fit ferreũ, ꝓinde omni morbo inacceſſum. Sicut haſtę montanæ præſtãtiores paluſtribus, ſic caput leue ad piloſum exiſtima. Non ſine cauſa Chiron haſtam Achillis

Argumentũ à ſanitate

Non ſine cauſa Chiron) Meminit haſtæ Achillis, q̃ πηλιὰς dicta fuit, Hom. Iliad. π. Ἀλλά μιν οἶος ἐπίςατο πῆλαι ἀχιλλεὺς Πηλιά δα μι/

Pelias

Achillis excidit in Pelio monte, non in alio loco inferiori. Piloſum caput eſt de genere paluſtriũ, nutritur enim in umbra, ideo imbelle. Circa Arabiam uerſus Aegyptum conſertis manibus à Cambyſe & Pſammenito confecta ſtrage, nul

δα μελίην τὴν πατρὶ φίλῳ πόρε χείρων Πηλίου ἐκ κορυφῆς, φόνον ἔμμεναι ἡρώεσσιν, id eſt, Sed ſolus iacere hanc callebat Achilles Peliada ex orno, hanc patri donarat amico Chiron, exciſam ſummo de uertice Peli. Qua multos foret Heroas miſſurus in orcum. Eſt Pelion mons Theſſaliæ, Cuius meminit Ouidius in quinto Faſtorum. Pelion Aemoniæ mons eſt, obuerſus in auſtros, Summa uirent pinu, cætera quercus habet. Hunc Chiron incoluit. Pelion *Cambyſe & Pſammenito,) Narrat Herodotus libro tertio, cum apud Nili oſtium, quod dicitur Peluſium, haberet caſtra Pſammenitus Amaſis filius, Cambyſem regem Perſarum expectans, haud ita longe poſt acri commiſſo prælio, perquam multis utrinq; cadentibus, in fugam Aegyptios fuiſſe uerſos: ubi rem mirandam ſe uidiſſe ait ab indigenis edoctũ. Oſſa enim eorum qui in acie ceciderant, cum iacerent fuſa, ut ab initio diſtincta fuerant ſeorſum erant Perſarum, ſeorſum Aegyptiorum. Sed Perſarũ capita adeo fragilia ſunt, ut ſi uelis ferire uel* Pſammenitus Aegyptij

ſolo

ge, nullum aliud ſignũ pro delectione cadauerũ habuerunt, ꝗ ut quiſq; cecidit in acie, ita ſepeliretur, deprehẽſumq; ex capite qualis quiſq; fuiſſet. Medorũ capita imbellia, tenuia quę lapilli iactu penetrares. Aegyptiorum & Aethiopum dura capita, ut ne graui lapide rumperes. Cauſa fuit, Medi geſtamina capitis habent ſpiſſa, Aegyptiorum in ardore ſolis educata. At ſi non credis, audi: ſi Scythæ alapam incuſſeris fortem, moritur mox. Narrat de ludo qui Hieromenia diceba

ſolo calculo perforare poſſis. Aegyptiorũ aũt ita firma, ut ea uix ictu lapidis elidas. Cuius rei cauſam, inquit Herodotus, hãc illi reddebãt, mihi facile perſuadẽtes, quod Aegyptij ſtatim à pueris radere capita incipiũt, & ſic os capitis ad ſolem redditur compactum, quæ eadem cauſa eſt nõ calueſcendi, Nã ex omnibus hominibus paucißimos quis Aegyptios caluos uideat, cuius rei hoc cauſæ eſt, quod robuſta capita geſtant. At Perſis cur fragilia ſint capita, id in cauſa eſt, quod à principijs imbuũtur operire capita geſtantes pilea tiarasq́;, ex Herodoto. Narrat de ludo.) Dion in Caluicij opprobriũ retulit quendã fuiſſe caluum, qui nudo capite cornuti arietis ictus exciperet, uolens hoc exemplo demonſtra

dicebatur, ubi quidam nu/do caluoq; capite arieti cor nuto caput exponit: nam ſæpe in die ad tonſtrinã ſe recipit, & feruenti pici ex/ponit. Deficerẽt Megarenſes amphoræ alliſæ tam generoſo capiti, cui urceorũ teſtæ quandoq; adhærent. Hoc optabat Pindarus, ut noſtra re familiari contenti, ſederemus in theatro ui/dere audireq; illa quę aguntur. Quod ſi abeſſet largi/tio theatri, tamen optat ſe non incidere in extremum malorum omniũ famem. Nam ij coguntur hiſtrionicam ducere uitam, in pulpito ſe nu/

demonſtrare cal/uiciẽ eſſe calami/toſam, ac planè ridiculam. Quin dementis eſſe uide/tur, caput, homi/nis partẽ lõge nobiliſſimam beluæ procaciter cõtundẽdam præbere. Hoc optabat Pindarus.) Diluit ob/iectionẽ Dionis, affirmans iuxta Pindari ſententiã ad hoc famem im/pellere nõnullos, ut agant quæ hi/ſtrionũ unt, ſuæ dignitatis obliti.

Quãuis igitur ridiculũ ſe præbuerit iſte, nimirum fa/me coactus, nihilominus honeſtiſſima res erit caluici/es, cũ id quod ab uno peccatũ eſt, toti multitudini ui/tio uertendũ non ſit. Nẽpe Lac. Lacedæmonijs olim cũ Argiuis incidit cõtẽtio de agro, qui dicitur Thyrea, quẽ locũ & ſi terræ Argolicæ partẽ, tamen Lacedæ/monij Thyrea

monij introrſum tenebāt. Pugnatū fuit, Lacedæmonij ſuperiores euaſe/re. Quo ex tēpo/re tonſis capitib. Argiui, cum ante criniti eſſent, ne/ceſſario legē con/diderunt, ſe deuo uētes, ne prius co mam alerēt, neúe mulieres aurū fer rēt, q̄ Thyreas re cuperaſſent. His è diuerſo legē tu/lere Lacedæmo/nij, in poſterū co/mati eſſent cū an/te hac nō fuiſſent. Autor Herod. l. I. Lacedæ/

to ſe nudare, et populo prę bere ſe ſpectaculum. Dion decere arbitratus uiros co mam pluſq; fœminas, con tra ſeipſum dicit, et pugnā tia inter ſe. Quomodo em̄ attribuemus uiris fortibus id, quod habētes reddit im becilles? Præterea lege de/cretum eſt, ut non ſemper maſculi habeant comam. Nēpe Lacedæmonij poſt Thyream, Argiui uero an te Thyream comati erāt. Fœminis uero ſemper & ubiq; terrarū fuit decorū ſtudium comandi: neq; au ditū fœminā caput noua culæ ſummiſiſſe, nec uiſa eſt à ſeculo calua fœmina. Si autē fluxū capillorū pa/tiē, id morbi cauſa fit. Sed non fuit uir, qui ad extremum uenit, qui non caluus factus fuerit. Quare caluiciū eſt finis naturæ, quem non omnes aſſe/quuntur. Lacedæmonij in Thermopylis

ornandæ

ornandæ comæ operã de- dere expectantes pugnã: nullus euaſit uictor tamen. Pili ſunt quid mortuũ, & nutriri in mortuis ſolent. Aegyptij cutetenus raſis corporib. mortuis, ſequẽti anno inuenerũt comã bar- bamq́; demiſſam geſtaſſe. Dion illos tacuit Græcos uiros fortiſſimos, qui ui- ctoria potiti ſunt, ſilentio, præterit qui ſub Alexan- dro militarunt, & à Dario pœnas ſumpſerũt, quibus Lacedæmonij ſoli obſue- runt,

Lacedæmonij in Thermop.) Cum Græci in trãſitu, q locus à pleriſq; Græcorum Ther mopylæ uocatur, caſtra haberent, Xerxes qui in Thrachinia Meli dis cum exercitu manebat, equitem quendã ad ſpecu- landũ quot illi eſ- ſent, & quid age- rent miſit. Is ubĩ ad ſtationẽ Græ- corũ perueniſſet, cõtemplatur aſpicitq; non ille quidẽ omnes milites, nã eos qui intra murũ quẽ excitauerãt excubabant, intu- eri nequibat, ſed eos qui extra murũ agebãt. Erãt au- tem eo tempore exterius manendi in Lacedæmonio- rum ſtatione uices. Eos animaduertit, partim ſe ludo Gymnaſtico exercẽtes, partim comam pectẽtes. Græ- cos itaq; Xerxis iuſſu, Medi ac Ciſſij ſunt aggreſſi: ibi aliquot Lacedæmonij occubuere, inter peritos pe- rite pugnãtes. Autor Hero. in. 7. De hoc & ſupra.

Thermopylæ

Xerxes

Arbelis

Arbelis.) Loci nomẽ eſt, cuius apud hiſtoricos frequens mẽtio. *Ptolemæus hiſtoricus* *Ptolemæus Lagi) Hic hiſtorias ſcripſit: Citatur ab Arriano.* *Vt patro*

runt, ſentientes tandem ꝙ malũ ſit coma militibus in pugna quę fuit in Arbelis. Vbi uero omnes tonſi fuerant, duce fortuna pugnã ſuſtinebant. Narrat Ptolemęus Lagi filius, qui inter fuit, cũ Macedo Perſen petebat infeſtius. At Perſa tẽlum & parmã abijcit, ſubmittit ſe telo illius, & barbã illius ac comã præripiens inermẽ trahit & proſternit, proſtratũ interficit. Quod uidẽtes alij Perſæ idẽ fecerũt. Increbuit enim quaſi teſſera per exercitũ Perſicũ, uiros iſtos, coma teneri & captũ iri. Globus igitur qui in Alexãdri exercitu fuit, qui oẽs calui erãt, totũ põdus belli ſuſtinuerũt. Nihilominus rex Alexander ex Cilicia turpiter nudus fugit. Deinde abductis longius copijs, perſuaſit ut oẽs raderẽtur. Redijtq́ꝫ, & uictoriã habuit de Perſis. Nõ igitur coma facit terribiles, niſi forte meticuloſis infantibus quaſi larua apparens. Sed tunc hoſtibus incutitur timor, cũ caput eſt galea munitũ, quæ ſecũdum rem ipſam nihil eſt niſi craneũ arma

tum

tũ,id eſt qđ terret. Quod ſi qui equinis iubis exornent,id quidem retro,hoc nõ impedit imaginẽ caluicij Si Achilles fuit comatus,ut Dion ait, erat tunc iuuenis,& promptum animum ad irã habuit. Caput coma,animus ira feruesce bat. Verum ſicut propter Achillẽ non laudamus irã in animo, ita nec propter eũ admiramur capillos in corpore:tamẽ adeo paruipendit,ut Patroclo parentaret. Dion nõ allegat Homerũ,ſed detraxit ſyllabã,Cæſarie flaua ſtãs retro traxit Achillẽ. Homerus aũt ſic,Poſt tergũ dea ueniens eius cepit comã. Ex quibus uerbis cõijci poſſit etiã tũc caluiciẽ incepiſſe. Ariſtoxenus narrat Socratẽ fuiſſe natura pronũ ad irã,& ad alia uitia,uerũ tunc nõ erat caluꝰ. Sed cũ eſſet X X V annorũ cũ Zeno & Parmenides Athenas ueniſſent Panathenæa inſpecturi. Hector fratris ſui ſicticiam comã in cultu exprobrauit,ex

Vt Patroclo.) *Abſcidit enim comam ſuã Achilles & in rogũ Patrocli iniecit, ut ſupra retulimus ex penultimo Iliad.*

Cæſarie flaua.) σῆδ' ὄπιθεν ξανθῆς δὲ κόμης ἕλε πηλείωνα. *Eſt Iliados primo,latius à nobis ante explicatum.*

Hector

quo patet, in ijs quæ ad tō ſuram hominis prudentis pertinent, ſimilē ſe fuiſſe. Preterea apud Dionem de Hectore carmē Homeri allegando detruncatum eſt. Nec etiā in Homero reperitur. Nā ne ipſum quidē Iouem locū inuenturū puto. Si flauo crine fuit Menelaus, nō tamē inde comprehendimus fuiſſe comatum, ſed nec laus erat comæ, ſed ſicut fuit Menelaus, poeta edocuit: Dioni ob materiæ penuriam, uiſa ſunt idē laus comæ, & eius cōmemoratio. Iuno cū Iouis cōcubitū appeteret, cū alijs uijs, tum comæ exornatione fecit. Ego nō mendacijs corroboro mea ſicut Dion. Non admitto ut quicꝙ comatū in cœlo habite

Hector fratris ſui.) Eſt hoc apud Homerū Iliad. ζ. Sed & Philoſtratus hoc nō tacuit in Hectore, ſic inquiens, Διεβέβλητο δὲ πρὸς τὸν πάριν ὡς δειλὸν καὶ ἥττω τοῦ κοσμεῖσθαι. id eſt, Paridem aūt obiurgauit, ut timidū & ornādi ſtudio turpiter ſuccūbentē.

Iuno cū Iouis.) Homerus Iliad. ξ. de Iunone quæ ceſtum Veneris acceperat, Ioui blandiri uolens, ſic inquit, ἰδὲ χαίτας πεξαμένη χερσὶ πλοκάμους ἔπλεξε φαεινούς. id eſt, hæc ubi crines Pexuerat, nitidos ſibi cōplicat arte ca

pillos

bitet. Nihil in aſtris reperitur Venereum. De Iouis coma dico poetã loquutum ad uulgi oſtentationẽ et opinionẽ, de quo ſupra multa ſtatuarijs conceſſit. Nec tamen Dion ſua oratiõe ſcripſit comã eſſe bonã habentibus ipſam, aut nõ habentibus malam. Noſtra uero oratio quæ eſſentias rerum ſcrutat̃, adinuenit caluiciũ eſſe quandam rẽ diuinã, & diuino numini cognatam, finemq; eſſe naturæ, & tẽplum eius eſſe quo diuinitatẽ ſapimus, alia quoque eius circa corpus animãq; infinita bona: capillos uero cõtraria, nẽpe brutalis eſſe naturę, quaſdã, ut ſic dicã, ariſtas ſiliquáſq; animaliũ, naturę ludibria, imp̃fectę materiæ puſtulas, & de omni eo genere qđ naturę diuinę eſt contrarium. De genere comato ſunt adulteri. Homerus cenſuit ſtupratorem uirginũ deinceps ſe habere ad ſplẽdidũ coma, quaſi ad ſtuprũ mulierum ornatus comæ ſpectet. Et recte quidem, nam ſplendida quiſq; coma adulter eſt. Principes adulterorum ſunt ĳ, quibus omnis abiectus eſt pudor, gen⁹ maxime inſidioſum: quippe uenuſtus aliquis adoleſcens filias & coniuges quò terrarũ ma

ris'ue uolat, abducet, aut ad quem angulũ, quasq́ tenebras uolet. Captiua mulier corpore hoſtis eſt, animo autẽ uiri. Adulter uero comis mulieris animũ expilat: unde maritus uxorẽ ſuam ex integro amittat. Hæc autem lues quoniã urbes euertit, quænam alia cauſa fuit, ut Europa & Aſia cõcurrerent, niſi adulterium? Quid impulit Græcos ad Priami urbẽ traijcere, niſi adulteriũ? Alterum malũ eſt, Paridis lõge deterius

pillos. Alterum malũ eſt Paridis) Alexander Paris Priami filius, Veneris auxilio ſibi fauentis, quod huius formã Palladi Iunoniq; prætuliſſet, Helenam rapuit, unde bellum Troianum fuit coortum. Dicit autẽ hic Syneſius, Alterũ malũ Paridis lõge deterius, obſcœnũ puerorum amorẽ ſignificãs.

Eſtq; id dictũ ad Græcanicũ loquendi modũ: ſicut & illud ſupra, licet artẽ Dionis inferiorẽ, cũ clarius uertere potuiſſet: Alterũ malũ eſt, Paridis crimine lõge deterius: quãuis è Latinis nõnulli ſic etiã loquantur.

Syneſij interpres

Sed quid nos hæc admonemus, cũ totũ libellũ adeo religioſe uerterit, ut uerbũ uerbo quaſi reddidiſſe uideatur? Quale eſt & illud circa initiũ, Me fore Thraſymachũ erubeſcere, cũ potuiſſet dicere, Præſagiebam inſtar Thraſymachi rubore me ſuffuſum iri. & id q̃d hic

rius, unde Cliſthenes, unde Timarchi, unde omnes illi emerſere, qui ſuam pulchritudinem ad lucrũ proſtituerũt, ſtipendia facientes

huic loco proximum eſt, ubi inqt, Homerus cenſuit ſtupratorẽ uirginũ deinceps ſe habere ad ſplendidũ coma, & cætera: deinceps dixit, diuinamur enim eſſe ἀκολούθως, pro cõſequẽter: ut omittã, quod epitheta, quibus ſermo Græcus in neutro genere, nõ ſine elegãtia pro ſubſtantiuis utitur, epithetis reddidit. Optandum itaq; eſt, ut in Græcum exemplar alicui incidere detur, quo tam eruditum opuſculũ elegãtius liberius'q; uerti poſſit. At dices, quid in fine nunc hæc inculcas? Conſulto id egimus, ne ſi inter præfandum hoc audiſſes, uel minus diligenter libellũ legiſſes, uel frigidius Syneſiũ tam acute ratiocinãtẽ fuiſſes cõplexus. Cliſthenes.) Cliſthenes cinædus fuit, & quotidie tõdebatur, ut ſemper iuuenis appareret. Meminit huius Suidas, hos Sophocleos uerſiculos citans, καὶ πῶς ἂν γένοιτ᾽ εὔτακτος πόλις, ὅπου θεὸς γυνὴ γεγονυῖα πανοπλίαν ἕστηκεν ἔχουσ᾽, Κλεισθένης δὲ κερκίδα. id eſt, At quomõ huic ciuitati bene ſit, ubi dea quæ mulier eſt, ſtat armaturã geſtans, Cliſthenes aũt radiũ textoriũ. Timarchi.) Timarchus circa uetitã libidinẽ fuit intemperatiſſimus, autore Suida, qui refert etiam quàm hic in auunculũ & matrem fuerit inofficioſus.

Cliſthenes

Timarchus

Cotyis *Cotyis) Cotys, ut ſcribit Suidas, dea fuit, turpitudinis præſes, apud Corinthios culta. Huic intemperantes ac calamiſtraturæ ſtudioſi, formãq; uenditantes ſacrificabant.*

tes: quod & ſi non ſemper ære, tamen ſcelerata uolu-ptate merẽt. Atq; ut ſemel dicã, qui comã curãt, effœminati ſunt, & meritorij omnes: proſtant enim tanto q; maiorem palmam ſe conſequi putãt, quãto magis fœminei ordinis imitatores fiant. Et quiſquis eſt *Nemo* ingenio malo prauoq;, is à populi munijs exautorandus eſt. Nũc uero qđ quis ſit de choro Cotyis, extra hoc unũ, iudiciũ aliud nõ erit: nempe ſi comã ſæpe quis finxerit, ſi ſæpe cõſtrinxerit tricatim, ſi unguento perfuderit, ſtatim in promptũ eſt dici illũ & deę illi & Priapo ſacrificia feciſſe. Pherecydes iuuene comato ſibi obuio oculos tunica operuit, morbũ digito oſtendens ex corpore eius manifeſtũ fieri, illũ eſſe de pathicorũ grege. Quod ſi prouerbia quicq; in ſe ſapientiæ cõtineant, ut Ariſtoteli placet, ſcribit enim ipſa antiquæ eſſe philoſophiæ poſt multã hominũ ſtragẽ amiſſæ quaſdã etiã reliquias, ac propter ſuũ cõpendiũ dexte-

ritatemq;

ritatemq́ eſſe ſeruata. Pro/uerbium igitur eſt ſermo dignitatem habens, & tan quam à ſacrario philoſo/phiæ depromptũ, eius an/tiquitatem referens. Vete/res enim lõge magis q̃ no ſtri homines cõtemplatio/ni ueritatis incubuere. Si prouerbia, inquã, quicquã in ſe continent ſapientiæ, quid ſibi uult hoc prouer/bium? Nemo comatus qui non: finem au tem ſermonis ad Echo tu ipſe annectas, quoniã ego nõ exprimã illud & nomine & re obſcœnũ. Euge quoniã annexuiſti, quid nam igitur tibi uidetur? O ueritatẽ ipſam, nẽpe oraculũ arbitror. Hinc ſane ꝓuerbiorũ uis patet. Cæterũ ipſis quoq; teſtimoniũ perhibet & ij, quib. nũc in ore ſunt, & quibus olim. Nihil em̃ aliud pro/uerbijs elargit̃ immortalitatẽ, q̃ utentiũ his aſſiduitas, res ipſis ętate geſtas cõmẽ/dantiũ: ſiquidẽ prouerbia cũ ex ſingulis rerum accidentibus perſpecta ſint, ab ex/emplis & fidem accipiũt, & ſuo teſtimo/nio

Nemo comatus q nõ) ſcilicet ſit cĩnædus: id autẽ cũ ſit turpiſſimũ, no/luit effari, ſed ad Echo, id eſt, prola torum uerborum imitatricem reſo/nantiã adijci iuſ/ſit. Eſtq́; hic iocus non infeſtiuus.

Quid

nio exempla corroborant.
Quid opus eſt Platonica
redargutione,quandoqui/
dem ipſe orator exiſtens
rhetoricā manifeſtauit eſ/
ſe comaticā.Dioni magnā
gratiam habent ij,qui ſe lu
ſtris dedūt,qui iniquis ocu
lis uicinū ſpectant. Quod
publice laudat,id imitabi/
le eſſe neceſſe eſt,cum illi
fides adhibetur,quo fit ut
Dion in ciuitate noſtra ca/
talogum perditiſſimorum
hominum laudaret facile.
Quos aūt opponimus co/
matis,ſunt laudatiſſimi q/
dem,e quorū numero ſunt
qui in deorū templis ſunt
flamines, prophetæ, ædi/
tui. In gymnaſijs præce/
ptores & pædagogi. In mi
litia,imperatores ac mani/
pularij,& alij qui alijs præ/
ſtare credūtur. Agamem/
non mulierē famoſe geni/

Quid opus eſt Platonica redar/gutione) Socrates apud Platonē in Gorg. multis uer bis oſtendit, Rhe toricam ſic ſe ha bere ad politicā, quemadmodum fu catoria, quæ man/gonica dicitur, Græci κομμωτι/κὴν uocant, ad Gymnaſticam, & coquinaria ad me dicinā. Eſt igitur Rhetorica κομμω/τικὴ per analogi am. Ibidē, inquit Socrates, τὴν ῥη/τορικὴν εἶναι πο λιτικῆς μορίου εἴ δωλον, hoc eſt, Rhetoricā eſſe ci/uilis particulæ ſi/mulacrum.

Rhetorica

Mangonica

Agamem

tam

tam nunquā comato crediſſet. Pictores cum cinædum adulterúmue pingere uolunt, comatū uidebis. ſin philoſophū æditúumue, caluū conſtituet, quiddam grauitatis præ ſe ferens. Hanc orationem noſtram philoſophis, & ſacerdotibus et ciuibus reipublicæ gubernatoribus modeſtis hominibus gratā arbitrabor, & ſi populo nō omnino probetur, diſcant tamen hinc ut comati affecti rubore, modeſtam pudicitiam, tonſuram ſæpius exerceant. Et beatos exiſtiment, quibus opus non eſt tonſura. Nullę mihi habendæ ſunt gratiæ, ſed materiæ potius in qua dicendi infantiſſimus aduerſus peritiſſimum in diſceptādo quiuis eſſe uideretur. Velim proſit quam plurimis huius noſtri laboris ſuſcepta prouincia, qua nos laudem habituros ſperamus.

Agamemnō mulierem.) Agamēnon Chryſeida generoſam puellam nunq̄ comato cuſtodiendam tradidiſſet. Quibus formoſæ ſunt uxores, hi ſibi miniſtros parum bellos aſciſcere ſolent. Feliciter enim formoſis dici non poteſt, quàm faueat muliercularū genus.

SYNESII DE LAVDE CALVICII FINIS.

A

ABraxas 242
Abraxaſij ibidem
Achillis coma 340
Acipenſer 167
Accipere 8
Acies 147
Aconitum 236
Actores 91
Ad amuſſim 98
Ad farinas 14
Ad myrtum canere 61
Aegis Iouis 37
Aediles 155
Aegyptij 355.356
Aeneum ſtare 85
Aerarium 259
Aes Dodonæum 201
Aethiopem dealbare 25
Affectus qui πάθη 96
Africa 191
Agamemnon 377
Ἀλαός 264
Ἀλαοσκοπιὴ ibidem
Ἀγκυλομήτης 51
Albis quadrigis 171
Alcinous 261
Alexander Imp. 349
Aliena frui inſania 86
Alpha 289
Amaracinum 189
amicitiae stultae 61
Amphion 78
Amuſſis 98
Amuſe 5
Animum in Piſa præparare 338
Ἄνοια 36
Aniani apologus 124
Anathemata 150
Anacalypteria 355
Antrum Trophonij 18
Ἀνταγωνιστής 199
Anagyris 200
Apelles 167
Apollonius Tyaneus 348
Ἀπαιδεία 35
Apologus de uentre & alijs membris 79
Apollinis epitheta 172
Ἀποτρόπαιος 251

Apum

Apum laus 116
Aqualiculus 239
Aquila 308
Archidamus 354
Archidamicũ bellum ibi.
Archilochus 71
Arenam metiri 101
Argiuorum lex 66
Argos 176
Argus paſtor 65
Artemiſiũ uel dianiũ 176
Aſinus Cumanus 189.316
Aſinus ad lyram 76.254
Aſphodelus 53
Aſtrologi prognoſtæ 13
Ἀπαρτὶ καὶ ἀπήρτια (32
Ate 53.173
Atellanæ 55
Atticus 132
Aureus ramus 186
Aut bibe aut abi 94

B

BAbylonas capere 191
Bacchus 49
Bacchi epitheta ibidem
Bacchi laudes 171
Bacchi cultus 49
Bacchus bis natus 50
Βασιλικῶς 298
Βατραχομυομαχία 9
Barbari 159
Baſilides hæreticus 229
Beatæ aniculæ 182
Belis fabula 245
Βελεοσιχαρής 173
Bellerophon 336
Bonæ leges ex malis moribus 111
Bonorũ mare 266
Bonis auibus 284
Bona triplicia 320
Bouinari 109
Blitei 121
Bliton ibidem
Brabanti 47
Brutus 75
Buſiris 9
Bubſequa 190

C

CAlculũ addere 285
Caluicies ſapiẽtiæ indi-

indicium 354
Camerina 205
Candidati 84
Capita Perſarum 363
καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταῦτα 28
Καπνοῦν 106
Capulares 43.105
Capulus 43.105
Caſcus caſcam 65
Cato Cenſorius 75
Cato Vticenſis 75
Catullire 106
Centones 12
Cenſores 225
Ceratini ſyllogiſmi 65
Ceruus 509
Ceroma 58
Chaos 29
Chaldæi 112
Character theologorum 217
Chiron 102
Chiragra 140
Choragus 92
Chriſtophorus, Polyphe-
mus alter 141
Chriſti præceptum 238
Chimera 253
Chriſtiani oẽs religi. 224
Chriſti doctrina 398
Chryſippus 221.304
Circe uenefica 48
Cicuta herba 82
Cicero 75
Ciceronis filius 76
Cilicium 255
Cliſthenes 373
Clepſydræ 146
Κολακεία 35
Cometes 257.359
Commendatio 6
Comus 39
Cœlũ terræ miſcere 174
Colludere 185
Congiarium 85
Comœdus 244
Comœdia uetus 8
Comicus ibidem
Cordax 54
Coricæus 56
Conuerrere 259

Cornicum

Cornicum oculos confige
Columba 308 (re 289
Cotys dea 374
Crabro 243
Κρησφύγετα 208
Crocodilites 62
Craſſus 135
Cuſpis 247
Cuculus 67
Curruca ibidem
Cyprus 179

D

Dama 92
Dæmones 111
Declamatio 17
Declamare 165
Decij duo 84
Democritus 174
De lana caprina 202
Delus inſula 32
Demoſthenes 71.75
Δειλοὶ βροτοί 119
Δειλία ibidem
Decoquere 182
Decem nomina 231
Diana Taurica 176
Dianium ibidem
Diſperеam 6
Dij Homerici 18
Dij ſelecti 30
Δὶς διὰ πασῶν 23
Diogenes Cynicus 102
Dionis liber de laudibus comæ 355
Dionyſius 189
Diræ ultrices 131
Dijs permittere 258
Didymus 304
Dogmata 38
Domitianus 39
Dormiētis rete cepit 278
Δωτῆρες ἐάων 25

E

Echo 16
Educere 309
Εἰσαγωγή 287
Elleborum 133
Elyſium 126
Emblemata 27
Encomium 5
Ἐγκωμιάζειν ibidem

Ennij

Ennij ſomnium 191
ἐν φιλότητι μιχθείς 31
Epibaterion 354
Epicurus 335
Epiſcopus 263
Ἐπιψηφίζεσθαι 287
Ἐπιμαχεῖν 295
Ἔφοδος 251
Equus Seianus 278
Eros à fortitudine 131
Ἐς κόρακας 283
Euboenſes 334
Euboea ibidem
Euphorbus 341
Euſebius Cæſarien. 349
Εὐτυχής 277
Exotica 27
Ex muſca elephantem facere 25

F

Fabuloſus 166
Factum ſtultus nouit 88
Facile agere 53
Farrago 350
Fauorinus 10
Fauonij uenti 19
Febris delubrum 174
Ficulnus 250.54
Fiſcus 259
Flere ad nouercæ tumulum 181
Floralia 77
Fritillus 140
Frontē exporrigere 18
Fumum offendere 89
Furor quadruplex 131

G

Γελωτοποιός 54
Γέρων 105
Glorioſus 291
Gracchi 75
Græcorū epitheton 339
Grunnius Corocotta 11
Gryllus ibidem
Γυμνοπαιδίαι 55

H

Harpocrates 55
Harenā metiri 108
Hercules 172
Hermogenes 157
Hierocles 349

Hippolytus 144
Hirudo bilinguis 27
Homerus 119
Hominis partes tres 325
Hymnus 5
Hyſtrix 283

I

IActa ſit alea 279
Ideæ Platonis 72
Ἡδονή 56
Ignem aquæ miſcere 87
Illoto ore 223
In confeſſo eſſe 96
In foribus hydria 288
Iolaus 337
Iouis coma 342
Iouis epitheta 172
Iſocrates 73
Iunonis epitheton 342
Iuuenari 104
Iureconſulti 200.294

L

Labyrinthi 205.215
Lacedæmonij 339
Lampſacum 179
Larua 141
Latrunculi 11
Lælius 195
Latifundia 115
Latum digitum 257
Leguléi 114
Lerna malorum 147
Λήθη 35.& 43
Λεοντή 316
Λεπτολεσχίαι 212
Λεπτολόγοι ibidem
Lethargus 240
Linguæ hominũ duæ 124
Literarum inuentor 110
Λῆρος, λήρειον 45
Logodædali 109
Λογομαχίαι 220
Lucianus Samoſatenus 9 & 349
Lucretij ſententia de Venere 39
Lupus 73
Lupus in fabula 77
Lupata 117
Lymphatus 98
Lycurgi commentum 81
Lynceus 213.98

M

M. Antonius 75
Malea 159
Mandare laqueum 100
Mangonica 376
Manticulator 190
Mantica in tergo 64
Medea 48
Medicina 113
Medicorum filij 294
Megarenſes 70
Μεγαλοῤῥουῦτος 262
Melle perungere 107
Meleager 340
Menelaus 341
Menenius Agrippa 79
Metamorphoſis 43
Methe ſeu μέθη 35
Μικρολογεῖν 202
Midas 20
Μηδὲν ὑγιὲς 51
Mileſiæ uirgines 102
Minos rex 82
Μισοπονία 35
Μνημόσυνον 8
Μοχθηροὶ 119
Mola 175
Molionidæ 336
Moly herba 33
Momus deus 52
Μῶρα μωρὸς λέγει 124
Mordicus 9
Moria 5
Moricho ſtultior 50
Μωρόσοφοι 17
Mortaliū epitheta 119
Mouere camarinam 205
Mulotribæ 207
Mycillus 169
Myrias 239
Myſtæ 28.330
mulier 57

N

Νεανίζειν 104
Νεανίας ibidem
Nebri Panes 350
Nemeſis 276
Νεφεληγερέτης 37
Νεότης 31
Nepenthes 18
Neq; cœlum neq; terram attingens 252

Neo

Nero Senecā ſuſtulit 306
Neſtor 103.69
Neſtorea ſenecta ibidem
Νήγρετος ὕπνος 36
Νήπιος 282
Nigrum in candida uerte 124
Nihil aliud quàm 52
Nihil ad uerſum 281
Niobe 249
Nireus 69
Noctua uolat 278
Nomina 207
Numa pompilius 83

O

OBeſæ naris 12
Ὀβριμοπάτρης 37
Odi memorem compotorē (330
Οἰνόσιτοι 30
Οἶον 258
Olympus Olympia 179
Omnium horarū 9
Orbi 182
Orpheus 78

P

Pean Apollo 172
Παιδοποιεῖν 58
Pallas 30
Παλίμπαιδος 43
Παλινῳδεῖν 226
Palinodia 206.226
Pan deus 34
Pan uniuerſi ſymbolū 350
Panace 54
Panici tumultus 51
Paridis ſtudium 370
Paryſatis 338
Papæ 266
Paris, qui & Alexander 372
Παῤῥησία 255
Παῤῥησιάζεσθαι ibid.
Παροιμιάζεσθαι 279
Patronus 16
Patrocli funus 345
Pelion, mons 363
Pelias haſta 362
Penelope 136
Πένθος 18
Penthemimeres 249
Perſona 91
Perſarum reges 193

Per manus tradere 244
Pelles pro tentorijs 301
Phaon 106.69
Phalaris 24.189
Phalariſmus ibidem
Φιλαυτία 13.35
Philoxenus 41
Φιλομειδὴς Venus 52
Philoteſiæ 60
Φιλοπονία 35
Phœbi cognomina 172
Φροντιστήριον 188
Φρόντισον 189
Picca quæ πολύκη 551
Pictura 357
Pinguiore Minerua 90
Plagiarij 197
Plagium ibidem
Plutus 49
Poetæ 2.195
Poetæ liberi 1
Poetica 357
Porci Acarnanij 47
Polypus morbus 65
Populus belua 83
Polyphemus 142
Pomerium 125
Πολυμήτις Vlyſſes 119
Polycrates 9
Præcox 44
Πρὸς τ᾽ ἄλφιτα 14
Prometheus 103
Propicius 207
Pſammenitus 365
Ptolemæus hiſt. 368
Pudor 87
Puppis & prora 62
Pupus, pupa 66
Putere 68
Putidus 158
Pythagoras 184
Pythagoræ quaternio 39

Q

Quarta luna nati 678
Qu. Curtius 48

R

Ῥᾷον ἀγειν 53
Ratio in cerebro 57
Ῥαψῳδία 12
Repotia 261

Rex

Rex in conuiuio 60
Rhamnuſia 276
Rhetores 22.194
Rhetorica 376
Rhetorica ad Herennium 194
Rhodus 179

S

SAcerdotes Aegyptij 355
Sales 15
Satyrus 124
Scandalum 227
Sciurus 161
Scotidæ 217
Seculum 146
Semuncia ad aſſem 56
Seneca 306
Senum epitheta 104
Sertorij cōmen. 80.81
Signa 85
Silenus 351
Sileni Alcibiadis 89
Silicernia 105
Simiæ in purpura 26
Siſyphus 200
Similes habent labra lactucas 158
Socratis mors 359
Socratis uxor 76
Socratis dogmata 84
Socratis dictum 164
Somni epithetum 36
Sophiſtæ qui olim ſapientes 20
Sordidus 183
Sorites ſyllogiſmus 62
Specus Platonis 168.319
Spongia 118
Sponſi Penelopes 261
Stentor 201
Steſichorus 226
Stoicorū paradoxa 99
Stoicæ ranæ 129
Stoicidæ 217
Strabones 67
Stulticia ex diuitijs 31
Suppilare 279
Suppoſitare 211
Συμμαχεῖν 296
Συμμαχία ibidem
Συμπεριφοραί 61

Symphoniſci 134
Synaxis 310
Syneſius 10
Syneſij interpres 372

T

TAlpa cæcior 247
Tantali horti 97
Τὰ ὦτα κινῶσι 28
Tantum non 144
Tela Penelopes 223
Tenedia bipennis 209
Tenedius patronus 302
Terrã ore momordit 117
Tethidis epitheton 342
Tetragrammaton 231
Thaletes 26
Thamus rex 45
Themiſtocles 80
Θεολογώτατος 247
Θεομαχεῖν 120
Theophraſtus 73
Thermopylæ 367
Therſites 15.69
Theutus 109
Thyrea 365
Thraſymachus 342
Tiberius Cæſar 7
Timarchus 373
Timotheus felix 277
Timon 78
Titanicum 37
Τί ἔπαθε 302
Tonus Phrygius & Dorius 344
Trabẽ ſuſpẽdio quęrere 107
Tragemata 60
Τρυφή 36
Τρεττανελό 55
Trias 246
Triens 170
Tres linguæ 291
Tres hominis partes 323

V

VAe particula 173
Vciones 173
Ventriculus 181
Veneris epithetõ 52.342
Veneres duæ 129
Vetus comœdia 8
Verſura 182
Vitilitigatores 8
Vidula 300

Viuere

Viuere 128.61.330
Victus 106
Vitia in amicitia 162
Vltra fuſum 103
Vltra ſepta 328
Vlyſſes 338
Vmbras uolitare 205
Vox λειριόεσσα 45
Vſq; ad rauim 57
Vti foro 94
Vulcanus 52
Vulcani ſecuris 229
Vulcania uincula 208

X

Xerxes 367
Xenocrates 102

Z

Zeuſis 167
Zelus 270

FINIS.

BASILEAE APVD HIERONY-
MVM FROBENIVM ET
NICOLAVM EPI-
SCOPIVM.
M. D. XL.

FRO BEN.

... juris doctor decanus [illegible] collegiate sancte ...
... generalis oppidi [illegible] diocesis ...
... [illegible] vel dicti [illegible] per vos [illegible] ...
... plena notariis et [illegible] publicis [illegible] ...
... mandate [illegible] dominum [illegible] ...
... capellanum [illegible] perpetue in ecclesia parrochiali de [illegible] ...
... [illegible] et mandatum [illegible] et preceptum ...
... molendina et cetera emolumenta ad dictam ...
... et [illegible] dicto beneficio pertinentia ...
... et [illegible] fuerunt et fuerint [illegible] ...
... [illegible] dampnum et [illegible] ...
... [illegible] [illegible] ...
... [illegible] et dignumtum [illegible] ...
... [illegible] quatenus [illegible] non [illegible] ...
... et [illegible] terminum [illegible] ...
... ab aliis possideantur [illegible] ...
... [illegible] in virtute sancte obediencie et sub ...
... [illegible] detentores [illegible] et [illegible] bonorum predictorum ...
... [illegible] quatuor pro primo quatuor pro secundo et ...
... et assignamus eisdem sub [illegible] pena [illegible] ...
... [illegible] [illegible] ...
... [illegible] bona [illegible] et [illegible] ...
... et debitum [illegible] ...
... [illegible] dictos [illegible] ...
... pro tribunali sedem [illegible] Comparuit ...
... bonorum predictorum ut premissorum [illegible] ...
... contra [illegible] et [illegible] ...
... has autem litteras [illegible] monitoriales et [illegible] ...
... per [illegible] ...
... [illegible] et debite [illegible] demandari Volumus ad [illegible] ...
... [illegible] per [illegible] ...
... [illegible] personis [illegible] ...
... et notorie [illegible] publicatum Et [illegible] ...
... millesimo quingentesimo [illegible] ...
... [illegible] de [illegible] ...